

Muqeddes Kitab

Tewrat 26-qisim

«Ezakiyal»

© Muqeddes Kitab 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Uyghurche Kalam Terjimisi»

Tewrat 26-qisim

«Ezakiyal»

(Ezakiyal peyghemberning kitabi)

Kirish söz

Ezakiyal — Qandaq adem?

Öz xelqige peyghemberliri arqiliq dewrdin-dewrge bolghan agahliridin kéyin, Hemmige Qadir Xuda miladiyedin ilgiriki 605-yilida Babil padishahi Néboqadnesarge Öz xelqi turuwatqan Qanaan (Pelestin) zéminigha tajawuz qilishigha yol qoydi. U 1200 yil ilgiri, bu «muqeddes zémin»ni Ibrahim peyghember we ewladliri bolghan Yehudiylargha miras süpitide teqsim qilghanidi. Bu alahide teqsimatning meqsiti bolsa, Yehudiy xelqi bashqa ellerge Özining xaraktéri we méhribanliq toghruluq guwahchi bolushtin ibarettur. Biraq ular mushu muqeddes tapshuruqqa satqunluq qildi; tirik bir heqqaniy Xudagha tirik guwahchi bolushning ornida, eksiche ularning butpereslikte jahillarche turushi we exlaqsizliqi bilen, ular Xudaning xaraktérining eksi bolup chiqqanidi. Mana bu Xudaning Néboqadnesarni tajawuzluqqa qoyushidiki sewebtur: 150 yil ilgiri, Amos, Yeshaya we Mikah peyghemberler Israil towa qilmisa, del mushu Babil xelqi Israilgha tajawuzluq we sürgün qilish yoli arqiliq Xudaning jazalash qorali bolidighanliq toghruluq éniq agah bergenidi. Bu üç peyghemberdin kéyin, Hoshiya, Habakkuk, Yeremiya we Zefaniya peyghemberlermu oxshash agah signalini bergenidi.

Néboqadnesar padishahning birinchi qétimki bésip kirishi birqeder «aman-tinchliq» bilen bolghanidi. Israil padishahi Yehoakim urush qilmay uninggha teslim boldi; Néboqadnesar Israilni özige béqindi qilghandin kéyin qaytip ketti. Kéyin Yeremiya peyghemberning agahlirigha qulaq salmay, Yehoakim Néboqadnesargha isyan kötürdi. Miladiyedin ilgiriki 598-yilida Néboqadnesar qaytip kélip Yérusalémni muhasirige aldi. Uzun ötmey Yehoakimning oghli, yash padishah Yehoyiakin uninggha teslim boldi. Néboqadnesar Sulayman padishah 350 yil ilgiri qurghan muqeddes ibadetxanigha kirip, uningdin barliq altun-kümüş qachaqchilarni, jabduqlarni we sheherde udul uchriqlanla barliq bayliqlarni Babilgha élip ketti. U yene «insan bayliqlarni» — Yehoakinni, ordidiki we ibadetxanidiki terbiye körgen bilimlik yigitlerning elalirini, palwan-eskerlerni we sheherdiki barliq usta hünernerlerni élip ketti. U Yehoakinning taghisi Zedekiyanı padishahning ornigha qoydi. Néboqadnesarning tajawuz qilishi peyghemberler éytqandek unche dehshetlik bolmighan idi — u sheherni weyran qilmidi, manga béqindi bolup baj-séliqni tapshursanglarla boldi dep, xelqge öz hakimiyitini qaldurdi.

Emeliyette bolsa, toqquz yildin kéyin, Zedekiya kötürgen bir isyan tüpeylidin téximu dehshetlik bir «bésip kirish» yüz béridu. Biz Xudaning bu «jazalash basquchliri»din Uning rehimdilliqini köreleyimiz; chünki Xuda peyghemberler bésharet qilghan wehshetler ularning béshigha chüshüshtin burun Öz xelqige Babilning weyranchiliqliri toghruluq agahlandurushlirining heqiqiy ikenlikini ayan qilghanidi. Biraq ular yenila qulaq salmidi, we eng axirqi «bésiqturghuchi zerbe» miladiyedin ilgiriki 587-yilida boldi. Üch yil muhasirige élinghandin kéyin, acharchiliq ichide qalghan sheher bösüldi. Hemme jay köydürüldi yaki yer bilen yeksan qilindi. Néboqadnesar Zedekiya padishahning köz aldida oghullirini öltürüwetti andin

«Ezakiyal»

padishahning közlirini oyuwetti. Tirik qalghanlarning köpinchisi sürgün qilindi; intayin az sandiki bir qisim ademler zéminda qalduruldi.

Birinchi qétimki (miladiyedin ilgiriki 598-yilidiki) «sürgün bolush»ta élip kétilgenler arisida, tarixta izlirini qaldurghan besh yash yigit bolghanidi. Daniyal we uning Hananiya, Mishael, Azariya dégen üç dosti pak-diyantlikli tüpeylidin Babil hökümet emeldarliri qataridin orun alghanidi; beshinchi adem bolsa Ezakiyal idi.

Ezakiyalgha nisbeten sürgün bolush öz wetinidin ayrilishtinmu éghir zerbe idi. Chünki Ezakiyal kahin idi. Shu waqitqa qeder, uning pütün ömri uning ottuz yashqa kirgende, muqeddes ibadetxanigha kirip, Xudaning xizmitide bolidighan shu künige birxil teyyarlıq bolghanidi. Biraq ashu ulugh kün kelgüche u ikki ming kilométr yiraqliqtiki, pütünley yat bir yurtqa élip kétildi. Xudani söygen Ezakiyaldek yash bir yigit üçün mushundaq ümitsizlik ademni tolimu qayghugha salidighan ish. Öz chüshinishi boyiche, Xudaning «muqeddes jay»ida turup uning xizmitide bolush we ibadetxanida Xudaning wehiyliri astida kahinlarning ortaq turmushidin muyesser bolush bolsa, insanlar üçün eng yuqiri imtiyaz hésablinatti. Biraq hazir öz xelqining gunahliri tüpeylidin, u bu imtiyazdin mehrum boldi.

Mushuningdin biz uning kitabining birinchi ayitini chüshineleymiz: «**Ottuzinchi yili asmanlar échilip, men Xudaning alamet körünüşlirini kördüm**». Chünki Ezakiyalgha «ottuzinchi yil»ning peqet birla menisi bar idiki, — u bolsimu birinchi qétim kahinlıq «shahane kiyimler»ni kiyip, «muqeddes jay»gha kirip Xudaning huzuri aldida xushbuy yaqidighan küni del shu yil, shu küni bolatti. Uning ornida bu shu künide belkim u Babilidiki melum bir «yéza türme»si yaki «emgek lagéri»gha bérıp qaldi. Biraq uning ümitsizlik eng küchlük bolghan ashu künide, ibadetxanidiki ishlargha nisbeten, uninggha téximu ehmiyetlik we imtiyazlıq bir ish yüz berdi — «**Asmanlar échilip, men Xudaning alamet körünüşlirini kördüm**»!

U körgen «Xudaning alamet körünüşini»ni bolsa, bashqa peyghemberler körüp baqmighan. U awwal töt ajayib küchlük «hayat mexluq» (kérublar)ni kördi. Ular töt yüzlük, töt qanatlıq we töt qolluq idi. Ularning herbirining yénida yoghan pirqiraydighan parqiray chaq turidu. Kérublar Xudaning Rohining yolyoruqliri bilen chaqmaqning süritide yüridu. Ularning arisida bir-birige chaqmaq we ot yalt qilip turatti. Ularning yürüshliridin ademni pang qilidighan shawqun anglinatti. Mexluqlar üstide yoghan bir «gümbez»dek nerse körünetti; gümbez üstide bir parqiraydighan text turatti, we textning üstide Xudaning bir körünüşini olturatti — roshenki, U shunche parqirayttiki, Ezakiyal Uni teswirlesh uyaqta tursun, Uninggha aran qariyalaytti.

Qandaq adem peyghember bolidu, dep oylishimiz mumkin. Ademni peyghember békಿತish Xudaning talliwélishidiki ish, elwette. Shundaq bolghini bilen biz Ezakiyaldin Xudaning bu wezipige tallaydighan ademning qandaq bolidighanlıqini körimiz — démek, u Xudaning huzurigha teshna bolghan, öz xelqining gunahlaridin chongqur azablinidighan bir kishi bolidu. Ezakiyaldek bir kishige Xudadin wehiyeler kelmigen bolsa ademni heyran qaldurghudek ish bolatti; chünki Ezakiyaldin 600 yil kéyin Reb Eysa Mesih: «Tilenglar, u silerge ata qilinidu; izdenglar, tapisiler; ishikni qéqinglar, silerge échilidu» dégen menggülük prinsipni bizge éytip bergén («Mat.» 7:7-8). Shübhisizki, Ezakiyal shundaq bir adem idiki — sorighan, izdigen, ishikni qaqqan kishi idi.

Emdi Xuda bu ademege néme xewerni tapshurghan?

Ezakiyal yetküzgen xewer

Xuda Ezakiyalga tapshurghan xewer deslepte intayin éghir we azabliq idi; shundaq bolghini bilen, u bizge bugün intayin muhim bir xewerdur. U sürgün bolghanda, xelqining yérimi Pelestinde qaldurulghanidi. Xelq peyghemberlarning Babil arqiliq bolidighan jaza toghruluq agahlinirini hem bésharetlirining öz közi aldida emelge «yérim ashurulush»lirini bilip tursimu, ejeblikerlik shuki, Pelestinde qalghanlar hem Babilgha sürgün bolghanlar arisida, «ümidwar közqarash»lar xéli dewr sürgenidi — «Bizning ehwalimiz bunche éghir emestu», «Biz Babilliqlardan qutulup qalimiz», «Ibadexanidiki muqeddes qacha-quchilar bizge qayturup bérilidu», «Misir bizni Babilidin qutquzidu» dégendek gepler idi. Pelestinde qalghanlardin hetta: «Gunahkar bolghan ademler bolsa, ular sürgün bolup élip kétildi, biraq biz qalghanlar Xudaning heqiqiy tallighanliri, Uning alahide amraq ademliri» dégüchilermu bar idi.

Bundaq nadanlarche közqarashlar köpligen saxta peyghemberler we nurghunlighan palchilarning qollishigha érishkenidi. Mushundaq kishiler herdaim qilghinidek, xelqler némini anghighusi bolsa ularmu del shuni ulargha éytatti. Derweqe mushundaq saxta peyghemberler: «Xudaning Ibrahim we ata-bowlimizgha bext-beriket yetküzgen wediliri»ni tekitleytti, Uning ata-bowilargha gunah toghruluq tapshurghan agahlinirini héch tilgha almaytti. Xudaning wehiyi bilen Ezakiyal ularni «tamni aqartqan tamchilar»gha we Israilni **«köp yériqlar bilen yérilip ketken, yiqilay dep qalghan bir tam»**gha oxshatqanidi. Tamchilar yiqilay dep qalghan bu tamni körüp, yasitishning ornigha, yériqliri körünmisun dep uni peqet «hak suwaq» bilen aqartqan. Emeliyette «tam»ning hali téximu chataq idi; chünki xelq uning «yériqliri»ni körelmey, uning örülüshidin xewersiz bolup qalghanidi.

Ezakiyal xelqge yetküzgen awwalqi xewer shuki — «Xudaning toluq jazasi béshinglarga chüshmey qalmaydu, hemde chüshüsh waqtigha az qaldi». U Xudaning shan-sheripining Yérusalémdin ketkenlikini kördi — shuningdek shehning bashpanahi, shundaqla Xudaning guwahchisi bolush roli özidin ketkenidi. Dunyadiki barliq «ümidwarliq» bu emeliy ehwalni özgertelmeydu. Yérusalém qan, bulang-talang, jazanixorluq we shehwaniy gunahlargha tolghan bir sheher idi. Peyghemberler peqet kelgüsi ishlarni aldin'ala éytipla qalmay, ular yene ötkén we hazirqi zamanlar toghrisidiki heqiqetni ayan qilidu. Ezakiyal özidin ilgiriki peyghemberlerge qarighanda Israilar intayin pexirlinidighan «ulugh ata-bowlimiz»ning gunahlinirini köprek ayan qildi. Israilning Misirdin chiqqanda «ulugh bashlinishlirimiz» bolmaq tügül, belki öz közi bilen körgen möjizilerdin sawaq almay, öz mebudlirini we butpereslikke chétishliq shehwaniy gunahlarni héchqachan tashlimighan. 16- we 23-babni körüng. Xudaning nezeride Israilning qilmishliri uningdek purset we beriketlerni körüp baqmighan qoshna ellerningkidin better körünidu. Bu ikki babni oqughanlar belkim Ezakiyal xelqni eyiblesh üçün ishletken küchlük, hetta qopal sözlerdin heyran qalidu. Köngli qattiq ademlerning wijdanini peqet zerblik, wehshetlik we chöchüterlik sözler bilenla oyghatqili bolidu. Eysa Mesih Öz dewride peqet hoquq-mensep we pulgha amraq bolghan, shuningdek shularni qoghdap qélish üçün ammini ghapilliqtta qalduridighan diniy erbablarni eyibleydighan oxshash dehshetlik sözlerni ishletken («Matta» 23-bab).

Biz belkim Yehudiylarning jahil asiyliqigha qarap ejebliqip kétimiz. Biraq öz-özimizdin: «Biz ularning ornida bolghan bolsaq, bashqiche qilarmiduq?» — dep sorishimiz kérek. Injildiki telimdin, Xudaning Israilning tarixida pütkül insanlarning insaniy tebiitini «mikroskop astigha qoyghan»liqini körimiz. Bashqiche éytqanda, biz ularda qayta-qayta körüngén exlaqiy meghlubiyetler, gunahlar, tilning uchidila qilghan towisi we itaetsilikliridin özimizning

«Ezakiyal»

«tilimizning uchidila qilghan towimiz we itaetsilikirimiz»ni köreleyimiz; we yillar ötkenseri ular arisidiki bezilerde: «Xudaning «Men Uni dunyagha ewetimen» dep wede bergen Qutquzghuchisigha intayin mohtajmen» dégendek chongqur ang peyda bolidu; bizmu öz exlaqiy meghlubiyitimizge semimiylik bilen yüzlensek, «Biz Xuda ewetken Qutquzghuchigha intayin zor kérek» dep bilip yétimiz we shuningdek Uni qobul qilishqa layiq köngülde bolimiz. Biz bu toghruluq «qoshumche söz»imizde, bolupmu 36-babqa munasiwetlik muzakirimizde yene toxtilimiz.

Ezakiyal özi bergen bezi bésharetlerni ipadilep «rol élish»qimu buyrulghan. U séghiz laydin Yérusalémning endizisini yasap we uni «muhasire»ge aldi; shu «muhasire»de u hem Xudaning rolini, shundaqla muhasire astida qalghan, «acharchiliq waqtidiki normiliq» tamaq yégen ademning rolini aldi (3-5-bab). Uning heriketliri sürgün bolghan yurtdashlarga intayin qiziq körüngini bilen, ular ishencke yaki towa qilishqa héch qozghalmidi. Ezakiyal ulargha zadila «adettiki parang»ni qilmaytti — peqet Xudadin kelgen xewernila ulargha yetküzetti. Bir küni u: «Xudadin manga: «Bügün Yérusalém muhasirige chüshti» dégen wehiy keldi!» — dep jakarlidi. Uzun ötmey yene bir küni uninggha: «Ete kechte söyümlük ayalindin juda bolisen» dep ayan qilindi; derweqe shu kechte uning ayali qaza qildi (24-bab). Xudaning alahide yolyoruqi bolghachqa, u ayaligha héch yighlimidi, héch matem tutmidi. Bu ish yene xelqni ejblendürdi; u shu pursettin paydilinip ulargha özlirining uzun ötmey oxshash ishqa yoluqidighanliqini jakarlidi. Xudaning jazasi chüshken küni ular köngül azabi we derdeliminig zorluqi tüpeylidin ne yighlashni ne adettikidek matem tutushni bilelmey qalidu.

Üch yil ötti. Bir küni Ezakiyal adettikidekla xalayıq bilen salamlashti. Ular yene buningdin ejeblinip ketti. Uning ehmiyiti etisi etigende ayan boldi. Israildin chiqqan birsı: «Yérusalém pütünley weyrın bolup, ahalisining köpinchisi öltürüldi» dégen shum xewerni yetküzdi (33:21). Bu kishi yene Ezakiyalning Israil we Yérusalém toghruluq bergen bashqa bésharetlirining heqiqet ikenlikini testiqlidi, elwette. Shu waqittin tartıp Ezakiyal «qiziq bir shexs» sanalmidi, belki peyghember dep hésablinip étirap qilindi; emma xelq yenila u arqiliq kelgen, Muqeddes Rohningüzül-késel towa qilishqa bolghan chaqiriqigha héch qulaq salmaytti.

Israil toghruluq 1-33-babta xatirilengen bésharetler ichide etrapniki eller toghruluq bésharetlermu bar (25-33). Közqarishimizche bu bésharetlerning meqsiti: —

(1) Bashqa ellerning siyasiy we herbiy küchige he dep tayangan Israilning: «Bu ellerning hemmisi Xudaning qolididur» dep agahlandurulushi üçhün. Ularning ishinish-tayinishi körüngen küchke emes, bolupmu Misirgha (29-33-bablar) emes, belki körünmes Xudagha bolushi kérek.

(2) Israilgha Xudaning yan basmaydighan, biterep adalitini körsitish üçhün;

(3) Israilgha chüshken jazani körgen etrapidiki ellerni tekebbur bolmasliqqa we Xudadin qorqushqa dewet qilish üçhün idi.

1-33-babtiki bésharetlerdin kéyin, Ezakiyal kelgüsıdiki yiraq künler toghruluq sözleshke ötidu. Bu bésharetlerning meqsiti shübhisizki, öz xewirini qobul qilghan birnechche mömin bendini righbetlendürüş üçhün idi. Ezakiyal xéli burunla Xuda ularning alliqandaq heqqaniyliqi üçhün emes, belki Öz nami üçhün Israilning sürgün bolghanliqidin eslige keltürıdighanliqi toghruluq bésharet bergenıdi (11:16-20, 16:53-54, 60-63, 20:33-34). Bu

bésharetler hazir 33-39-bablarda téximu gewdinlinidu. Bu bésharetlerning birinchisi «Yaxshi Padichi» toghruluq bésharettur (34-bab). Injilni oqughanlar «Yuhanna» 10-babtin, Mesih Eysaning «Men yaxshi padichidurmen» dégenlikini, shundaqla Mesih Eysaning bésharetning özini körsitidighanliqini éytqanliqini körmey qalmaydu. Shühbisizki, axirqi zamanlarda Yehudiy xelqi üçün bu bésharet Mesih Eysaning dunyagha qaytip kélip ularni düşmenliridin qutquzidighanliqi bilen alahide emelge ashurulidu. Belkim bu sewebtin 34-babtin kéyin, Israilgha küshende bolup kelgen Édomni eyibleydighan bir bésharet kélidu (35-bab); 36-babta Xudaning Israil bilen tüzidighan ajayib «yéngi ehde»si toghruluq bésharet xatirilidu: 37-babta bu bésharetning mezmuni bashqa shekilde, yeni dangliq «quruq söngekler jilghisi»da Israilning tirildürülüşini körsetken körünüshte tekrarinidu. 38- we 39-bablar axirqi zamanlarni körsitidu. Israilning düşmenliri, sirliq shahzade Gog we uning xelqi Magog Israilgha hujum qilidu. Xuda Özi Israilni qoghdap ularni üzü-késil meghlup qilidu. Bu bablar (36-39) toghrisida «qoshumche söz»imizde yene toxtilimiz.

Yérusalém weyran qilinghanliq xewiri kelgendin 13 yil kéyin, yene bir körünüş Ezakiyalgha keldi. Bu 40-48-bablarda xatirilengen. Bu körünüş téximu yiraq kelgüsini körsitidu. Ezakiyal Xudaning Rohida kelgüsi zamandiki Israilni körüşke kötürülidu. U awwal shu künlerde bolidighan yéngi ibadetxanini köridu. U ibadetxana u yashliqida «shu yerde men Xudaning xizmitide bolimen» dep oylighan, yeni Sulayman qurghan ibadetxanidin ziyade chong bolidu. U kahin bolghachqa, bu yéngi ibadetxana del uning barliq ümid qilghanlirining emelge ashurulushi bolidu. Yéngi ibadetxana we uningda yürüzüldighan belgilime-hökümler tepsiliy halda teswirlinidu; u yéngi Yérusalém shehirini köridu; sheher we ibadetxana intayin égiz tagh üstige jaylishidu. Sheher we ibadetxana Qanaan (Pelestin) zéminining otturida bolidu; yéngi chégralar we Israilning on ikki qebilisige bolidighan zémin teqsimati teswirlinidu. Xudaning huzuri otturida bolghachqa, hemmisi aman-tinchliq, xatirjemlik, shan-shereplik bolidu. Biz bu ishlar üstide «qoshumche söz»imizde yene toxtilimiz. Terjimimizde bu ibadetxanining tepsilatirini we Xudaning Pelestin zéminini yéngi teqsim qilghanliqini körsetken sxémilarni qoshup qoyduq; sxémilargha qarighanda, oqurmenler bu bésharetlerning tepsilatirini birinchi qétim oqughinida, chüshinishige yardem bolidu. Bolmisa, oqurmenler özliri sxémilarni sizip baqsimu bolidu.

Terjimimizde hazirqi zamandiki Yehudiy alim Doktor Arnold Fruxténbaumning tetqiqatiridin we engliyelik alim J.W.Taylorning: «Ezakiyal — tonushturulushi we sherhliri» (1969) dégen kitabidin paydilanduq.

Yighip éytqanda «Ezakiyal» kitabining qisimliri töwendikidek: —

- (1) Xudaning alamet körünüshliri — Ezakiyalning chaqirilishi we uninggha tapshurulghan xewer (1:1-5:17)
- (2) Jazalash toghruluq bésharetler (6:1-7:27)
- (3) Yérusalémning jazalinishi körsetken alamet közüni (8:1-11:25)
- (4) Israil we Yérusalémning gunahlarini pash qilidighan bésharetler (12:1-24:27)
- (5) Ellerni eyibleydighan bésharetler (25:1-32:32)
- (6) Yérusalémning örülüshi we eslige keltürülüshi (33:1-37:28)
- (7) Gogning tajawuz qilishi — Uni eyibleydighan bésharet (38:1-39:29)
- (8) Yéngi Yérusalém (40:1-48:35)

Ezakiyal

Xudaning alamet körünüshliri — Ezakiyalning chaqirilishi we uninggha tapshurulghan xewer

1 ¹ Ottuzinchi yili, tötinchi ayning beshinchi küni, men Kéwar deryasigha sürgün qilinghanlar arisida turghan mezgilde, mana asmanlar échilip, men Xudaning alamet körünüshlirini kördüm. ² Tötinchi ayning beshinchi küni — Yehoakinning sürgün bolghanliqining beshinchi yili idi — ³ Kaldiylarning zéminida, Kéwar deryasi boyida, Buzining oghli Ezakiyal kahingha Perwerdigarning sözi keldi — shu yerde Perwerdigarning qoli uning wujudigha qondi.

⁴ Men kördüm, mana! Shimaldin boran-chapqun kötürüldi; yoghan bir bulut we uni orap turghan bir ot, uning etrapida bir yoruqluq julalinip turatti; otturisdin, yeni shu ot ichidin, issiq-tin julalangan parqiraq mistek bir körünüsh köründi. ⁵ Yene uning otturisdin, töt hayat mexluq köründi; ularning körünüshi shundaq idiki: — ularda insanning qiyapiti bar idi; ⁶ ularning herbirining töttin yüzi bar idi; herbirining töttin qaniti bar idi. ⁷ Ularning tüptüz putliri bar idi; tapanliri bolsa mozaýning tuyaqlirigha oxshaytti; ular parqiritilghan mistek parlap turatti. ⁸ Töt yénida, qanatliri astida insanningkidek birdin qoli bar idi; tötisining herbirining töttin yüzi we töttin qaniti bar idi; ⁹ ularning qanatliri bir-birige tutash idi; ular yürgende héchyaqqa burulmaytti; ular hemmisi udul aldigha yüretti. ¹⁰ Ularning yüz körünüshliri insanningkidek idi; u tötisining ong teripide shirningkidek yüzi bar idi; tötisining sol teripide buqiningkidek yüzi bar idi; tötisining bürkütningkidek yüzimu bar idi.

¹¹ Ularning yüzliri ene shundaq idi. Qanatliri yuqirida kérilip turatti; herbirining ikki qaniti ikki teripidiki mexluqning qanitigha tutishatti; yene ikki qaniti öz ténini yépip turatti. ¹² Ularning herbiri udulgha qarap mangatti; ularda bolghan roh nege barimen dése, ular shu yerge mangatti; ular mangghanda héchqaysi terepke burulmaytti. ¹³ Hayat mexluqlarning qiyapiti bolsa, köyüp yalqunlap turghan otning choghidek, mesh'ellerdek idi; mushu ot uyan-buyan aylinip mexluqlar arisida yüretti; ot intayin yalqunluq idi, ottin chaqmaqlar chéqip turatti; ¹⁴ hayat mexluqlar chaqmaqtek pal-pul qilip uyaqtin-buyaqqa yügürüp turatti. ¹⁵ Men hayat mexluqlargha qaridim, mana hayat mexluqlarning herbirining yénida yerde turidighan, ularning yüzige udullangan birdin chaq turatti; ¹⁶ chaqlarning shekli we yasilishi béril yaqutning körünüshide idi; tötisining birxilla körünüshi bar idi; ularning shekli we yasilishi bolsa, chaqning ichide chaq bardek idi.

¹⁷ Mexluqlar mangghanda, ular yüzlengen töt teripining hemmisige udul mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti. ¹⁸ Chaqlarning ultangliri bolsa, intayin égiz hem dehshetlik idi;

1:1 «Ottuzinchi yili» — Ezakiyalning öziningki 30-yili bolsa kérek. Ezakiyal esli kahin bolup, ottuz yashqa kirgende muqeddes ibadetxanidiki toluq kahinliq ornigha (bolupmu qurbanliq qilishqa) chiqishi kérek idi. Biraq u sürgün bolup, undaq nésiwige muyesser bolalmidi.

1:1 Zeb. 137:1

1:5 «ularda insanning qiyapiti bar idi» — bu sözler, éhtimal, mushu mexluqlarning öre turghan halitini körsitidu. —Mexluqlar süretlengen almashtar bezide erenche rodta, bezide ayalche rodta körüldü. Belkim ularning körünüshi peyghemberge bir teripi erenche qiyapette, yene bir teripi ayalche qiyapette körüngen bolushi mumkin.

1:6 Ez. 10:14

1:8 «tötisining herbirining töttin yüzi we töttin qaniti bar idi» — bezi alimlar: — «tötisining herbirining yénida ikkidin insanningkidek qoli bar idi» dep terjime qilidu — démek, herbir mexluqning töttin emes, belki ikkidin qoli bar idi.

1:8 Ez. 10:8

1:10 Ez. 10:14; Weh. 4:7

1:12 «ularda bolghan roh» — belkim Xudaning Rohidur.

1:16 «...chaqning ichide chaq bardek idi» — bashqa birxil terjimisi: «...bir chaq yene bir chaq bilen gireleshken idi».

1:16 Ez. 10:9,10

ular tötisining ultanglirining pütün etrapı közler bilen tolghanidi.¹⁹ Hayat mexluqlar mangghanda, chaqlar ulargha yandiship mangatti; hayat mexluqlar yerdin kötürülgende, chaqlarmu kötürülettı.²⁰ Roh nege mang dëse, ular shu yerge mangatti — dëmek, ularning rohi Rohqa egiship mangatti. Chaqlar ular bilen teng kötürülettı; chünki mexluqlarning rohi chaqlirida idi.²¹ Mexluqlar mangghanda, chaqlarmu mangatti; mexluqlar toxtighanda, chaqlarmu toxtaytti; ular yerdin kötürülginide, chaqlarmu ulargha qoshulup teng kötürülettı; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi.

²² Hayat mexluqlarning bashliri üstide bir yoghan köz yetküsiz gümbezge oxshaydighan bir nerse turatti; u xrustaldek dehshetlik parqirap, ularning béshi üstide yéyilip turatti.²³ Bu gümbezdek nersining astida ularning qanatlırı kërılıp, bir-birige tégiship turatti; herbir mexluqning öz ténining ikki yénini yapidighan ikkidin qaniti bar idi.

²⁴ Ular mangghanda, men qanatlırining sadasini anglıdim — u ulugh sularning sharqirighan sadasidek, Hemmige Qadirning awazidek — qoshunning yürüş qiliwatqan chaghdiکی sürenshawqunlirining sadasidek idi; ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlırini töwenge chüşürettı.²⁵ We ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstidin bir awaz anglandı. Ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlırini töwenge chüşürettı.

²⁶ Ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstide, kök yaqut kebi bir textning siyması turatti; bu text siymasining üstide, tolimu yuqirida, insan qiyapitide körünge bir zat turatti.²⁷ We men bu zatni bélining üsti teripining turqı mistek parqirighan, etrapını ot orap turghan qiyapettiki bir körünüşte kördüm; we bélining astı teripining turqı, otning qiyapitide idi, uning etrapida küchlük yoruqluq turatti.²⁸ Bu etrapida turghan küchlük yoruqluqning körünüşı bolsa, yamghurluq künidiki bulutta peyda bolghan hesen-hösenning körünüşidek idi. Bu bolsa Perwerdigarning shan-sheripining qiyapitining körünüşı idi. Buni körüpla men düm yiqıldım; we men sözlewatqan birsining awazını anglıdim.

Ezakiyalning wezipisi

2¹ We U manga: I insan oghli, ornungdin des tur, we Men sanga söz qilimen, — dédi.
² U manga söz qilghanda, Roh manga kirip, méni des turghuzdı; we men manga söz Qilghuchining awazını anglap turdum..³ We U manga: — «I insan oghli, Men séni Israil balilirigha, yeni Manga asiyliq qilghan asiy «yat eller»ge ewetimen; bügünge qeder hem ular hem

1:18 Ez. 10:12

1:19 Ez. 10:16

1:20 «Roh nege mang dëse, ular shu yerge mangatti...» — «Roh» mushu yerde belkim Xudaning Rohini körsitidu.

1:22 «bir yoghan köz yetküsiz gümbez» — bu gümbez 26-ayet boyiche Xudaning textining ulını körsitidu. «u xrustaldek dehshetlik parqirap» — yaki «u muzsiman dehshetlik parqirap...».

1:23 «herbir mexluqning öz ténining ikki yénini yapidighan ikkidin qaniti bar idi» — bashqa birxil terjimisi: «herbir mexluqning yapquchi ikki qaniti bar idi» — dëmek, herbirining ténini yapidighan ikki qaniti bar idi.

—Bizning terjimimiz boyiche, bir yölinishke uchqanda, qanatlıridin ikkisini ishlitidu, yene bir yölinishke uchqanda, bashqi ikki qanitini ishlitidu.

1:28 «Bu etrapida turghan küchlük yoruqluqning körünüşı bolsa, yamghurluq künidiki bulutta peyda bolghan hesen-hösenning körünüşidek idi» — bu sözler, belkim bu küchlük nurning Perwerdigarning körünüşining etrapida chambersiman shekilde bolghanlıqını körsitidu.

1:28 Dan. 10:9

2:2 «U manga söz qilghanda, Roh manga kirip, méni des turghuzdı» — «Roh», mushu yerde shühhisizki, Xudaning Rohini körsitidu.

2:2 Ez. 3:24; Dan. 10:10

ularning ata-bowliri Manga yüz örüp asiyliq qilip kelmekte», — dédi..

⁴ — «Bu balilar bolsa nomussiz we köngli qattiqtur; Men séni ulargha ewetimen; sen ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydu!» — dégin —

⁵ shuning bilen ular meyli qulaq salsun, salmisun (chünki ular asiyliq qilidighan bir jemet) — özliri arisida heqiqiy bir peyghemberning turghanliqini tonup yétidu..

⁶ Emdi sen, i insan oghli, gerche sanga tiken-jighanlar hemrah bolsimu, we sen chayanlarning arisida tursangmu, ulardin qorqma, we sözliridinmu qorqma; shundaq, ularning sözliridin qorqma, we zerdilik qarashliridin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asiy bir jemettur..⁷ Sen ular tingshisun, tingshimisun Méning sözlirimni ulargha yetküz; chünki ular asiyliq qilghuchilardur..⁸ We sen, i insan oghli, sanga éytqan sözlirimge qulaq sal; bu asiy jemettek tetür bolmighin; aghzingni échip, Men sanga berginimni yégin»..

⁹ — Men qarisam, mana manga sozulghan bir qol turuptu; we mana, uningda bir oram yazma turuptu..¹⁰ U köz aldında uni échip yéyip qoydi; uning aldi-keynining hemme yérige xet yézilghanidi; uninggha yézilghanliri mersiye, matem sözliri we derd-elemlerdin ibaret idi..

3¹ We U manga: — I insan oghli, érishkinigini yégin; bu yazmini yep, béríp Israil jemetige söz qilghin, dédi..

² Shuning bilen men aghzimni achtigim, U manga yazmini yégüzdi..³ U manga: — I insan oghli, qorsiqingni toq qilip, ichi-baghringni Men sanga bergen bu oram yazma bilen toldurghin, — dédi. Shuning bilen men yédim, aghzimda u heseldeki tatliq idi..⁴ We U manga mundaq dédi: «I insan oghli, barghin, Israil jemetige barghin, Méning sözlirimni ulargha yetküzgin..⁵ Chünki sen gheyriy yéziqtiki yaki tili tes bir elge emes, belki Israil jemetige ewetilding; ⁶ — gheyriy yéziqtiki hem tili tes, sözlirini chüshengili bolmaydighan köp ellerge ewetilmidig; Men séni shulargha etetken bolsam, ular sanga qulaq salatti!

⁷ Biraq Israil jemeti sanga qulaq salmaydu, chünki ularning héchbiri Manga qulaq sélishni xalimaydu; chünki pütün Israil jemetining qapiqi tong we köngli qattiqtur..⁸ Mana, Men yüzüngni ularning yüzlirige qarshi tashtek, we séning péshanengni ularning péshanilirigha qarshi tashtek qildim..⁹ Berheq, séning péshanengni chaqmaq téshidin qattiq, hetta almastek qildim. Ulardin qorqma, we ular tüpeylidin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asiy bir jemettur»..

¹⁰ We U manga: — I insan oghli, Méning sanga éytmaqchi bolghan hemme sözlirimni könglüngge püküp qoyghin, ularni köngül qoyup anglighin..¹¹ We hazir barghin, sürgün bolghanlarga,

2:3 «Manga asiyliq qilghan asiy «yat eller» — mushu yerde «yat eller» kinayilik gep bolup, shübhisizki «Israil» (shimaliy padishahliq) we Yehuda (jenubiy padishahliq) dégen ikki elni kösitidu. Ular Xudagha «yat», ular chetelliklerdeki butqa choqundi. «Israil» (shimaliy padishahliq) 125 yil ilgiri Asuriye impériyesi teripidin sürgün bolghanidi. Asuriye impériyesi ghulighandin kéyin, belkim sürgün bolghan köp Israillar Babilida qélip, sürgün bolghan «Yehuda»dikiler bilen ariliship bir bolup ketken.

2:3 Yer. 3:25

2:5 Ez. 33:33

2:6 «gerche sanga tiken-jighanlar hemrah bolsimu, we sen chayanlarning arisida tursangmu,...» — «tiken-jighanlar» we «chayanlar» dégenler shübhisizki, Israillarni körsitidu.

2:6 Yer. 1:8, 17; Ez. 3:9; Luqa 12:4; 1Pét. 3:1

2:8 Weh. 10:9

2:10 «U köz aldında uni échip yéyip qoydi; uning aldi-keynining hemme yérige xet yézilghanidi» — adette, «oram yazmilar»da peqet ichidila xet yéziqliq bolatti. Alimlarning bu oram yazmining «aldi-keyni»ge xet yézilghanliqi toghruluq herxil pikri bar. Shübhisizki, uning bir ehmiyiti shuki, Xudaning sap sözlirige héchkimning qoshumche sözlerni yézish mumkinchiligi yoq idi; bizningche, bu ish yene Xudaning ularni eyibleydighan sözlirining nurgunluqini tekitleydu.

3:1 Yer. 15:16; 2:8; Weh. 10:9

3:3 Zeb. 19:10-11; 119:103; Weh. 10:10

3:4 Yer. 1:17

3:8 Yer. 1:18; Mik. 3:8

3:9 Yer. 1:8,17; 5:3; Ez. 2:6; 1Pét. 3:14

yeni öz élingdikilerge söz qil, ular anglisun, anglimisun ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydu!» — dégin! — dédi..

¹² Shuning bilen Roh méni kötürdi, men arqamdin zor sharqirighan bir awazni anglidim — «Perwerdigarning shan-sheripige teshekkür-medhiye öz jaylirida oqulsun!» —.

¹³ — Hayat mexluqlarning qanatlirining bir-birige tégishken awazi, we ularning yénidiki chqlarning awazliri beheywet sharqirag bir sada idi. ¹⁴ We Roh méni kötürüp, yiraqqa apardi; we men qattiq azab, rohimdiki ghezep bilen bardim, we Perwerdigarning qoli méning wujudumda küchlük idi. ¹⁵ Shuning bilen men Tel-Abib shehiride sürgün bolghanlar, yeni Kéwar deryasi boyida turghanlarning yénigha yétip keldim; men ular turghan jayda olturdum; ularning ari-sida yette kün hang-tang qétip olturdum..

¹⁶ Mana yette kün toshup, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹⁷ «I insan oggli, Men séni Israil jemeti üçün közetchi qilip tiklidim; sen Méning aghzimdin sözni anglap, ulargha Mendin bolghan agahni yetküzgin..

¹⁸ Men rezillerge: «Sen jezmen ölisen» — désem, biraq sen uni agahlandurmisan — yeni bu rezil ademni hayatqa érishsun dep rezil yolidin yandurup, uni hayatqa érishsun dep agahlandurmisan, shu rezil adem öz qebihlikide ölidu; biraq Men uning qéni üçün sendin hésab alimen..

¹⁹ Biraq sen ashu rezil ademni agahlandursangmu, u rezillikidin, yeni öz rezil yolidin yanmisa, u öz qebihlikide ölidu; lékin sen öz jéningni qutquzup qalisen.

²⁰ Yaki bolmisa bir heqqaniy adem öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilidighan bolsa, uning aldigha chomaq salsam, u ölidu; chünki sen uni agahlandurmiding, u öz gunahida ölidu, we u qilghan heqqaniy ishlar eslenmeydu; biraq uning qéni üçün sendin hésab alimen. ²¹ We eger sen heqqaniy ademni gunah sadir qilma dep agahlandurup tursang, we u gunah sadir qilmisa, u chaghda u jezmen hayat qalidu, chünki u agahqa köngül qoydi; shuning bilen sen öz jéningni qutquzup qalisen»..

²² We Perwerdigarning qoli méning wujudumda turatti; U manga: — Ornungdin tur, tüzlen-glikke barghin, Men shu yerde sen bilen sözlshimen, — dédi..

²³ Shuning bilen men ornumdin turup, tüzlen-glikke chiqtim; we mana, men Kéwar deryasi boyida turup körge shan-shereptek, Perwerdigarning shan-sheripi shu yerde turatti; körüpla men düm yiqildim. ²⁴ We Roh ichimge kirip méni tik turghuzdi; U manga söz qilip mundaq

3:11 Ez. 2:5, 7

3:12 «shuning bilen Roh méni kötürdi,...» — «Roh», shühbisizki, Xudaning Rohi.

3:12 Ez. 8:3

3:14 «men qattiq azab, rohimdiki ghezep bilen bardim,...» — Ezakiyalning derd-elim we rohining achchiqligi néme üçün? Shühbisizki, u Xudaning sözini anglap öz xelqining qattiq köngüllüklükini chüshinip yétip, intayin azablanghan we ularning Xudagha bolghan wapasizliqigha qattiq ghezeplengen.

3:15 Ayup 2:13

3:17 Yesh. 62:6; Ez. 33:7; 1Tim. 3:1

3:18 «Shu rezil adem öz qebihlikide ölidu» — ibraniy tilida bu ikki bisliq söz. Birinchi menisi: «U öz qebihliki tüpeylidin ölidu». Ikkinchi menisi: «U öz qebihliki kechürüm qilinmighan halda ölidu» — démek, u Xudaning dostluqidin ayrilghan halda ölidu. Bizningche ikkinchi imkaniyet belkim toghridur. Beribir hemmimiz ölimiz; biraq Xudadin ayrilghan halda ölish, heqiqiy hem qorqunchluq ölümdur.

3:18 Ez. 33:8

3:20 Ez. 18:24; 33:12,13

3:21 «U chaghda u jezmen hayat qalidu, chünki u agahqa köngül qoydi» — bezi alimlar, Xudaning bu sözini peqet jismaniye jehettiki «ölüm» we «hayat» dep qaraydu. Xudaning Musa peygamber arqiliq Israil bilen békitken ehdisi boyiche, Israillar uning permanlirida yürge bolsa, omumen éytqanda, köp bextlik, uzun ömürlük bolidu. Biraq biz bu sözler belkim jismaniye tereptin bolushi mumkin bolsimu, uningdinmu muhimi, rohiy tereptinmu éytilghan, dep qaraymiz. Démek, sözler menggülik hayat we menggülik ölümge qaritilghan. Undaq bolmisa heqqaniy adem toghruluq «uning qilghan heqqaniy ishliri eslenmeydu» dégen agah sözning néme qorqunchluqi bolsun?

3:22 «U manga: — Ornungdin tur, tüzlen-glikke barghin, men shu yerde sen bilen sözlshimen, — dédi» — Xuda Ezakiyal bilen sözlshish üçün uning bir xilwet jay («tüzlen-glik» yaki «jilgha»)gha chiqishini telep qilidu.

3:23 Ez. 1:3

dédi: — «Barghin, öyge kirip özüngni bend qilghin..²⁵ We sen, i insan oghli, mana, ular arghamchilarni üstüngge sélip, ular bilen séni baghlaydu; buning bilen sen talagha chiqalmay, el-yurt ichige héch kirelmeysen..²⁶ Shundaqla ulargha tenbih bergüchi bolmasliqing üçhün, Men séni gacha qilip, tilingni tangliyinggha chaplashturimen; chünki ular asiy bir jemettur..²⁷ We Men sen bilen sözlshkinimde, aghzingni échip, sen ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» deysen; kim anglaymen dése anglisun, kim anglimaymen dése anglimisun; chünki ular asiy bir jemettur..»

Yérusalémning muhasirige élinishi

4¹ Emdi sen, i insan oghli, bir késekni élip öz aldinggha qoyghin; uning üstige bir sheherni — yeni Yérusalémni oyup qoyghin..² Andin uni muhasirige élip, uninggha poteylerni qurup, sépilgha chiqidighan bir dönglük yasap, uning etrapigha bargahlarni tikip we sépilni bösüküchi bazghanlarni tiklep qoyghin..³ Bir tömür taxtini élip, uni özüng bilen sheherning arisigha tikle; yüzüngni uninggha qaritip tikle; u muhasirige élinidu, sen özüng uni muhasirige alisen; bu ishning özi Israil jemetine bésharet bolidu.

⁴ We sen, sol yéninggha yanpashlap yatqin; Israil jemeting qebihlikini öz üstüngge qoy; solgha yanpashlap qanche kün yatsang, sen shunche kün ularning qebihlikini kötürisen..⁵ Men sanga yétish kérek bolghan künlerni ularning qebihlik qilghan yilliri boyiche, yeni üç yüz toqsan kün qilip békitkenmen; shuning bilen sen Israil jemeting qebihlikini kötürisen.

⁶ Bu künlér tügigendin kéyin, sen yene ong yanpashlap yétip, Yehuda jemeting qebihlikini kötürisen; sanga qiriq künni békitkenmen, herbir kün bir yilni ipadileydu..⁷ We sen yüzüngni Yérusalémning muhasirisige qaritip, yéngingni türgen halda, uni eyiblep bésharet bérisen;⁸ we mana, Men üstüngge arghamchilarni salimenki, sen muhasirining künlirini tügetmigüche uyan-buyangha héch örülmeysen..

⁹ We sen özüngge bughday, arpa, purchaq, qizil mash tériq we qara bughdaylarni élip bir idish ichige sal; we buningdin özüng üçhün tamaq teyyarlaysen; sen buni yanpashlap yatqan künlér-

3:24 Ez. 2:2

3:25 «ular arghamchilarni üstüngge sélip, ular bilen séni baghlaydu» — «ular» zadi kim? Bashqa ayetlerge qarighanda Ezakiyalni «baghliganlar» el-yurttikiler emes; shunga biz shundaq qaraymizki, bu «ular» perishtilerdin ibaret. Xuda perishtiler arqiliq «ghayib arghamchilar» yaki «rohiy arghamchilar» bilen Ezakiyal peyghembarni ornidin turalmaydighan qilidu: 4-bab, 8-ayetnimu körüng.

3:26 «Men séni gacha qilip, tilingni tangliyinggha chaplashturimen» — bu «gachiliq» adettiki gep-sözni körsitidu; uning ariliqta beribir Xuda bergen bésharetlerni éytish mes'uliyiti bar idi. Shunga Xudaning mushu buyruqi bilen Ezakiyal xeqler bilen héch salamlashmaytti, adettikidek geplernimu qilalmaytti. Bu gachiliq besh yildin kéyin, 24:27-ayette tügeydu.

3:26 Ez. 2:5

3:27 «Men sen bilen sözlshkinimde, aghzingni échip, sen ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» deysen...» — bu ikki ayet (26-27)ke qarighanda, Xuda Özi peyghembarning «gachiliq»ni gahi-gahi üzidu we shuning bilen Ezakiyal xelqke söz qilidu. Bashqa waqitlarda u héch gep qilalmaytti.

3:27 Ez. 2:5, 7

4:1 «bir késekni élip öz aldinggha qoyghin; uning üstige bir sheherni — yeni Yérusalémni oyup qoyghin» — kéyinki ayetlerge qarighanda, bu «kések» Yérusalém shehirini ipadilesh üçhün nahayiti chong kések bolush kérek idi.

4:2 2Pad. 25:1

4:4 «Israil jemeting qebihlikini öz üstüngge qoy» — mushu ayettiki «Israil jemeti» bolsa, «shimaliy padishahliq» (on qebile ittitaqi)ni körsitidu. 7-ayette «Yehuda» «jenubiy padishahliq»ni körsitidu.

4:5 Chöl. 14:34

4:6 «Men sanga yétish kérek bolghan künlerni... üç yüz toqsan kün qilip békitkenmen; shuning bilen sen Israil jemeting qebihlikini kötürisen; 5-ayet... kéyin, sen yene ong yanpashlap yétip, Yehuda jemeting qebihlikini kötürisen; sanga qiriq künni békitkenmen, herbir kün bir yilni ipadileydu» — Israilning 390 yilliq jazani we Yehudaning 40 yilliq jazani körüshi toghruluq qoshumche sözimizni körüng.

4:8 «mana, Men üstüngge arghamchilarni salimenki, sen muhasirining künlirini tügetmigüche uyan-buyangha héch örülmeysen» — yene 3-bab, 25-ayetni körüng. Bu «arghamchilar» körlüngen yaki ghayibtin bolsun, Ezakiyalning sol yanjilip andin ong yanjilip yétishigha yordam berdi. Belkim kechte (körüwatqan xelq uning öyidin chiqip ketkendin kéyin) u öz meylige qoyulghan.

de, yeni üç yüz toqsan künde yeysen; ¹⁰ sen yeydighan tamaq bolsa miqdari boyiche her küni yigirme shekeldin bolushi kérek; sen uni belgilengen waqitlarda yeysen; ¹¹ we her küni sunimu norma boyiche, yeni altdin bir hin ichisen; her kündiki belgilengen waqitlarda ichisen..

¹² Sen uni arpa kömichi sheklide qilib yeysen; sen uni ularning köz aldida insan nijasiti üstide pishurisen».

¹³ Perwerdigar: «Israillar Men ularni heydep chiqiridighan eller arisida turup shu haram yolda öz nénini haram yeydu» — dédi..

¹⁴ Andin men: «I Perwerdigar! Men özümni héchqachan bulghap qoymidim, we yashliqimdin tartip бүгүнге qeder men özi ölgendin, yaki yirtquchlar boghup qoyghan nersidin héch yémigenmen; héchqandaq yirginchlik göshke aghzim tégip baqmighan!» — dédim..

¹⁵ We U manga: «Mana, Men sanga insanning nijasitining ornigha kalining tézikini berdim; sen néningni shuning üstide pishurisen» — dédi..

¹⁶ We U manga: «I insan oghli, mana Men Yérusalémda ulargha yölénchük bolghan nanni qurutuwétimen; ular nanni tarazigha sélip, uni teshwish ichide yeydu, suni ölchem bilen alaqlidilik ichide ichidu; ¹⁷ Chünki nan we su ularin qalidu; ular bir-birige qariship dehshet basidu, öz qebhlikidin qurup kétidu».

5 ¹ «We sen, i insan oghli, özüng ötkür bir qilichni al; uni ustira süpitide ishlitip, chéching we saqilinggha sürtüp qoy; andin tarazini élip alghan chachlarni teng bölgin.. ² Muhasire künliri tügigende, üchtin birini sheher ichide köydürgin; yene üchtin birini élip sheher etrapigha chépiwetkin; yene üchtin birini shamalgha soriwetkin; Men bir qilichni sughurup ularni qoghlaymen.

³ Sen yene ularin birnechche talni élip tonungning péshige tiqip qoyghin; ⁴ bulardin yene nechche talni élip ot ichige tashlap köydüriwetkin; bulardin pütün Israil jemetige ot tutiship kétidu».

4:10 «yigirme shekel» — yeni yérim qadaq — texminen 230 gram.

4:11 «altdin bir hin» — ondin alte litr etrapida. «her kündiki belgilengen waqitlarda ichisen» — démisekmü, bundaq yémek-ichmek acharchiliqqa yizlengen ehwalda bolidu.

4:13 «Israillar Men ularni heydep chiqiridighan eller arisida turup shu haram yolda öz nénini haram yeydu» — Xuda Musa peyghember arqiliq Israillargha chong-kichik teretler herdaim ademzat turghan jaylardin néri qilinishi kérek dep buyrughan (mesilen, «Qan» 23:13-14). Shunga «insan nijasiti otida» tamaq étish mushu qanun boyiche bolmaytti, elwette.

4:13 Hosh. 9:3

4:14 «Men özümni héchqachan bulghap qoymidim, ... héchqandaq yirginchlik göshke aghzim tégip baqmighan!» — Xuda Musa peyghember arqiliq Israillargha bezi göshler (mesilen, choshqa göshi)ni men'i qilghan («Law.» 11-bab, «Qan.» 14-bab). Uning üstige özlükidin ölgen, yaki yirtquch haywanlar teripidin öltürülgün haywanlarning göshlernimu yéyishke bolmaytti («Law.» 22:8). Ezakiyal özi kahin bolghachqa, mushu telepler uning üçün téximu qattiq bolghan.

4:15 «Men sanga insanning nijasitining ornigha kalining tézikini berdim» — alimlar Xudaning mushu sözliri üstide ikki xil pikirde bolghan: (1) Xuda Ezakiyal peyghemberge bergén buyruqini siliqlashturup, uninggha nijasitining ornida kala tézikining otida (halal dep hésablanghan) tamaq étishke rusxet qilghan; (2) Xuda peyghembirni üçün möjize yaritip, uning nijasitini kala tézikige aylandurghan; shuning bilen u halal halda tamaq yeydighan boldi.

-Bizningche 2-pikir toghridur. Chünki shuning bilen uni közitip yürgen yurtdashlar buni bilmey, uning mushu «ashni haram halda yégenlik»ge qarap nahayiti chöchüp kétetti. Bolmisa, peyghemberning ademni agahlunduridighan ish-heriketlirining ehmiyiti yoq bolatti.

4:16 «Men Yérusalémda ulargha yölénchük bolghan nanni qurutuwétimen» — sözmösöz terjime qilghanda «Men Yérusalémda «nan bolghan hasa»ni sunduruwétimen». «Yölénchük» dégen söz ibranii tilida adette «tayaq» yaki «hasa»ni bildüridu. Mumkinchiliki barki, qedimki zamanlarda Yehudiy xelqi öz nanlirini bir tayaqta (zizqa tizilghandek) kötürüp mangattı. Herhalda omumiy menisi bizning terjime qilghinimizdek bolidu.

4:16 Law. 26:26; Yesh. 3:1; Ez. 5:16; 14:13

5:1 «...uni ustira süpitide ishlitip, chéching we saqilinggha sürtüp qoy» — chachlarni chüshürüwétishning özi matem tutushni bildüretti.

5:3 «...tonungning péshige tiqip qoyghin» — Israillarning tonlirining péshide Xudaning emrlirini eslitidighan chuchilar bar idi («Chöl.» 15:38-39ni körüng). Xuda bu emri bilen Ezakiyalgha: «Kimler Méning emrlirim ichide yürüdighan bolsa, Méning sözlirim uni saqlaydu» dégendek éytqan bolsa kérek.

⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bu Yérusalém; Men uni ellarning del otturisigha orunlashturdum; bashqa memliketler uning öpchöriside turidu; ⁶ Biraq u Méning hökümlirimge qarshiliship rezillikte ellerdinmu ashuruwetti, belgilimilirimge qarshilishishta öpchörisidiki memliketlerdinmu ashuruwetti; chünki Méning hökümlirimni ular ret qildi, Méning belgilimilirim bolsa, ularda aqmaydu.

⁷ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki siler öpchörenglerdiki ellerdinmu bekre bashbashtaqliq qilghanliqlardin, Méning belgilimilirimde mangmasliqlinglardin we hökümlirimni tutmasliqlinglardin, hetta öpchörenglerdiki ellarning hökümliridimu mangmasliqlinglar tüpeylidin, ⁸ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men Özümki sanga qarshimen, i Yérusalém; séning aranggha ellarning köz alidila jazalarni yürgüzimen; ⁹ We séning barliq yirginchlikliring tüpeylidin arangda Özüm qilip baqmighan hemde kelgüsi ikkinchi qilmaydighan ishini qilimen.

¹⁰ Shuning bilen atilar öz balilirini yeydighan bolidu, balilar öz atilirini yeydighan bolidu; we Men sanga jazalarni yürgüzimen, we séning barliq qalghanliringning hemmisini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen.

¹¹ Shunga, Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — chünki sen Méning muqeddes jayimni özüngning barliq lenetlik nersiliring hem barliq yirginchlikliring bilen bulghighining tüpeylidin, berheq, Men silerni qirghin qilimen; közüm sanga rehim qilmaydu, ichimnimu sanga aghritmaymen. ¹² Sheherdikilerdin üchtin bir qismi waba késili bilen ölidu hemde aranglarda bolidighan acharchiliqtin béshini yeydu; üchtin bir qismi öpchörenglerde qilichlinidu; we Men üchtin bir qismini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen, andin bir qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen. ¹³ Shuning bilen Méning ghezipim bésiqidu, Méning qehrimni ularning üstige chüshürüp qonghuzup, pighandin chiqimen; Men Öz qehrimni otum üstige töküp tügetkendin kéyin, ular Men Perwerdigarning rezillikke chidimaydighan otumdin söz qilghanliqimni tonup yétidu.

¹⁴ We Men séning öpchörengdiki eller arisida hemde ötüp kétiwatqanlarning köz aldida séni weyrane qilimen we mesxire obyékti qilimen; ¹⁵ séning üstüנגge ghezep hem qehr we qehrlilik eyibler bilen jazalarni yürgüzginimde sen öpchörengdiki ellerge xorluq we tapa-tenining obyékti, bir ibret hem alaqqadilik chiqarghuchi bolisen; chünki Men Perwerdigar shundaq söz qildim!

¹⁶ Men ulargha halaket élip kelgüchi, acharchiliq zeherlik oqlirini yaghdurghinimda, silerning üstüڭlardiki acharchiliqni kücheytimen, we yölenchük bolghan néningni qurutuwétimen. ¹⁷ We üstüڭlarga öz baliliringlarni özüڭlardin juda qilidighan acharchiliq hem yirt-

5:5 «Men uni Israilni ellarning del otturisigha orunlashturdum; bashqa memliketler uning öpchöriside turidu» — Xudaning buningda Israilgha bolghan meqsiti, «yat eller» u arqiliq özining heqiqiy Xuda ikenlikini, heqqaniyliyini, méhri shepqtini körsün dégenliktur. Biraq Israil ellerge shundaq bir üلge bolmide. Hazir ular «yat eller»ge Xudaning jazasining qandaq ikenlikige bir misal bolidu.

5:7 Law. 18:24,28

5:10 Law. 26:29; Qan. 28:53; 2Pad. 6:29; Yigh. 4:10

5:11 «Men silerni qirghin qilimen» — ibraniy tilida «Men séni qirqiwétimen» déyilidu. Bu söz Ezakiyalning simwolluq heriketliri bilen baghliq (1-ayet). Bashqa bixil terjimisi: «Közüm sanga örölüp qarimaydu».

5:11 Ez. 7:4

5:12 «Sheherdikilerdin üchtin bir qismi waba késili bilen ölidu hemde aranglarda bolidighan acharchiliqtin béshini yeydu... andin bir qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen» — bu ayet Ezakiyalning (1-4-ayettiki) simwolluq heriketlirini chüshendürüp béridu. Körünüp turuptiki, (1-ayette) Ezakiyal sheherge salghan «ot», «waba késili hem acharchiliq»qa wekillik qilidu.

5:12 Yer. 15:2

5:13 «rezillikke chidimaydighan otum» — ibraniy tilida «hesitim» dégen söz bilen ipadiliniidu.

5:15 Qan. 28:37

5:16 «...yölenchük bolghan néningni qurutuwétimen» — ibraniy tilida «nan bolghan hasang»ni sunduruwétimen»; 4-bab, 16-ayettiki izahatni körüng.

5:16 Law. 26:26; 2Pad. 6:25; Yesh. 3:1; Ez. 4:16; 14:13

quch haywanlarni ewetimen; waba késiliri we qan tökküchiler aranglarga yamrap kétidu; üstünglarga qilich chüshürimen; Menki Perwerdigar söz qildim!».

Israil taghlirigha qaritilghan bésharet

6¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, Israilning taghlirigha yüzüngni qaritip ularni eyiblep mundaq dep bésharet bergin: —

³ «Israilning taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglap qoyunglar: Reb Perwerdigar taghlar we évizliklerge, wadilar we jilghilargha mundaq deydu: — Mana, Men üstünglarga bir qilichni chüshürüp, «yuqiri jay»liringlarni weyrani qilimen.⁴ Shuning bilen silerning qurbangahliringlar weyrane bolidu, «kün tüwrük»liringlar buzulidu; silerdin öltürülgenlerni butliringlarning aldigha tashlaymen.⁵ Israilardin bolghan ölüklerni öz butliri aldigha yatquzimen; qurbangahliringlar etrapigha ustixanlirini chéchiwétimen.

⁶ Siler turghan barliq joylarda sheherler yer bilen yeksan qilinidu, «yuqiri joylar» weyrane bolidu; shuning bilen qurbangahliringlar halak bolidu, butliringlar chéqilip yoqilidu, «kün tüwrük»liringlar késilip ghulitilidu, we hemme yasighininglar yoq qiliwétilidu;⁷ We öltürülgenler aranglarda yiqilishi bilen, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

⁸ Biraq Men silerdin bir qaldini qaldurimen; chünki yat memliketlerge tarqitiwétilgininglar-da, silerdin eller arisida qilichtin qutulup qalghanlar bolidu.⁹ We silerdin qilichtin qutulup qalghanlar sürgün qilinghan memliketlerde Mendin yanghan wapasis qelbliri we butlirigha pahishiwazlardek hewes qilghan közliri bilen baghrimni pare-pare qilghanliqini ésige keltüridu; shuning bilen ular qilghan rezillikliri hem yirginchlik qilmishliri tüpeylidin öz-özliridin nepretlinidu.¹⁰ We ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; Men mushu külpetni silerning béshinglarga chüshürimen dégenlikim bikardin-bikar emes».

¹¹ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Aliqiningni-aliqininggha urup, putung bilen yerni tepkin: «Israil jemetining barliq qebih, yirginchlik qilmishliri üçün way! Chünki ular qilich, acharchiliq we waba késili bilen yiqilidu» — dégin!

¹² Yiraqta turghan wabadin ölidu; yéqinda turghan qilich bilen yiqilidu; hem tirik qalghan, yeni muhasirige chüshken kishi acharchiliqtin ölidu; shuning bilen méning ulargha bolghan qehrimni chüshürüp pighandin chiqimen.¹³ Emdi ulardin öltürülgenler öz butliri arisida, ularning qurbangahliri etrapida, öz butlirigha xushbuy yaqqan her bir éviz döng üstide, tagh choq-qilirida, barliq yéshil derex we baraqsan dub astida yatqan chaghda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.¹⁴ We Men Öz qolumni ularning üstige sozimen, ular her turghan

5:17 Law. 26:22

6:2 Ez. 36:1

6:3 «yuqiri jay»liringlarni weyrani qilimen» — «yuqiri joylar» — Israil we Yehuda uzundin béri tagh choqqiliri qatarliq joylarda herxil butlarga choqunup, hetta ashu joylarda «insan qurbanliq»larni qilip kelgen (16:21, 20:26-ayet qatarliqlarni köring).

6:4 «kün tüwrük»liringlar buzulidu» — «kün tüwrükliri» yaki «quyash butliri» dégenning bashqa bir terjimisi «isriqgahlar».

6:5 «... ölüklerni öz butliri aldigha yatquzimen; qurbangahliringlar etrapigha ustixanlirini chéchiwétimen» — shu chaghdiki butperesler: «qurbangah»lirimiz jetsetler yaki adem ustixanlirigha tégishi bilen «bulghinip», «haram» bolghan, shunga uni qaytidin ishletkili bolmaydu, dep qaraytti

6:6 «kün tüwrükliri» — yaki «quyash butliri» dégenning bashqa bir terjimisi «isriqgahlar».

6:11 «... Aliqiningni-aliqininggha urup, putung bilen yerni tepkin» — mushu heriketler mushu yerde kishining könglining azablanghanliqini bildüridu, elwette.

6:11 Ez. 21:22

6:13 «yéshil derex we baraqsan dub astida...» — Israilar mushu joylarda ölgüchilerni depne qilatti (mesilen, «Yar.» 35:8). Mumkinchilikki barki, ular keyinrek mushu joylarni «tawapgha»gha aylandurup, shu yerde öz ata-bowilirigha dua qilghan. Mushundaq qilmishlar Tewratqa qet'iy men'i qilinghan (mesilen, «Qan.» 18:11)

jaylirida zéminni Diblattiki chöl-bayawandin better weyran qiliwétimen. Andin ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu»..

Xatime waqti keldi!

7¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

2 «Sen angla, i insan oghli, Reb Perwerdigar Israil zéminigha mundaq dédi: Xatime! Zéminning töt bulungigha xatime bérilidu!

3 Sanga hazir xatime bérilidu! Öz ghezipimni béshinggha chüshürimen, öz yolliring boyiche üstüngge höküim chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlik ishliringni öz béshinggha yandurimen. **4** Méning közüim sanga rehim qilmaydu hem ichimnimu sanga aghritmaymen; eksiche öz yolliringni béshinggha yandurimen, öz yirginchlikliring öz arangda bolidu; andin siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler»..

5 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Balayi'apet! Héch bolup baqmighan balayi'apet kélidu! Mana, u keldi!

6 Xatime, xatime! U sanga qarshi qozghaldi! Mana, u kéliwatidu!

7 Halaket yéninggha keldi, i zéminda turghuchi; waqit-saiti toshti, ashu kün yéqinlashti; xushalliq warqirashliri emes, belki dawalghuluq bir qiyqas-süren taghlarda anglinidu..

8 Men tézla qehrimni üstüngge töküp, sanga qaratqan ghezipim bilen pighandin chiqimen; Men öz yolliring boyiche üstüngge höküim chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlikliringni béshinggha qayturup chüshürimen. **9** Méning közüim sanga rehim qilmaydu hem ichimnimu sanga aghritmaymen; Men öz yolliringni béshinggha yandurimen, we öz yirginchlik ishliring öz aranggha chüshidu; shuning bilen siler özünglarni urghuchining Men Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

10 Mana, ashu kün! Mana u keldi! Halaket chiqip yüriwatidu! — tayaq bixlandi, hakawurluq chéchekladil! **11** Zorawanliq yétilip rezillik tayiqi bolup chiqti; ularningkidin héchnerse qalmaydu — ularning ademler topidin, dölet-bayliqliridin yaki heywisidin héchnéme qalmaydu.. **12** Waqit-saiti keldi, küni yéqinlashti; alghuchi xushal bolup ketmisun, satquchi matem tutmisun; chünki qattiq ghezep mushu bir top kishilarning hemmisining üstige chüshidu.. **13** Chünki gerche alghuchi bilen satquchi tirik qalsimu, satquchi özi sétiwetkinige qaytidin ige bolmaydu; chünki bu top kishiler toghruluq körüngen bésharet inawetsiz bolmaydu; ulardin héchqaysisi qebihlikli bilen öz hayatini saqliyalmaydu..

6:14 «ular her turghan jaylirida zéminni Diblattiki chöl-bayawandin better weyran qiliwétimen» — bashqa birxil terjimisi: «ular her turghan jaylirida zéminni jenubiy chöl-bayawandin Riblatqiche (yeni, Israilning eng shimaliy sheherlirin biri) weyran qiliwétimen». Ibraniy tilida «Diblat» bilen «Riblat» yézilishi bir-birige nahayiti oxshash ketkechke, köchürgüchi katiplar esliyi tékistning «Riblat» dégen sözini xata köchürgen bolushimu mumkin.

7:2 «Xatime! Zéminning töt bulungigha xatime bérilidu» — ilgiriki peyghemberler (Yoél, Amos, Yeshaya, Hoshiya, Mikah qatarliqlar) Xudaning mushu jazasi toghruluq bésharet bergen. Ezakiyal peyghember mushu yerde, waqit-saiti hazir bolidu, deydu.

7:4 Ez. 5:11; 8:18

7:7 «ashu kün yéqinlashti...» — mushu «kün» «Perwerdigarning küni» yeni «qiyamet küni»ni körsitidu. Ezakiyal peyghemberning bu bésharitining ikki qétimliq emelge ashurulushi bar: — (1) Babil impériyesi Israil zéminigha tajawuz qilip Yehudiylarni püttünley sürgün qilidu; (2) kelgüsude, Perwerdigarning küni; shu küni dejjalning qoshunliri Israil zéminigha tajawuz qilidu. Bu ikki weqening bir-birige oxshaydighan köp yerliri bolidu.

7:10 «tayaq bixlandi, hakawurluq chéchekladil» — mushu «tayaq» ularning zorawanliqini bildüridu — kéyinki 10-ayetni körüng. Uning «bixlanghanliqi» belkim uni jazalaydighan waqit-saet toshqan, démekchi.

7:11 «zorawanliq yétilip rezillik tayiqi bolup chiqti» — bashqa birxil terjimisi «zorawanliq yétilip, rezillikni jazalaydighan tayaq bolup chiqti» — Biraq bizningche bu «tayaq» 10-ayettiki tayaqqa oxshash bolushi kérek.

7:12 «alghuchi xushal bolup ketmisun, satquchi matem tutmisun; chünki qattiq ghezep mushu bir top kishilarning hemmisining üstige chüshidu» — balayi'apet chüshken künlérde köp nersilerning bahasi derhal chüshidu. Shu chaghda alghuchi kishi belkim «nahayiti erzangha aldim» dep xushallinidu, satquchi kishi belkim «bek erzan sétiptimen» dep köngli yérin bolidu.

7:13 «Chünki gerche alghuchi bilen satquchi tirik qalsimu, satquchi özi sétiwetkinige qaytidin ige bolmaydu» — eger

¹⁴ Ular kanayni chélip hemmini teyyarladi, biraq héchkim jengge chiqmaydu; chünki Méning ghezipim mushu bir top kishilarning hemmisige qaritilgan. ¹⁵ Talada qilich, ichide waba we acharchiliq turidu; dalada bolghan kishini qilich, sheherde bolghan kishini bolsa, waba we acharchiliq uni yutuwétidu. ¹⁶ We ulardin qutulup qélip bulardin qachqanlar taghlarda yürüp herbiri öz qebihliklari üçün jilghidiki paxteklerdeq buquldap matem tutidu.

¹⁷ Herbirining qoli dermansizlinidu, tizliri süydük bilen chiliq-chiliq höl bolup kétidu; ¹⁸ Ular özige böz kiyimini baghlaydu, wehshet ularni basidu; herqaysining yüzide xijalet, bashliri taqir körünidu. ¹⁹ Ular öz kümüshlirini kochilargha tashlaydu, ularning altunliri bulghanghan nersidek bolidu; ularning altun-kümüshliri Perwerdigar ghezipini körsetken künide ularni qutquzmaydu; ular bulardin achliqini qanduralmaydu, qorsiqini tolduralmaydu, chünki bu nersiler ulargha ademlerni putlashturidighan qebihlik boldi. ²⁰ U Uning güzel bézekini heywe bilen tiklidi; biraq ular uning ichide yirginchlik mebudlarni hemde lenetlik nersilirini yasidi; shunga Men uni ular üçün paskinchiliqqa aylandurimen. ²¹ Men uni olja süpitide yat ademlerning qoligha, ghenimet qilip yer yüzidiki rezillerge tapshurimen; ular buni bulghaydu. ²² Men yüzümni ulardin örüymen, we kishiler Méning eziz jayimni bulghaydu; zorawanlar kirip u yerni bulghaydu.

²³ Zenjirni teyyarlanglar; chünki zémin qanliq jinayetlerge, sheher zorawanliqqa tolghan.

²⁴ Shunga Men eller ichidiki eng rezilini keltürimen, ular ularning öylirige ige bolidu; Men zomigerlarning hakawurluqini yoqitimen; ularning «muqeddes jayliri» bulghinidu. ²⁵ Wehshet kéliwatidu! Ular tinch-amanliqni izdeydighan bolidu, biraq héch tapalmaydu. ²⁶ Apet üstige apet, shum xewer üstige shum xewer kélidu; ular peyghemberdin bésharet soraydu, biraq kahinlardin Tewratning bilimi, aqsaqallardin, moysipitlerdin nesihat yoqap kétidu. ²⁷ Padishah matem tutidu, shahzade ümidsizlikke chömülüdu, zémindiki xelqlarning qolliri titrep kétidu; Men ularni öz yolliri boyiche bir terep qilimen, öz hökümliri boyiche ulargha hüküm chiqirip jazalaymen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

satqan nerseler yer bolsa, Musa peyghemberge chüshürülgen mirasliq toghrisidiki qanun boyiche, satquchi uni (muwapiq bahasida) qayturup sétéwélishe haqqi bar. Emdi satqan nerseler yer bolsun bolmisun, uni qayturuwélishe waqti bolmaydu, chünki hemme adem sürgün bolup épkétiledi. «ulardin héchqaysisi qebihliklari bilen öz hayatini saqlayalmaydu» —

bashqa birxil terjimisi «ularning qebihliklari tüpeylidin, ularning héchqaysisi öz hayatini saqlayalmaydu».

7:17 «Herbirining qoli dermansizlinidu, tizliri süydük bilen chiliq-chiliq höl bolup kétidu» — demek, qorqunchtin shundaq bolidu. Bashqa birxil terjimisi «Herbirining tizliri sudek ajiz bolup kétidu».

7:17 Yesh. 13:7; Yer. 6:24

7:18 «böz kiyimi» — matem tutush yaki qattiq towa qilishni bildür etti. «bashliri taqir körünidu» — matem tutqanda, qattiq pushayman qilghanda er kishiler chachlirini chüshürüwétetti.

7:18 Yesh. 15:2, 3; Yer. 48:37

7:19 «ularning altunliri bulghanghan nersidek bolidu» — «bulghanghan berse» (yaki «niijis nerseler») mushu yerde ikki bisliq söz bolup, yene «yiraq qilinghan nerseler»nimu bildüridu. «bu nersiler ulargha ademlerni putlashturidighan qebihlik boldi» — «bu nersiler» belkim ularning altun-kümüsh bolghan bayliqliri we shundaqla ular altun-kümüsh tin yasighan butlar bolsa kérek.

7:19 Pend. 11:4; Zef. 1:14-16, 18; Dan. 9:26-27; Yesh. 10:22-23; Yer. 30:11; 46:28; Nah. 1:9

7:20 «U Uning güzel Bézekini heywe bilen tiklidi» — «U» — Xudani körsitidu. «Uning güzel bézeki» — mushu söz bizningche muqeddes ibadetxanigha qaritilghan (bu ibadetxanini Sulayman padishah qurgan, esli intayin güzel we heywetlik idi). Ayetning bashqa birxil terjimisi: «Ular özi güzel buyumlaridin pexirlengen, biraq ular bulardin yirginchlik mebudlarni hemde yirginchlik nersilerni yasidi; shunga men bularni ular üçün paskinchilikke aylandurimen».

—Mushu ayettiki «paskinchilik» ikki bisliq söz bolup, yene «yiraq qilinghan nerseler»nimu körsitidu.

7:21 «Men uni olja süpitide yat ademlerning qoligha, ghenimet qilip yer yüzidiki rezillerge tapshurimen» — «uni» muqeddes ibadetxanini körsitidu.

—20-ayettiki izahatta körsitilgen ikkinchi terjime boyiche, «uni» Israilarning zibu-zinnetlirini körsitidu.

7:24 «ularning «muqeddes jayliri» bulghinidu» — mushu yerde «muqeddes jayliri» belkim hejwi, kinayilik gep bolup, Israilarning butlarga béghishlighan jaylirini körsitidu.

7:26 «biraq kahinlardin Tewratning bilimi... yoqap kétidu» — «Tewrat»ning esliyi menisi «yolyoruq», «terbiye».

Yérusalémning jazaliri Muqaddes ibadetxanida bolghan butpereslikler

8¹ Altinchi yili, altinchi ayning beshinchi künide shundaq emelge ashuruldiki, men öz öyümde olturghinimda, Israilning aqsqaallirimu méning aldında oltughinida, Reb Perwerdigarning qoli wujudumgha chüshti..

² Men qaridim, mana, otning qiyapitide bir zatning körünüshi turatti; bélining töwini ot turqida turatti; bélining üsti bolsa julalighan yoruqluq, qizitilghan mis parqirighandek körünüş turatti. ³ U qolning körünüşidek bir shekilni sozup, béshimdiki bir tutam chachni tutti; Roh méni asman bilen zémin otturisigha kötürüp, Xudaning alamet körünüşliride Yérusalémgha, yeni ibadetxanining shimalgha qaraydighan ichki derwazisining bosughisigha apardi. Ashu yer «pak-muqaddeslikke qarshlashqan mebud», yeni Xudaning pak-muqaddes ghezipini qozghaydighan mebud turghan jar idi... ⁴ Mana, men tüzlenglikte körgen alamet körünüshtek, Israilning Xudasining shan-sheripi shu yerde turatti..

⁵ U manga: — I insan oghli, béshingni kötürüp shimal terepke qarap baq, dédi. Men béshimni kötürüp shimal terepke qaridim, mana, qurbangahning derwazisining shimaliy teripide, bosughida shu «pak-muqaddeslikke qarshilashqan mebud» turatti. ⁶ We u manga: — I insan oghli, ularning bundaq qilmishlirini — Israil jemetining Méni muqaddes jayimdin yiraq ketküzdighan, mushu yerde qilghan intayin yirginchlik ishlirini kördüngsen? Biraq sen téximu yirginchlik ishlarni körisen, — dédi.

⁷ We U méni ibadetxana hoylisining kirish éghizigha apardi, men qaridim, mana, tamda bir töshük turatti. ⁸ U manga: — I insan oghli, tamni kolap teshkin, dédi. Men tamni kolap teshtim, mana, bir ishik turatti. ⁹ U manga: — Kirgin, ularning mushu yerde qilghan rezil yirginchlik ishlirini körüp baq, dédi. ¹⁰ Men kirip qaridim, mana, etrapidiki tamlargha neqish qilinghan herxil ömilüchi hem yirginchlik haywanlarni, Israil jemetining hemme butlirini kördüm.

¹¹ We bularning aldida Israil jemetining yetmish aqsqaqli turatti. Ularning otturisida Shafanning oghli Jaazaniya turatti; ularning herbiri qolida öz xushbuydénini tutup turatti; xushbuy quyuq butlutte örlep chiqti. ¹² We U manga: — I insan oghli, Israil jemetidiki aqsqaqallarning qarangguluqta, yeni herbirining öz mebud neqish qilinghan hujrisida néme qilghanliqini kördüngmu? Chünki ular: «Perwerdigar bizni körmeydu; Perwerdigar zéminni tashlap ketti» — deydu, — dédi....

¹³ We U manga: — Biraq sen ularning téximu yirginchlik qilmishlirini körisen, dédi. ¹⁴ U méni Perwerdigarning öyining shimaliy derwazisining bosughisigha apardi; mana, shu yerde «Tammuz üçün matem tutup» yighlawatqan ayallar olturatti. ¹⁵ We U manga: — I insan oghli, sen mushularni kördüngmu? Biraq sen téximu yirginchlik ishlarni körisen, — dédi.

¹⁶ We U méni Perwerdigarning öyining ichki hoylisigha apardi. Mana, Perwerdigarning ibadetxanining kirish yolida, péshaywan we qurbangahning otturisida, yigirme besh adem, Per-

8:1 «Israilning aqsqaallirimu méning aldında oltughinida...» — aqsqaqallar belkim peyghemberdin nesihet sorighili keldi. Peyghember Xudadin jawab kütkende wehii uninggha bérilidu.

8:3 «Roh méni asman bilen zémin otturisigha kötürüp, ... ibadetxanining shimalgha qaraydighan ichki derwazisining bosughisigha apardi» — «Roh» mushu yerde Xudaning Muqaddes Rohi. «pak-muqaddeslikke qarshilashqan mebud», yeni Xudaning pak-muqaddes ghezipini qozghaydighan mebud» — ibranii tilida «hesetke tewe mebud», yeni (Xudaning hesitini qozghaydighan mebud» déyilidu.

8:3 Dan. 5:5

8:4 Ez. 3:23

8:12 «Israil jemetidiki aqsqaqallarning qarangguluqta, yeni herbirining öz mebud neqish qilinghan hujrisida néme qilghanliqini kördüngmu?» — mushu alamet körünüşlerning hemmisi ularning öz öyide («herbirining öz ... hujrisida») néme qilghanliqini körsitidu. Shunga bu körünüşni asasen «simwol» dep qaraymiz; shundaqtimu buning bilen teng, ibadetxanidiki heqiqiy ehwalnimu körsitidu.

8:12 Ez. 9:9

8:14 «Tammuz üçün matem tutup yighlawatqan ayallar» — «Tammuz» — yeni «ösümlüklerning padishahi» déyilgen bir bud. Riwayetler boyiche u ölüp, tehtisaraqha chüshüp tehtisaraning padishahi boldi. Uning «ölümi» tüpeylidin her yili uninggha choquqghan ayallar «matem tutush»i kerek idi.

werdigarning ibadetxanisigha arqisini qilib sherqqe qarap quyashqa choquniwatatti.¹⁷ We U manga: — I insan oghli, sen mushularni kördungmu? Yehuda jemeti özi mushu yerde qilgan yirginchlik qilmishlarini yénik dep, ular yene buning üstige zéminni jebir-zulum bilen toldurup méning achchiqimni qayta-qayta qozghatsa bolamdu? We mana, ularning yene shaxni burnigha tutuwatqinigha qara!¹⁸ Shunga Men qehr bilen ularni bir terep qilimen; Méning közümlarigha rehim qilmaydu, ichimnimu ulargha aghritmaymen; ular quliqimgha yuqiri awazda nida qilsimu, ularni anglimaymen, — dédi..

Yette jazani beja keltürgüchiler

9¹ U quliqimgha küchlük bir awazda towlap: — Yéqin kélinglar, sheherge mes'ul bolghuchilar, herbiringlar öz halaket qoralinglarni qolunglarga tutunglar, — dédi.

² We mana, alte kishining ibadetxanining shimaligha qaraydighan «Yuqiri derwaza» tereptin kéliwatqinini kördüm. Herbirisi qolida bitchit qilghuchi qoralini tutqan; ularning otturida yénigha pütükchining siyahdéní ésiqliq turghan, kanap kiyimlarni kiygen birsi bar idi; we ular ibadetxanigha kirip, mis qurbangahning yénida turdi.³ Shu chaghda Israilning Xudasining shan-sheripi esli turghan kérubtin kötürülüp öyning bosughisida turdi. Perwerdigar yénigha pütükchining siyahdéní ésiqliq turghan, kanap kiyimlarni kiygen kishini chaqirip uninggha: —
⁴ Sheherning otturisidin, yeni Yérusalémning otturisidin ötüp, sheher ichide ötküzülgen barliq yirginchlik ishlar tüpeylidin ah-nadamet chekken kishilerning péshanlirige bir belge salghin, — dédi..

⁵ We manga anglitip bashqa kishilerge: — Bu kishining keynidin sheherni kézip, ademlerni qiringlar; közünglar rehim qilmisun, ulargha ichinglarni aghritmanglar! ⁶ Birnimu qoymay hemmini — qérilar, yash yigit-qizlar, bowaq-balilar we ayallarni qoymay öltürüwétinglar; peqet belge qoyulghan kishilerge yéqinlashmanglar; bu ishni öz muqeddes jayimdin bashlanglar, — dédi.

Shunga ular Xudaning öyi aldida turghan héliqi aqsqaqallardin bashlighan. ⁷ We U ulargha: — Öyni bulghanglar, hoylilirini öltürülgenler bilen toldurunglar; emdi béringlar! — dédi. Shuning bilen ular chiqip sheher boyiche ademlerni qirishqa bashlidi.

⁸ We shundaq boldiki, ular ademlerni qirghinida, men yalghuz qaldim; özümni yerge düm tashlidim we: — Ah, Reb Perwerdigar! Sen Yérusalémgha qaritilghan qehringni tökkende Israilning barliq qaldisini halak qilamsen? — dédim..

8:16 «...Perwerdigarning ibadetxanisigha arqisini qilib sherqqe qarap quyashqa choquniwatatti» — bu bapta éytilghan besh heriket ichide bu heriket eng yirginchlik boldi. Chünki: (1) uning Xudaning ibadetxanisigha arqini qilishi mutleq kupurluq bir ish; (2) u ibadetxanigha kirgen kishilerning aldida ochuq-ashkare kupurluq qildi; (3) u kupurluq del Xudadin rehim-sheppet soraydighan jayda boldi («Yoél» 2:17ni köring).

8:17 «ularning yene shaxni burnigha tutuwatqinigha qara!» — «shaxni burnigha tutush» dégen heriket toghrisida üç pikir bar: — (1) qedimki zamanlarda bezi butperes milletler öz butlirigha choqungghanda chéchékligen bir shaxni burnigha tutatti. Shunga bu heriket butpereslikni körsitidu; (2) Yehudiylar Xudagha ibadet qilghanda oxshash heriket qilib Xudagha hörmet bildürishetti; undaq bolghanda, Xuda shundaq saxtipezlik hem butpereslik bilen baghlanghan ibadet ipadilirini qet'iy qobul qilmaytti; (3) undaq heriket peqetla Perwerdigargha bolghan intayin hörmetsizlikni, yeni kupurluqni bildüretti. Bizningche, belkim 2-pikir toghridur.

8:18 Pend. 1:28; Yesh. 1:15; Yer. 11:11; Ez. 5:11; 7:4

9:2 «herbirisi qolida bitchit qilghuchi qoralini tutqan...» — yaki «herbirisi qolida jeng toqmiqini tutqan...».

9:3 «Israilning Xudasining shan-sheripi esli turghan kérubtin kötürülüp öyning bosughisida turdi» — «töt mexluq» bolsa «kérub»lardin ibaretur (10-babni köring). Biraq mushu yerde éytilghan «kérublar» belkim muqeddes ibadetxanidiki «eng muqeddes jay»da qoyulghan ikki «altun kérub» sheklini körsitidu. Xudaning yoruqluq shan-sheripi shu yerde («eng muqeddes jay»da, qélin bir perde keynide) Sulayman ibadetxanini qurghandin béri turup kelgenidi. Hazir Ezakiyal köriduki, u hem ibadetxanidin hem Israilning özidin ayrilip kétidu.

9:4 «... ah-nadamet chekken kishilerning péshanlirige bir belge salghin» — bu «belge» (ibraniy tilida «taw» dégen herp) qedimki zamanlarda krést yaki chapras (+) sheklide idi.

9:8 «Sen Yérusalémgha qaritilghan qehringni tökkende Israilning barliq qaldisini halak qilamsen?» — adette «Israilning

⁹ We U manga: — Israil we Yehuda jemetining qebihliki intayin rezil; chünki ular: «Perwerdigar zéminni tashlap ketti; Perwerdigar bizni körmeydu» — deydu. ¹⁰ «Men bolsam, Méning közümlar ulargha rehim qilmaydu, ichimnimu ulargha aghritmaymen; Men ularning yolini öz béshigha chühürimen, — dédi..

¹¹ We mana, yénigha pütükchining siyahdénini asqan, kanap kiyimlarni kiygen kishi qilghan ishni melum qilip: «Manga Sen buyrughan ishni orundidim» — dédi.

Xudaning shan-sheripi ibadetxanisidin chiqip kétidu

10 ¹ Men qaridim, mana, kérublarning béshi üstidiki gümbez üstide, kök yaqutning qiyapitidek bir textning körünüşü turatti; ² We textke Olturghuchi kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Kérublarning astidiki chaqlarning arisigha kir, qollirigini kérublar arisida köyüwatqan choghlargha toldurup, ularni sheher üstige chéchiwet» — dédi. Men qaridim, u shundaq qilishqa bashlidi.

³ Bu kishi kirgende kérublar öyning ong teripide turatti; shan-shereplik bulut öyning ichki hoylisini toldurdi. ⁴ We Perwerdigarning shan-sheripi kérub üstidin chiqip, öyning bosughisigha kelgenidi; öy bulutqa toldi, hoyla bolsa Perwerdigarning shan-sheripining julaliqigha chömgen. ⁵ Kérublarning qanatlrining sadasi hemmidin qadarning sözligen chaghdiki awazidek bolup, sirttiki hoyligha anglinip turatti.

⁶ We shundaq boldiki, Reb kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Chaqlar arisidin, yeni kérublar arisidin ot alghin» — dep buyrughinida, u kirip bir chaqning yénida turdi. ⁷ We kérublardin biri öz qolini kérublar otturisidiki otqa sozup uningdin ot élip, kanap kiyimlarni kiygen kishining qollirigha saldi; u buni élip chiqip ketti ⁸ (kérublarning qanatlriri astida, ademning qollirining qiyapiti körünüp turatti).

⁹ Men qaridim, mana, kérublarning yénida töt chaq bar idi, bir kérubning yénida bir chaq, yene bir kérubning yénida yene bir chaq turatti; chaqlarning qiyapiti bolsa béril yaqutning körünüşhide idi. ¹⁰ Ularning shekli bolsa, tötilisining oxshash idi, yeni chaq ichide chaq bardek körünetti. ¹¹ Kérublar mangghanda, ular yüzlengen tötila terepke udul qarap mangatti; mang-ghanda ular héch burulmaytti, belki béshi qaysi terepke qarighan bolsa, ular shu terepke mangatti; ular mangghanda héch burulmaytti. ¹² Ularning pütün téni, dümbiliri, qolliri, qanatlriri we ularning chaqlirimu, yeni tötisige tewe chaqlarning etrapı kózler bilen tolghanidi. ¹³ Chaq-larni bolsa: «pirqiraydighan chaqlar!» — dep atighinini öz qulıqım bilen anglidim. ¹⁴ Herbir kérubning töt yüzi bar idi; birinchisi kérubning yüzi, ikkinchisi ademning yüzi, üçinchisi shirning yüzi, tötinchisi bürkütning yüzi idi..

¹⁵ Kérublar yuqirigha örlidi. Bular del men Kéwar deryasi boyida körgen hayat mexluqlar idi.

¹⁶ Kérublar mangghanda, chaqlarmu ulargha yandiship mangatti; kérublar yerdin örleshke qanatlririni kötürginide, chaqlarmu ularning yénidin burulup ketmeytti. ¹⁷ Ular turghanda, chaqlarmu turatti; ular kötürülgende, chaqlarmu ular bilen kötürülettı; chünki hayat mex-

qaldısı» dégen ibare pütün xelq arisida, Xudagha sadiq bolghan Yehudiylarni körsitidu. Biraq Ezakiyal mushu yerde (Xudaning 9-10-ayette bolghan jawabigha qarighanda) belkim Yehudani körsitidu; «shimaliy padishahliq», yene Israilning on ikki qebilisidin oni Asuriye impériyesi teripidin baldur mungeriz qilinip sürgün boldi, peqet ikki qebile, yeni «Yehuda we Binyamin» (jenubiy padishahliq) qaldi.

9:10 Ez. 5:11; 7:4; 8:18

10:3 «shan-shereplik bulut öyning ichki hoylisini toldurdi» — «shan-shereplik bulut», 1:4ni köring.

10:9 Ez. 1:16

10:14 «herbir kérubning töt yüzi bar idi; birinchisi kérubning yüzi...» — 1:10-ayette, «kérubning yüzi»ning ornida, «buqining yüzi» körünidu. Shunga mumkinchilik barki, «kérub»lar özi buqining qiyapitide körünidu.

10:16 Ez. 1:19

luqlarning rohi chaqlarda idi..¹⁸ We Perwerdigarning shan-sheripi öyning bosughisi üstidin chiqip, kërublar üstide turdi; ¹⁹ Kërublar qanatlarini kërıp, kóz aldımıda yerdin kôtürüldi; ular öydin chiqqanda, chaqlarmu ularning yénida idi; ular Perwerdigarning öyining sherqiy derwazisida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ularning üstide yuqiri turatti.

²⁰ Bular bolsa del men Kéwar deryasi boyida körgen, Israil Xudasining astida turghan mexluqlar idi; ularning kërublar ikenlikini bildim..²¹ Ularining herbirining töttin yüzi, herbirining töttin qaniti, qanatlırı astida insan qoli siyaqidiki qollıri bar idi..²² Ularining yüzlırining qiyapiti bolsa, ular men Kéwar deryasi boyida körgen yüzler idi; ularning turqi we yüzlırı men körgenge oxshash idi; ularning herbiri öz udulıgha qarap mangatti.

Yétekchilerning jazalinishi

11¹ Roh méni kôtürüp, Perwerdigarning öyining sherqiy, yeni sherqqe qaraydighan derwazisigha apardi; we mana, derwazining bosughisida yigirme besh adem turatti; men ularning otturisida awamning aqsaqılı bolghan, Azurning oghlı Jaazaniya hem Benayaning oghlı Pilatiyani kördüm. ² We U manga: — I insan oghlı, qebihlikni oylap chiqquchi, mushu sheherde rezil meslihet bergüchi ademler del bulardur. ³ Ular: «Öylerni sélış waqti yéqinlashti emesmu? Bu sheher bolsa qazan, biz bolsaq, ichidiki gösh» — deydu..⁴ Shunga ularni eyiblep bésharet bergin; — Bésharet bergin, i insan oghlı! — dédi.

⁵ Shuning bilen Perwerdigarning Rohi wujudumgha urulup chüshüp, manga söz qilghan: «Perwerdigar mundaq deydu» — dégin. «Silerning shundaq déginiglarini, i Israil jemeti; könglünglarga pükken oy-pikringlarni, Men bilimen. ⁶ Siler mushu sheherde adem öltürüşni köpeytkensiler; siler reste-kochılarni öltürülenler bilen toldurghansiler».

⁷ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler öltürgen kishiler bolsa, del shu göshtur, sheher bolsa qazandur; biraq silerni bolsa uningdin tartıwalimen. ⁸ Siler qilichtin qorqup kelgensiler, we Men üstünglarga bir qilich chüshürimen» — deydu Reb Perwerdigar. ⁹ «Shuning bilen Men silerni sheherdin tartıwélip, yat ademlerning qolıgha tapshurimen, silerning üstünglardın höküm chiqirip jazalaymen. ¹⁰ Siler qilichlinip yiqilisiler; Israil chégralırıda üstünglarga höküm chiqirip jazalaymen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ¹¹ Bu sheher siler üçün «qazan» bolmaydu, hem silermu unıngki «gösh»i bolmaysiler; Men Israil chégralırıda üstünglardın höküm chiqirip jazalaymen. ¹² We siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler; siler Méning belgilimilirimde yürmigen, hökümlirim boyiche mangmighansiler, belki öpchörenglardiki ellerning hökümliri boyiche mangghansiler».

¹³ Shundaq boldiki, Men bésharet bérıwatqınımda, Benayaning oghlı Pilatiya jan üzdi. Men düm yiqıldım: «Ah, Reb Perwerdigar! Sen Israilning qaldısını pütünley yoqatmaqchimusen?» — dep qattıq awazda nida qıldım.

10:17 Ez. 1:20

10:20 Ez. 1:3

10:21 Ez. 1:6, 8; 10:8, 14

11:3 «Öylerni sélış waqti yéqinlashti emesmu? Bu sheher bolsa qazan, biz bolsaq, ichidiki gösh» — bésharet bérilgen chaghda Yérusalém shehiri muhasirige chüshken bolsa kerek. Bu ademler «bizge chataq bolmaydu, biz yene normal turmush ötküzeleydighan bolduq» dégen qarashda bolghan idi. Ularining közqarışidin «sheher qazan, biz gösh» déginı, belkim «ot qazandiki göshni köydürmeydu, ehwalimiz intayin rahet-paraghetliktur» dégenliktur. Ezakiyal peyghember bu ibarini bashqa tereptin chüshendürüp, ularni agahlandırıp bésharet qıldı. «biz gösh» dégen sözning belkim yene bir ichki menisi barki, «biz sheherde qalghan, ésil göshimiz (Xuda bizni saqlıghan), biraq Ezakiyal bilen bile sürgün bolghanlar bolsa, peqet «üchey-qarın»lardur» dégen hejwiı, kinayilik gep.

—(Ayetning birinchi qismining bashqa bir xil terjimisi: «öylerni sélışning waqti yéqinlashmıdı; sheher bolsa...»).

11:10 «...Israil chégralırıda üstünglarga höküm chiqirip jazalaymen» — Babil impératori Néboqadnesar Zedekiyanı Israilning chégrasıda (Libnah shehiride) sot qıldı («2Pad.» 25:6-7, 18-21 ayetlerni körüng).

Xudaning sürgün bolghan Israillarga yéngi wedisi — yéngi qelb, yéngi roh

¹⁴ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹⁵ I insan oghli, Yérusalémدا turuwatqanlarning: «Perwerdigardin yiraq kétinglar! Chünki mushu zémin bizgila miras qilip teqdim qilinghan!» dégen gépi, séning qérindashliring, yeni séning qérindashliring bolghan sürgünlerge hem Israilning pütkül jemetige qaritip éytilghan..

¹⁶ Shunga ulargha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Gerche Men ularni yiraq yerlerge, eller arisigha yötkiwetken hem memliketler ichige tarqitiwetken bolsammu, ular barghan yerlerdimu Men Özüm ulargha kichikkine bir pak-muqeddes bashpanah bolimen»..

¹⁷ Shunga mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men silerni ellerdin yighimen, tarqitiwétilgen memliketlerdin silerni jem qilimen, andin Israil zéminini silerge qayturup teqdim qilimen. ¹⁸ Shuning bilen ular u yerge qaytip kélidu, ular barliq lenetlik nersilerni hem barliq yirginchlik ishlirini u yerdin yoq qilidu.

¹⁹ Men ulargha bir qelbni bérimen, ichinglarga yéngi bir rohni salimen; Men ularning téni-din tashtek qelbni élip tashlaymen, ulargha méhrlik bir qelbni bérimen..²⁰ Shuning bilen ular Méning belgilimilirimde yürüdu, Méning hökümlirimni ching tutup ulargha emel qilidu. Ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen..

²¹ Biraq köngülliri lenetlik nersilerge we yirginchlik qilmishlirigha béghishlanghanlar bolsa, Men ularning yollirini öz bëshigha chüshürimen», — deydu Reb Perwerdigar»..

Xudaning shan-sheripi Yérusalémnin chiqip kétidu

²² Kérublar qanatlarini yaydi, ularning chaqliri öz yénida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ular üstide yuqiri turatti; ²³ we Perwerdigarning shan-sheripi sheherning otturisidin chiqip, sheherning sherq teripidiki tagh üstide toxtidi..²⁴ Shuning bilen Roh méni kötürüp, Xudaning Rohi bergen bu körünüşte méni Kaldiyege, yeni sürgün bolghanlarga apardi; shuan men körgen bu körünüş mendin ketti..

²⁵ Shuning bilen men sürgün bolghanlarga Perwerdigar manga körsetken barliq ishlarni sözlep berdim.

Yérusalém ahalisining sürgün bolushining süretlinishi

12¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — ² I insan oghli, sen asiy bir jemet arisida turisen; ularning körüşke közi bar emma körmeydu, anglashqa quliqu bar,

11:15 «Yérusalémda turuwatqanlarning: «Perwerdigardin yiraq kétinglar! Chünki mushu zémin bizgila miras qilip teqdim qilinghan!» dégen... — Yérusalémdikilerning: «sürgün qilinghanlar (yeni Yehudadin xéli burun Babilgha sürgün qilinghan kishiler hemde 150 yil ilgiri sürgün qilinghan Israildiki on qebile) nahayiti gunahkar ademlerdur, shunga Xuda ularni sürgün qildurdi, biz bolsaq pak ademmiz, Xuda mushu zéminni bizge qaldurdi» dégen qarishi bar idi. Bundaq tekebburluqni Xuda jazalaydu.

—«Séning qérindashliring, yeni séning qérindashliring bolghan sürgünler» dégen tékistning bashqa birxil wariyanti: «qérindashliring bolghan uruq-tughqanliring».

11:16 «pak-muqeddes bashpanah» — dégen söz ibranii tilida «muqeddes jay» yaki «ibadetxana» dégen söz. Muqeddes ibadetxanining bir yerde qurulushi Xudaning shu yerde qoghdighuchi we bashpanah bolghanliqini bildüridu. Démek, ular (butperes) eller arisida bolsimu, Xuda (ular Uni izdigen bolsa) ulargha jismaniy hem rohiy jehette bashpanah bolup, ularni tinch saylaydu we ulargha durus yollarda méngishqa yene yordemchi bolidu.

—Bashqa birxil terjimisi: «...Men ulargha qisqa waqit bir pak-muqeddes bashpanah boldum».

11:19 «ulargha méhrlik bir qelbni bérimen» — ibranii tilida sözmusöz: «ulargha göshlük bir qelbni bérimen» dégenliktur.

11:19 Yer. 32:39; Ez. 36:26

11:20 Yer. 24:7; 30:22; 31:1; 32:38

11:21 Ez. 9:10

11:23 «Perwerdigarning shan-sheripi ... sheherning sherq teripidiki tagh üstide toxtidi» — bu tagh «Zeytun téghi»dur. Ezakiyal peyghember Perwerdigarning shan-sheripini shu waqitta yene körmidi. Ezakiyalning hemme bësharetlarini omumlashturup qarighanda, Xudaning shan-sheripi shu chaghda taghda uzun turmay Israil zéminidinmu mutleq ketti. Biraq kéyin (43-babta) u mushu shan-sherep yene sherq teripidin kéliwatqanliqini köridu.

11:24 «Roh méni kötürüp, ... méni Kaldiyege, yeni sürgün bolghanlarga apardi» — «Kaldiye» Babil impériyesining bir qismi.

emma anglamaydu, chunki ular asiy bir jemettur..³ We sen, i insan oghli, sürgün bolghuchining yük-taqlirini teyyarlap qoyghin; we kündüzde ularning köz aldida sürgün bolghuchidek öz jayingdin bashqa joyga barghin. Gerche ular asiy bir jemet bolsimu, éhtimalliqi yoq emeski, ular chüshinip yétidu..⁴ Kündüzde ularning köz aldida sürgün bolushqa teyyarligan yük-taqlardek yük-taqliringni élip chiq; andin kech kirey dégende ularning köz aldida sürgün bolidighan kishilerdek jayingdin chiqip ketkin;⁵ tamni kolap téship, yük-taqliringni élip chiqqin;⁶ ularning köz aldida buni mürüingge élip, gugumda kötürüp chiqip ketkin; yerni körelmesliking üçün yüzüingni yapqin; chunki Men séni Israil jemetige bésharet qildim..

⁷ We men buyrulghan boyiche shundaq qildim; kündüzde men sürgün bolghuchi kishidek yük-taqlirimni élip chiqtim; we kech kirgende qolum bilen tamni kolap téship, yül-taqlirimni chiqirip, gügümde ularning köz aldida müremge élip kötürüp mangdim.

⁸ Etigende Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyilidi: — ⁹ «I insan oghli, Israil jemeti, yeni asiy bir jemet, sendin: «Bu néme qilghining» dep sorighan emesmu? ¹⁰ Ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Bu yüklengen wehiy Yérusalémdiki shahzade hem shu yerdiki barliq Israil jemetidikiler toghruluqtur» — dégin..

¹¹ Ulargha: «Men siler üçün bésharet. Men qandaq qilghan bolsam, emdi ularghimu shundaq ishlar qildurulidu; ular esir bolup sürgün bolidu» — dégin. ¹² Ular arisidiki shahzade öz yük-taqlirini gugumde müriside kötürüp chiqidu; ular tamni kolap téship töshükting nersilirini chiqiridu; u öz yüzini yépip zéminni körelmeydighan bolidu..¹³ Shuning bilen Öz torumni uning üstige yayimen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Kaldiylarning zémini bolghan Babilgha apirimen, biraq u u yerni öz közi bilen körmeydu; u shu yerde ölidu..¹⁴ Uninggha yademesheken öpçörisidikilarning hemmisini hem barliq qoshunlirini Men barliq shamalgha tarqitiwétimen; Men qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen..¹⁵ Men ularni eller arisigha tarqitiwetkinimde, memliketler ichige taratqinimde ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

¹⁶ Biraq ularning ichidiki az bir qismini, qilich, acharchiliq hem waba késilidin xalas qilimen; meqsitim shuki, ulargha özliri baridighan ellerde özlirige yirginchlik qilmishlirini étirap qildurushtin ibaret; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu..

¹⁷ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹⁸ «Insan oghli, öz néningni titrigen halda yégin, süyüingni dir-dir qilib ensirigen halda ichkin; ¹⁹ hem shu zémindiki kishilerge mundaq dep éytqin: «Reb Perwerdigar Yérusalémdikiler

12:2 Yesh. 6:9; Yer. 5:21; Ez. 2:3-8; 3:26, 27

12:4 «Kündüzde ularning köz aldida sürgün bolushqa teyyarligan yük-taqlardek yük-taqliringni élip chiq; andin kech kirey dégende ... jayingdin chiqip ketkin;...» — 4-6-ayetlerdiki buyruq belkim 3-ayettiki buyruqni tepsiliyrek chüshenduridu.

12:5 «Tamni kolap téship, ... chiqqin» — «tam» belkim hoylining témi.

12:6 «...yerni körelmesliking üçün yüzüingni yapqin; chunki Men séni Israil jemetige bésharet qildim» — bu bésharet kéyinki ayetlerde (11-14) chüshendürüldü.

12:10 «Yérusalémdiki shahzade» — Zedekiya padishahtur. Biraq Ezakiyal peyghember belkim uni erzimes dep qarighachqa, uni hergiz «padishah» démeydu.

12:12 2Pad. 25:4

12:13 «...u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Kaldiylarning zémini bolghan Babilgha apirimen, biraq u u yerni öz közi bilen körmeydu; u shu yerde ölidu» — bu bésharet téz emelge ashuruldi. Zedekiya padishah Babil impériyesining Yérusalémi qorshiwalghan muhasirisi astida bösülgen sépildin ötüp qachmaqchi idi. Babil eskerliri uni tutuwélip Néboqadnesarning aldigha élip bardi, Néboqadnesar uning közlirini oyuwetti. U Babilda öldi («Yer.» 52:11ni, «2Pad.» 25:1-7ni körüng). Mushu tékistlerde déyilgen «ishik» belkim tosulghan yaki buzulghan bolushi mumkin, shunga qéchish üçün «tamni kolash» kérek idi.

12:13 Ez. 17:20

12:14 Ez. 5:10,12

12:16 «shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu» — mushu jümlidiki «ular» belkim yat eller; ular Israil jemetini basqan balayi'apetlerni Israillardin anglap, bu ishlarni Perwerdigarning jazasi dep chüshinidu.

we Israil zéminide turuwatqanlar toghruluq mundaq deydu: «Ular öz nénini ensiresh ichide yeydu, süyini dekke-dükkide ichidu; chünki zéminde turuwatqanlarning jebir-zulumi tüpeylidin, u yer hemmisi yeksan qilinidu..²⁰ Ahalilik sheherler xarabe bolup, zémin weyrane bolidu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».

²¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²² «I insan oghli, Israil zéminide: «Künler uzartilidu, herbir alamet körünüş bikargha kétidu» dégen maqalni éytqini némisi?..²³ Emdi ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men bu maqalni yoq qilimen; Israilda bu maqal ikkinchi ishilitilmeydu; sen eksiche ulargha: «Künler yéqinlashti, herbir alamet körünüşning emelge ashurulushimu yéqinlashti» — dégin. ²⁴ Chünki Israil jemetide yalghan «alamet körünüş» yaki ademni uchurudighan palchiliqlar qayta bolmaydu. ²⁵ Chünki Men Perwerdigardurmen; Men söz qilimen, hem qilghan sözüm choqum emelge ashurulidu, yene kéchtürülmeydu. Chünki silerning künlirlinglarda, i asi y jemet, Men söz qilimen hem uni emelge ashurimen» — deydu Reb Perwerdigar».

²⁶ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²⁷ «I insan oghli, mana, Israil jemetidikiler séning toghruluq: «U körgen alamet körünüşler uzun künlerdin keyinki waqitlarni körsitidu, u bizge yiraq kelgüsi toghruluq bésharet béridu» — deydu. ²⁸ Shunga ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Méning sözlirimdin héchqaysisi yene kéchtürülmeydu, belki qilghan sözüm emelge ashurulidu, deydu Reb Perwerdigar» — dégin».

Saxta peyghemberlerge bolghan agah

13¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² «I insan oghli, sen Israilning bésharet bergüchi peyghemberliri, yeni öz tesewwuri bilen bésharet bergüchilerni eyblep bésharet bérip: «Perwerdigarning sözini anglanglar!» — dégin.

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz rohigha egiship mandighan, héch wehiyni körmigen hamaqet peyghemberlarning haligha way! ⁴ I Israil, séning peyghemberliring xuddi xarabiler arisida yürüwatqan tülkilerdek boldi. ⁵ Siler bösülgen jaylarga chiqmighansiler, uning Perwerdigarning künide bolidighan jengde puxta turushi üçün Israil jemetining buzulghan témini héch yasimidinglar..

⁶ «Perwerdigar mundaq deydu» dégüchiler bolsa peqet saxta bir körünüşni we yalghan palni körgenlerdin ibarettur; Perwerdigar ularni ewetmigen; biraq ular öz sözining emelge ashurulushini ümid qilidu. ⁷ Siler «Perwerdigar mundaq deydu» déginiglarda, Men héch söz qilmighan tursam, siler saxta bir «alamet körünüş»ni körgen, yalghan palni éytqan emesmu? ⁸ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler oydurma sözligeninglar, yalghan «alamet körünüş»lerni körgeninglar tüpeylidin, emdi mana, Men silerge qarshimen, — deydu Reb Perwerdigar, ⁹ — Méning qolum saxta «alamet körünüş»ni körgen we yalghan palni éytqan peyghemberler bilen qarshilishidu; ular öz xelqimning kéngishide olturmaydu, ular Israil jemetining nesebnamiside xatirilenmeydu; ular Israilning zéminigha héch kirgüzülmeydu; shuning bilen siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

¹⁰ Berheq, ular tinch-amanliq bolmighandimu «tinch-amanliq!» dep jar sélip, xelqimni ézitqurghanliq üçün, birsi népiz ara tamni qopursa, ular kélip peqet uni hak suwaq bilen aqartip

12:19 Ez. 4:16

12:22 «Künler uzartilidu, herbir alamet körünüş bikargha kétidu» — bu maqal belkim Israilning köp peyghemberlarning agahlandurushlirigha bolghan gumanlirini yaki belki xelqning peyghemberlarning agahlandurushlirigha qulaq salmasliqqa bolghan bahanisini ipadileydu.

13:5 «Siler bösülgen jaylarga chiqmighansiler, uning Perwerdigarning künide .. Israil jemetining buzulghan témini héch yasimidinglar» — bu gepmu saxta peyghemberlerge éytilgan: 4-ayet boyiche ular «xarabiler arisida yürgen tülkilerdek» bolidu — belkim Israil jemiyyitining buzulghan ehwaligha zadila qarimay, peqet özliri üçün kichikine bir «uwa töshükini» kolash bilen shughulliniwatidu.

qoyghanliqi üçün — ¹¹ Tamni hak suwaq bilen aqartiwatqanlarga: «Bu tam yiqilidu!» dégin! Kelkündek bir yamghur yaghidu! I yoghan möldürler, siler chüshisiler! Dehshetlik bir shamal chiqidu; ¹² we mana, tam örülüp chüshkende, xeq silerdin: «Siler bu tamni suwighan hak suwaq qéni!» dep sorimamdu?

¹³ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz qehrim bilen dehshetlik bir shamal partlitip chiqirimen; Méning achchiqimdin kelkündek bir yamghur we hemmini halak qilidighan qehrlik möldürler yaghidu. ¹⁴ Shuning bilen Men siler hak suwaq bilen aqartqan tamni ghulitip, uning ulini ashkare qilip, uni yer bilen yeksan qilimen; u ghulap chüshkende, siler uning arisida halak bolisiler; we Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ¹⁵⁻¹⁶ Shundaq qilip Men qehrimni tam hem uni hak suwaq bilen aqartqanlarning üstige chüshürüp pighandin chiqimen; we: «Tam yoq boldi, shundaqla uni hak suwaq bilen aqartqanlar, yeni Yérusalém toghruluq besharet bergüchi, héch tinch-amanliq bolmighandimu u toghruluq tinch-amanliqni körsetken «alamet körünüş»ni körgen Israilning peyghemberlirimu yoq boldi» — deymen»..

«Ayal peyghemberler» toghruluq besharet

¹⁷ «Emdi sen, i insan oghli, öz tesewwuri boyiche besharet bergüchi öz xelqingning qizlirigha yüzüngni qaritip, ularni eyiblep besharet béríp mundaq dégin: —

¹⁸ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz béghishlirining herbirige séhirlik bilezüklerni qadap, janlarni tuzaqqa élish üçün herqandaq égiz-pakar ademlerning beshigha perenchini yasighanlarga way! Emdi siler öz xelqimning janlirini tuzaqqa chüshürüp, janliringlarni saq qaldurimiz dewatamsiler?». ¹⁹ Nechche tutam arpa, nechche chishlem nanni dep siler Manga kupurluq qilip, yalghan sözge qulaq salidighan Méning xelqimge yalghanchiliqlar arqiliq ölmeske téghishliklirini óltürüp, tirik qalmasliqqa téghishliklirini hayat qaldurmaqchimisiler?».

²⁰ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men silerning qushlarni tuzaqqa chüshürgendek kishilerni tuzaqqa chüshürgüchi séhirlik «téngiq»liringlarga qarshimen, Men ularni biliklengardin yirtip tashlaymen; shuning bilen siler qushlarni tuzaqqa chüshürgendek tutqan kishilerni erkinlikke uchuruwétimen.

²¹ Men silerning perenjilirlarnimu yirtip tashliwétip, xelqimni qolunglardin qutquzimen; ular yene qolunglarda olja bolup turmaydu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

²² Siler yalghanchiliq bilen, Özüm azar bermigen heqqaniy ademlerning könglige azar bergenliklenglar üçün, shundaqla rezil ademlerning hayatini saqlap qutquzushqa ularni rezil yolidin yandurmay, eksiche ularning qolini kücheytkininglar üçün, ²³ siler quruq «alamet közünüş»lerni ikkinchi bolup körmeyisiler, yaki yalghan palchiliq qilmaysiler; Men Öz xelqimni qolunglardin qutquzimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».

13:11 «Tamni hak suwaq bilen aqartiwatqanlarga: «Bu tam yiqilidu!» dégin!» — Ezakiyal saxta peyghemberlerni mes'uliyetsiz tamchilarga oxshitidu. Népip bir tamni puxta suwap kücheytishning ornida, ular peqet chirayliq körünüş üçün uni hak bilen aqartidu.

13:15-16 «Men qehrimni tam hem uni hak suwaq bilen aqartqanlarning üstige chüshürüp pighandin chiqimen; we ... deymen» — mezkur besharettiki eng axirqi ayet boyiche bu «népip tam» Yérusalémni körsitidu, emdi saxta peyghemberler uning buzuq yerlirini puxta qilmay, peqet hemmisi chirayliq körsün dep uni «saxta besharetler» bilen aqartidu.

13:18 «Öz béghishlirining herbirige séhirlik bilezüklerni qadap, ... herqandaq égiz-pakar ademlerning beshigha perenchini yasighanlarga way!» — ayallar bu «bilezük» we «perenje»lerni qandaq ishletkenliki anche éniq bolmisimu, lékin shübhisizki, ular arqiliq séhirlik, jaduerlik yolida herqandaq ademlerni demidi qilip öz indikige keltürmekchi bolghan; 19-ayet téximu köp tepsilatlarini bizge teminleydu.

13:19 Mik. 3:5

Butpereslik qilidighanlarga way!

14¹ Israil aqsqaqallirining beziliri Méning yénimgha kélip aldimda olturushti.. ² We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

³ «I insan oghli, mushu ademler öz butlirini könglige tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyghanidi. Emdi ularning Méni izdep Mendin yol sorishini qobul qilamdimen? ⁴ Emdi ulargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Israil jemetidiki könglide öz butlirini tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyup, andin peyghember aldigha kélidighan herbir ademni bolsa, Menki Perwerdigar uninggha butlirining köplüki boyiche jawab qayturimen. ⁵ Shundaq qilip Men Israil jemetining könglini Özümge igildurimen; chünki ular barliq butliri bilen Manga yat bolup kettti».

⁶ — Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Towa qilinglar! Butlirlarlardin yénip yénimgha qaytip kélinglar! Barliq yirginchlik qilmishinglardin yüzünglarni örünglar! ⁷ Chünki Israil jemetidiki özlirini Mendin ayrip, öz butlirini könglide tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyup, andin Mendin sorash üçhün peyghemberning aldigha kélidighan herqaysi adem yaki shuninggha oxshash Israilda turuwatqan herqaysi musapirlar bolsa, Menki Perwerdigar Özüm ulargha jawab qayturimen; ⁸ Men mushu kishini bir agah beshariti qilip uni söz-chöchekke qaldurushqa yüzümni uninggha qarshi qilimen; Men xelqimning arisidin uni üzüp tashlaymen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.. ⁹ Biraq peyghember özi éziqturulup, bir besharetlik söz qilghan bolsa, u chaghda Özüm Perwerdigar shu peyghemberni ézitqusha uchratqanmen; Men uninggha qarshi qolumni uzartip, uni xelqim arisidin halak qilimen. ¹⁰ Ular qebihlikining jazasini tartidu; peyghemberge bérilidighan jaza bilen sorighuchigha bérilidighan jaza oxshash bolidu. ¹¹ Shuning bilen Israil jemeti yene Mendin chetnep ketmeydu, yaki yene asiyliqliri bilen özlirini bulghimaydu; ular Méning xelqim, we Men ularning Xudasi bolimen» — deydu Reb Perwerdigar».

Kéliwatqan jazani hetta heqqaniy kishilermu Israildin yandurmaydu

¹² We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹³ «I insan oghli, melum bir zémin Manga asiyliq qilip gunah qilghanda, Men shuning bilen qolumni uninggha qarshi uzartip, ularning yölenchüki bolghan nénini qurutuwétip, uning üstige acharchiliqni ewetimen hem insan we haywanlarni uningdin üzimen; ¹⁴ emdi u chaghda Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular öz heqqaniyliqi tüpeylidin peqet öz janlirinila saqliyalghan bolatti — deydu Reb Perwerdigar..

¹⁵ Eger Men zémindin yirtquch haywanlarni ötküzsem, ular uni baliliridin juda qilsa, haywanlar tüpeylidin uningdin ötküchi héchbir adem bolmay, u weyrane bolsa, ¹⁶ emdi Men öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti, zéminning özi weyrane péti qalatti.

14:1 Ez. 20:1

14:8 Qan. 28:37; Ez. 5:15

14:9 «Biraq peyghember özi éziqturulup, bir besharetlik söz qilghan bolsa, u chaghda Özüm Perwerdigar shu peyghemberni ézitqusha uchratqanmen;...» — mushu dégini, Perwerdigar ademlerni éziqturushni xalaydu dégenlik emes, elvette. Biraq Öz adimi bolghan peyghember ademge xushamet qilmaqchi bolsa yaki öz menpeetini közlep yüridighan bolsa, emdi shu chaghda Xuda uni azdurushi, ézitqusha uchratishi yaki yaman rohlarning qoligha tapshurushi mumkin. Shu chaghda uning éytqan sözining hemmisi quruq bolidu, emma u özi uninggha ishinidu.

14:9 Ez. 13:1, 2, 9

14:13 «yölenchüki bolghan neni» — ibranii tilida «nan bolghan hasisi» déyilidu; 4:16-ayettiki izahatni körüng.

14:13 Law. 26:26; Ez. 4:16; 5:16

14:14 «u chaghda Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu,....» — Daniyal peyghember on üç yil ilgiri Babilgha sürgün bolup, andin Néboqadnesar üçhün bash wezir qilinghan.

¹⁷ Yaki bolmisa Men shu zémíngħa qilichni chüshürup, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, ¹⁸ emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini saqlap qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti.

¹⁹ Yaki bolmisa Men shu zémíngħa waba késilini chüshürup, Öz qehrimni qan töktürülüşhi bilen üstige töksem, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, ²⁰ emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghlini ne qizini qutquzalmaytti; ular peqet heqqaniyliqı bilen öz janlirini qutquzalaytti.

²¹ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Emdi shundaq bolghandin kéyin, insan hem haywanni üzüwétish üçün Yérusalémgha töt jazayimni, yeni qilich, acharchiliq, yirtquch haywan we waba késilini chüshürsem qandaq bolar?

²² Biraq mana, uningda qélip qalghanlar bolidu, yeni oghul-qizlar uningdin chiqirilib qutquzulidu; mana, ular silerning yéninglarcha chiqip, siler ularning yolliri hem qilmishlirini körüp yétisiler; shuning bilen siler Men Yérusalémgha chüshürgen külpét, yeni uninggha chüshürülgen barliq ishlar toghruluq teselli alisiler; ²³ emdi siler ularning yolliri hem qilmishlirini körgininglarda, ular silerge teselli épkelidu; siler Méning uningda barliq qilghan ishlirimni bikardin-bikar qilmighanliqimni tonup yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar»..

Üzüm téli toghruluq temsil

15 ¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² «I insan oghli, üzüm téli yaghichining bashqa derex yaghachliridin néme artuqchiliqı bar, uning shéxining ormandiki derexler arisida néme alahidiliki bar? ³ Uningdin birer jabduqni yasashqa matériyal alghanning paydisi barmu? Uningdin chinilerni asqudek qozuqni yasighili bolamdu? ⁴ Mana, u otqa yéqilghu bolghanda, ot uning ikki uchini köydürgende, oturısımu yérım köygende, emdi uni birer ishqa ishletkili bolamdu? ⁵ Mana, u saq bolghanda, héchqandaq ishqa ishletkili bolmighan yerde, emdi ot uni köydürüp yep ketkende, uni birer ishqa ishletkili bolamdu?

⁶ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ormandiki derexler arisidiki üzüm télining yaghichini otqa tapshurghinimdek, Yérusalémda turuwatqanlarni otqa tapshurimen. ⁷ Yüzümni ulargha qarshi qilip qaritimen; ular bir ottin chiqsa, bashqa bir ot ularni yewétidu. Öz yüzümni ulargha qarshi bolup qaratqanda, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. ⁸ Ularning qilghan wapasızlıqliri tüpeylidin men zéminni weyrane qilimen» — deydu Reb Perwerdigar»..

Wapasiz Yérusalém

16 ¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, özining yirginchlik qilmishlirini Yérusalémning yüzige sélip mundaq dégin: —

³ Reb Perwerdigar Yérusalémgha mundaq deydu: «Séning esliyi zating we tughulushung Qanaaniylarning zéminida bolghan; séning atang Amoriy, apang Xittiy qiz idi. ⁴ Séning tughu-

14:23 «emdi siler ularning yolliri hem qilmishlirini körgininglarda, ular silerge teselli épkelidu...» — eslide sürgün bolghanlar Yérusalémgha chüshken balayi'apetni anglap belkim intayin azablinishi mumkin idi. Biraq qachqanlar kelgende, ularning qiyapitini we qilmishlirini körüp, ular bu ishning heqiqeten Xudaning adil jazası ikenlikini chüshinip yétip, «bu jaza hemmisi durus» dep köngli jayigha chüshüshi kérek.

15:8 «... Ularning qilghan wapasızlıqliri tüpeylidin Men zéminni weyrane qilimen» — bu baktiki «üzüm téli» dégen temsil üstide «Qoshumche söz»imizde toxtlimiz.

16:3 «...séning atang Amoriy, apang Hittiy qiz idi» — Israilning ejdadi Ibrahim we ayali Sarah, elwette. Mushu ayet we kéyinki 1-14-ayetlerning belkim üç muhim mezmuni bar: (1) Ibrahim özi esli Qanaandikilerdek butperes adem idi («Ye.»

lushugha kelsek, sen tughulghan kününgde kindiking késilmigen, sen suda yuyulup pakiz qilinmighan; héchkim sanga tuz sürkmigen yaki séni zakilimighan.

⁵ Héchkimning közi mushu ishlar üçün sanga rehim qilmighan yaki ichini sanga aghritmighan; eksiche sen dalagha tashliwétilgensen, chünki tughulghan kününgde kemsitilgensen.

⁶ Shu chaghda Men yéningdin ötüp kétéwétip, séni öz qéningda éghinap yatqiningni körgen; we Men öz qéningda yatqan halitingde sanga: «Yashighin!» — dédim. Berheq, sen öz qéningda yatqan halitingde Men sanga: «Yashighin!» — dédim.

⁷ Men séni daladiki ot-chöplerdek aynittim; sen ösüp xéli boy tartip chirayliq bézilip wayigha yetting; köksiliring shekillendi, chachliringüzün östi; biraq sen téxi tughma-yalingach iding.

⁸ Men yene yéningdin ötüwétip sanga qaridim; mana, ishq-muhebbet mezgiling yétip keldi; Men tonunning péshini üstüngge yéyip qoyup, yalingachliqingni ettim; Men sanga qesem ichip, sen bilen bir ehde tüzdüm, deydu Reb Perwerdigar, we sen Méningki boldung. ⁹ Men séni su bilen yuyup, qéningni téningdin yuyuwétip, sanga puraqliq mayni sürttüm. ¹⁰ Men sanga keshtilik könglekni kiygüzüp, ayighinggha delfin térisidin tikken keshlerni saptim; séni népis kanap bilen orap, yipek bilen yépip qoydum. ¹¹ Séni zibu-zinnetler bilen perdazlidim, qol-liringgha bilezüklerni, boynunggha marjanni taqap qoydum; ¹² burnunggha halqini, qulaqliringgha zirilerni, béshinggha güzel tajni kiygüzdüm. ¹³ Shundaq qilip sen altun-kümüş bilen perdazlanding; kiyim-kéçekliring népis kapap, yipek we keshtilik rexttin idi. Yégingin aq un, bal hem zeytun méyi idi; sen intayin güzel bolup, xanish mertiwisige kötürüldung. ¹⁴ Güzelliking tüpeylidin ellerde dangqing chiqti; chünki Men sanga körkemlikimni béghishlishim bilen güzelliging kamaletke yetti, — deydu Reb Perwerdigar.

¹⁵ — Biraq sen güzelligingge tayinip, dangqingdin paydilinip pahishe boldung; sen herbir ötküchi kishige pahishe muhebbetliringni töktüng; güzelliging uning boldi! ¹⁶ Sen kiyim-kéçekliringdin élip özüng üçün renggareng bézelgen «yuqiri jaylar»ni yasap, andin ularning üstide buzuqluq qilghansen. Bundaq ishlar yüz béríp baqmighan, we ikkinchi yüz bermeydu!.

¹⁷ Sen Men sanga béghishlighan güzel zibu-zinnetlirim we altun-kümüşüm bilen erkek mebudlarni yasap ular bilen buzuqluq qilghansen. ¹⁸ Sen öz keshtilik kiyimliringni élip ulargha kiygüzdüng; Méning méyim we Méning xushbuyumni ulargha sunup béghishliding; ¹⁹ Men özüngge bergen nénimni, Men sanga ozuqqa bergen aq an, zeytun méyi we balni bolsa, sen ularning aldigha xushpuraq hediye süpitide atap sundung; ishlar del shundaq idi! — deydu Reb Perwerdigar.

²⁰ — Uning üstige sen Özümge tughup bergen qiz-oghulliringni élip, mebudlarning ozuqi bolsun dep ularni qurbanliq qilding. Séning buzuqluqung azliq qilghandek, ²¹ sen Méning balilirimni soyup ularni ottin ötküzüp mebudlarga atap qoydungghu?

²² Séning barliq yirginchlik qilmishliring hem pahishe buzuqluqliringda, sen yashliqingda tughma-yalingach bolup öz qéningda éghinap yatqan künliringni héchqachan ésingge kel-

24:2) — Xuda uni zor méhir-shepquidin Özining adimi bolushi üçün talliwalghan; (2) Perwerdigarning buyruqlirigha xilap halda, Israil Qanaan zéminigha kirgende ularning köp oghul-qizliri yerlik (butperes Qanaaniy, Amoriy, Hittiy) qiz-yigitler bilen toy qilghan; (3) Israil Qanaan zéminigha kirgende Qanaandikilerning butperes yaman adetlirini qobul qilip ulargha inatayin oxshash bolup ketkenidi.

16:7 «sen ösüp xéli boy tartip chirayliq bézilip wayigha yetting» — axirqi jümlige qarighanda, «chirayliq bézilip wayigha yetting» dégen söz köksliri we chachliri toluq öskenlikini körsitishi mumkin.

16:8 «Men tonunning péshini üstüngge yéyip qoyup, yalingachliqingni ettim» — qedimki zamanlarda erkek kishi qizning üstige kiyim-kéchikini yépishi shu qizni öz emrige almaqchi bolghanliqini bildüretti. «Rut» 3:9-ayet, «Kan.» 22:30-ayetni köring.

16:8 Yar. 22:16; 24:7

16:16 «yuqiri jaylar» — butpereslik qilidighan jaylar: 6:3-ayetning izahatini köring.

16:17 «altun-kümüşüm bilen erkek mebudlarni yasap ular bilen buzuqluq qilghansen» — «buzuqluq» bolsa butqa choqunushni insanning Xudagha bolghan wapasizliqigha oxshitidu; uning üstige, Qanaandiki butlarga choqunushtek «diniy murasimlar» köp waqitlarda shehwaniy buzuqluq, pahishiwaqliq bilen baghliq idi.

16:21 Yesh. 57:5

türmiding. ²³ Emdi séning bu rezillikliringdin kéyin — (Way, halinggha way! — deydu Reb Perwerdigar) ²⁴ sen yene özüng üçhün bir peshtaq qurup, herbir meydangha bir «yuqiri jay»ni yasiding; ²⁵ sen herbir kochining béshida «yuqiri jay»ingni salding; sen öz güzel-likingni yirginchlik qilip, téningni herbir ötküchige tutup, putungni échip özüngni béríp pahishe buzuqluqungni köpeytting. ²⁶ Sen ishqwaz erliki chong qoshnang bolghan Misirliqlar bilen buzuqluq ötküzdüing; Méning achchiqimni qozghap, pahishe buzuqluqungni köpeytting. ²⁷ We mana, Men Öz qolumni üstüngge uzartip, séning nésiwengni azaytip qoydum. Men séningdin nepretlinidighan, buzuq yolungdin nomus qilip chöchigenlarning, yeni Filistiylarning qizlirining qoligha tapshurdum.

²⁸ Sen yene qanmay yene Asuriylikler bilen buzuqluq ötküzdüing; buzuqluq ötküzgendin kéyin yene qanaet qilmiding. ²⁹ Shunga sen sodigerning zémini, yeni Kaldiye bilen bolghan buzuqluqungni köpeytip, buningdin yene qanaet qilmiding. ³⁰ Mushundaq barliq ishlarni, yeni nomusiz pahishe ayalning ishlirini qilisen, némanche suyuq séning qelbing! — deydu Reb Perwerdigar. ³¹ Özüngning peshtiqingni her kochining béshida quridighan, herbir meydanda «yuqiri jay»ingni yasaydighan! Uning üstige sen pahishe ayaldek emes iding, chünki sen heqni nezingge almaytting!

³² I wapasiz ayal, éringning ornida yat ademlerge köngül bérédighan! ³³ Xeqler pahishe ayalgha hemishe heq béridu; biraq sen ashniliringni buzuqluq muhebbetliridin huzur élishqa heryandin yéninggha kelsun dep ularning hemmisige üstek béríp in'am qilisen; ³⁴ buzuqluqta sen bashqa ayallarning eksisen, chünki héchkim séning buzuq muhebbitingni izdep kelmidi; sen üstek berding, héch heq sanga bérilmidi — sen heqiqeten ularning eksisen!

³⁵ Shunga, i pahishe ayal, Perwerdigarning sözini angla!

³⁶ — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Séning tenggiliring tökülüp, ashniliring bilen bolghan buzuqluqliring bilen séning uyat yéring ashkarilanghanliqi tüpeylidin, barliq yirginchlik mebudliring tüpeylidin, ulargha atap sunghan baliliringning qéni tüpeylidin —

³⁷ shunga mana, Men séning özüngge eysh-ishret menbesi qilghan, barliq söygen hem barliq nepretlengen ashniliringni yighimen — Men ularni sanga qarshi chiqirip etrapingdin yighip, séning uyat yéringni ulargha ashkare qilimen, ular séning barliq uyat yéringni köridü. ³⁸ Shuning bilen séni buzuqluq qilghan hem qan tökken ayallarni jazalighandek jazalaymen; Men qehr bilen, ottek ghezipimning telipi bilen üstüngge qanliq jazani chüshürimen; ³⁹ We Men séni ularning qoligha tapshurimen; ular séning peshtaqliringni ghulitidu, séning «yuqiri jay»liringni chéqip tashlaydu; ular kiyim-kéchikingni üstüngdin saldurup tashlap, güzel zibu-zinnetliringni bulap-talap, séni tughma-yalingach qalduridu. ⁴⁰ Ular sanga qarshi bir top kishilerni yighip épkelidu, ular séni chalma-késeq qilidu hem séni qilichliri bilen chépiwétidu. ⁴¹ Ular öyliringni ot bilen köydüridu, köp ayallarning köz aldida üstüngge jazalarni chüshüridu; shuning bilen Men séni pahishe ayal bolushtin qaldurimen; sen yene héchqandaq «muhebbet heqqi»ni bermeysen.

⁴² Shuning bilen Men sanga qaratqan qehrimni toxtitimen, Méning muqeddeslikimdin chiqqan ghezep sendin kétidu; Men tinchlinip qayta achchiqlanmaymen. ⁴³ Sen yashliq künliringni ésingge keltürmiding, eksiche mushu qilmishliring bilen Méni ghezeplendürdüing; shunga mana, öz yolungni öz béshinggha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar, — shuning bilen bu buzuqluqni bashqa yirginchlik qilmishliring üstige qoshup ikkinchi qilmaysen.

16:24 «sen... herbir meydangha bir «yuqiri jay»ni yasiding» — pahishe ayallar belkim kochilarda yuqiri bir jayda turup «xéridarlar»ni chaqiratti. Mushu yerde «yuqiri jay» emdi ikki bisliq bolup, yene «butqa choqunidighan jaylar»ni körsitidu.

16:27 2Tar. 28:18

16:41 2Pad. 25:9; Yer. 52:13

16:42 «Méning muqeddeslikimdin chiqqan ghezep» — Ibraniy tilida «Méning hesitim».

16:43 «...bu buzuqluqni bashqa yirginchlik qilmishliring üstige qoshup ikkinchi qilmaysen» — bashqa birxil terjimisi: «...bu buzuqluqni bashqa nepretlik qilmishliring üstige qoshup qilding emesmu?»

16:43 Ez. 9:10; 11:21; Law. 19:29

Yérusalém, Samariye we Sodom

⁴⁴ Mana, maqallarni ishlitidighanlarning hemmisi sen toghruluq: «Anisi qandaq bolsa, qizi shundaq bolar» dégen bir maqalni tilgha alidu. ⁴⁵ Sen öz éri hem baliliridin nepretlengen anangning qizidursen; hem öz erliri hem baliliridin nepretlengen acha-singilliringning arilididikisen; séning anang bolsa Hittiy, séning atang Amoriy idi. ⁴⁶ Séning achang bolsa sol teripingde turghan Samariye, yeni u we uning qizliri; singling bolsa ong teripingde turghan Sodom we uning qizliri.

⁴⁷ Sen ne ularning yolliridida mangmighan, ne ularning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilmighansen; Yaq! Belki qisqighine bir waqit ichide sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting. ⁴⁸ Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — singling Sodom, yeni u yaki qizliri sen yaki séning qizliringning qilmishliridek qilmidi; ⁴⁹ Mana, mushu singling Sodomning qebihlik — u we qizliringning tekebbuluqi, nanliri mol, endishisiz azadilik künliride ajiz-namratlarning qolini héch kücheytmigenlikidi. ⁵⁰ Ular tekebburliship, Méning aldimda yirginchlik ishlarni qildi; Men buni körginimde, ularni yoqattim.

⁵¹ Samariye bolsa séning gunahliringning yérimidekmu gunah sadir qilmidi; halbuki, sen bolsang yirginchlik qilmishliringni ularningkidin köp awutup qilding; shundaq qilip sen yirginchlik qilmishliring tüpeylidin acha-singlingni xuddi heqqaniydek köründürgeniding. ⁵² Sen eslide öz acha-singlingning üstidin höküm qilghuchi iding; emdi senmu, öz shermendilikningni kötürüp yür! Séning ularningkidin téximu nepretlik gunahliring tüpeylidin ular sendin heqqaniy körünidu; shunga senmu acha-singlingni heqqaniy körsetkining tüpeylidin xijaletke qélip shermendilikningni kötürüp yür!

⁵³ We men ularni sürgündin, yeni Sodom hem qizlirini sürgündin, Samariye hem qizlirini sürgündin chiqirip, shundaqla ularning arisigha sürgün bolghanliringni chiqirip sürgünlüktin eslige keltürimen; ⁵⁴ shuning bilen ulargha teselli berginingde, sen öz shermendilikningni kötürisen, séning barliq qilmishliring tüpeylidin xijaletke qalisen. ⁵⁵ Séning acha-singling, Sodom

16:45 «séning anang bolsa Hittiy, séning atang Amoriy idi» — 3-ayettiki izahatta éytilghandek: — Israilning ejdadi Ibrahim we ayali Sarah, elwette. Mushu ayet we kéyinki 1-14-ayetlarning belkim üç muhim mezmuni bar: (1) Ibrahim özi esli Qanaandikilerdek butperes adem idi («Ye.» 24:2) — Xuda uni zor méhir-shepqitidin Özining adimi bolushi üçün talliwalghan; (2) Perwerdigarning buyruqlirigha xilap halda, Israil Qanaan zéminigha kirgende ularning köp oghul-qizliri yerlik (butperes Qanaaniy, Amoriy, Hittiy) qiz-yigitler bilen tot qilghan; (3) Israil qenan zéminigha kirgende qenandikilerning butperes yaman adetlirini qobul qilip ulargha inatayin oxshash bolup ketkenidi.

16:47 «Belki qisqighine bir waqit ichide sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting» — bashqa birxil terjimisi: «belki ularning qilmishlirini az dep, sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting».

16:48 «singling Sodom, yeni u yaki qizliri sen yaki séning qizliringning qilmishliridek qilmidi» — belkim oqurmenlarning éside barki, Ibrahimning dewride Sodom shehiri esli bechchiwazliq gunahi üçün Xuda teripidin ot bilen halak qilinghan.

16:49 «Mana, mushu singling Sodomning qebihlik — u we qizliringning tekebbuluqi, nanliri mol, endishisiz azadilik künliride ajiz-namratlarning qolini héch kücheytmigenlikidi» — bu ayet Sodomning bechchiwazliqidiki asasiy gunahlarini körsitip, бүгүнкү көп бай дөлетлерге яки бай адамлерге chongqur agah béridu.

16:49 Yar. 18:20-21; 19; Am. 5:12

16:50 Yar. 19:24

16:51 «Samariye bolsa séning gunahliringning yérimidekmu gunah sadir qilmidi.» — «Samariye» mushu yerde «Shimaliy Padishahliq»ni körsitidu. U Israilning on qebilik «Shimaliy Padishahliq»ining paytexti idi. Ularining butpereslikini tüpeylidin Xuda Asuriye impériyesining wasitisi bilen miladiyedin ilgiriki 722-yilda ularni jazalap sürgün qildi.

16:52 «Sen eslide öz acha-singlingning üstidin höküm qilghuchi iding;...» — bashqa birxil terjimisi: «Sen acha-singlingning üstidin yaxshi bir höküm chiqarghuchi bolup qalding;...» — démek, «ularni öz qilmishliringgha sélishturup, ularni adil dep körsitetting». Biraq 56-ayet bizning terjimimizni qollaydu, dep qaraymiz.

16:53 «men ularni sürgündin, yeni Sodom hem qizlirini sürgündin.. chiqirip, ... eslige keltürimen» — Sodom shehiri esli «Ölük déngiz» boyida idi. «Ölük déngiz»ning etrapidiki sheherler miladiyedin ilgiriki 537-yilidin boshlap qaytadin ahalilik boldi. Sodom shehirining özining esli del qeyerde ikenlikini bilmeymiz. «... Samariye hem qizlirini sürgündin chiqirip, shundaqla ularning arisigha sürgün bolghanliringni chiqirip sürgünlükdin eslige keltürimen» — bu bésharet belkim Pars impératori Qoreshning Babil impériyesi sürgün qilghan xelqlerni azad qilishliri bilen (miladiyedin ilgiriki 539-yili) qisman bashlanghan; kelgüsidede toluq emelge ashurulidu, dep ishinimiz: 37-babta, «Yehuda» we «Israil»ning yéngidin «bir xelq» bolidighanliqi toghruluq yene bir bésharet bar.

16:54 «Shuning bilen ulargha teselli berginingde...» — bu teselli bolsa ellarning qalghanlirining Yehuda we Yérusalémgha chüshürilgen jazani körip «biz yamanliq qilduq, biraq ular bizdin téximu yaman qildi, téximu éghir jazani köridu» dep tapqan tesellisi bolushi kérek.

hem qizliri esli haligha, Samariye hem qizlirimu esli haligha kélidu; senmu we séning qizliring esliy halinglarcha kélisiler. ⁵⁶⁻⁵⁷ Séning rezilliking pash qilinmay, tekebburluqta yürgen kününgde, singling Sodom aghzingda söz-chöçek bolghan emesmidi? Emdi hazir sen özüng Suriye qizliri we uning etrapidikilerning hemmisi hemde Filistiye qizliri, yeni séni közge ilmaydighan etrapingdikilerning mazaq obyékta bolup qalding...

⁵⁸ Sen buzuqluqung, yirginchlik qilmishliringning jazasini kötürisen, deydu Perwerdigar. ⁵⁹ Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz qilghanliring, yeni ichken qesemingni kemsitip, ehdini buzghanliqning boyiche séni bir terep qilimen; ⁶⁰ Halbuki, Men séning bilen yashliq künliringde tüzgen ehdemni esleymen, hem sen bilen menggülik bir ehde tüzimen. ⁶¹ Shuning bilen sen özüngdin chong achiliring hemde séningdin kichik singilliringni tapshurualghiningda, sen yolliringni ésingge keltürüp xijaletke qalisen; chünki mushu achasingilliringni sanga qizlar süpitide tapshurimen; biraq bu ishlar séningdiki ehde tüpeylidin bolmaydu. ⁶² Men Öz ehdemni sen bilen tüzimen, sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen; ⁶³ shuning bilen séni kechürüm qilghinimda, sen qilmishliringni ésingge keltürüp xijil bolup, shermendiliking tüpeylidin qaytidin aghzingni héch achmaysen — deydu Reb Perwerdigar.

Ikki bürküt toghruluq temsil

17¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oggli, bir tépishmaqnı otturigha qoyup, Israil jemetige bir temsilni sözlep bérıp mundaq dégin: —

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Keng qanatliq, zich renggareng uzun peylik chong bir bürküt Liwangha kélip, shu yerdiki égez kédır derixining uchidiki shaxni aldi; ⁴ U eng yuqiri yumran bixini üzüwélip, uni sodigerning zéminigha apirip, tijaretchilerning shehirige tiktı...

⁵ U yene zémindin bashqa uruqnı élip baghliq bir étizgha tiktı; uni mol sular boyida sélip, süget télidek tiklidi.

⁶ U ösüp, keng yéyilip, pes boyluq üzüm téli bolup chiqti; uning shaxliri bürküt terepke qarap östi, yiltizlirimu uning astigha sozuldi. Shu yol bilen u üzüm téli bolup, shaxlandı, bixlandı...

⁷ Emdi keng qanatliq, zich peylik yene bir chong bürküt peyda boldi; we mana, bu üzüm téli «U méni sugarsun» dep, tikilgen chönekliridin yiltizlirini uninggha qarap tartti, shaxlirini uninggha qarap sozdi; ⁸ Mana, u obdan shaxlap méwe bersun, ésil üzüm téli bolsun dep munbet étizda, mol sular boyigha tikilgenidi.

⁹ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «U ronaq tapamdu? Uni qaqshal qiliwétish üçün bürküt yiltizlirini yulup, méwisini késiwetmemdu? Uning yumran yopurmaqliri xazan bolidu;

16:56-57 «singling Sodom aghzingda söz-chöçek bolghan emesmidi?» — bashqa birxil terjimisi: «singling Sodomni hetta tilinggha almaytting».

16:56-57 Yesh. 9:10-16

16:59 «Öz qilghanliring, yeni ichken qesemingni kemsitip, ehdini buzghanliqning boyiche...» — «ehde» shübhisizki, Xuda Musa peygamber arqiliq tüzgen ehde («Mis.» 19-20-babni körüng).

16:61 «...chünki mushu acha-singilliringni sanga qizlar süpitide tapshurimen; biraq bu ishlar séningdiki ehde tüpeylidin bolmaydu» — axirqi zamanda Israil xelqi köp ellerge Xudaning yolini körsitidighan yaxshi bir ülge bolidu. Bu ishlar Musa peygamber arqiliq «kona ehde» bilen emes, belki Xudaning ular bilen yéngi «menggülik ehde»si bilen bolidu.

17:3 «uzun peylik chong bir bürküt Liwangha kélip...» — temsildiki «Liwan» Yérusalémni körsitidu.

17:4 «U chong bürküt eng yuqiri yumran bixini üzüwélip, uni sodigerning zéminigha apirip, tijaretchilerning shehirige tiktı» — temsildiki birinchi «chong bürküt» — Babilning impératori Néboqadnesar idi. U miladiyedin ilgiriki 598-yilida Yérusalémgha kélip, Yekoniya (yash padishah)ni, bezi xan alisisidikler we zémindiki eng usta hünérwenlerni Babilgha apardi. Bu temsil 12-21-ayette chüshendürüldü.

17:6 «U ösüp, keng yéyilip, pes boyluq üzüm téli bolup chiqti» — «üzüm téli» Zedekiya padishahni körsitidu. U eslide (Xudaning iradisi boyiche) Babil impératorigha béqinip ronaq taptı.

17:7 «Emdi keng qanatliq... yene bir chong bürküt peyda boldi» — ikkinchi chong bürküt shübhisizki, Misir padishahi (Psammétikus II).

«Ezakiyal»

shu chaghda uni yiltizliridin yuluwélishta küchlük bir bilek yaki nurghun xeqlarning héch kériki bolmaydu.¹⁰ Emdi hetta qaytidin tikilgen bolsa, ronaq tapamdu? Sherq shamili uninggha tegkendila taza qaghjirap ketmemdu? U tikilip ösken chönekliride qaghjirap kétidu».

Temsil chüshendürüliidu

¹¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹² «Asiy jemettin: «Mushu ishlarning menisini bilemsiler?» dep sorap, ulargha mundaq dégin: «Mana, Babil padishahi Yérusalémgha kélip, uning padishahi hem shahzadilirini élip özi bilen Babilgha qayturup apardi.

¹³ Shu waqitta u padishahning neslidin bir kishini élip uning bilen ehde tüzüp uninggha qesem ichküzdü. U yene zémindiki ésil-mötiwer bolghanlarni uning bilen élip ketti; ¹⁴ meqset, padishahliqning töwen ajiz halette bolup, qeddini rusliyalmay, peqet uning ehdisini tutushi bilen jénini jan etküzüsh üçün idi.

¹⁵ Biraq u Misir bizge atlar hem chong qoshunni teminlisun dep elchilirini shu yerge ewetip, uninggha asiyliq qildi. Emdi u ronaq tapamdu? Mundaq ishlarni qilghuchi tirik qalamdu? U ehдини buzup tirik qalamdu? ¹⁶ Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — berheq u özini padishah qilghan padishahning zéminide, — yeni uning qesimini kemsitken, ehdisini buzghan héliqi padishahning zéminide, — uning yénida, Babilning otturisida ölüdu.

¹⁷ Bolidighan jengde, ular kélip nurghun kishilerni qirish üçün sépilgha chiqidighan dönglükleri sélip, poteylerni qurghanda, Pirewn küchlük qoshun hem nurghunlighan eskerlerni bashlap kelsimu, uning üçün héchnéme qilip bérelmeydu. ¹⁸ U qesemni kemsitip, ehдини buzdi; mana, u qol éliship söz berdi, biraq u mushu ishlarni qildi; shunga u tirik qéchip qutulalmaydu».

¹⁹ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, u kemsitken qesimim hemde buzghan ehdemni bolsa, bularni öz bëshigha kiygüzimen. ²⁰ Men Öz torumni üstige yéyip tashlaymen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Babilgha apirimen hemde shu yerde Manga qilghan mutleq wapaszılıq üçün uning üstige höküm chiqirip jazalaymen. ²¹ Uning bilen bille barlıq qachqanlar, barlıq qoshunliri qilich bilen yiqilidu; bulardin qalghanlar herbir shamalgha tarqitilidu; shuning bilen siler Menki Perwerdigarning söz qilghanlıqini tonup yétisiler»..

Kédır derixi toghruluq bashqa bir temsil

²² Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Menmu éğiz kédırning uchidin bix élip tikimen; uning yayash shaxchilirining uchidin yumran birsini üzüp, éğiz heywetlik tagh üstige tikimen; ²³ Israil éğizlikidiki taghqa Men uni tikimen; u obdan shaxlap, méwe bérıp, ésil kédır derixi bolidu;

17:15 «Biraq u Zedekiya Misir bizge atlar hem chong qoshunni teminlisun dep elchilirini shu yerge ewetip, uninggha Néboqadnesargha asiyliq qildi» — bu ayette intayin muhim söz bar. Néboqadnesar özi butperes «kapir», idi. Biraq éniq turiduki, Xudagha ishengen, ishenmigen bolsun, Öz xelqidin birsi bashqa birsi bilen ehde yaki toxtam qilghan bolsa, Xuda mushundaq ehдини Öziningki dep qaraydu; herqandaq étıqadchi bashqa bir étıqadchi bilen yaki kapir bilen ehde tüzse, we ehdisini buza, Xudaning Özige qarshi chiqqan bolidu. 19-20-ayetni körüng.

17:15 Yer. 37:5

17:17 «Bolidighan jengde, ular kélip nurghun kishilerni qirish üçün sépilgha chiqidighan dönglükleri sélip,...» — «ular» mushu yerde Babillıqlarnı körsitidu. «Pirewn küchlük qoshun hem nurghunlighan eskerlerni bashlap kelsimu, uning üçün héchnéme qilip bérelmeydu» — derweqe Pirewnning yardimi yoqqa chiqti («Yer.» 37-bab, 5-, 21-ayetni we 32-bab, 1-2-ayetni sélishtürüp körtüng).

17:17 2Pad. 25:1; Yesh. 29:3; Ez. 4:2

17:19 «berheq, u kemsitken qesimim hemde buzghan ehdemni bolsa, bularni öz bëshigha kiygüzimen» — yene diqqet qilishqa erziyduki, Néboqadnesar Zedekiyağa ichküzen qesem we uning bilen tüzgen ehдини Xuda «Méning qesimim», «Méning ehdem» deydu.

17:20 Yer. 4:12; 25:31; Ez. 12:13; 32:3

17:21 Ez. 5:10, 12; 12:14; 16:40

uning astigha herqandaq uchar-qanatlar qonidu; uning shaxlirining sayisida ular qonup turidu; ²⁴ shuning bilan daladiki barliq derexler biliduki, Menki Perwerdigar éviz derexni pes qildim, pes derexni éviz qildim, yéshil derexni qaghjirattim, qaqshal derexni kökertip baraqsan qildim; Menki Perwerdigar mundaq söz qildim we shuni ada qilimen»..

Herbir ademning Xuda aldida bolghan jawabkarliqi

18¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —
² «Israil zémini toghruluq siler: «Atilar achchiq-chüchük üzümlerni yése, balilarning chishi qériq sézilidu» dégen mushu maqalni ishlitidighan kishiler zadi néme démekchisiler?...
³ Men hayatim bilen qesem qilimenki, deydu Reb Perwerdigar, siler Israil ichide mushu maqalni qaytidin ishletmeysiler. ⁴ Mana, barliq janlar Méningkidur; atining jéni Méningkidek, balining jénimu Méningkidur; gunah sadir qilghuchi jan igisi bolsa, u ölidu.

Üch misal

⁵ Birs heqqaniy bolsa, adilliq we adalet yürgüzidighan bolsa, ⁶ — u ne taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, ne Israil jemetidiki butlarga bash kötürüp ulardin tilimigen, ne qoshnisining ayalini héch buzmighan, ne ay körgende ayalgha yéqin kelmigen. ⁷ ne héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, belki qerzdardin kapalet alghanni qayturidighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen; ⁸ pulni ösümge bermeydighan, jazane almaydighan, belki qolini qebihliktin tartip, ikki adem arisida durus höküm chiqiridighan; ⁹ Méning belgilimilirimde mangidighan, bashqilargha adil muamile qilish üçün hökümlirimni tutidighan bolsa — mana mushu kishi heqqaniy, u jezmen hayat bolidu, deydu Reb Perwerdigar.

¹⁰ Egerde öz pushti bolghan, zorawaniq qilghuchi, qan tökküchi bolghan, shundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan, hemde yuqiriq yaxshiliqning héchqaysisini qilmighan, bir ogli bolsa, — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yégen, qoshnisining ayalini buzghan, ¹² ajiz-namratlarga zulum-zumbuluq ishletken, bulangchiliq qilghan, qerzdardin kapalet alghanni qayturmighan, butlarga bash kötürüp ulardin tiligen, yirginchlik ishlarni qilghan, ¹³ pulni ösümge bergen, jazane alghan bir ogli bolsa — emdi u hayat qalamdu? U hayat qalmaydu; u mushundaq yirginchlik qilmishlarni qilghini üçün u jezmen ölidu; uning öz qéni öz béshi üstige chüshidu.

¹⁴ Biraq mana, mushu kishimu bir ogul tapsa, u atisining sadir qilghan barliq gunahlrini körgen bolsimu, hem körgini bilen shundaq qilmisa ¹⁵ — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, Israil jemetidiki butlarga bash kötürüp ulardin tilimigen, qoshnisining ayalini buzmighan, ¹⁶ héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, qerzdardin kapalet élishni héch öziye tutmighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-

17:24 «... Menki Perwerdigar éviz derexni pes qildim, pes derexni éviz qildim, yéshil derexni qaghjirattim, qaqshal derexni kökertip baraqsan qildim» — shübhizisiki, bu axirqi temsil Qutquzguchi-Mesih we Uning seltenitini körsitidu. Herbir Israiliy kishi Meshning Dawut padishahning neslidin chiqqanliqini biletti.

18:2 «Atilar achchiq-chüchük üzümlerni yése, balilarning chishi qériq sézilidu» — démek, ata-bowimiz yaman ish qilghan, biraq biz uning yaman netijilirini, Xudaning jazasini körimiz. Kéyinki ayetlerni körtüg.

18:2 Yer. 31:29

18:6 Law. 18:19,20; Yesh. 57:7; 65:7

18:7 Mis. 22:21, 26; Law. 19:13; 25:14; Qan. 15:7; 24:12; Yesh. 58:7; Mat. 25:3

18:8 Mis. 22:25; Law. 25:35, 36

18:10 «shundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan, hemde yuqiriq yaxshiliqning héchqaysisini qilmighan, bir ogli bolsa» — bashqa birxil terjimisi: «mushundaq yamanliqlarning birini öz qérindishigha qilghan bir ogli bar bolsa, — (atisi ulardin birini héch qilmighan bolsimu), — »

yalingachqa kiyim kiygüzgen,¹⁷ öz qolini qebihliktin tartidighan, pulni ösümge bermigen, ösüm-jazane almighan, belki Méning hökümlirimge emel qilidighan, belgilimilirimde mangidighan bolsa — u öz atisining qebihlikli tüpeylidin ölmeydu, u jezmen hayat bolidu.

¹⁸ Uning atisi bolsa, zulum-zumbuluq ishletken, öz qérindishigha bulangchiliq qilghan, öz xelqi arisida natoghra ishlarni qilghanliqi tüpeylidin, mana u öz qebihlikli ichide ölidu. ¹⁹ Siler: «Némishqa oghul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu?» dep soraysiler; biraq oghul adilliq hem adaletni yürgüzgen, Méning barliq belgilimilirimni tutup ulargha emel qilghan; u jezmen hayat bolidu; ²⁰ gunah sadir qilghuchi jan igisi ölidu. Oghul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu, we yaki ata oghlining qebihlikining jazasini kötürmeydu; heqqaniy kishining heqqaniyliqi öz üstide turidu, rezil kishining rezilliki öz üstide turidu; ²¹ we rezil kishi barliq sadir qilghan gunahlaridin yénip towa qilip, Méning barliq belgilimilirimni tutup, adilliq hem adaletni yürgüzidighan bolsa, u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. ²² Uning sadir qilghan barliq itaetsizlikliri uning hésabigha eslenmeydu; u qilghan heqqaniyliqi bilen hayat bolidu.

²³ Men rezil ademning ölümidin huzur alamdimen? — deydu Reb Perwerdigar. Eksiche, mendiki huzur uning öz yolidin yénip towa qilghanliqidin emesmu?

²⁴ Heqqaniy kishi öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilghan, rezil ademlerning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilghan bolsa, u hayat qalamdu? Uning qilghan heqqaniyliqliridin héchqaysisi eslenmeydu; ötküzgen asiyliqi, sadir qilghan gunah ichide, u ölidu.

²⁵ Emma siler: «Rebning yoli adil emes» deysiler; emdi, i Israil jemeti, anglanglar; Méning yolum adil emesmu? Silerning yolliringlar adilsizlik emesmu? ²⁶ Heqqaniy kishi heqqaniyliqidin yénip, qebihlikni ötküzgen bolsa, u ölidu; ötküzgen qebihlikli bilen u ölidu. ²⁷ Hem rezil adem ötküzgen rezillikidin yénip towa qilip, adilliq hem adalet yürgüzidighan bolsa, u öz jénini hayat saqlaydu. ²⁸ Chünki u oylinip, barliq ötküzgen itaetsizlikliridin yandi; u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. ²⁹ Lékin Israil jemeti «Rebning yoli adil emes» deydu; i Israil jemeti, Méning yollirim adil emesmu? Adil bolmighini silerning yolliringlar emesmu?

³⁰ Shunga Men üstünglarga, yeni herbiringlarni öz yolliringlar boyiche höküm chiqirip jaza laymen, i Israil jemeti, deydu Reb Perwerdigar. Qaytip yénimgha kélinglar, barliq itaetsizlikliringlardin yénip towa qilinglar; shuning bilen qebihlik silerge qiltaq bolmaydu. ³¹ Özünglardin barliq ötküzgen itaetsizlikliringlarni tashliwétinglar, özünglarga yéngi qelb we yéngi rohni tiklenglar; némishqa ölmekchisiler, i Israil jemeti? ³² Chünki ölidighan kishining ölümidin manga huzur yoqtur, deydu Reb Perwerdigar; shunga yolunglardin yénip towa qilip hayat bolunglar!...

18:16 «héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, qerzdardin kapalet élishni héch öziye tutmighan» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche qerzdardin «kapalet alsa» bolatti (mesilen, pulning ornigha kiyim-kéчек, qoral-eswab alsa bolatti), biraq qerzdar uninggha kérek bolghanda, uninggha qayturup turushi kérek idi («Mis.» 22:26, «Qan.» 24:6-17-ayetni körüng).

18:19 Qan. 24:16; 2Pad. 14:6; 2Tar. 25:4

18:23 Ez. 33:11

18:25 Ez. 33:17,20

18:30 Mat. 3:2

18:31 «Özünglarga yéngi qelb we yéngi rohni tiklenglar» — 11:19-ayetni körüng. Bu «yéngi qelb», «yéngi roh» towa qilish yolida Xudadinla kélidu.

18:31 Yer. 32:39; Ez. 11:19; 36:26

18:32 «ölidighan kishining ölümidin manga huzur yoqtur, deydu Reb Perwerdigar» — «qoshumche söz»imizde mushu muhim bab üstide toxtilimiz.

18:32 Ez. 33:11

Israil shahzadilirige bir mersiye

19¹ — «Emdi sen, Israil shahzadilirige bir mersiye aghzingha élip mundaq dep oqughin:

² «Shirlar arisida anang qandaq bir chishi shir idi!

U yash shirlar arisida yatqan, u arslanlirini béqip quwwetlidi.

³ U arslanliridin birini chong qildi, u yash shir bolup chiqti;

U owni tutup yirtishni ógendi;

U ademlernimu yewétetti.

⁴ Eller uningdin xewer anglidi;

U ularning ora toziqida tutuwélindi;

Ular uning burnigha ilmekni sélip,

Misir zéminigha épketti..

⁵ Chish shir ózining arminini bikar kütkinini,

Ümidning yoqalghanliqini körüp,

U bashqa bir arslinini élip,

Uni béqip yash shir qildi;

⁶ U shirlar arisida uyan-buyan kezdi;

U yash shir bolup,

Owni tutup yirtishni ógendi;

U ademlernimu yewétetti.

⁷ U ularning istihkamlirini buzup,

Ularining sheherlirini xarabe qiliwetti;

Zémin we uning üstidiki hemmisi uning hörkirigen awazi bilen dekke-dükkige chüshti.

⁸ Andin eller uning etrapidiki rayonlardan kélip uninggha qarshi chiqti;

Ular uning üstige torini yéyip tashlidi;

U ularning ora toziqida tutuwélindi.

⁹ Ular burnigha ilmek sélip qepeske solidi;

Uni Babilning padishahigha apardi;

Ular uni torlirigha éliwaldi;

Shuning bilen uning awazi Israil taghlirida qaytidin anglanmaydu..

¹⁰ Séning anang üzümzaringda bir üzüm téli idi;

U su boyida tiklengenidi;

Sularning molluqidin,

U intayin méwilik, köp shaxlik boldi.

¹¹ Uning küchlük shaxliri bar idi,

Höküm sürgüchilerning shahane hasilirigha layiq idi;

Uning boyi bulutlardanmu égiz kökke taqashti,

U égizliki we shaxlirining nurghunliqi bilen körünerlik idi;

¹² Biraq u qehr bilen yulundi,

U yerge tashlandi,

Sherq shamili méwisini qurutuwetti;

Uning küchlük shaxliri sunduruldi, qaghjirap ketti;

Ot ularni yutuwaldi.

¹³ Hazir u chöl-bayawanda,

Changqaq, susiz bir yerde tikildi;

19:4 2Pad. 23:33; Yer. 22:11

19:9 2Tar. 36:6

¹⁴ Uning shaxlirining birsidin ot chiqip,
Uning bixliri hem méwisini yutuwalidi;
Shuning bilen uningda hökümdarning shahane hasisi bolghudek küchlük shéxi qalmidi.
Bu sözler mersiyedur, bular peqet mersiye üçünla ishilitidu»..

Israilning asiyliqining tarixi we Xudaning uning kélechiki toghruluq pilani Aqsqaqallar kélip Ezakiyaldin yol soraydu

20¹ Yettinchi yili, beshinchi ayning oninchi küni shundaq boldiki, Israilning bezi aqsqaqalliri Perwerdigarni izdep uningdin sorighili méning aldimgha kélip olturdi.

² We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

³ I insan oggli, Israilning aqsqaqallirigha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Siler Mendin sorighili keldinglar? Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Men silerning Mendin sorishinglarga yolgha qoymaymen. ⁴ Emdi ularning üstige hökümler chiqiramsen, i adem balisi, hökümler chiqiramsen? Ulargha ata-bowilirining yirginchlik qilmishlirini ayan qilip ulargha mundaq dégin: —

⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Israilni tallighan künide, Yaqup jemetingning neslige qol kötürüp qesem qilip, Misir zéminida Özümni ulargha ayan qilghinimda, yeni ulargha qol kötürüp qesem qilip ulargha: «Men Perwerdigar séning Xudayingdurmen» déginimde. ⁶ — shu küni Men ularni Misir zéminidin chiqirip ular üçün alahide izdep tapqan süt hem bal éqip turidighan, hemme zémin arisidiki eng güzel zéminning güli bolghan zémingha kirgüzüsh üçün, qol kötürüp qesem qildim; ⁷ Men ulargha: «Herbiringlar öz közünglar aldidiki nepretlik nersilerni tashliwétinglar, Misirning butliri bilen özünglarni bulghimanglar; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen» — dedim.

⁸ Lékin ular Manga asiyliq qilip Manga qulaq sélishni xalimaytti; héchqaysisi ne öz közi aldidiki nepretlik nersilerni tashliwetmide, ne Misirning butliridin héch ayrilmidi. Andin Men qehrimni Misir zémini ichide ulargha töküp, ulargha qaratqan achchiqimni basimen, dedim — ⁹ halbuki, namimning ular turghan eller arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin chiqirishim bilen Özümni ayan qilghanimdim; ¹⁰ shunga Men ularni Misir zéminidin toluq chiqirip, chöl-bayawangha apardim. ¹¹ We Men belgilimilirimni béríp, Öz hökümlirimni ulargha ayan qildim — ulargha emel qilidighan kishi ularning sewebidin hayatqa érishidu..

¹² Özüm hem ular arisidiki bésharete bolsun dep, Méning ularni pak-muqeddes qilidighan Perwerdigar ikenlikimni bilishi üçün «shabat kün»lirimni ulargha béghishlidim; ¹³ lékin Israil jemeti chöl-bayawanda Manga asiyliq qildi; chünki ular Méning belgilimilirimde mangmide,

19:14 «Uning shaxlirining birsidin ot chiqip, uning bixliri hem méwisini yutuwalidi...» — bu «shax» («shaxlardin birsi») Zekeriya padishah bolushi mumkin. Uning Xudagha ishenmesliki hem exmeqliqi Israilning béshigha köp balayi'apetlerni chüshürdi («2Pad.» 24:17tin-17:25-ayetkiche körüng).

20:4 Ez. 22:2; 23:36

20:5 Mis. 3:8; 4:31; 6:7

20:10 «shunga Men ularni Misir zéminidin toluq chiqirip, chöl-bayawangha apardim» — Israilning Xudadin gumanlinip, Uninggha asiyliq qilishi Misirdin chiqish jeryanidimu, ular téxi Misir térritoriyeside bolghan chaghdimu bar idi. Shu chaghdá Xuda peqet Öz nami we wedisi üçün bu «chiqirish» qutquzushini toluq ada qilip, ularni déngizdin ötküzüp chölge apardi.

20:10 Mis. 13:18

20:11 Law. 18:5; Qan. 30:15, 16, 19, 20; Rim. 10:5; Gal. 3:12

20:12 «Méning ularni pak-muqeddes qilidighan Perwerdigar ikenlikimni bilishi üçün «shabat kün»lirimni ulargha béghishlidim» — «shabat küni» shenbe küni bolup, Xuda Yehudiyarlarga béghishlighan dem alidighan, Xudani séghinidighan küni.

20:12 Mis. 20:8; 31:13-17; 35:2

Méning hökümlirimni chetke qaqti (eger ademler bu emrlerge emel qilsa, u ularning sewe-bidin hayatqa érishidu) we Méning «shabat kün»lirimni qattiq bulghidi; Men ularning üstige chöl-bayawanda ular halak qilinghuche qehrimni tökimen dédim — ¹⁴ halbuki, namimning el-ler arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellarning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen.

¹⁵ Men yene chöl-bayawanda ulargha süt hem bal éqip turidighan, hemme zéminning güli bol-ghan zémingha kirgüzmeymen dep, qolumni kötürüp qesem qilimen dédim ¹⁶ (chünki ularning qelbi butlirigha egiship ketkechke, Méning belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning hökümlir-imde mangmighan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan); — ¹⁷ halbuki, közüm ulargha rehim qilip ularni halak qildim yaki ularni chöl-bayawanda tügeshtürdim.

¹⁸ Men chöl-bayawanda ularning balilirigha mundaq dédim: «Ata-bowilirlarning belgimi-liride mangmanglar, ne ularning hökümlirini tutmanglar ne butliri bilen özüglarni bulghi-manglar. ¹⁹ Men Perwerdigar Xudayinglardurmen; Méning belgilimilirimde méngip, Méning hökümlirimni tutup ulargha emel qilinglar; ²⁰ Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlanglar; u silerning Méning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikimni bilishinglar üçün Men we siler otturimizdiki bir bésharettur. ²¹ Lékin balilirimu Manga asiyliq qildi; ular ne Mé-ning belgilimilirimde mangmighan ne Méning hökümlirimni tutmighan (birsı ulargha emel qilsa, u ular bilen hayatqa érishidu) ular Méning «shabat kün»lirimni bulghighan; shunga Men qehrimni ular üstige töküp ulargha qaratqan achchiqimni chüshürüp pighandin chiqimen, dé-dim; ²² Lékin jazadin qolumni tartip, namimni ellarning köz aldida bulghanmisun dep Öz namim üçün heriket qildim; Men bu ellarning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen.

²³ Chöl-bayawanda Men qolumni kötürüp ulargha silerni eller arisigha tarqitimen, memli-ketler ichige taritimen dep qesem qilimen, dédim; ²⁴ chünki ular Méning hökümlirimni ada qilmighan, belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan; ular közli-rini ata-bowilirlining butlirigha tikmekte idi; ²⁵ shunga Men ulargha yaxshi bolmighan belgi-limilerni, ularni hayatqa élip barmaydighan hökümlerni béghishlidim; ²⁶ we ularni öz-özidin seskendürüp, Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétishi üçün, Men ularni öz hediye-liri arqiliq bulghidim, chünki ular hediye süpitide barliq tunji balilirini atap qoyatti.

²⁷ Shunga, i insan oghli, Israil jemetige söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ata-bowilirlinglar shu ishtimu Manga kupurluq qilghanki, ular Manga wapasizliq qil-ghan; ²⁸ ular Men Öz qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan yerge kirgende, ular shu yerdiki udul kelgen herbir yuqiri döng hem baraqsan derexni körüpla shu jaylarda ular qurbanliqlirini qilip, Méni achchiqlanduridighan hediye-lerni qilatti; ular shu yerdimu «xushpuraq hediye»lirini puritip, «sharab hediye»lirini töketti; ²⁹ shuning bilen Men ulardin: «Siler chiqidighan bu yuqiri jay dégen néme?» dep soridim; shunga бүгүнге qeder uning ismi «Bamah»dur.

20:13 Mis. 16:28

20:25 ««yaxshi bolmighan belgilimiler» ... «hayatqa érishmeydighan hökümler» — 26-ayettiki izahatni körüng.

20:26 ««yaxshi bolmighan belgilimiler» ... «hayatqa érishmeydighan hökümler» 25-ayet...» — bu ikki ayet (26-25) intayin muhim.

— «Yaxshi bolmighan belgilimiler», «hayatqa érishmeydighan hökümler» dégenler emeliyette butpereslik diniy qaide-yosunlardin ibaret. Xuda ularning Özining ademni hayatqa érishtüridighan emr-permanlirini chetke qéqip, aldini-p, intayin rezil butpereslikke béghishlinishigha yol qoyghan: 31-ayetnimu körüng. Öz balilirini Xudagha (yaki butlarga, elwette) atap qurbanliq qilish Tewratta qet'y men'i qilinghan. «Kan.», 12:29-31-ayetni körüng.

20:26 Ez. 16:21

20:28 «ular shu yerdiki udul kelgen herbir yuqiri döng hem baraqsan derexni körüpla shu jaylarda ular qurbanliqlirini qilip, Méni achchiqlanduridighan hediye-lerni qilatti» — Xuda Musa peyghember arqiliq «Siler Men békitten jayda qurbanliq qilinglar» dégen («Qan.» 12-bab). Xeqlarning öz béshimchiliq qilip «yuqiri jay»larda qurbanliq qilishliri beribir butpereslikke aylinip kettetti.

20:29 «shunga бүгүнге qeder uning ismi «Bamah»dur» — «Bamah» dégenning menisi «yuqiri jay». Belkim shu chaghda

³⁰ Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler ata-bowilirlarning yolida özlirlarningiz bulghimaqchimisiler? Ularning nepretlik qilmishliriga egiship buzuqluq qilmaqchimisiler? ³¹ Emdi siler hediyeirlinglarni sunup, öz oghullirlinglarni ottin ötküzgende, siler yenila бүгүнге qeder özünglarni barliq butlirlinglar bilen bulghawatisiler; emdi Men silerning Méni izdep sorishinglarga yol qoyamdimen, i Israil jemeti?! Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men silerning Méni izdep sorishinglarga yol qoymaymen! ³² Shuningdek silerning könglülardiki «Biz yat ellerdek, bashqa yurtlardiki jemetlerde yaghash hem tash mebudlarga choqunimiz» dégen koyunglar emelge ashurulmaydu!

³³ Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, Men berheq küchlük qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurghan qehrim bilen üstünglardin hökümraniq qilimen. ³⁴ Men küchlük qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurulghan qehr bilen silerni ellerdin chiqirip épkelimen, tarqitilghan memliketlerdin silerni yighimen; ³⁵ silerni ellerge tewe bolghan chöl-bayawangha kirgüzüp, shu yerde üstünglardin yüz turane höküim chiqirip jazalaymen; ³⁶ atabowilirlarning üstidin Misir zéminidiki chöl-bayawangha höküim chiqirip jazalghinimdek, silerning üstünglardin yüz turane höküim chiqirip jazalaymen, deydu Reb Perwerdigar. ³⁷ Men silerni hasa astidin ötküzüp, ehding rishtisige baghlaturimen. ³⁸ Men aranglardin Manga wapasizliq qilghan asiylarni shallap chiqirimen; ularni turuwatqan jaylardin chiqirimen, biraq ular Israil zéminigha kirmeydu; shuning bilen siler Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

³⁹ — Emdi siler bolsanglar, i Israil jemeti, Reb Perwerdigar silerge mundaq deydu: — Manga qulaq salmaymiz désenglar, bériwéringlar, herbiringlar öz butlirlinglarga choquniwéringlar! Biraq siler yene hediyeirlinglar hem mebudlirlinglar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler! ⁴⁰ Chünki Méning muqeddes téghimda, yeni Israilning évizlikidiki taghda, — deydu Reb Perwerdigar, — barliq Israil jemeti, ularning hemmisi Manga zéminde turup xizmet qilidu; Men u yerde ularni qobul qilimen we u yerde Men silerdin «kötürme hediye»lirlinglarni, tunji hosul bolghan köktat-méwirlinglarni, shundaqla barliq muqeddes dep ayrip béghishlighan nesrilirlinglarni telep qilimen.

⁴¹ Men silerni eller arisidin chiqirip, memliketlerdin élip yighqinimda, ésil xushbuydek silerni qobul qilimen; shuning bilen ellerning köz aldida aranglarda Özüimning pak-muqeddes ikenlikimni körsitimen. ⁴² Ata-bowilirlinglarga qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan Israil zéminigha silerni kirgüzginimde, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. ⁴³ Siler u yerde öz yollirlinglarni we özünglarni bulghighan barliq qilmishlirlinglarni esleysiler; shuning bilen ötküzgen rezil ishlirlinglar tüpeylidin siler öz-özünglarni közge ilmayisiler, öz-özünglardin nepretlinisiler. ⁴⁴ Men rezil yollirlinglarga asasen emes, yaki buzuq qilmishlirlinglarga asasen emes, belki Öz namim üçün silerge shepzetlik muamile qilghandin kéyin, i Israil jemeti, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar.

Ot we qilich arqiliq bolghan jaza

⁴⁵ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

⁴⁶ I insan oghli, yüzüingni Téman shehirige qaritip, jenubtikilerni eyiblep, Negew ormanliq

uning bashqa bir hejwi, kinayilik menisimu bar idi; biraq бүгүн biz uni bilmeymiz.

20:37 «Men silerni hasa astidin ötküzüp, ehding rishtisige baghlaturimen» — «hasa astidin ötküzüsh» toghruluq «Law.» 27:32, «Yer.» 33:13 közüng. Qoylardin yamanlirini shallap chiqish üçün qoychi ularni bir-birlep öz hasasi astidin ötküzüp tekshüretti.

20:39 «Biraq siler yene hediyeirlinglar hem mebudlirlinglar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler!» — bashqa birxil terjimisi: «Biraq kéyin, hetta siler Manga qulaq salmighan bolsanglarmu, siler yenila hediyeirlinglar hem mebudlirlinglar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler!».

dalasini eyibleydighan bésharet bérip, —

⁴⁷Yeni Negew ormanliq dalasigha mundaq dégin: — Perwerdigarning sözini angla; Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga bir ot yaqimen; u sendiki hemme yéshil derexni hemde hemme qaqshal derexni yewétidu; yalqunluq ot héch öchmeydu, jenubtin shimalghiche pütkül yer yüzi uning bilen köyüp kétidu;»⁴⁸ barliq et igiliri Menki Perwerdigar uni yaqqanliqimni körüp yétidu; u héchqachan öchürilmeydu!».

⁴⁹We men: — Ah, Perwerdigar! Ular men toghruluq: «U peqet temsillernila sözlewatidu» deydu! — dédim.

«Qilich» heqqide

21¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²I insan oghli, yüzüngni Yérusalémgha qaritip, «muqeddes jaylar»ni eyiblep, Israil zéminini eyiblep bésharet bérip, ³Yeni Israil zéminigha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga qarshidurmen; qilichimni ghilaptin sughurup, sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlaymen.

⁴Men sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlimaqchi bolghinim üçün, qilichim barliq et igiliri, yeni jenubtin shimalghiche bolghan hemmeylen bilen qarshilishishgha ghilaptin chiqidu; ⁵shuning bilen barliq et igiliri Menki Perwerdigarning Öz qilichimni ghilaptin sughurghanliqimni tonup yétidu; qilich ghilapqa qaytidin yénip kirmeydu.

⁶Emdi uh tartqin, i insan oghli; ich-baghring échishqudek derd-elem bilen ularning köz aldida uh-zar qil. ⁷We shundaq boliduki, ular sendin: «Némishqa uh tartisen?» dep sorighanda, sen ulargha: «Bolghan shum xewer tüpeylidin! Mana, u kélidu! Barliq yürekler érip, barliq qollar boshap kétidu, barliq rohlar zeipliship, barliq tizlar süydük bilen chiliq-chiliq hól bolup kétidu; mana u kéliwatidu! U yétip keldi! — deydu Reb Perwerdigar» — dégin...

⁸We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

⁹I insan oghli, bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bir qilich, bir qilich, bislanghan, parqiritilghan! ¹⁰U zor qirghinchiliq üçün bislanghan, uni yaltirashqa parqiratqan; Öz oghlumning shahane hasisi herqandaq addiy tayaqni kemsitkenliki tüpeylidin, xushal bolup kétishimizge toghra kélemdu?.

¹¹U qilichni parqiritilishqa, qol bilen tutushqa békitken;

Qilich bilengen, parqiritilghan,

Qetl qilghuchining qoligha tutquzushqa teyyarlanghandur!

¹²Nale-peryad kötürüp pighan chekkin, i insan oghli,

Chünki qilich Méning xelqimge qarshi chiqqan;

U Israilning barliq shahzadilirige qarshi chiqqan;

Ular Öz xelqim bilen teng qilichqa tapshurulghan;

20:46 «Téman shehiri» — Israilning sherqiy jenubiy chégrasigha tutishidu, «Negew» Israilning jenubiy teripini körsitidu.

20:47 «... pütkül yer yüzi uning bilen köyüp kétidu» — yaki «... her ademning yüzi uning bilen köyüp kétidu».

20:47 Luqa 23:31

21:7 «barliq tizlar süydük bilen chiliq-chiliq hól bolup kétidu» — démek, qorqunchtin shundaq bolidu. Bashqa birxil terjimisi «barliq tizlar sudek ajiz bolup kétidu».

21:7 Yer. 6:24; 49:23; Ez. 4:17; 7:17

21:10 «U zor qirghinchiliq üçün bislanghan, ... Öz oghlumning shahane hasisi herqandaq sddiy tayaqni kemsitkenliki tüpeylidin, xushal bolup kétishimizge toghra kélemdu?» — oqurmenler köp xil terjimiliri bilen uchrishishi mumkin. Bu jümlining eyni tékisini chüshinish tes. «Öz oghlum» mushu yerde belkim Yehuda yaki Yehudaning padishahi Zedekiya bolushi mumkin. Zedekiya özini «yéngilmes» dep hésablighini bilen, uning Xuda mexsus teyyarlighan qilichni «bir tal yaghach tayaq»tek asanla bir terep qilishi hergiz mumkin emes.

Shunga yanpishingga qattiq urup qoyghin!..

¹³ Chunki sinaq keldi; emdi bu «shahane hasa» bashqa yaghachlarni kemsitkini bilen, u beribir tügishidu emesmu?! — deydu Reb Perwerdigar..

¹⁴ — Emdi sen, i insan oghli, bésharet bergin, chawak chalghin! Qilich ikki qétim, üç qétim urup qirsun! U qirghuchi qilich, ularni her tereptin qorshiwalghan zor qetl qilghuchi qilichdur!..

¹⁵ Ularning yüreklarini érisun dep, ulardin nurghunliri putliship ketsun dep, Men ularning barliq derwazilirigha tehdit salghuchi qilichni qaritip qoydum. Way! U chaqmaqtek parqiritilghan, u qirishqa sughurulghan;.. ¹⁶ i qilich, ong terepke ötkür bol! Sol terepke burulup chap! Bisingni qeyerge qaratqan bolsa shu yerge chap! ¹⁷ Menki Perwerdigar Öz qolum bilen chawak chalimen, Öz qehrimni töküp pighandin chiqimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim.

Xudaning Babilning padishahini Yérusalémgha hujum qilishqa qaritip qoyidighanliqi

¹⁸ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁹ Sen i insan oghli, Babil padishahining qilichining méngishigha teyyarlangan ikki yolni békitip qoyghin; ikkilisi bir zémindin chiqidighan bolsun; Yérusalém shehirige mangidighan yolning béshida bir yol belgisini tiklep qoyghin; ²⁰ yeni qilichning yétip kélishi üçün Ammoniylarning Rabbah shehirige bir yol hemde Yehudagha, yeni istihkami mesthekem Yérusalém shehirige yene bir yolni békitip qoyghin; ²¹ chunki Babilning padishahi acha yolda, yeni ikki yolning béshida pal achquzidu; u oqlarni silkiydu, «köchme mebudlar»din soraydu, jigerni tekshüridu..

²² Emdi sépilni bösküchi bazghanlarni tikleshni, qan töküshke perman qilishni, jeng élan qilip tovlashni, derwazilargha urulghuchi bazghanlarni tikleshni, sépilgha chiqidighan dönglüklerni yasashni, poteylerni qurushni, Yérusalémni muhasirige élishni körsitidighan pal uning ong qoligha chüshidu; ²³ gerche bu pal ulargha yalghan körüngini bilen, ular ichken qesemler tüpeylidin, Yehudadikilerni changgiligha alsun dep padishah ularning qebihlikini ésiqe keltüridu..

²⁴ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: Silerning asiyliginglar ashkarilini, barliq qilmishliringlarda gunahliringlar körüngechke, qebihlikinglarni eske keltürgininglar tüpeylidin — yeni özünglar pash qilinip eske élinghininglar tüpeylidin, siler qolgha élinisiler. ²⁵ Emdi sen, i Israilning munapiq hem rezil shahzadisi, qebihlikingning jazalinis waqti-saiti toshqinida, köridighan küning kélidu!.

21:12 «shunga yanpishingga qattiq urup qoyghin!» — «yanpashqa urush» qattiq derd-elemning ipadisi idi.

21:12 Ez. 6:11; 7:27

21:13 Yesh. 1:5; Yer. 6:28-30

21:14 «bésharet bergin, chawak chalghin!» — «chawak chélish» belkim peyghemberning Xudagha wekil bolup, Xudaning bu ishlarni toghra dégenlikini ipadilishi idi.

21:15 «ularning yüreklarini érisun dep, ... Men ularning barliq derwazilirigha tehdit salghuchi qilichni qaritip qoydum. Way! U chaqmaqtek parqiritilghan, u qirishqa sughurulghan» — oqurmenler bashqa nechche xil terjimiliri bilen uchrishishi mumkin. Ibraniy tilida bu ayettki bezi sözning menisini peqet perez qilishqila bolidu.

21:15 Ez. 21:32

21:21 «köchme mebudlar» — ibraniy tilida «terafim»; kichik, qol bilen kötürgili bolghan «qolayliq butlar». «jigerni tekshürüsh» — kona zamandiki palchiliqning bir usuli idi. Ishlimizche ular bir haywanni soyup, andin üçhey-qarni qatarliqlarni tekshürüp, körgen alametler boyiche bir qarargha kéletti.

21:22 Ez. 4:2; 17:17

21:23 «gerche bu pal ulargha yalghan körüngini bilen, ... Yehudadikilerni changgiligha alsun dep padishah ularning qebihlikini ésiqe keltüridu» — pütün bu ayetning eyni tékistni chüshinish tes. «Ichken qesemler» belkim Zedekiya Néboqadnesargha ichken qesemlerni körsitidu. Néboqadnesarning meslihetchiliri bu palni yalghan dep qarighini bilen, Xuda Yérusalémni jazalansun (Néboqadnesarning changgiligha chüshsun) dep qet'iy békitken bolghachqa, Néboqadnesar beribir Rabbah shehirige emes, belki Yérusalémning asiyligini ésiqe keltürüp uninggha hujum qilishni qarar qilidu.

21:25 «i Israilning munapiq hem rezil shahzadisi» — «rezil shahzade» Zedekiya padishahni körsitidu. Ezakiyal peyghember uni «padishah» dégüsi kelmeydu. «qebihlikingning jazalinis waqti-saiti toshqinida, köridighan küning kélidu!» — ibraniy tilida «qebihlikingning jazalinis waqti-saiti toshqinida, köridighan küning keldi!» déyilidu. Démek, köridighan küning yeqin kelgenlikini tekitleydu.

²⁶ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sellini uningdin éliwet, tajni éliwet; ishlar öz pétida turermeydu; pes turghanni égiz qil, égiz turghanni pes qil; ²⁷ uning textini örüwet, örüwet, örüwet! Uning hoquqining Igisi kelmigüche, u yene mewjut bolmaydu; Men uni Uninggha teqdim qilimen..

Ammon xelqi toghruluq bésharet

²⁸ Emdi i insan oghli, bésharet béríp mundaq dégin: — Reb Perwerdigar Ammoniylar we ularning mazaqliri toghrisida mundaq deydu: «Bir qilich, bir qilich qetl qilishqa sughurulghan; u ademni yewétishke, chaqmaqtek yaltirashqa parqiritilghan!» — dégin!.

²⁹ Chünki palchilar sen qilich toghrungda quruq alamet körünüshlerni körüp, sen üçhün yalghandin bir pal salidu; rezillerning köridighan küni kelgende, qebihlikning jazalinish waqtisaiti toshqanda, bular séni shu qirilghan rezillerning boyunliri üstige qoshup yatquzidu!

³⁰ Bu qilichni öz ghilapigha qayturup sal!

Men séning üstüנגge özüń yaritilghan jayda, yeni sen törülgen jayda höküm chiqirip jazalaymen.

³¹ Shuning bilen Men üstüנגge qehrimni töküp yaghdurup,

Ghezipimning oti qilip püwleymen;

Men séni qatilliqqa mahir yawuz ademlerning qoligha tapshurup bérimen;

³² Sen otqa yéqilghu bolisen;

Séning qéning öz zéminingde tökülidu;

Sen qaytidin eslenmeysen;

Chünki Menki Perwerdigar söz qilghan.

Yérusalém toghruluq üç bésharet

Birinci: — qanliq sheher

22 ¹ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² Emdi sen, i insan oghli, qanliq sheher üstige höküm chiqarmamsen? Höküm chiqarmamsen? Emdi uning yirginchlik qilmishlirini yüzige sélip mundaq dégin: —

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz jaza künining kélishi üçhün öz ichide qan tökküchi sheher, özi bulghash üçhün özi mebudlarni yasighan sheher —

⁴ Sen tökken qan tüpeylidin gunahkar boldung, yasighan mebudlar tüpeylidin özüńni bulghiding; sen öz jaza künliringni yéqinlashturdung, yilliringni toshhturdung; shunga Men séni ellerge reswa, barliq memliketlerge mazaqning obyékti qildim..» ⁵ Sanga yéqindikiler hemde sendin yiraqtikiler séni mazaq qilidu, i qiya-chiyagha tolghan betnamliq sheher!

⁶ Israilning shahzadiliri, her birining hoquqidin paydilinip ichingde qandaq qan tökkenlikige qara! ⁷ Séning ichingde ular ata-anisini közge ilmighan; aranglarda musapirlargha zulumbuluq qilghan, yétim-yésirler hem tul xotunlarga uwal qilghan; ⁸ Méning pak-muqeddes nersilirimni sen kemsitken, Méning «shabat kün»lirimni bulghap bulghansen; ⁹ séning ichingde qangha teshna töhmetxor ademler bolghan; ular taghlar üstide butpereslik éshini yégen;

21:27 «Uning hoquqining igisi kelmigüche, u yene mewjut bolmaydu; Men uni uninggha teqdim qilimen» — bu ayetning menisi, Zedekiyadin kéyin, Dawut padishahning ewladi, Israil hem alemning tégishlik padishahi Qutquzhuchi-Mesih kelgüche Israilning textige öz xelqidin bolghan héchkim padishah bolup olturmaydu. «Yar.» 49:10-tiki bésharetnimu körüń.

21:28 «Bir qilich, bir qilich qetl qilishqa sughurulghan; u ademni yewétishke, chaqmaqtek yaltirashqa parqiritilghan!» — Ammoniylar özlirining mushu qilichini Israillarni soyush üçhün sughurghan (kéyinki ayetletni körüń). Biraq axirida u özlirining béshigha chüshidu.

22:2 Ez. 20:4; 23:36

22:4 2Pad. 21:16; Ez. 5:14; 20:30,31

séning ichingde ular buzuqluq pesendilik qilghan;¹⁰ sende öz atisining nomusigha tegkenler bar; ay körgen qiz-ayallarni ayagh asti qilghanlarmu bar...

¹¹ Birs qoshnisining ayali bilen yirginchlik buzuqluq qilghan; yene birsi öz kelinini buzup shehwaniyet qilghan; sende bolghan yene birsi öz singlisigha, yene atisining qizigha basqunchiliq qilghan...¹² Ular qan töküsh üçün arangda «sowghatlar»ni qobul qilghan; sen ösüm-jazane alghan; sen öz qoshniliringdin haramni mejburiy yuluwélip, Méni untughansen — deydu Reb Perwerdigar.

¹³ We mana, Men haramni mejburiy yuluwélishingha we sen öz arangda tökken qanlarga qarap qolumni-qolumgha urdum!...

¹⁴ Men séni bir terep qilidighan künlerdimu yüriking yenila toq, qolliring ching turiwéremdu? Menki Perwerdigar söz qildim, Özüm uni ada qilimen...¹⁵ Men séni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen, otturangda bolghan pesendilikkege xatime bérimen...¹⁶ Emdi sen özüng arqiliq ellerning köz aldida bulghinisen, andin Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen...

Ikkinchi béshare: — Tawlashning netijisi — héchnéme qalmaydu!

¹⁷ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁸ I insan oghli, Israil jemeti Manga xuddi dashqal bolup chiqti; ularning hemmisi xumdanda qalghan mis, qel'ey, tömür we qoghushunlardur; ular kümüshning poqi bolup chiqti...

¹⁹ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hemminglar dashqal bolup chiqqachqa, mana emdi Men silerni Yérusalém otturisigha yighimen; ²⁰ kishiler üstige ot püwlep, ularni éritip tawlash üçün kümüsh, mis, tömür, qoghushun we qel'eyni xumdan ichige yighqandek, Men ghezipim we qehrim bilen silerni yighip sheher ichige sélip silerni éritimen. ²¹ Shundaq, Men silerni yighip, ghezipimning otini üstünglarga püwleymen, siler uning otturida érip kétisiler; ²² kümüsh xumdanda éritilgendek, siler sheher otturida éritilisiler; we siler Menki Perwerdigarning Öz qehrimni üstünglarga tökkenlikimni tonup yétisiler.

Üchinchi béshare: — Israilning pütün jemiyyiti buzuldi!

²³ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

²⁴ I insan oghli, sheherge mundaq dégin: — Ghezep chüshken künde sen paklandurulmighan, yamghur chüshmigen bir zéminsen...²⁵ Öz oljisini titma qilidighan, hökireydighan shirdek ularning peyghemberliri uningda suyiquest ishlitidu; ular janlarni yewétidu; xezinilerni, qimmetlik nersilirini buliwalidu; ular uning otturidiki tul xotunlarni köpeytmekte...

²⁶ Uning kahinliri Tewrat-qanunumni buzup tashlap, pak-muqeddes nersilirimni bulghighan;

22:9 Ez. 18:6,11

22:10 «atisining nomusigha tegkenler» — ibraniiy tilida buning ikki menisining mumkinchiligi bar: (1) öz atisigha basqunchilik qilghan; (2) atisining ayali (öz anisi yaki ögey anisi)gha basqunchilik qilghan. Bizningche mushu yerde (2) toghridur.

22:10 Law. 18:8,19; Ez. 18:6

22:11 Law. 18:15, 20; Yer. 5:8

22:13 «sen öz arangda tökken qanlarga qarap qolumni-qolumgha urdum» — «qol-qolgha urush» qattiq epsuslinarlik, pighanni bildüridu.

22:13 Ez. 21:22

22:14 Ez. 17:24

22:15 Ez. 12:14, 15

22:16 «Emdi sen özüng arqiliq ellerning köz aldida bulghinisen, andin Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen» — oqurmenler bashqa xil terjimilerni uchritishi mumkin. Ayetning eyni tékistini chüshinish sel tes.

22:18 Yesh. 1:22

22:24 «Ghezep chüshken künde sen paklandurulmighan, yamghur chüshmigen bir zéminsen» — Xudaning ghezipi tüpeylidin, ularda belkim bir qurghaqchilik bolghanidi. «Qan.» 28-babni körüng.

22:25 Mat. 23:14

ular pak-muqeddes bilan addiy nersilerni perq qilmaydu; ular «shabat kün»lirimge közini yumup yüridu; shuning bilan ular arisida Manga betnam chaplinidu..²⁷ Uning ichidiki shahzadiler xuddi oljisini titma qilidighan bōrilerdek; ular qan tōkūshidu, janlarni nabut qilishidu, haram menpeetni bulishidu..²⁸ Uning peyghemberliri ularning qilmishlirini «hak suwaq» bilen aqartqan, «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» dep saxta kōrūnūshlerni kōrūwēlip, pal sēlip yalghanchiliq yetkūzidu; lékin Perwerdigar ulargha sōz qilghan emes..²⁹ Zémindiki addiy puqralarmu jebir-zulum qiliship, bulang-talang qilidu; ular ajiz-namratlarni bozek qilip, musapirlargha zulum sēlip uwal qilidu..³⁰ Men ular arisidin tamni qaytidin yasitip béridighan, Méni ularning zéminini weyran qilishimdin yanduridighan, uning yériqini etküdek, Méning aldimda turidighan arichi bir ezimetni izdep keldim; biraq héchbirni tapalmidim..³¹ Shunga Men qehrimni üstige tōkimen; ghezippingning oti bilen Men ularni halak qilimen; Men ularning yollirini öz bēshigha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar..

Oholah hem Oholibah — ikki ayal toghruluq bolghan temsil

23¹ Perwerdigarning sözi manga kēlip shundaq déyildi: —
² I insan oghli, bir anidin tughulghan ikki ayal bar iken; ³ ular Misir zéminide pahishilik qilghan; ular yashliqta pahishilik qilghan; shu yerde ularning köksiliri mijiqlinip, qizliq emchek topchiliri silanghan..⁴ Ularning isimliri bolsa, chongining Oholah, kichikining Oholibah idi; ular Méningki idi; ular oghul-qizlarni tughqan. Samariye bolsa Oholah, Yérusalém Oholibahdur..
⁵ Oholah Méningki bolghan teqdirdimu yene buzuqluq qilghan — u ashiqlirigha, yeni qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerde bolghan; ⁶ kök kiyim kiygen, emeldar-hökümdarlar, hemmisi kēlishken yigitler, atqa mingen chewendazlar idi..⁷ U öz buzuqluqini ularning üstige bēghishlighan; ularning hemmisi Asuriyening ésilzadiliri idi; öz arzu-heweslirini barliq qoz-ghatqanlar bilen we ularning barliq mebudliri bilen u özini bulghighan..⁸ U yenila Misirda bolghan pahishilikliridin waz kechmidi; chünki uning yashliqida ashu yerdikiler uning bilen bille yatti, qizliq köksilirini silap, öz buzuqluqlirini uning üstige tōkti..⁹ Shunga Men uni öz ashnilirining, yeni uning arzu-heweslirini qozghatqan Asuriylarning qoligha ta pshurdum..¹⁰ ular uning nomusini ashkarilap, uning oghul-qizlirini élip kētip, uni qilichlap öltürüwetti; u ayallar arisida yaman ataqqa qaldi; uning üstige hōküm chiqirilip jazalandi.

Oholibah

¹¹ Uning singlisi Oholibah buni kōrüp turupmu, arzu-hewesliride hedisidin téximu buzuq, pahishilikliri hedisiningkidin köp bolup ketti..¹² U öz qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerni qozghatqan; ular emeldar-hökümdarlar, heshemetlik sawut, formilarni kiygen, atqa mingen chewendazlar, ularning hemmisi kēlishken yigitler idi..¹³ Men uning bulghinip ketkenlikini kōrdum; ular ikkilisi bir yolluq idi.

22:26 Law. 10:10; Ez. 44:23

22:27 Mik. 3:11; Zef. 3:3

22:28 Ez. 13:7, 9, 10; 21:29; 22:12

22:30 Zeb. 106:23

22:31 Ez. 9:10; 11:21; 16:43

23:3 Ez. 20:8

23:4 «Ularning isimliri bolsa, chongining Oholah, kichikining Oholibah idi; ular Méningki idi» — démek, Oholah Israilning shimaliy padishahliqini, Oholibah Yehudani kōrsitidu. «Oholah» — «uning chédiri», «Oholibah» — «ménig chédirim uningdidur» dégen menilerde.

23:7 «U öz buzuqluqini ularning üstige bēghishlighan; ularning hemmisi Asuriyening ésilzadiliri idi» — yani «U öz buzuqluqini ularning üstige bēghishlighan; ularning hemmisini Asuriyening ésilzadilirige bēghishlighan».

23:9 2Pad. 17; 18

23:12 2Pad. 16:7

¹⁴ U uning pahishiliklirini ashurdi; chunki u tamda pereng bilen süretlengen adamlarni, yeni Kaldiylarning resimlirini kordi; ¹⁵ ularning belliri potilar bilen oralghan, béshigha quyruqluq selliler kiyilgen; ularning hemmisi leshker béshidek, yeni tughulghan yurti Kaldiyediki Babil-liqlarning qiyapitide idi. ¹⁶ U shuan ulargha qarap ularning shehwaniy hewsini qozghighan, shuning bilen ularni izdep Kaldiyege elchilerni ewetken..

¹⁷ Shuning bilen Babilliqlar uninggha, yeni uning ashniliq orun-körpilirige yéqin kélip, uni öz zinaliri bilen bulghighan; u özini ular bilen bille bulghighandin kéyin ulardin bizar boldi.

¹⁸ U öz buzuqluqlirini ochuq qilip, nomusini ashkarilishi bilen, jénim hedisidin yirgengendek uningdinmu yirgendi. ¹⁹ Biraq u yene özining yashliq künlirini, yeni Misir zéminida buzuqluq pahishilik qilghan künlirini ésige keltürüp öz buzuqluqlirini téximu köpeytti. ²⁰ Uning erliki éshek medekliridek, meniysi atlarningkidek bolghan Babilning pahishiwarz erkeklerige qarap hewesliri qozghaldi. ²¹ Sen yashliqingdiki buzuqluqliringgha, yeni yashliqingda Misirliqlarning emchekliringni silighinigha yene teshna bolup telmürdung.

²² Shunga, i Oholibah, — deydu Reb Perwerdigar — Mana, Men jéning hazir bizar bolghan ash-niliringni özüngge qarshi qozghitimen, ularni sen bilen qarshilishishqa hemme teripingdin élip kélimen; ²³ Babilliqlar, barliq Kaldiylar, Pékodlar, Shoalar, Koallar hemde Asuriylarning hemmisini ular bilen teng qozghaymen; ularning hemmisi kélishken yigitler, emeldar-höküm-darlar, ulugh begler we janablar, hemmisi atqa mingen chewendazlardur; ²⁴ ular qoral-ya-raqlar, jeng harwiliri, yük harwiliri hem zor bir top xelqler bilen sanga qarshi chiqidu; ular özlirini hemme teripingde sipar-qalqanlar we dubulghalarni kiyip sanga qarshi sepraz bolidu; béshinggha chüshidighan tégishlik jazani ulargha tapshurimen, ular öz hökümliri boyiche ja-zalaydu.

²⁵ Men muqeddeslikimdin chiqqan ghezepni sanga qaritimen; shuning bilen ular qehr bilen séni bir terep qilidu. Ular séning burnung we qulaqliringni késiwétidu; sendin axirqi qalghan-lar qilichlinidu; ular oghul-qizliringni élip kétidu, sendin yenila qalghanlar otta yutuwétilidu..

²⁶ Ular sendin kiyim-kéçekliringni éliwélip, güzel zibu-zinnetliringni bulaydu.. ²⁷ Shuning bi-len Men sende Misir zéminida bashlanghan buzuqluqliringni we pahishilikliringni toxtitimen; sen bu ishlargha yene telmürmeysen, Misirni qayta eslimeysen.

²⁸ — Chunki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séni özüng nepretlengenlerning qoligha, yeni jéning yirgengenlerning qoligha tapshurimen; ²⁹⁻³⁰ ular séni öchmenlik bilen bir terep qilip, barliq ejirliringni élip kétip, séni tughma-yalingach qaldurup, pahishilikliring-ning nomusini ashkarilaydu. Sen eller bilen pahishilik qilghanliqing, ularning mebudliri bi-len özüngni bulghighanliqing tüpeylidin, séning buzuqluqliring hem pahishilikliring bularni béshinggha chüshürdi.. ³¹ Hedengning yolida özüng mangghansen; shunga Men uningdiki qe-dehni séning qolungghimu tutquzdum.

³² — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hedengning qedehini, chongqur we chong bir qedehni senmu ichisen; sen reswa bolup mazaq qilinisen, chunki uning hejimi chongdur; ³³ sen deh-shetlik we halaket qedehi, yeni hedeng Samariyening qedehi bilen mestlik hem derd-elemge toldurulisen; ³⁴ sen uni ichiwétip yene yalaysen, hetta uning parchilirinimu ghajilaysen, andin köksiliringnimu yulup tashlaysen; chunki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar.

³⁵ Shuning üçün Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chunki sen Méni untup arqanggha tashli-

23:16 «U shuan ulargha qarap ularning shehwaniy hewsini qozghighan, shuning bilen ularni izdep Kaldiyege elchilerni ewetken» — bundaq bayanlar belkim Yehudaning padishahliri Babilidin yadrem sorighanliqini, Babilliqlar bilen dostlashmaqchi bolghanliqini, shundaqla ularning butpereslikini qobul qilghanliqini körsitidu («2Pad.» 20:12-15, 21:1-9-ayetlerni körtüng).

23:25 «Méning muqeddeslikimdin chiqqan ghezep» — ibraniy tilida «(Méning) hesitim».

23:26 Ez. 16:39

23:28 Ez. 16:37; Ez. 23:17

23:29-30 Ez. 16:39; Ez. 23:25, 26

wetkenliking üçhün, shunga öz buzuqluqung hem pahishilikliringning jazasini kötürisen..

³⁶ We Perwerdigar manga mundaq dédi: — I insan oghli, sen Oholah we Oholibamah üstige höküm chiqiramsen? Emdi ulargha öz yirginchlik qilmishlirini ayan qilip körsetkin..³⁷ Chünki ular buzuqluq qildi; qolliri qan boldi; ular öz butliri bilen buzuqluq qilip, uning üstige Manga tughqan öz balilirini ularning ozuqi süpitide qurbanliq qilip ötküzüp béghishlidi..³⁸ Uning üstige ular Manga shundaq ish qilghanki, oxshash bir künde ular Méning muqeddes jayimni bulghap, «shabat kün»lirimni buzghan..³⁹ Chünki ular öz balilirimni butlirigha soyghan chaghda, ular oxshash bir künde muqeddes jayimni bulghashqa kirdi; mana, ular Méning öyüm otturida shundaq qilghan..

⁴⁰ Uning üstige ademlerni yiraqtin chaqirdi, ularni élip kélishke elchi ewetti; mana, ular keldi; sen ularni dep yuyunup, köz-qashliringgha osma qoyup, özüngni zibu-zinnetler bilen perdazliding; ⁴¹ heshemetlik bir diwanda olturdung, uning aldigha üstige Méning xushbuyum hem zeytun méyim qoyulghan dastixanni qoydung; ⁴² ghemsiz yürgen bir top kishilerning awazi uningda anglandi; chüprende ademler bilen bille chöl-bayawandin Sébaiylarmu élip kélindi; ular hede-singilning qollirigha bilezükler, béshigha chirayliq tajlarni saldi..⁴³ Emdi Men zina-buzuqluqlar bilen uprap qérighan pahishe toghruluq: «Ular emdi uning bilen buzuqluq qiliwersun; chünki u heqiqeten pahishe» — dédim..

⁴⁴ — Shuning bilen ular pahishe ayalgha yéqinlashqandek uninggha yéqin bérıp bille yatti; ular shundaq qilip Oholah we Oholibamah bu ikki buzuq ayalgha yéqinliship bille yatti.

⁴⁵ Biraq heqqaniy ademler ularni zinaxor ayallarni we qan tökküchi ayallarni jazalighangha oxshash, ularning üstige höküm chiqirip jazalaydu; chünki ular zinaxor ayallar, ularning qolliri qandur..⁴⁶ Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Bir top ademlerni ulargha qarshi chiqirip élip kélimen, ularni heryangha heydiwétishke we bulangchiliq qilishqa tapshurimen..⁴⁷ Bu top kishiler ularni tashlar bilen chalma-késeq qilip, qilichliri bilen chépip soyidu; ular ularning oghul-qizlirini öltüridu, öylirini ot bilen köydüriwétidu..

⁴⁸ Shuning bilen Men zéminde buzuqluqqa xatime bérimen; shuning bilen barliq ayallar silerdin sawaq élip silerning buzuqluqliringni dorimaydu..⁴⁹ Ular buzuqluqungni öz béshinggha qayturup chüshüridu, we siler mebudliringlarga chétishliq bolghan gunahlarni kötürisiler; siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler..

23:35 Yer. 2:32; 3:21; 13:25; 18:15; Ez. 22:12

23:36 Ez. 20:4; 22:2

23:37 «öz balilirini ularning ozuqi süpitide qurbanliq qilip ötküzüp béghishlidi» — «(ottin) ötküzüsh» dégen söz, butpereslik toghruluq bayanlar arisida bolsa, adette insanlarni, bolupmu balilarni butlarga «qurbanliq süpitide ottin ötküzüsh»ni körsitidu.

23:37 Ez. 16:21; 20:26,31

23:38 Ez. 22:8

23:39 2Pad. 21:4-7; Ez. 16:21; Ez. 20:13, 16

23:41 Pend. 7:17

23:42 «...Sébaiylarmu élip kélindi» — «Sébaiylar»ning bashqa birxil terjimisi: «haraqkeshler».

23:43 «Ular emdi uning bilen buzuqluq qiliwersun — chünki u heqiqeten pahishe» — yaki «U heqiqeten shundaq bolsa, ular yenila hazir uning bilen rast buzuqluq qilamdu?».

23:45 «Biraq heqqaniy ademler ularni zinaxor ayallarni ... Jazalighangha oxshash, ularning üstige höküm chiqirip jazalaydu» — bizningche bu jumladiki «heqqaniy ademler» qattiq kinayilik, hejwiylar idi. Chünki u Babilliqlarni körsitidu (46-47-ayetlerni körüng). Menisi belkim: «Ular siler bilen selishturulghanda, heqqaniy ademler körünidu».

23:45 Ez. 16:38

23:47 Ez. 16:41

23:49 Ez. 16:58.

Daghlship ketken qazan

24¹ Toqquzinchi yili, oninchi ayning oninchi künide, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, bu künni, del mushu künni chislasini yéziwalghin; chünki del mushu künde Babilning padishahi Yérusalémi muhasirige aldi.

³ Asiy jemetning aldigha bir temsilni qoyup mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Qazanni otning üstige qoyunglar, ot üstige qoyunglar, uninggha su quyunglar; ⁴ gösh parchiliri, herbir ésil gösh parchilirini, put we qolini uninggha yighip sélinglar; ésil ustixanlar-nimu qoshunglar; ⁵ qoy padisidin eng ésilirini élinglar; ustixanlarni pishurushqa uning astigha otun tolap qoyunglar; uni qattiq qayninglar, uningdiki ustixanlar obdan qaynisun.

⁶ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheherning haligha, yeni dat basqan qazangha, héch déti ketmeydighan qazangha way! Uningdiki hemmini birdin-birdin al; uninggha nésiwe chéki tashlanmisun! ⁷ Chünki u tökken qan uning otturida turidu; u qanni topa bilen kömgili bolghudek yerge emes, belki taqir tash üstige tökti. ⁸ Qehrimni qozghash, intiqam élish üçün, u tökken qanning yépilmasliqi üçün taqir tash üstige qaldurdum.

⁹ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheherning haligha way! Menmu uning otun dōwisini yoghan qilimen! ¹⁰ Otunni dōwilenglar, otni yéqip chuxchilanglar, gösh obdan pishsun, dora-dermeklerni qoshunglar, ustixanlar köyüp ketsun! ¹¹ Andin qazanni qizitip, uningdiki misni qipqizil qilinglar, ichidiki dagh-kirlar éritilip, uning déti chiqiriwétilish üçün uni quruq péti choghlar üstige qoyunglar!

¹² Uning qilghan awarichilikliri Méni upratti; Lékin uning qélin déti uningdin ketmidi; Shunga uning déti otta turiwersun!

¹³ Séning paskinichilikingde buzuq pahishilik bardur; Men séni pakizlimaqchi boldum, lékin sen paskinichiliqtin pakizlandurulmaymen déding; emdi qehrimni üstüנגge töküp toxtat-mighuche sen paskinichiliqtin pakizlandurulmaymen. ¹⁴ Menki Perwerdigar shundaq söz qildim; u emelge ashurulidu, Men uni ada qilimen; Men ne buningdin yanmaymen, ne héch sanga ichimni aghritmaymen, ne uningdin ökünmeymen; ular séning yolliring we qilmishliring boyiche üstüנגge höküim chiqirip jazalaydu — deydu Reb Perwerdigar..

Ezakiyalning söyümlük ayalining ölümi

¹⁵ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁶ «I insan oghli, Men séning söyümlük köz qarichuqungni bir urush bilen sendin élip kétimen; biraq sen héch matem tutma, héch yighlima, héch köz yéshi qilma; ¹⁷ süküch ichide uh-zar tartisen; ölgüchi üçün héch haza tutma; sellengni béshinggha orap, keshliringni putunggha baghlighin; yüzüńning töwinini yépiwetme, ademler épbergen nandin yéme».

¹⁸ Shuning bilen Men etigende xelqke söz qildim; kechqurunda ayalim öldi. Ikkinchi küni etigende men buyrulghini boyiche ish qildim. ¹⁹ Emdi xalayıq manga: «Séning bu qilghan ishli-

24:3 Yer. 1:13

24:6 «Qanxor sheherning haligha, yeni dat basqan qazangha, héch déti ketmeydighan qazangha way!... uninggha nésiwe chéki tashlanmisun!» — qazanning déti qan renggide bolup, belkim sheherning qanxorluqini bildüridu. Ayetning keyinki qismining menisi belkim, qazanning dat basqan parchiliridek, sheherdikilermu parche-parche tarqilip kétip, héchqandaq bextning nésiwisini körmeydu dégenlik. «uningdiki hemmini birdin-birdin al» — yaki «uningdiki gösh parchilirini birdin al».

24:6 Ez. 22:2

24:7 «Chünki ... u qanni topa bilen kömgili bolghudek yerge emes, belki taqir tash üstige tökti» — démek, özliri öltürgen admemlerge téximu bihörmetlik qilip ularni depne qilmighan; yene kélip, héch nomus qilmay tökken qanni yoshurushning hajiti yoq dep yürgen.

24:9 Nah. 3:1; Hab. 2:12

24:14 Ez. 5:11; 23:24

ringning némini körsetkenlikini démemsen?» dédi.

²⁰ Men ulargha mundaq dédim: — Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

²¹ Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Men Öz muqeddes jayimni, yeni sen pexirlengen küch-tayanchingni, közünglarni xushal qilghuchi, jéninglar teshna bolghan nersini bulghay dewatimen; silerning keyninglarda qalghan qiz-oghullar qilich bilen yoqilidu. ²² Shu tapta siler men Ezakiyal hazir qilghinimdek qilisiler; siler yüzünglarning töwinini yapmaysiler, ademler épbergen nandin yémeysiler; ²³ sellenglar béshinglarda, keshinglar ayaghliringda boliwéridu; siler héch matem tutmaysiler yaki héch yighlimaysiler; siler qebihlikliringlar ichide soliship, bir-biringlarga qariship uh-zar tartisiler...»

²⁴ Shundaq qilip Ezakiyalning özi silerge bésharet bolidu; u qandaq qilghan bolsa, siler shundaq qilisiler; bu ish emelge ashurulghanda, siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler..»

²⁵ — We sen, i insan oghli, Men ulardin küch-istihkamini, ular pexrilengen güzék göhrini, söyümlük köz qarichuqlirini, jan-jigiri bolghan qiz-oghullirini ulardin mehrum qilidighan künide, ²⁶ — yeni shu künide, sanga bu xewerni quliqinggha yetküzüsh üçün bir qachqun yéninggha kelmemdü? ²⁷ Shu künide aghzing échilghan bolidu, sen bu qachqun bilen sözlshisen, yene héch gacha bolmaysen; shundaq qilip sen ulargha bésharet bolisen; we ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu»..»

Eller toghruluq bésharetler Birinchi bésharet — Ammon toghruluq

25¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, yüzüngni Ammoniylargha qaritip, ularni eyiblep bésharet béríp mundaq dégin: —

³ — Ammoniylargha mundaq dégin — Reb Perwerdigarning sözini anglanglar! Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Méning muqeddes jayim bulghanghanda, Israil zémini weyran qilinghanda, Yehuda jemeti sürgün qilinghanda sen ulargha qarap: «Wah! Yaxshi boldi!» dégingning tüpeylidin, ⁴ emdi mana, Men séni sherqtiki ellerning igidarchiliqigha tapshurimen; ular séning arangda bargah qurup, arangda chédirlirini tikidu; ular méwiliringni yep, sütüngni ichidu.

⁵ Men Rabbah shehirini tögiler üçün otlaq, Ammoniylarning yérini qoy padiliri üçün aramgah qilimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

⁶ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki sen Israil zéminigha qarap chawak chélip, putungni tépcheklitip, qelbingdiki pütün öchmenlik bilen xush bolghanliqning tüpeylidin,»

⁷ emdi mana, Men üstüngge qolumni uzartip, séni ellerge olja bolushqa tapshurimen; Men séni xelqler ichidin üzimen, memliketler ichidin yoqitimen; Men séni halak qilimen; shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen..»

24:23 «siler héch matem tutmaysiler yaki héch yighlimaysiler; siler qebihlikliringlar ichide soliship, bir-biringlarga qariship uh-zar tartisiler» — démisekmü, balayı'apet shundaq éghir boliduki, héchqandaq köz yashliri yaki matem tutushlar uninggha layiq kelmeydu.

24:23 Ez. 4:17

24:24 Ez. 12:6

24:27 «Shu künide aghzing échilghan bolidu, sen bu qachqun bilen sözlshisen, yene héch gacha bolmaysen» — bu gachiliq besh yil ilgiri bashlanghan. 3:26-ayetni izahiti bilen we 33:22-ayetnimü körüng.

25:2 Yer. 49:1

25:6 «sen Israil zéminigha qarap chawak chélish, putungni tépcheklitip, qelbingdiki pütün öchmenlik bilen xush bolghanliqning tüpeylidin...» — mushu yerde «chawak chélish» we «putni tipcheklitish» intayin xushal bolup ketkenlikini bildüridu.

25:7 «emdi mana, men üstüngge qolumni uzartip, séni ellerge olja bolushqa tapshurimen...» — Babilning padishahi Néboqadnesar miladiyedin ilgiriki 582-yili Rabbah shehirini weyran qiliwetti. Kéyin «Nabatiyliq» erebler sherq teripidin

«Ezakiyal»

Ikkinchi bésharet — Moab toghruluq

⁸ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki Moab we Séirning: «Yehuda peqet barliq bashqa eller bilen oxshash, xalas» dégini tüpeylidin, ⁹ shunga mana, Men Moabning yénini — chégrasidiki sheherlerni, zéminining pexri bolghan Beyt-Yeshimot, Baal-Méon we Kiriatiayim sheherliridin boshlap yérip achimen; ¹⁰ ularni Ammoniylarning zémini bilen bille sherqtiki ellerge tapshurimen; Men Ammoniylarning yene eller arisida eslenmesliki üçün, ularning igidarliqigha tapshurimen; ¹¹ we Moab üstige höküm chiqirip jazalaymen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu..

Üchinchi bésharet — Édomni eyiblesh

¹² Reb Perwerdigar mundaq deydu: — chünki Édom Yehuda jemetidin öch élip yamanliq qilip, shuningdek éghir gunahkar bolghini tüpeylidin, intiqam alghini tüpeylidin, ¹³ — emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Édomgha qolumni sozimen; shuning bilen uni zéminidin ademler hem haywanlardin mehrum qilimen; Men uni Téman shehiridin tartip weyran qilimen; ular Dédan shehirigiche qilich bilen yiqilidu. ¹⁴ Shuning bilen Men xelqim Israilning qoli arqiliq Édom üstidin Öz intiqamimni alimen; ular Méning achchiqim hem qehrim boyiche Édomda ish qilidu; Édomiylar Méning intiqamimning néme ikenlikini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar..

Tötinchi bésharet — Filistiyeni eyiblesh

¹⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Filistiyler intiqam niyiti bilen heriket qilip, kona öchmenliki bilen Yehudani yoqitayli dep ich-ichidin öch alghini tüpeylidin, ¹⁶ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Filistiyening üstige qolumni ozartimen; Men Keretiylerni qiriwétimen, déngiz boyidikilerning qalduqlirinu weyran qilimen. ¹⁷ Men ularning üstige qehrilik tenbihlerni chüshürüp qattiq intiqam alimen; ularning üstidin intiqam alghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu..

Tur we Zidonni eyiblesh

26¹ On birinchi yili, ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, Turning Yérusalém toghruluq: «Wah! Yaxshi boldi! Ellerning derwazisi bolghuchi weyran boldi! U manga qarap qayrilip échildi; uning weyran qilinishi bilen özümni toyghuzimen!» dégini tüpeylidin, ³ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, i Tur, Men sanga qarshimen, déngiz dolqunlarni qozghighandek, köp ellerni sen bilen qarshilishqa qozghaymen; ⁴ ular Turning sépillirini berbat qilip, uning munarlarini chéqip yoqitidu. Uning

kélip Ammon zéminini igiliwaladi.

25:8 Yer. 49:1-47

25:10 Ez. 21:37

25:11 «Moab üstige höküm chiqirip jazalaymen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu» — Babilning padishahi Néboqadnesar miladiyedin ilgiriki 582-yili Moabning zéminini ishghal qildi. Kéyin «Nabatiyliq» erebler sherq teripidin kélip Moab zéminni igiliwaladi.

25:14 «Men xelqim Israilning qoli arqiliq Édom üstidin öz intiqamimni alimen; ular Méning achchiqim hem qehrim boyiche Édomda ish qilidu...» — miladiyedin ilgiriki 120-yili Yehudiylarning yétekchisi Yuhanna Xirkanus Édomgha hujum qilip ulargha «towa qilip Perwerdigargha ishinenglar, yaki qilichimda ölünglar» dégen tallash yolini berdi.

25:17 «Men ularning Filistiyerning üstige qehrilik tenbihlerni chüshürüp qattiq intiqam alimen» — Filistiyler awwal Babilning padishahi Néboqadnesar teripidin azab kórdi; andin Grék impériyesi teripidin ishghal qilindi; miladiyedin ilgiriki 148-146-yillarda ular Yehudiylar teripidin bir mezgil ishghal qilindi. Ularning ewladliri бүгүнкү «Pelestinlikler»ning bir qismi.

26:1 «on birinchi yil» — sürgün bolghanliqining 11-yili idi. Belkim on birinchi ay bolushi mumkin.

üstidiki topilirini qirip tashlap, uni taqir tash qilib qoyimen. ⁵ U peqet déngiz otturisdiki torlar yéyilidighan jay bolidu; chünki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar; u eller üçhün olja bolup qalidu. ⁶ Uning quruqluqta qalghan qizliri qilich bilen qirilidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu..

⁷ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Tur bilen qarshilishishqa Babil padishahi Néboqadnesar, yeni «padishahlarning padishahi»ni, atlar, jeng harwiliri bilen, atliq chewendazlar, qoshun we zor bir top ademler bilen shimal teripidin chiqirip épkelimen. ⁸ U quruqluqta qalghan qizlirini qilich bilen soyidu, sanga muhasire poteylirini quridu, sépilgha chiqidighan dönglükni yasaydu, sanga qarap qalqanlirini kôtüridu. ⁹ U sépilliringgha bösküchi bazghanlarni qaritip tikleydu, qoral-paltiliri bilen munarliringni chéqip ghulitidu. ¹⁰ Uning atlirining köplükidin ularning kôtürgen chang-topisi séni qaplaydu; sépilliri bösülgen bir sheherge bösüp kirgende u séning qowuqliringdin kirgende, sépilliring atliq eskerlarning, chaqlarning hem jeng harwilirining sadasi bilen tewrinip kétidu. ¹¹ Atlirining tuyaqliri bilen u barliq reste-kochiliringni cheyleydu; u puqraliringni qilich bilen qiridu, küchlük tüwrükliring yerge yiqilidu..

¹² Ular bayliqliringni olja, mal-tawarliringni ghenimet qilidu; ular sépilliringni buzup ghulitip, heshemetlik öyliringni xarabe qilidu; ular séning tashliring, yaghach-limliring we topa-changliringni déngiz suliri ichige tashlaydu. ¹³ Men naxshliringning sadasini tügitimen; chiltarliringning awazi qaytidin anglanmaydu. ¹⁴ Men séni taqir tash qilimen; sen torlar yéyilidighan bir jay bolisen, xalas; sen qaytidin qurulmaysen; chünki Menki Perwerdigar shundaq dégenmen, deydu Reb Perwerdigar..

¹⁵ Reb Perwerdigar Turgha mundaq deydu: — Sen ghulap ketkingde, yarilanghanlar ahzarlighinida, otturungda qirghin-chapqun qilinghanda, déngizning chet yaqiliri tewrinip ketmemdu? ¹⁶ Déngizdiki shahzadiler textliridin chüshüp, tonlirini baryaqa tashlap, keshtilik kiyim-kécheklarini séliwétidu; ular özlirini qorqunch-titrek bilen pürkeydu; ular yerge olturup, héch toxtawsiz titrep, sanga qarap sarasimige chüshidu. ¹⁷ Ular sen üçhün bir mersiye ni opup sanga mundaq deydu: —

«I ahaleng déngizdikilerdin bolghan, dangqi chiqqan,
Déngiz üstidin küchlük höküm sürgen,
Öz wehshetliringni barliq déngizda turuwatqanlarga salghan sheher!
Sen we senda turuwatqanlar neqeder halak bolghan!»

¹⁸ Hazir séning ghulap ketken kününgde,

Déngiz boyidikiler titrep kétidu;

Déngizdiki arallar we qirghaqtikiler séning yoq bolup ketkingdin dekke-dükkige chüshüp qaldi»..

¹⁹ — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

«Men séni ademzatsiz sheherlerde, xarabe sheher qilghinimda,
Men üstüngge déngiz chongqurluqlirini chiqirip séni chökürginimde,
Ulugh sular séni bésip yapqanda,

26:6 «quruqluqta qalghan qizliri» — belkim turgha bégindi bolghan yézilarni körsitidu. 8-ayetnimu körüng.

—Bu bésharet toghruluq yene «qoshumche söz»imizni körüng.

26:11 Yesh. 5:28; Yer. 47:3

26:13 Yesh. 24:7, 8; Yer. 7:34; 16:9

26:14 «Men séni taqir tash qilimen; sen torlar yéyilidighan bir jay bolisen, xalas; sen qaytidin qurulmaysen» — bu bésharet awwal Babilning impératori Néboqadnesar, andin Grék impératori «Büyük Iskender» terepliridin emelge ashuruldi. Turning hazirqi ehwalı del mushu ayette éytilghandektur. Bu ishlar toghruluq yene «qoshumche söz»imizni körüng.

26:17 Weh. 18:9-19

26:18 «Hazir séning ghulap ketken kününgde, déngiz boyidikiler titrep kétidu...» — bu bésharetning köp jehetlerde emelge ashurulushi toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

²⁰ Shu tapta Men séni hanggha chüshkenler bilen bille chüshürimen,
Qedimki zamandikilerning qatarigha chüshürimen;
Séni yerning tegliride turghuzimen;
Séningde qaytidin ademzat bolmasliqi üçün,
Séni qedimki xarabiler arisigha,
Hanggha chüshkenler bilen bille bolushqa chüshürimen;
Biraq tiriklarning zéminida bolsa güzellik tiklep qoyimen;
²¹ Men séni bashqilargha bir agahi-wehshet qilimen;
Sen qaytidin héch bolmaysen;
Ular séni izdeydu, biraq sen menggüge tépilmaysen»
— deydu Reb Perwerdigar.

Tur toghruluq yene bir bésharet — Tur shehirini chirayliq kémige oxshitish

27¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —
² Sen, i insan oghli, Tur toghruluq bir mersiyei aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: —
³ I déngizlarning kirish aghzida turuqluq, déngiz boyiridiki köp eller bilen sodilashquchi, Reb Perwerdigar mundaq deydu: —
«I Tur, sen «Méning güzellikim kamaletke yetti!» déding...»
⁴ Séning chégraliring bolsa déngizlarning otturisiida idi;
Séni yasighanlar güzellikingni kamaletke yetküzdi.
⁵ Ular barliq taxtayliringni Sénirdiki qarighaylardan yasighan;
Sanga moma üçün ular Liwandin kédér derixini épkelgen;
⁶ Palaqliringni Bashandiki dub derexliridin yasighan;
Palubangni semshit derexliridin yasap,
Kupros déngiz boyidiki pil chishi bilen neqishligen..
⁷ Yelkening Misirdin keltürülen keshtilik libastin yasalghan, u sanga tugh bolghan;
Sayiwining bolsa déngiz boyidiki Élishahdiki kök we sösün rextlerdin idi;
⁸ Zidondikiler hem Arwadtikiler séning palaq urghuchiliring idi;
Sende bolghan danishmenler, i Tur, séning yol bashlighuchiliring idi.
⁹ Gebaldiki aqsaqallar we uning danishmenliri sende bolup, kawakliringni étetti;
Déngiz-okyandiki barliq kémiler we ularning déngizchiliri mal almashturushqa yéninggha kéletti.
¹⁰ Parslar, Ludtikiler, Liwiyedikiler qoshungha tizimlinip, séning leshkerliring bolghan;
Ular qalqan-dubulghilirini üstüngge ésip, séni heywetlik qilghan;
¹¹ Arwadtikiler qoshuning bilen her teripingde sépilliringda turup közette bolghan;
Gammadtikilermu munarlingda turghan;
Ular qalqan-qorallirini etrapinggha, sépilliringgha ésip qoyghan;
Ular güzellikingni kamaletke yetküzgen;
¹² Tawarliringning mol bolghanliqidin Tarshish sanga xéridar bolghan;

26:20 «Biraq tiriklarning zéminida bolsa güzellik tiklep qoyimen» — bashqa birxil terjimisi: «Sen qaytidin tiriklarning zéminida hörmetke sazawer orunda bolmaysen».

27:3 «I déngizlarning kirish aghzida turuqluq...» — ibranii tilida «kirish aghzi» dégen söz «jüplük sheklide», chünki turning ikki porti bar idi.

27:3 Ez. 28:12

27:6 Yesh. 2:13

27:7 «Élishah» — belkim Kuprosni körsitidu.

27:10 «Liwiyedikiler» — «Liwie» yaki «Libya» ibranii tilida «Put» dégen sözdur.

Mehsulatliringgha ular kümüş, tömür, qel'ey, qoghushun tégiship bergen..

¹³ Jawan, Tubal we Meshek sen bilen soda qilghan;

Ular tawarliringgha ademlarning janliri, mis qacha-qazanlarni tégishken..

¹⁴ Torgamah jemetidikiler mehsulatliring üçün atlar, jeng atliri we qéchirlarni tégiship bergen.

¹⁵ Dédandikiler sen bilen sodilashqan;

Déngiz boyliridiki köp xelq sanga xéridar bolghan;

Ular sanga dendan, ebnus yaghichini töligen;

¹⁶ Suriye qol hünerliringning mol bolghanliqidin sanga xéridar bolghan;

Ular mehsulatliringgha mawi yaqutlar, sösün rextlerni, keshtilerni, nepis kanap rextlerni, marjanlarni, qizil yaqutlarni tégiship bergen..

¹⁷ Yehuda we Israil zéminidikilerdinmu sen bilen sodilashquchilar bolghan;

Tawarliringgha ular Minnitning bughdayliri, péchiniler, hesel, zeytun méyi, melhem dorilarni tégiship bergen.

¹⁸ Demeshq qol hünerliringning mol bolghanliqidin,

Herxil bayliqliring tüpeylidin sanga xéridar bolup sanga Xelbonning sharablrini, aq yunglarni tégiship bergen.

¹⁹ Wédan we Uzaldin chiqqan Jawandikiler mehsulatliringgha soqulghan tömür, qowzaqdar-chin, égirni tégishkenidi.

²⁰ Dédan sanga at toqumlirini tégiship bergen;

²¹ Ereblastan we Kédardiki barliq shahzadiler sanga xéridar boldi;

Sanga paxlanlar, qochqarlar we öchkilerni tégiship bergen.

²² Shéba hem Raamahdiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan;

Mehsulatliringgha ular herxil serxil tétitqular, qimmetlik jawahiratlar we altun almashturup bergen.

²³ Haran, Kanneh, Édendikiler we Shéba, Ashur, Xilmadtiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan;..

²⁴ Ular sanga heshemetlik kiyim-kéчек, sösün rextler we keshtiler, rengmureng gilemlerni tégiship bergen;

Bularning hemmisi tügünçeklinip tana-arghamchilar bilen ching baghlinip, bazaringgha kirdi.

²⁵ Tarshishtiki kémiler tawarliringni kötürgen karwanlardek bolghan;

Shuning bilen sen déngiz-okyanning baghrida mal bilen toldurulup, intayin éghirliship ketkensen;.

²⁶ Séning palaq urghuchiliring séni ulugh sulargha apardi;

Sherq shamili séni déngiz-okyanning baghrida pare-pare qiliwetti;.

²⁷ Séning mal-mülükliring, bazarliring, déngizchiliring we yol bashlighuchiliring,

Kawakliringni etküchiler, sen bilen sodilashqan sodigerler, sende bolghan barliq leshkerliring, Jümlidin arangda toplanghan ademlarning hemmisi sen örülüp ketken kününgde örülüp dén-

27:12 «Tarshish» — qedimki zamanlarda déngiz sodisi bilen dangqi chiqqan «Tarshish» deydighan üç yurt bar bolushi mumkin idi. Birinchisi, shimaliy Afriqida (hazirqi Marakesh etrapida); ikkinchisi Ispaniye, üçinchisi Engliye idi. Mushu yerde belkim Ispaniyini körsitidu.

27:13 «Jawan» — hazirqi Grétsiyedur. Tubal we Meshek eslide hazirqi Türkiye zéminida yashighan ikki qebile idi. Kéyin ular Rusiye terepke köchüp ketken bolushi mumkin. «ademlarning janliri» — qullar dégenlik.

27:16 «Suriye qol hünerliringning mol bolghanliqidin sanga xéridar bolghan...» — bezi kona köchürme nusxalarda «Aram» (Suriye) emes, «Édom» déyilidu: 18-ayette «Demeshq» (Suriyening paytexti) toghruluq söz bolghachqa, «Édom» belkim toghridur.

27:23 «Ashur» — Asuriye.

27:25 «éghirliship ketken» — ibraniy tilida ikki bisliq gep bolup, uning ikkinchi menisi «hömet-abruyluq bolghan» dégen menide. Shühbisizki, bu kinayilik gep idi.

27:26 Ez. 17:1

giz-okyanning qoynigha gherq bolup kétidu..

²⁸ Yol bashlighuchiliringning ah-zarliridin daladikiler tewrep kétidu..

²⁹ Palaq orghuchilarning hemmisi,

Déngizchilar, déngizda barliq yol bashlighuchilar öz kémiliridin chüshidu;

Ular quruqluqta turidu;

³⁰ Ular sanga qarap awazini anglitip,

Qattiq ah-zar kötüridu;

Ular topa-chang chiqirip béshigha chachidu;

Ular küller ichide éghinaydu.

³¹ Ular séni dep chachlirini chüshürüp özlirini taz qilib, böz kiyimlerge oraydu;

Ular qattiq matem tutup sen üçhün zor derd-elem ichide yiglaydu..

³² Ular ah-zarlirini kötürgenide sen üçhün bir mersiye oqup, sen toghruluq haza qilib mundaq deydu:

— «Tur déngiz-okyanlar otturisida, hazir jimjit qilinghan!

Esli kim uninggha teng kéleleytti?

³³ Mehsulatliring déngiz-okyanlardin ötüp ketkende,

Sen köp xelqlerni qanaetlendürgen;

Bayliqliring we tawarliringning molluqi bilen yer yüzidiki padishahlarni béyitqansen.

³⁴ Sen sularning chongqur tégide déngiz-okyanlar teripidin pare-pare qilinghanda,

Tawarliring hem arangda bolghan top-top ademliringmu örülüp gherq bolup ketti.

³⁵ Barliq déngiz boyidikiler sanga qarap alaqqade bolghan;

Ularning padishahlari dehshet qorqup, ularning yüzirini sur basqan.

³⁶ Xelqler arisidiki sodigerler sanga qarap «ush-ush» qildi;

Sen özüng bir wehshet iding, emdi qaytidin bolmayesen»..

Turning padishahini eyibleydighan bir bésharet

28¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, turning shahzadisige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu:

«Séning özüngni chong tutup: «Men bir ilah turmen;

Men Xudaning textige, yeni déngiz-okyanlarning baghrida olturimen», dégensen;

(Biraq sen insan, Xuda emessen!)

Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap qalding..

³ Mana, sen Daniyaldin danasen;

Héhqandaq sir sendin yoshurun emes;..

⁴ Danaliqing we eqling bilen sen bayliqlargha ige boldung,

Altun-kümüşhni xeziniliringge tolap qoydung;

⁵ Tijarette bolghan zor danaliqing bilen bayliqliringni awuttung;

Bayliqliring tüpeylidin özüngni chong tutting: —

^{27:27} Weh. 18:9-19

^{27:28} Ez. 26:10, 15

^{27:31} «böz kiyimler» — matem tutush yaki qattiq towa qilishni bildüretti.

^{27:31} Yer. 48:37

^{27:36} «sodigerler sanga qarap «ush-ush» qildi» — «ush-ush qilish» kona jemiyyette mesxire qilishni bildüridu.

^{27:36} Ez. 26:21

^{28:2} Yesh. 31:3

^{28:3} «Mana, sen Daniyaldin danasen» — shu waqitta Daniyal peyghember alliqachan Babil ordisida birnechche yil bash wezir bolghan.

⁶ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap ketkenlikdingin,

⁷ Emdi mana, Men yat ademler,

Yeni ellarning dehshitini üstüngge épkélimen;

Ular danaliquingning parlaqligini yoqitishqa qilichlirini sughurup,

Shan-sheripingni bulghaydu;

⁸ Ular séni hanggha chüshüridu;

Shuning bilen sen déngiz-okyanlarning qoynida öltürülgenlarning ölümide ölesen.

⁹ Emdi séni öltürgüchining aldida: «Men Xuda» — demsen?

Biraq sen özüngni sanjip öltüridighanning qoli astida Tengri emes, insan bolup chiqisen.

¹⁰ Sen yat ademlarning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölesen;

Chünki Men shundaq söz qilghan», — deydu Reb Perwerdigar..

Turning padishahi toghruluq bir mersiye

¹¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹² I insan oghli, Turning padishahi toghruluq awazingni kötürüp bu mersiye aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: —

Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

«Sen, kamaletning jewhiri bolghan,

Danaliquga tolghan, güzellikte kamaletke yetkeniding;»

¹³ Sen Érem baghchisi, yeni Xudaning baghchisida bolghansen;

Herbir qimmatlik tashlar, yeni qizil yaqut, sériq göher we almas, béril yaqut, aq héqiq, anar-tash, kök yaqut, zumret we kök qashtash sanga yögek bolghan;

Yaqut közliring we neqqashliring altun ichige yasalghan;

Sen yaritilghan kününgde ular teyyarlanghanidi.

¹⁴ Sen bolsang mesihlengen muhapizetchi kérub idingsen,

Chünki Men séni shundaq békitkenidim;

Sen Xudaning muqeddes téghida bolghansen;

Sen otluq tashlar arisida yüretting;»

¹⁵ Sen yaritilghan künden béri, sende qebihlik peyda bolghuche, yolliringda mukemmel bolup kelgeniding..

28:7 Yer. 6:23

28:10 «Sen yat ademlarning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölesen» — Turdikiler adette «xetne qilinmighan»lardindur. «Ezakiyal peyghember» dégen kitapta, «xetne qilinmighan pétida ölüsh» dégen söz «Xudadin ayrilghan pétida ölüsh» dégen menini bildüridu. «Qoshumche söz»imizde biz «xetne» dégen téma üstide toxtitilimiz.

28:12 «Sen, kamaletning jewhiri bolghan» — yaki «sen, kamaletning möhüri bolghan».

28:12 Ez. 27:3

28:14 «Sen bolsang Mesihlengen muhapizetchi kérub idingsen» — «kérub» toghruluq 9:3-ayettiki izahat, «Yar.» 3:24 we «Tebirler»nimu körüng. «Kérub»lar küchlük perishtilerdur.

—«Mesihlinish» yaki «mesih qilinish» — Tewrattiki belgilimide, yéngi padishah, «bash kahin» hem bezi chaghlarda peyghemberlerni tiklesh üçün «mesih qilinish» murasimi ötküzülett. Murasimda béshigha puraqliq may quyulatti. Bu «mesihlesh» dep atalghan. Biraq mushu yerde bir kérub (perishte) «mesih qilinghan»; Xuda Ózi uni alahide bir xizmet qilishqa teyyarlash üçün uni mesihligen bolsa kérek.

28:15 «Sen yaritilghan künden béri, sende qebihlik peyda bolghuche, yolliringda mukemmel bolup kelgeniding» — oqurmenler belkim hazir köriduki, Ezakiyal peyghember Tur padishahigha emes, belkim uning keynide turghan rohiy küchke söz qiliwatidu. Aldidiki 1-10-ayetler «Turning shahshzadisi» toghruluq idi; hazir téma «Turning padishahi»gha özgetilidu. Bizde héch guman yoqki, u Sheytangha gep qiliwatidu. Mushu yerde Sheytan toghruluq birneche muhim xewerler bar: —

—(1) u Xuda teripidin yaritilghan.

—(2) uning Érem baghchisida alahide muhapizetchilik qilidighan xizmiti bar idi.

—(3) u esli intayin chirayliq we küchlük kérub (perishte) idi.

—(4) u Érem baghchisida bolghan waqitta Xudagha qarshi chiqqan.

¹⁶ Qilghan sodiliringning köp bolghanliqidin sen zorluq-zumbuluq bilen tolup, gunah sadir qilghan;

Shunga Men séni Xudaning téghidin haram nerse dep tashliwetkenmen;
Men séni, i muhapizetchi kérub, otluq tashlar arisidin heydep yoqatqanmen;

¹⁷ Séning könglüng güzelliging bilen tekebburliship ketti;

Parlaqlıqıng tüpeylidin sen danalıqıngni bulghighansen;

Men séni yerge tashliwettim;

Padishahlar séni körüp yétishi üçün Men séni ular aldida yatquzdum..

¹⁸ Séning qebihlikliringning köplüki tüpeylidin,

Qilghan sodangning adilsizliqi tüpeylidin,

Öz muqeddes jayliringni bulghighansen;

Men özüngdin bir otni chiqardim,

U séni köydürüp yewetti;

Shuning bilen sanga qarap turghanlarning hemmisining köz aldida,

Men séni yerde qalghan küllerge aylanduruwettim.

¹⁹ Séni tonughanlarning hemmisi sanga qarap sarasimide qalidu;

Sen özüng bir wehshet bolup qalding, emdi qaytidin bolmaysen..

Zidonni eyibleydighan bir bésharet

²⁰ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²¹ I insan oghli, yüzüngni Zidongha qaritip uni eyiblep bésharet bérıp mundaq dégin: —

²² Reb Perwerdigar mundaq deydu: —

«Mana, Men sanga qarshi, i Zidon; Özüm arangda ulughlinimen;

Men uning üstige höküm chiqirip jazalighinimda,

Özümnı uningda pak-muqeddes ikenlimni körsetkinimde,

Ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

²³ Men ulargha wabani ewitip, reste-kochilirida qan aqquzimen;

Uninggha qarshi chiqqan qilichning her etrapida bolghanliqidin otturisida öltürülgenler yiqilidu;

Shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu;

²⁴ Ular yene Israil jemetini közge ilmighan etrapidikiler arisida,

Israil üçün ademni sanjighuchi jighan yaki derd-elemlik tiken bolmaydu;

Shuning bilen ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu..

²⁵ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ular tarqitilghan eller arisidin Israil jemetini qaytidin yighqinimda, ularda ellarning köz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkinimde, emdi ular Men Öz qulum bolghan Yaqupqa teqdim qilghan, özining zéminida olturidu; ²⁶ ular uningda tinch-amanlıq ichide yashap, öylerni sélip üzümzarlarnı tikidu; Men ularni közge ilmaydighan etrapidikilerning hemmisining üstige höküm chiqirip jazalighinimda, ular tinch-amanlıq ichide turidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu»..

—(5) shu gunahi tüpeylidin u Xudaning huzuridin heydiwétilgen.

28:17 «... Men séni yerge tashliwettim; padishahlar séni körüp yétishi üçün Men séni ular aldida turghuzdum» — mushu 17- we kényinki ayetlerde, Ezakiyal hem Sheytangha hem Tur padishahi (Ittobal II)gha söz qilidu. Tur padishahi Sheytangha intayin oxshap ketken.

28:21 «Zidon» — Tur shehirining etrapida bolup, uninggha qarashlıq rayon idi.

28:26 Yer. 31:5

Pirewn we Misirni eyibleydighan bësharet

29¹ Oninchi yili, oninchi ayning on ikkinchi künide Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, yüzüngni Misir padishahi Pirewnge qaritip uni we Misirning barliq ehlini eyiblep bësharet béríp munu sözlerni dégin: —.

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «I öz-özige: «Bu derya özümningki, men uni özüm üçhün yaratqanmen» dégüchi bolghan, öz deryaliri otturısında yatqan yoghan ejdiha Misir padishahi Pirewn, mana, Men sanga qarshimen!.

⁴ Men qarmaqlarni éngelkiringge sélip, deryaliringdiki béliqlarni öz qasiraqliringgha chaplashturup séni deryaliring otturısidin chiqirimen; deryaliringdiki barliq béliqlar qasiraqliringgha chaplishidu. ⁵ Men séni, yeni sen we deryaliringdiki barliq béliqlarni chöl-bayawangha tashlaymen; sen dalagha chüshüp yiqılisen. Héchkim séni yighmaydu, depne qilmaydu; Men séni yer yüzidiki haywanlar, asmandiki uchar-qanatların ozuqi bolushqa teqdim qilimen.

⁶ Shuning bilen Misirda barliq turuwatqanlar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki ular Israil jemetige «qomush hasa» bolghan. ⁷ Ular séni qol bilen tutqanda, sen yérlip, ularning pütkül mürilirini tiliwetting; ular sanga tayanghanda, sen sunup, pütkül bellirini mitkut qiliwetting».

⁸ Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men üstüngge bir qilich chiqirip, sendiki insan we haywanlarni qiriwétimen. ⁹ Misir zémini weyrane we xarabiler bolup qalidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki Pirewn: «Nil deryasi méningki, men uni yaratqanmen» dégenidi.

¹⁰ Shunga mana, Men sanga hem séning deryaliringgha qarshimen; Men Misir zéminini Migdoldin Sewengiche, yeni Éfiopiyaning chégrasighiche pütünley xarabe-weyrane qiliwétimen..

¹¹ Qiriq yil ichide, insanning yaki haywanning ayighi uni bésip ötmeydu we uningda héch adem turmaydu. ¹² Men Misir zéminini weyrar qilinghan zéminlar arisida weyrar qilimen; we uning sheherliri xarabe qilinghan sheherler arisida qiriq yil weyrar bolidu; Men Misirliqlarni eller arisigha tarqitiwétimen, ularni memliketler arisigha taritimen»..

¹³ Biraq Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Qiriq yilning axirida Men Misirliqlarni tarqitilghan ellerdin yighip qayturimen; ¹⁴ Men Misirni sürgündin eslige keltürüp, ularni Patros zéminigha, yeni tughulghan zémingha qayturimen; ular shu yerde töwen derijilik bir memliket bolidu.

¹⁵ U memliketler arisida eng töwen turidu; u qaytidin özini bashqa eller üstige kötürmeydu; Men ularni peseytimenki, ular qaytidin bashqa eller üstidin höküm sürmeydu. ¹⁶ Misir qaytidin Israil jemetining tayanchisi bolmaydu; eksiche ular daim Israil üçhün uningdin panah izdesh gunahining esletmisi bolidu; andin ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu»..

29:2 «Misirning barliq ehlini eyiblep bësharet béríp...» — Misir ikki qisimgha, yeni «töwen Misir» we «yuqiriqi Misir»gha bölünge. «Misirning barliq ehlini...» dégen söz bu ikki qismigha qaritilghan.

29:3 Zeb. 74:13,14; Yesh. 27:1; 51:9

29:6 «qomush hasa» — démek, tayanghili bolmaydighan, ishenchsiz yardem. 7-ayetni körtüging.

29:6 2Pad. 18:21; Yesh. 36:6

29:10 «Misir zéminini Migdoldin Sewengiche, yeni Éfiopiyaning chégrasighiche...» — «Migdol» belkim Nil deryasining déltisida, «Sewen» bolsa hazirqi «Aswan» (chong damba yasalghan) sheherni körsitidu.

29:12 «zéminini weyrar qilinghan zéminlar arisida weyrar qilimen» — bu we uninggha oxshap kétédighan ibariler belkim «dunya boyiche uni eng weyrane zémin qilimen» dégen menide. «uning sheherliri xarabe qilinghan sheherler arisida qiriq yil weyrar bolidu» — «qiriq yil weyrar bolush»ni körsetten bu bësharet, belkim birinchi qétim miladiyedin ilgiriki 525-487-yillarda, Pars impératori «Kambisis»ning Misir üstidin rehimsiz höküm sürüshi, shuningdek Misirning pes orungha chüshürülüşü bilen emelge ashurulghan. Biraq shu dewrde Misirda «uningda héch adem turmaydu» dégen (11-ayettiki) bësharet toluq emelge ashurulmıdi. Shunga bësharetning toluq emelge ashurulushi Mesihning dunyagha qaytip kélishi bilen bolidu, dep oylaymız. «Qoshumche söz»imiznimu körtüging.

29:16 «Misir qaytidin Israil jemetining tayanchisi bolmaydu; eksiche ular daim Israil üçhün uningdin panah izdesh gunahining esletmisi bolidu» — Israilar herdaim Misirdin panah izdep kelgen, bu Xudagha ishenmeslik gunahi bolghan.

29:16 Yigh. 4:17

«Ezakiyal»

Misir we Babil

¹⁷ Yigirme yettinchi yili, birinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹⁸ I insan oghli, Babil padishahi Néboqadnesar Turgha jeng qilishta qoshunini qattiq japaliq emgekke saldi; shuning bilen herbir bash taqir bolup ketti, herbir müre sürkilip yéghir bolup ketti; biraq ne u ne qoshuni Tur bilen qarshilashqan emgekke héchqandaq heq almidi;

¹⁹ shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Misir zéminini Babil padishahi Néboqadnesargha teqdim qilimen; u uning bayliqlirini élip, oljisini bulap, ghenimitini tutup élip kétidu; bular uning qoshuni üçhün ish heqqi bolidu. ²⁰ Men uninggha Turgha jeng qilghanning ish heqqi üçhün Misir zéminini teqdim qildim; chünki ular Méni dep ejir qildi, — deydu Reb Perwerdigar.

²¹ — Men shu künde Israil jemeti üçhün bir münggüz östürüp chiqirimen, we sen Ezakiyalning aghzingni ular arisida achimen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.

Misir toghruluq éytilghan mersiye

30¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, bésharet bérip: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler dad-peryad sélip: «Way shu küni!» — denglar!» — dégin.

³ Chünki kün yéqinlashti; berheq, Perwerdigarning küni, bulutlar qaplanghan kün yéqinlashti; u ellerning béshigha chüshidighan kündür. ⁴ Shuning bilen bir qilich Misir üstige chüshidu; öltürülgenler Misirda yiqilghanda, uning zor bayliqliri bulinip ketkende, uning ulliri örülüp chüshkende, Éfiopiyelikler derd-elem tartidu.

⁵ Éfiopiye, Put, Lud, barliq Erebiye, Liwiye we ehde qilinghan zémindikilermu Misir bilen bille qilichlinidu.

⁶ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Misirni qollaydighanlar yiqilidu; uning küchidin bolghan pexri yerge chüshidu; Migdoldin Sewengiche bolghan xelq qilichlinidu, — deydu Reb Perwerdigar.

⁷ — Ular weyran qilinghan zéminlar arisida weyran qilinidu; uning sheherliri xarabe qilinghan sheherler arisida yatidu. ⁸ Shuning bilen, Men Misirgha ot salghinimda, uning yardimide bolghanlar sundurulghanda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; ⁹ Shu küni elchiler Éfiopiyeni qorqutush üçhün kémilerde olturup mendin chiqidu; Misirning béshigha chüshken künde ularghimu azab-oqubet chüshidu; mana, u kéliwatidu!

29:17 «Yigirme yettinchi yili, birinchi ayning birinchi künide ... Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi» — oqurmenler belkim shuninggha diqqet qilghan bolushi mumkinki, Misir toghruluq bu bésharet yuqiriqi bésharetlerdin 17 yil kéyin berilgen. Shübhisizki, u Misir toghrisidiki bésharetlerni jem qilip toluq bolsun dep mushu yerde qoshulghan.

29:18 «Babil padishahi Néboqadnesar Turgha jeng qilishta qoshunini qattiq japaliq emgekke saldi... biraq ne u ne qoshuni Tur bilen qarshilashqan emgekke héchqandaq heq almidi» — emeliyette Babil padishahi Néboqadnesar Tur shehirini 13 yil muhasirige aldi! U axirda Babilgha teslim boldi, biraq bu sözge qarighanda Néboqadnesar uningdin héch payda körmigen.

29:20 «Men uninggha Turgha jeng qilghanning ish heqqi üçhün Misir zéminini teqdim qildim» — ibranii tilida mushu yerde «Turgha» dégenlik «uninggha» déyilidu. 18-ayetni köring.

29:21 «Men shu künde Israil jemeti üçhün bir münggüz östürüp chiqirimen» — Tewratta, «münggüz»ler köp hallarda ademlerning abruy-shöhritini yaki hoquqini bildüridu. Mushu yerde Qutquzhuchi-Mesihni körsitishi mumkin. «Zebur» 132-küy, 17-ayetni köring. Bu münggüzler ademning béshidin ösken emes, elwette!

30:3 «Perwerdigarning küni» — adette axirqi zamandiki, her el-milletni basqan azab-oqubetlik künlerni körsitidu. Mushu yerde «Perwerdigarning küni» belkim hem yéqin arigha bolidighan we yiraq kelgüsida bolidighan (axirqi zamandiki) ishlarnimu körsitidu.

30:5 «barliq Erebiye» — yaki, «ariliship ketken top-top ademler». «Liwiye» — (yaki «Libya») ibranii tilida «Lubiylar». Bezi köchürimlerde «Qubdikler» déyilidu. Adette «Put» Liwiyani körsitidu. «ehde qilinghan zémindikiler» — belkim (Xudaning yolyoruqlirigha xilap) Misirgha qéchip ketken Yehudiylarni körsitishi mumkin («Yer.» 44-babni köring).

¹⁰ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men yene Misirning top-top ademlrini Babil padishahi Néboqadnesarning qoli bilan tügitimen...¹¹ U we uning bilan kelgen xelqi, yeni ellerning arisidiki eng dehshetliki zéminni halak qilishqa élip kélínidu; ular Misir bilan qarshilishqa qilichlarni sughurup, zéminni óltürülgenler bilan tolduridu...»

¹² Men Nil deryalirini qurutimen,

We zéminni rezil ademlarning qoligha sétiwétimen;

Zémin we uningda turghan hemmini yat ademlarning qolida weyrane qilimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qilghan.

¹³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men Nof shehiridin butlarni yoqitimen, oyghan mebudlarnimu yoqitimen; Misir zéminidin qaytidin shahzade bolmas; Men Misir zéminini qorqunchqa chüshürimen...¹⁴ Men Patros shehirini weyrane qilip, Zoan shehiride ot salimen, No shehiri üstidin höküm chiqirip jazalaymen...¹⁵ Misirning istihkami bolghan Sin shehirining üstige qehrimni tökimen; No shehirining top-top ademlrini qiriwétimen.

¹⁶ Men Misirda bir ot salimen; Sin azablardin tolghinip kétidu; No shehiri bösülidu, Nof shehiri her küni yawlarga yüzlinidu. ¹⁷ Awen we Pibeset sheherliridiki yigitler qilichlinidu; bu sheherler sürgün qilinidu. ¹⁸ Méning shu yerde Misirning boyunturuqlirini sundurghinimda, Tahpanes shehiride kün qarangghulishidu; uningda öz küchidin bolghan pexri yoqilidu; bir bulut uni qaplaydu; uning qizliri sürgün qilinidu.

¹⁹ Men shundaq qilip Misir üstidin höküm chiqirip jazalaymen; we shular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

Pirewn toghruluq yene bir bésharet

²⁰ On birinchi yili, birinchi ayning yettinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

²¹ I insan oghli, Men Misir padishahi Pirewnning bilikini sundurdum; we mana, u dawalinishqa téngilmidi, yaki qilich tutushqa téngiq bilen kücheytilmidi.

²² — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Misir padishahi Pirewnge qarshimen; Men uning bileklirini, hem küchlük bolghinini hem sundurulghan bilikini üzüwétimen; shuning bilen qilichini qolidin chüshürimen; ²³ Misirliqlarni ellerge tarqitiwétimen, memliketler arisigha taritimen. ²⁴ Men Babil padishahining qolini kücheytip, qilichimni uning qoligha tutquzimen; Men Pirewnning bileklirini sundurimenki, u Babil padishahi aldida ejili toshqan yarilanghan ademdek ah-zarlar bilen ingraydu.

²⁵ Men Babil padishahining bileklirini kücheytmen, we Pirewnning bilekliri sanggilap qalidu; Men Öz qilichimni Babil padishahining qoligha tutquzghinimda, u uni Misir zémini üstige sozghinida, ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu; ²⁶ we Men Misirliqlarni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen; we ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu».

30:10 «Men yene Misirning top-top ademlrini Babil padishahi Néboqadnesarning qoli bilan tügitimen» — mushu ayettiki «yene» bésharetning hem yéqin arini (Néboqadnesar arqiliq) hem yiraq kelgüsini (axirqi zamanlarni)mu körsitidighanliqini ispatlaydu.

30:11 «U Néboqadnesar ... élip kélínidu» — démek, Néboqadnesarning tajawuz qilip kélishi Xudaning orunlashturushidur.

30:11 Ez. 28:7

30:13 «Nof shehiri» — hazirqi Memfis shehiri.

30:14 «No shehiri» — hazirqi Tébésh shehiri.

30:21 «...Men Misir padishahi Pirewnning bilikini sundurdum; we mana, u ... qilich tutushqa téngiq bilen kücheytilmidi» — bu bésharet belkim «Yer.» 37:1-10-ayetlerde teswirlengen weqeni körsitidu. Xofna Pirewnning qoshunliri Yérusalénni muhasirige alghan Babil qoshunigha qarshi jengge chiqqanda, meghlubiyetke uchrup Misirgha chékingen.

Asuriye qandaq bolghan bolsa, Misir shundaq bolidu

31¹ On birinchi yili, üçinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² I insan oghli, Misir padishahi Pirewng we uning top-top ademlirige mundaq dégin: — Emdi sen büyüklükünde kim sen bilen teng bolalaydu?

³ Mana, Asuriyemu Liwandiki bir kédír derixi idi; uning ormanliqqa saye bergen güzel shaxliri bolup, u intayin égiz boyluq idi; uning uchi bulutlarga taqashqanidi; ⁴ Sular uni yoghan qilip, chongqur bulaqlar uni égiz qilip östürgendi; ériqliri uning tüwidin, etrapidin éqip ötetti, ular öz östenglirini daladiki barliq derexlergiche ewetkenidi. ⁵ Shuning bilen, u bixlanghan waqitta, mol sular bilen égzilki barliq derexlerdin égiz bolghan, uning shaxliri köpeygen we shaxchiliri uzun bolghan; ⁶ asmandiki barliq uchar-qanatlar uning shaxlirida uwilighan, shaxchiliri astida daladiki barliq janiwarlar balilighan; uning sayisi astida barliq ulugh eller yashighan.

⁷ Shundaq bolup uning shaxliri kéngiyip, u büyüklükide güzelleshen; chünki uning yiltzliri mol sulargha yetken. ⁸ Xudaning baghchisidiki kédír derexlermu uni tosalmaytti; qarighaylar uning shaxliridek, chinar derexliri uning shaxchiliridekm kelmeytti; Xudaning baghchisidiki héchqandaq derex güzelligide uninggha oxshimaytti. ⁹ Men uni shaxlirining köplüki bilen güzel qilghanmen; Xudaning baghchisida bolghan barliq derexler, yeni Éremdiki derexler uningdin heset qilghanidi.

¹⁰ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki u özini égiz kötürüp, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzilikidin könglining tekeburlashqanliqi tüpeylidin, ¹¹ emdi Men uni üzüil-késil bir terep qilishqa uni ellerning arisidiki mustebitning qoligha tapshurdum; Men uni rezilliki tüpeylidin heydep chetke qaqqanidim. ¹² Yat ademler, yeni eller arisidiki eng wehshiler uni késip tashlidi. Shaxliri taghlar we barliq jilghalargha yiqilip, uning shaxchiliri zémindiki barliq jiralargha sundurulup yatidu; yer yüzidiki xelqler uning sayisidin chiqip uningdin néri ketti. ¹³ Uning yiqilghan gholi üstige asmandiki barliq uchar-qanatlar qonup yashaydu; daladiki barliq janiwarlar shaxliri üstide turidu.

¹⁴ Buning meqsiti, sulardin sughirilidighan derexlarning héchbiri özini égiz kötürmisun, yaki uchini bulutlarga taqashturmisen, yaxshi sughirilidighan derexlarning héchbiri undaq égzilikke kötürülmisen üçündür; chünki ularning hemmisi ölümge békitilgen — yerning teglirige chüshüshke békitilgenlerning, ölidighan adem balilirining, hanggha chüshidighanlarning qatarididir.

¹⁵ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — U tehtisaragha chüshken künide, Men üning üçün bir matem tutquzghanmen; chongqur sularni étiwétip uning bulaq-ériqlirini tosuwetkenmen; shuning bilen uning ulugh suliri tizginlengen. Men Liwanni uning üçün qariliq kiygüzdüm; uning üçün daladiki barliq derexler soliship ketti. ¹⁶ Men uni hanggha chüshidighanlar bilen bille tehtisaragha tashliwetkinimde, uning yiqilghan chaghdiki sadasi bilen ellerni

31:2 «Emdi sen büyüklükünde kim sen bilen teng bolalaydu?» — Xudaning bu soali «Kimmu sen bilen teng turalaydu?» dégenge oxshighini bilen, emeliyette shundaq menide emes. 3-14-ayetlerdin qarighanda, Xudaning Misirgha éytqan sözi «Sen Asuriyedín héch büyük emessen, Asuriyege oxshash yerning tégigiche töwen qilinisen» dégenge barawer.

31:3 «Asuriyemu Liwandiki bir kédír derixi idi; uning ormanliqqa saye bergen güzel shaxliri bolup, u intayin égiz boyluq idi...» — Asuriye impériyesi bu bésharettin 25 yil ilgiri, yeni miladiyedín ilgiriki 612-yili Babil teripidin halak bolghan.

31:3 Dan. 4:7

31:6 Dan. 4:9

31:8 Yar. 2:8

31:10 «Chünki u özini égiz kötürüp, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzilikidin könglining tekeburlashqanliqi tüpeylidin, ...» — ibranij tilida bu ayetning shekli: «Chünki sen özünгни égiz kötürgenliking tüpeylidin, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzilikidin könglining tekeburlashqanliqi tüpeylidin...».

—Shunga mumkinchiliki barki, ayetning birinchi jümlisi (Sen... tüpeylidin...) Misirgha éytilghan. Biraq jümle mushu ayette tügimeydu; Misirni körsetken bolsa peqet 18-ayetke kelgende tügishi kérek. 11-18-ayetler yenila Asuriyege éytilghan.

31:12 Ez. 28:7; 30:11

tewritiwettim; shuning bilan Ėrem baghchisidiki barliq derexler, Liwandiki serxil we eng ėsil derexler, yaxshi sughirilgan hemme derexler yer tegliride turup teselli tapqan.¹⁷ Uning sayiside turghanlar we eller arisida uni qollaydighanlar uning bilen teng tehtisaragha, qilich bilen ۆltürölgenlarning yénigha chüshken.

¹⁸ Qéni ėyte, Ėrem baghchisidiki derexlarning qaysisi shan-sherep we güzelligte sen Misirgha teng kéleleytti? Biraq senmu Ėrem baghchisidiki derexler bilen teng yer teglirige chüshürülsen; sen xetne qilinmighanlar arisida, qilich bilen ۆltürölgenler bilen bille yatisen; mana bu Pirewn we uning top-top ademlirining hemmisining nésiwisidur, deydu Reb Perwerdigar.

Misirgha qilinghan mersiye

32¹ On ikkinchi yili, on ikkinchi ayingning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, Misir padishahi Pirewn üçhün bir mersiye aghzinggha ėlip uninggha mundaq dégin: — Sen özüngni eller arisida bir shirgha oxshatqansen, biraq sen déngiz-okyanlar arisidiki bir ejdihasen, xalas; sen palaqliship ėriqliringni ėship tashturup, sulirini ayaghliring bilen chalghitip, deryalirini léyitip qoydung.

³ — Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Köp ellerning top-top ademliri aldida Öz torumni üstüngge yéyip tashlaymen; ular séni torumda tutup tartishidu. ⁴ Men séni quruqluqta qaldurup, dalagha tashlaymen; asmandiki barliq uchar-qanatlarini üstüngge qondurup, yer yüzidiki janiwarlarni séningdin toyundurimen; ⁵ göshüngni taghlar üstige qoyimen, jilghilarni pütkül ezaying bilen toldurimen; ⁶ Men qéningning ėqishliri bilen zéminni hetta taghlarghichimu sughirimen; jiralar sen bilen toshup kétidu.

⁷ Nurunni öchürginimde, Men asmanlarni tosuwétimen, yultuzlarni qara qilimen; quyashni bulut bilen qaplaymen, ay nur bermeydu. ⁸ Asmanlardiki barliq parlaydighan nurlarni üstüngde qara qilip, zéminingge qarangghuluqni qaplaymen, deydu Reb Perwerdigar. ⁹ Men eller arisigha, yeni sen tonumighan memketler arisigha séning halaktin qalghan ademliringni ėlip ketkinimde, köp ellerning yürükini biaram qilimen; ¹⁰ Men köp ellerni sen bilen alaqqade qilimen, ularning padishahliri sanga qarap dehshetlik qorqishidu; Men qilichimni ularning köz aldida oynatqinimde, yeni séning yiqilghan küningde ularning herbiri öz jan qayghusida her deqice tewrinidu.

31:16 «Men uni hanggha chüshidighanlar bilen bille tehtisaragha tashliwetkinimde... yaxshi sughirilgan hemme derexler yer tegliride turup teselli tapqan» — démek, Asuriye impériyesidin ilgiri ghulighan impériyeler Asuriyening ghulap kėtishige qarap «Bizdin ulugh bolghan impériyemu derweqe ghulidi» dep teselli tapidu.

31:16 Yesh. 14:9

31:17 «Uning sayiside turghanlar ... uning bilen teng tehtisaragha, qilich bilen ۆltürölgenlarning yénigha chüshken» — «... qilich bilen ۆltürölgenlarning yénigha chüshken» dégenlikning menisi belkim shuki, resmий depne qilinmay tehtisarada pes dep qaralghan, yaki bolmisa tehtisarada eng töwen jayda turidighan. Ehwaling qandaq bolushidin qet'iynezer, Xuda Pirewn, Misir we qoshunlirining resmий depne qilinmasliqi arqiliq, Özining ulardin renjigenlikini bashqa ellerge körsitidu.

31:18 «Qéni ėyte, Ėrem baghchisidiki derexlarning qaysisi shan-sherep we güzelligte sen Misirgha teng kéleleytti? ... Mana bu Pirewn we uning top-top ademlirining hemmisining nésiwisidur» — bēsharetning bu eng axirqi jümli, yeni 18-ayet Misir we padishahi Pirewnge ėytildi. Ilgiri 2-17-ayetlarning hemmisi Asuriye impériyesining ehwalini teswirleydu; Misirning aqiwiti ularningkige oxshash bolidu.

31:18 Ez. 28:10

32:2 «Sen özüngni eller arisida bir shirgha oxshatqansen, biraq sen déngiz-okyanlar arisidiki bir ejdihasen, xalas» — bashqa birxil terjimisi: «Sen eller arisida bir shirdek bolghaniding, déngiz-okyanlar arisida ejdihasen». «Ejdiha» dégen söz mushu yerde yene (Nil deryasida köp tēpilidighan) timsahnimu körsitishi mumkin.

32:2 Ez. 29:3

32:3 Ez. 12:13; 17:20

32:7 Yesh. 13:10; Yo. 2:31, 3:15

32:8 «Asmanlardiki barliq parlaydighan nurlarni üstüngde qara qilip, zéminingge qarangghuluqni qaplaymen, deydu Reb Perwerdigar» — yene tekrralaymizki, bu bēsharet belkim hem yéqinqi waqit (Babilning hujumi arqiliq)ni hem axirqi zamanlardiki «Perwerdigarning küni»nimu körsitidu. Axirqi zamanlardimu ellerni qorqitidighan «yéngi Babil» peyda bolushi mumkin («Weh.» 17-18-bablarni köring).

¹¹ — Chunki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Babil padishahining qilichi üstüingga chiqidu.

¹² Palwanlarning qilichliri bilen Men séning top-top ademliringni yiqitimen; ularning hemmisi eller arisidiki mustebitlerdur; ular Misirning pexrini yoqitidu, uning top-top ademliri qurutuwétilidu...

¹³ Men zor sular boyidin barliq haywanlirininimu halak qilimen; insan ayighi qaytidin ularni chalghatmaydu, haywanlarning tuyaqliri qaytidin ularni léyitmaydu. ¹⁴ Shuning bilen Men ularning sulirini tindurimen; ularning ériqlirini süpsüzük maydek aqturimen, deydu Reb Perwerdigar. ¹⁵ — Men Misir zéminini weyrane qilghinimda, zémin ózining barliqidin mehrum bolghinida, Men uningdiki barliq turuwatqanlarni uruwetkinimde, emdi ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

¹⁶ — Bu bir mersiye; ular uni oquydu — Ellerning qizliri matem qilip uni oquydu; mersiye ular Misir we uning barliq top-top ademlirige oquydu, — deydu Reb Perwerdigar.

Pirewn tehtisaragha chüshidu

¹⁷ On ikkinchi yili, ayning on beshinchi künide yene shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

¹⁸ I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçhün ah-zar chekkin; shuningdek ularni, yeni uni küchlük ellerning qizliri bilen bille töwenge, hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer teglirige chüshürüp tashliwet; ¹⁹ güzellikte sen kimdin artuq iding? Emd chüshüp, xetne qilinmighan bilen bille yat! ²⁰ Ular qilich bilen óltürülgenler arisigha yiqilidu; qilich sughuruldu; u we uning top-top ademlirining hemmisi sörep apiriwétilsun! ²¹ Emd palwanlarning arisidiki batur-ezimetler tehtisaraning otturida turup Misir we uni qolighanlarga söz qilidu: —«Mana, ular chüshti, ular jim yatidu — xetne qilinmighanlar, qilich bilen óltürülgenler!».

²² — Mana, shu yerdidur Asuriye we uning yighilghan qoshuni; uning görliiri óz etrapididur; mana ularning hemmisi óltürülgen, qilichlanghan. ²³ Ularining görliiri chongqur hangning tégididur; uning yighilghan qoshuni óz görü etrapida turidu; ular tiriklarning zéminida ademlerge wehshet salghanlar — bularning hemmisi óltürülgen, qilichlanghan.

²⁴ Mana Élam we uning görining etrapida turghan uning barliq top-top ademliri; ularning hemmisi óltürülgen, qilichlanghan, ular xetne qilinmighan péti yer teglirige chüshkenler — yeni tiriklarning zéminida ademlerge óz wehshitini salghanlar! Biraq hazir ular hanggha chüshkenler bilen bille iza-ahametke chömidu.

²⁵ Kishiler uning üçhün óltürülgenler arisida, top-top ademliri arisida bir orun raslighan; xelqining görliiri uning etrapididur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlanghanlar; shunga ular hanggha chüshkenler bilen bille iza-ahametke qalidu; ular óltürülgenler arisigha yatquzulidu — gerche tiriklarning zéminida ularning wehshiti ademlerge sélinghan bolsimu!

²⁶ Mana shu yerde Meshek bilen Tubal barliq top-top ademliri bilen turidu; ularning görliiri óz etrapididur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlanghanlar — gerche ular tirik turuwatqanlarning zéminida óz wehshitini ademlerge salghan bolsimu! ²⁷ Ular jeng qoralliri bilen tehtisaragha chüshken, qilichliri óz béshi astigha qoyulghan, xetne qilinmay turup yiqilghan palwanlar arisida yatmaydu; ularning qebihlikliri óz ustixanliri üstide bolidu — gerche ular tiriklarning zéminida baturlarghimu wehshet salghan bolsimu!.

32:12 Ez. 28:7; 31:12; 31:2,18; 32:16

32:13 «zor sular» — Nil deryasi we uning déltisini körsitidu.

32:17 «On ikkinchi yili, ayning on beshinchi künide...» — belkim on ikkinchi ayda, yeni yuqiriqi bésharettin ikki hepte kéyin: 1-ayetni körling.

32:18 «I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçhün ah-zar chekkin; shuningdek ularni, yeni uni küchlük ellerning qizliri bilen bille töwenge, hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer teglirige chüshürüp tashliwet» — bashqa birxil terjimisi: «I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçhün ah-zar chekkin, sen we küchlük ellerning qizliri ah-zar chékinglar; shuningdek ularni hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer teglirige tashliwet».

32:27 «ular jeng qoralliri bilen tehtisaragha chüshken, ... xetne qilinmay turup yiqilghan palwanlar arisida yatmaydu;

²⁸ Sen Pirewnmu xetne qilinmighanlar arisida tarmar bolup, qilich bilen öltürülgenler arisida yatisen.

²⁹ Mana shu yerde Édom, uning padishahliri, barliq shahzadilirimu; ular küchlük bolsimu, qilichlanghanlar bilen bille yatquzulidu; ular xetne qilinmighanlar arisida, hanggha chüshidighanlar bilen bille yatidu.

³⁰ Mana shimaldiki shahzadiler, hemmisi; mana barliq Zidondikiler, öltürülgenler bilen bille chüshken; gerche öz küchi bilen wehshet salghan bolsimu, ular hazir xijalette qaldi; ular xetne qilinmighan bolup, qilichlanghanlar arisida yétip, hanggha chüshidighanlar bilen bille xijaletke qalidu.

³¹ Pirewn bularni köridü, shuningdek özining qilichlanghan top-top ademliri toghruluq, yeni özi we qoshuni toghruluq ulardin teselli alidu, — deydu Reb Perwerdigar. ³² — Gerche Men uning wehshitini tirik turuwatqanlarning zéminigha saldurghan bolsammu, biraq u xetne qilinmighanlar arisigha, qilich bilen öltürülgenler arisigha yatquzulidu, — yeni Pirewn we uning barliq top-top ademliri, — deydu Reb Perwerdigar.

Yérusalémning ghulishi - Közetchining wezipisi

33 ¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, el-yurtungdikilerge söz yetküzüp ulargha mundaq dégin: — Men qilichni melum bir zémin üstige chiqarghinimda, zémindiki xelq öz arisidin bir ademni tépip uni közetchi békitse, — ³ u qilichning zémin üstige chiqqanliqini körüp, kanay chélip xelqni agahlandursa, ⁴ kimdikim kanay awazini anglap, agahni almisa, qilich kélip uni élip ketse, emdi uning qéni öz béshi üstige bolidu. ⁵ U kanay awazini anglap, agahni almighan; shunga uning qéni özige bolidu; u agah alghan bolsa, jénini qutquzghan bolatti.

⁶ Biraq közetchi qilichning kéliwatqinini körüp, kanay chalmay, xelqni agahlandurmisa, emdi qilich kélip ular arisidin birawni élip ketse, undaqta u öz qebihlikide élip kételidu; biraq uning qéni üçün Men közetchidin hésab alimen.

⁷ Emdi, i insan oghli, Men séni Israil jemeti üçün közetchi dep békitkenmen; sen Méning aghzimdin xewer anglap, ulargha Mendin agah yetküzisen. ⁸ Men rezil ademge: «I rezil adem, sen choqum ölesen» désem, we özüng bu rezilni yolidin yandurushqa söz qilmay uni agahlandurmisan, u rezil öz qebihlikide ölidu; biraq uning qéni üçün sendin hésab alimen. ⁹ Biraq sen rezilni yolidin yénish toghruluq agahlandursang, u yolidin yanmisa, u öz qebihlikide ölidu; biraq özüng öz jéningni qutquzup qalisen.

¹⁰ Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetige söz qilip: — Siler: «Bizning itaetsizlikirimiz we gunahlimiz bëshimizdidur, biz ular bilen zeipliship kétiwatimiz; emdi biz qandaqmu hayatqa érishimiz?» deysiler. ¹¹ Ulargha sözümnü yetküzüp: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men rezil ademning ölümidin héch xursenlikim yoqtur; peqet ularni rezil yolidin yénip hayatqa érishsun deymen; rezil yolliringlardin yéninglar, yéninglar!

ularning qebihlikliri öz ustixanliri üstide bolidu — gerche ular tiriklarning zéminida baturlarchimu wehshet salghan bolsimu! — démek, Meshek we Tubal dégen ikki qebilidikiler (hazirqi Rusiyediki «Moskwa» we «Tobolsk» bilen munasiwiti bar bolushi mumkin) jengde qirilib, baturlardek depne qilinmay, belki ularning qebihlikini körsitish üçün ustixanliri ochuq asman astida yatidu.

33:7 Ez. 3:1

33:8 «I rezil adem, sen choqum ölesen» — bu agah peqet jismaniy jehetnila körsetmeydu, dep qaraymiz. Herbir adem ilgiri kéyin (Adem'atimizning gunahining sewebidin) ölidu. Mushu yerde körsitilgen ölüsh Xudaning huzuridin, beriketliridin ayrilishtin ibaret dep qaraymiz (11-ayetnimu körüng).

33:10 «emdi biz qandaqmu hayatqa érishimiz?» — yaki «emdi qandaq yashaymiz?».

— Bu ayetlerde «heqqaniylik» (insanning heqqaniyliqi) ademning özligidin chiqmaydu, belki ademning Xudaning Özige tayanghanliqining bir méwisi, dep ispatlinidu. «Heqqaniy adem» «öz heqqaniyliqi»gha tayansa (démek, uning közliri Xudagha emes, özige bolsa) tügishidu.

33:10 Ez. 24:23

Némishqa ölgünglar kélidu, i Israil jemeti?!» — dégin..

¹² We sen, i insan oghli, el-yurtungdikilergé mundaq dégin: — Heqqaniy ademning heqqaniyliqi asiyliq qilghan künide uni qutquzmaydu; hem rezil adem bolsa, u öz rezillikidin yanghan künide rezillikidin yiqilmaydu; heqqaniy adem gunah sadir qilghan künide, u eslidiki heqqaniyliqi bilen hayatta turiwermeydu..

¹³ Men heqqaniygha: «Sen berheq hayatqa érishsen» déginimde, u öz heqqaniyliqigha tayinip qebihlik sadir qilsa, emdi uning heqqaniy ishliridin héchqaysisi eslenmeydu; eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin ölidu..

¹⁴ Emdî men rezilge: «Sen choqum ölisen» désem, biraq u gunahidin yénip, köz aldimda adalet we heqqaniyliqni yürürse — ¹⁵ Rezil adem qerzge kapaletke alghan nersini qayturup berse, — bulangchiliqta alghanni qayturup berse — qebihlik sadir qilmay, hayat belgilimiliride mangsa — emdi u berheq hayatqa ige bolidu, u ölmeydu. ¹⁶ Uning sadir qilghan gunahliridin héchqaysisi eslenmeydu; u adalet we heqqaniyliqni yürürgen — u berheq hayatqa ige bolidu.

¹⁷ Biraq el-yurtungdikiler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deydu; emeliyette ularning yoli bolsa hemmige barawer emes..

¹⁸ Heqqaniy adem öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlikni sadir qilsa, u buningda ölidu. ¹⁹ Rezil adem öz rezillikidin yénip, adalet we heqqaniyliq yürürse, bu ishlardin hayatqa ige bolidu.

²⁰ Lékin siler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deysiler; i Israil jemeti, Men herqaysinglargha öz yolliringlar boyiche üstünglargha höküm chiqirimen!.

²¹ We shundaq boldiki, sürgün bolghan on ikkinchi yili, oninchi ayning beshinchi künide, Yérusalémdin qachqan birsi yénimgha kélip: «Sheher bösüldi!» — dédi..

²² Emdî qachqan ademning yétip kélishining aldinqi axshimida Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qonghanidi; shuning bilen U aghzimni échip qoydi; aghzim échilip, men yene gacha bolmidim..

Israil zéminida qalghanlar toghruluq bésharet

²³ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

²⁴ I insan oghli, Israil zéminidiki xarabe jaylarda turuwatqanlar: «Ibrahim peqet bir adem turupmu bu zémingha miras bolghanidi; biraq biz köp ademmiz; emdi zémin beribir bizge teqdim qilindi» — dep éytiwatidu..

33:11 Ez. 18:23, 32

33:12 Ez. 18:24

33:13 «eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin ölidu» — ibraniy tilida «eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin, uningda ölidu». —Bu ayetlerde «heqqaniyliq» (insanning heqqaniyliqi) ademning özligidin chiqmaydu, belki ademning Xudaning Özige tayanghanliqining bir méwisi, dep ispatlinidu. «heqqaniy adem» «öz heqqaniyliqi»gha tayansa (démek, uning közliri Xudagha emes, özi galsa) tügishidu.

33:17 Ez. 18:25, 29; 33:20

33:20 «i Israil jemeti, Men herqaysinglargha öz yolliringlar boyiche üstünglargha höküm chiqirimen!» — bu muhim bakti 1-20-ayetlerning mezmuni toghruluq «qoshumche söz»imiznimu körüng.

—32:1-33:21diki bésharetler 29-31-bablardiki Misir toghruluq bésharetlerdin xéli burun bérilgen. Lékin bésharetlerning köpinchisi Misir toghruluq bolghachqa, burun bérilgen bésharetlermu 29-31-bablardiki bésharetlerge ulap bayan qilinghan.

33:21 «sürgün bolghan on ikkinchi yili, oninchi ayning beshinchi künü... » — bu waqit sheherning ishghal bolghinidin 18 ay kéyinki waqit bolushi mumkin. Yérusalémdin Babilgha mangidighan yol adette 4 ayliq bolatti («Ezra 7:9ni körüng»). Tékestning bezi köchürmiliride «on birinchi yil» déyilidu; biraq bir qisim alimlar «on ikkinchi yil» déyish toghra dep qaraydu; chünki yene imkaniyet barki, Israil we Babil pütünley oxshimaydighan kaléndarni ishletken. Biz bu pikirge mayilmiz.

33:21 2Pad. 25; Ez. 24:26

33:22 «Emdi qachqan ademning yétip kélishining aldinqi axshimida Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qonghanidi; shuning bilen u aghzimni échip qoydi; aghzim échilip, men yene gacha bolmidim» — bu gachiliq texminen alte yil ilgiri bashlanghan (3:26-ayetni izahiti bilen we 24:32-ayetnimu körüng).

33:24 «Ibrahim peqet bir adem turupmu bu zémingha miras bolghanidi; biraq biz köp ademmiz; emdi zémin beribir bizge teqdim qilindi» — Babildikiler Qanaanda (Pelestinde) turghan Yehudiylarning köpinchisini öltürgen yaki sürgün qilghanidi. Zéminda qaldurulghan az qisim ademler (téxi héch towa qilmighan) tekebburliship shundaq söz qilidu.

²⁵ Shunga ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler göshni qan bilen yeysiler; siler öz mebudliringlarni bash kötürüp izdeysiler; siler qan töküwatisiler; emdi siler zémingha miras bolamsiler?» ²⁶ Siler qilichinglarga tayinisiler, siler yirginchlik ishlarni chiqirisiler, herbiringlar öz qoshnisining ayaligha buzuqchilik qilidu. Emdi siler zémingha miras bolamsiler?».

²⁷ Ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, xarabe jaylarda turuwatqanlar qilichlinip yiqilidu; dalada qalghanni yawayi haywanlarning yewétishke tapshurimen; istihkamlar we gharlarda turghanlarmu waba késilidin ölüdu. ²⁸ Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilimen; uning küchidin bolghan pexri yoqilidu; Israilning taghliri weyrane boliduki, ular din ötküchi héchbir adem bolmaydu. ²⁹ Ular-ning yürgüzgen yirginchlik qilmishliri tüpeylidin Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

Ezakiyal peyghember heqiqeten qarshi éлиндimu?

³⁰ — Emdi sen bolsang, i insan oghli, el-yurtungdikiler herdaim séni aghzigha élip öylirining tamlirining yénida we derwazilarda sözlep bir-birige hem herbiri öz qérindishigha sen toghruluq: «Qéni béríp, Perwerdigardin néme söz barkin, anglap kéleyli!» — deydu.

³¹ Ular jamaet süpitide yéninggha kélip, Méning xelqimning süpitide aldingda olturidu; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu; ular aghzi bilen sanga muhebbet körsitidu, biraq köngli haram menpeetke tartidu; ³² mana, sen ular üçün peqet yéqimlik awaz bilen, sazli obdan tengshilip éytılghan muhebbet naxshisisen, xalas; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu. ³³ Emdi buning hemmisi emelge ashurulghinida (u berheq emelge ashurulidu!) ular bir peyghemberning ularning arisida bolghanliqini tonup yétidu».

Ötmüshtiki wapasis padichi-baqquchilar we kélechekte bolidighan «Yaxshi Padichi»

34 ¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — ² I insan oghli, bésharet béríp Israilni baqquchi padichilarni eyiblep mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Özlirinila béqiwatqan Israilning padichirining haligha way! Padichilarning padisini ozuqlandurush kérek emesmu? ³ Siler yéghini özünglar yeysiler, yungini özünglar kiysiler; bordalghan ésil malni soyisiler; lékin qoylarni baqmaysiler. ⁴ Ajizlarni kücheytmdinglar, késellerni saqaytmidinglar, zeximlengenlerni téngip qoymidinglar, tarqilip ketkenlerni qayturup ekelmidinglar, ézip ketkenlerni izdep barmidinglar; eksiche siler zorluq-zumbuluq we rehimsizlik bilen ular üstidin höküm sürüp kelgensiler..

⁵ Ular padichisiz bolup tarqilip ketti; ular tarqilip kétip daladiki barliq haywanlarga ozuq bolup ketti. ⁶ Méning qoylirim barliq taghlar arisidin, her yuqiri égizlik üstide ténep ketti; Méning qoylirim pütkül yer yüzige tarqip ketti, biraq ularni tépishqa tirishquchi yaki izdigüchi yoq idi.

33:25 Yar. 9:4; Law. 3:17

33:28 «Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilimen» — yaki «Men zéminni weyrane we (ademni qorqutquchi) bir wehshet qilimen».

33:31 «Ular aghzi bilen sanga muhebbet körsitidu, biraq köngli haram menpeetke tartidu» — bashqa birxil terjimisi: «Emeliyette ular aghzida éytqan shexsiy arzu-heweslirige emel qilidu, köngli haram menpeetke tartidu».

33:31 Ez. 14:1-3; 20:1-3

33:33 «Emdi buning hemmisi emelge ashurulghinida ... ular bir peyghemberning ularning arisida bolghanliqini tonup yétidu» — shübhisizki, Yérusalémdin qachqan adem kélip sheherning xewirini éytishi bilen, xelq Ezakiyalni ulugh peyghember dep bilip yetti. Epsus, ular Ezakiyalning sözlirini peqet qulaq tüwidila anglap, üzül-késil towa qilmighan. Shunga 24-29 ayette aldin éytılghan balayi'apetlermu ularning béshigha chüshürülüşhi kérek.

34:2 Yer. 23:1

34:4 1Pét. 5:3

⁷ Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar: —

⁸ Men hayatim bilan qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Qoylirimning padichisi bolmighachqa, ular ow bolup qaldi, daladiki herbir haywangha ozuq boldi; chünki Méning padichilirim Öz padamni izdimeydu, ular peqet özlirini baqidu, Méning qoylirimni baqmaydu.

⁹ — Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar!

¹⁰ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men padichilargha qarshimen; Men Öz qoylirimning hésabini ulardin alimen, we ularni padini béqishtin toxtitimen; shuning bilan padichilar özlirininu baqmaydu; we Men qoylirimni ulargha yene ozuq bolmisun üçün ularning aghzidin qutuldurimen.

¹¹ Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Özüm öz qoylirimni izdep ularning halini soraymen; ¹² padichi özining qoyliri arisida, tarap ketken qoylarni tépib baqqandek, Menmu qoylirimni izdep baqimen; ular bulutluq qaranggghu künde tarilip ketken herbir joylardan Men ularni qutuldurimen.

¹³ Men ularni xelqlerdin épkélimen, ularni memliketlerdin yighimen, öz zéminigha apirimen; Men ularni Israil taghliri üstide, ériq-üstengler boyida we zémindiki barliq turalghu joylarda baqimen; ¹⁴ Men ularni ésil chimenzarda baqimen; Israil taghliri ularning yayliqi bolidu; ular shu yerde obdan yaylaqta yatidu; Israil taghliri üstide, munbet chimenzarda ozuqlinidu. ¹⁵ Men Özüm Öz padamni baqimen, ularni yatquzimen, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁶ — Men yoldin ténep ketkenlerni izdeymen, tarqilip ketkenlerni qayturimen; zeximlengenlerni téngip qoyimen, ajizlarni kücheytimen; biraq semrigenler we küchlüklerni yoqitimen; padamni adalet bilan baqimen.

¹⁷ Emdi silerge kelsem, i Méning padam, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qoy we qoy arisida, qochqarlar we tékiler arisida höküm chiqirimen. ¹⁸ Emdi silerning yaxshi chimenzarni yéginginglar azliq qilip, chimendiki qalghan ot-chöplerni ayaghliringlar bilan cheyliwétishinglar kérekmu? Siler süpsüzük sulardin ichkendin kéyin, qalghinini ayaghliringlar bilan léyitiwétishinglar kérekmu? ¹⁹ Shunga Méning qoylirimgha silerning ayaghliringlar cheyliwetkenni yéyishtin, ayaghliringlar dessep léyitiwétkenni ichishtin bashqa amal yoq.

²⁰ Shunga Reb Perwerdigar ulargha mundaq deydu: — Mana Men, Men Özüm semrigen qoylar we oruq qoylar arisida höküm chiqirimen. ²¹ Chünki siler müre-yanpashliringlar bilan ittirip, münggüzliringlar bilan ularni terep-terepke tarqitiwetküche üsisiler, ²² — Men ularni yene ow obyékti bolmisun dep Öz padamni qutquzimen; we Men qoy we qoy arisida höküm chiqirimen.

²³ Men ularning üstige bir padichini tikleymen, u ularni baqidu; u bolsa Méning qulum Dawut; u ularni béqip, ulargha padichi bolidu; ²⁴ we Menki Perwerdigar ularning Xudasi bolimen, Méning qulum Dawut ular arisida emir bolidu; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim... ²⁵ Men ular bilan aman-xatirjemlik béghishlaydighan ehdini tüzüp, yirtquch haywanlarni zémindin tügitimen; ular bixeter bolup janggaldan turidu, ormanliqlarda qonup uxlaydu. ²⁶ Men ularni hem égziklik etrapidiki joylarni beriketlik qilimen; yamghur-yéghinlarni öz peshide yaghdur-

34:13 Ez. 28:25

34:17 «Emdi silerge kelsem, i Méning padam, ... — Mana, Men qoy we qoy arisida, qochqarlar we tékiler arisida höküm chiqirimen» — Ezakiyal «padichilar»ni, yeni Israil padishahliri, kahnirliri we peyghemberlirini eyiblep chiqti. U hazir xelq arisidiki ajiz-namratlarni bozek qilip kelgen baylar we menseparlar (semrigen we küchlük qoylar)ni eyibleshke bashlaydu.

34:23 Yesh. 40:11; 42:1; 50:10; 52:13; 53:11; Yer. 30:9; Yuh. 10:11

34:24 «Menki Perwerdigar ularning Xudasi bolimen, Méning qulum Dawut ular arisida emir bolidu» — 11-ayette Perwerdigar: «Özüm qoylirimgha padichi bolimen» dep wede qilidu. Mushu ayetlerde u «Qulum Dawut»ni ulargha padichi bolushqa tikleymen, deydu. Dawuttin ulugh, Dawutning oggli bolghan Mesihde Xudaning bu ikki wedisi teng emelge ashurulghan hem ashurulidu. «Yuh.» 10-bab, jümlidin Mesihning «Men Özüm yaxshi padichidurmen» dégen sözini körüng.

34:24 Yesh. 55:4

rimen; bular beriketlik yamghurlar bolidu..

²⁷ Daladiki derexler méwilirini, tupraq ündürmilirini béridu; ular öz zéminida bixeter turidu; Men ularning boyunturuq-asaretirini sundurup, ularni qulluqqa tutqanlarning qolidin qutuldurghinimda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu. ²⁸ Ular yene ellerge ow bolmaydu, yer yuzidiki haywanlar yene ularni yewetmeydu; ular bixeter turidu, héchkim ularni qorqatmaydu. ²⁹ Men ular üçün dangqi chiqqan alahide bir bostanliq jayni teminleymen; ular qaytidin zéminda acharchiliqta yiglep qalmaydu, yaki qaytidin ellerning mazaq obyékti bolmaydu. ³⁰ Andin ular Menki Perwerdigar Xudasining ular bilen bille bolidighanliqimni we özlirining, yeni Israil jemetining Méning xelqim bolidighanliqini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. ³¹ — Emdi siler bolsanglar, i Méning qoylirim, Méning chimenzarimdiki qoylirim, insanolardursiler, xalas; Men bolsam silerning Xudayinglardurmen» — deydu Reb Perwerdigar..

Édom, yeni Séir toghruluq bésharet

35¹ We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

² I insan oghli, yüzüingni Séir téghigha qaritip, bésharet bérup uni eyiblep mundaq dégin:

³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, i Séir téghi, Men sanga qarshimen; Men qolumni üstüingge uzartip, séni bir weyrane we chöl-bayawan qilimen. ⁴ Men sheherliringni xarabe qilwétimen, we sen weyrane bolisen; andin sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen.

⁵ Chünki sen menggüge öchmenlik saqlap kelgensen, Israillarning béshigha külpét chüshken künide, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqanda, ularni qilich küchige tapshurup bergenliking tüpeylidin,» ⁶ Shunga Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men sanga qan tökülüşni békittim; qan séni qoghlaydu. Sen qan töküshün nepretlenmigenliking tüpeylidin, emdi qan séni qoghlap yürüdu. ⁷ Men Séir téghini weyrane we chöl-bayawan qilip, uningdin bésip ötküchi hem uninggha qaytquchini üzüp tashlaymen. ⁸ Men uning taghlirini öltürülgenliri bilen toldurimen; séning égzizlikliringde, séning jilghiliringda, séning barliq jiraliringda qilich bilen öltürülgenler yiqilidu. ⁹ Men séni menggüge weyrane qilimen; séning sheherliring ademzatsiz bolidu; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

¹⁰ — Chünki sen: «Bu ikki el, ikki memliket Méningki bolidu, biz ulargha ige bolimiz» déginging tüpeylidin — gerche Men Perwerdigar shu yerde bolghan bolsammu —, ¹¹ emdi Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men séning nepritingdin chiqqan achchiqing boyiche we hesiting boyiche sanga muamile qilimen; Men üstüingge höküm chiqirip jazalishim bilen, Men ular arisida Özümni körsitimen.

¹² Shuning bilen séning Israil taghlirigha qarap: «Ular weyran boldi, ular bizge yem bolushqa teqdim qilindi» dégen barliq haqaretliringni Men Perwerdigarning anglighinimni senler tonup yétisiler. ¹³ Uning üstige aghzinglarda siler Manga qarshi chiqip özünglarni chong körsitip, Manga kupurluq qilghan sözünglarni köpeytkensiler; Men ularni anglidim. ¹⁴ Shunga Reb

34:26 «Men ularni hem égzizlik etrapidiki jaylarni beriketlik qilimen» — «égizlikim» (yaki «dönglüküm») Zion téghini körsitidu.

34:29 Ez. 36:6-38

34:31 Yuh. 10:11

35:2 «yüzüingni Séir téghigha qaritip, bésharet bérup uni eyiblep mundaq dégin: —» — «Séir» Édomning bashqa bir ismi. Oqurmenlarning éside belkim barki, Yaqup we Édom uka-aka bolup, ular arisida öchmenlik peyda bolghan. Gerche Édom Yaqupni kechürüm qilghan bolsimu, uning kényinki ewladliri bolghan Édomiylar Yaqupning ewladliri bolghan Israilgha küchlik öchmenlik saqlap kelgen.

35:5 Ez. 25:15

35:10 «Bu ikki el, ikki memliket Méningki bolidu» — «ikki el, ikki memliket» Yehuda we Israil (shimaliy padishahliq)ni körsitidu.

35:10 Zeb. 83:12

Perwerdigar mundaq deydu: — Pütkül yer yüzi shadlinip ketkinide, Men séni weyrane qilimen.
¹⁵ Israil jemetining mirasi weyran qilinghanda buningdin sen shadlanghiningdek, Menmu sanga shundaq qilimen; senmu, i Séir téghi we barliq Édom — silerning barliqinglar weyrane bolidu; we Édomiylar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

Xuda Özining nomi üçün Israilni eslige keltüridu

36¹ Emdi sen, i insan oghli, Israil taghlirigha bésharet bérip mundaq dégin: — Israil taghliri, Perwerdigarning sözini anglanglar: —

² Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Düşmenning silerge qarap: «Wah! Menggü yuqiri jaylar bizge tealluq boldi!» dégini tüpeylidin,³ shunga bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Berheq, chünki ular silerni weyrane qilip, ellerdin qalghanlirigha tewe qilishqa heryandin silerni ezgenliki tüpeylidin, we siler eller arisida söz-chöçek we töhmet obyékti bolup qalghanliqinglardin,⁴ emdi shunga, i Israil taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglanglar: — Reb Perwerdigar ellerdin qalghanlirigha olja hem mazaq obyékti bolup qalghan taghlar, égzizlikler, jiralar we jilghilargha, weyran bolghan xarabiler we tashliwétilgen sheherlerge mundaq deydu: —

⁵ Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Xushal bolushup qelbidiki pütün öchmenliki bilen Méning zéminimni özlirige tealluq bolushqa békitip, uni bulang-talang qiliwalayli dégen ellerdin qalghanlirigha we Édomdikilerning hemmisige berheq, Men Öz xelqimge bolghan qizghinliqimdin chiqqan achchiq otida söz qildim: —

⁶ Israil zémini toghruluq bésharet bérip, taghlar, égzizlikler, jiralar we jilghilargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Öz xelqimge bolghan qizghinliqimdin qehrim bilen söz qildim — chünki siler ellerning mazaq-ahaneltirini yégensiler..

⁷ — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qolumni kötürüp shundaq qesem ichkenki, berheq, etrapinglardiki eller özining mazaq-ahaneltirini özi ishitidu.⁸ Lékin siler, i Israil taghliri, shaxlinisiler, xelqim Israilgha méwe bérísiler; chünki ular pat arida qaytip kélidu.

⁹ Chünki mana, Men siler teripinglardidurmen; Men silerge qaraymen, siler yumshitisiler hem térilisiler.¹⁰ We Men üstünglarda ademlerni, yeni Israilning pütkül jemetini, ularning barliqini köpeytemen; sheherler ahalilik bolidu, xarabiler qaytidin qurulidu.¹¹ Men üstünglarda adem hem haywanlarni köpeytemen, ular awup nesil köridu; Men ötkén zamanlardikidek silerni olturaqliq qilimen; berheq, halinglarni eslidikidin ewzel qilimen; siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétísiler.

¹² Men üstünglarga ademlerni, yeni xelqim Israilni mangdurimen; ular silerge igidarchiliq qilidu, siler ularning mirasi bolisiler; siler yene ularni baliliridin juda qilmaysiler.¹³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki ularning silerge: «Siler ademlerni yeysiler, öz élinglarni balilardin juda qilghansiler!» dégini tüpeylidin,¹⁴ emdi siler yene ademlerni yémeysiler, öz élinglarni baliliridin yene juda qilmaysiler, deydu Reb Perwerdigar.

¹⁵ — Men silerge yene ellerning mazaq-ahaneltirini anglatquzmaymen; siler ellerning tapa-tenisini yene kötürmeysiler, siler öz élinglarni qaytidin yiqitmaysiler, — deydu Reb Perwerdigar.

¹⁶ Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

36:1 Ez. 6:2

36:2 Ez. 35:10

36:3 «Chünki ular silerni weyrane qilip, ellerdin qalghanlirigha tewe qilishqa heryandin silerni ezgenliki tüpeylidin,...» — mushu ayettiki «ular» we «(yat) ellerdin qalghanlar» belkim (1) «Babil» we «bashqa eller»ni körsitidu; (2) axirqi zamandiki «dejjal we uninggha béqinghan eller»ni we ulardin «bashqa eller»ni körsitidu. Babil Israilni ishghal qilip bulang-talang qilghandin kéyin asasen uni tashlap ketti; etrapidiki eller qalghan xelqning ajizliqidin paydilinip uni téximu köprek bulang-talang qildi.

36:6 Ez. 34:29

¹⁷ I insan oghli, Israil jemeti öz zéminida turghan chaghlarda, ular öz yoli hem qilmishliri bilen uni bulghighan; Méning aldimda ularning yoli ay körgen ayalning napakliqigha oxshash.

¹⁸ Shunga zémingha tökken qan üçün, zéminni mebudliri bilen bulghighanliqi üçün, Men qehrimni ular üstige töktüm; ¹⁹ Men ularni eller arisigha tarqitiwettim, ular memliketler ichige tarilip ketti; Men ularning yolliri hem qilmishliri boyiche ularning üstige höküm chiqardim.

²⁰ Ular baridighan herqaysi ellerge kelgende, ular toghrisida: «Bular Perwerdigarning xelqi, biraq ular Uning zéminidin chiqqan!» — déyilgende, ular yenila Méning pak-muqeddes namimni bulghighan; ²¹ Biraq Men Israil jemeti barghan herqaysi eller arisida bulghanghan pak-muqeddes namim üçün köngül böldüm. ²² Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men bu ishni silerni dep emes, i Israil jemeti, belki siler barghan herqaysi eller arisida siler bulghighan öz pak-muqeddes namim üçün qilimen. ²³ Men eller arisida bulghanghan, Özümning büyük namimni pak-muqeddes dep körsitmen; namimni del siler ular arisida bulghighan; ularning köz aldida Men Özümni silerning aranglarda pak-muqeddes körsetkinimde, eller Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. ²⁴ Men silerni eller arisidin élip, memliketler ichidin yighip, silerni öz zémininglarga qayturimen.

²⁵ — Men süpsüzük suni üstünglarga chachimen, buning bilen siler pak bolisiler. Silerni hemme paskiniliqlinglardin we butliringlardin paklaymen. ²⁶ Men silerge yéngi qelb bérimen, ichinglarga yéngi bir roh salimen; téninglardiki tash yürekni élip tashlap, méhrlik bir qelbni ata qilimen. ²⁷ Méning Rohimni ichinglarga kirgüzüp, silerni emr-permanlirim boyiche mangghuzimen, hökümlirimni tutquzimen, shuning bilen ulargha emel qilisiler; ²⁸ siler Men ata-bowiliringlarga teqdim qilghan zéminda yashaysiler; Méning qowmim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen. ²⁹ Men silerni barliq paskinichilikdin qutquzimen; Men bughdayni awun bolushqa buyruymen; üstünglarga héch acharchiliqni qoymaymen; ³⁰ Men derexlarning méwisini we étizdiki mehslatlarni awutimenki, siler acharchiliq tüpeylidin eller arisida shermende bolmaysiler. ³¹ Siler rezil yolliringlar we nachar qilmishliringlarni eslep, qebihlikliringlar we yirginchlik qilghanliringlar üçün öz-özünglardin yirginisiler. ³² Silerge melum bolsunki, bu ishni qilishim siler üçün emes, — deydu Reb Perwerdigar, — öz yolliringlar üçün xijil bolup shermende bolunglar, i Israil jemeti..

³³ — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qebihlikliringlardin paklighan künide, Men sheherlerni ahalilik qilimen, xarabe qalghan jaylarmu qaytidin qurulidu. ³⁴ Weyran qilinghan zémin ötüp kétiwatqan herbirining köz aldida weyrane körünsimu, u qaytidin térilidu. ³⁵ Shuning bilen ular: «Bu weyran qilinghan zémin xuddi Érem baghchisidek boldi; xarabe, weyran qilinghan sheherler hazir mustehkemlendi, ahalilik boldi» — deydu..

³⁶ We etrapida qalghan eller Menki Perwerdigarning buzulghan jaylarni qurghuchi hem weyrane qilinghan yerlerni qaytidin tériughuchi ikenlikimni bilip yétidu; Menki Perwerdigar söz qildim, buninggha emel qilimen..

³⁷ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men yenila Israilning jemetining bu ishlarni tileydighan dua-tilawetlirige ijabet qilghuchi bolimen; Men qoy padisidek ularning ademlinirini awutimen;

³⁸ Muqeddes dep ayrilghan qurbanliq qoy padisidek, békitilgen héyt-bayramlirigha béghishlanghan qoy padisi Yérusalémgha toldurulghandek, xarabe bolghan sheherler qaytidin adem padiliri bilen toldurulidu; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.

36:20 Yesh. 52:5; Rim. 2:24

36:26 «...méhrlik bir qelbni ata qilimen» — ibarniy tilida bu söz «...gösh yürekni ata qilimen» déyilgen.

36:26 Yer. 32:39; Ez. 11:19

36:29 Ez. 34:29

36:31 Ez. 6:9; 20:43; 16:61,63

36:32 «bu ishni qilishim siler üçün emes,...» — démek, bu ishni Xuda Özi üçün qilidu.

36:35 Yesh. 51:3; Ez. 28:13

36:36 Ez. 17:24; 22:14; 37:14

Quruq söngeklerni tolghan jilgha — Israilning tirilishi

37¹ Perwerdigarning qoli wujudumgha qondi; Perwerdigar meni Rohi bilen kötürüp chiqip, bir jilghining otturisigha turghuzdi; u yer söngeklerni taldi.² U meni söngeklerni etrapidin uyaq-buyaqqa ötküzdi; mana, bu ochuq jilghida söngeklerni intayin nurghun idi; we mana, ular intayin qurup ketkenidi.

³ U mendin: — I insan oghli, bu söngeklerni qaytidin yashnamdu? — dep soridi. Men: — I Reb Perwerdigar, sen bilisen, — dedim.

⁴ U manga mundaq dedi: I insan oghli, bu söngeklerni üstige bésharet bérip mundaq dégin: «I quruq söngeklerni, Perwerdigarning sözini anglanglar! ⁵ Reb Perwerdigar bu söngeklerni mundaq deydu: — Mana, Men silerni bir roh-nepes kirgüzimen, we siler hayat bolisiler. ⁶ Men üstünlargha pey-singirlerni salimen, silerni tére bilen yapimen, silerni roh-nepes kirgüzimen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler».

⁷ Shunga men buyrulghini boyiche bésharet berdim; men bésharet bérishimge, bir shawqun kötürüldi, mana jalaq-julaq bir awaz anglandi, söngeklerni jipsiliship, bir-birige qoshuldi.

⁸ Men kördüm, mana, pey-singirler we et ularning üstige kélip ularni qaplidi; biraq ularda héch roh-nepes bolmide.

⁹ U manga: — I insan oghli, roh-nepeske bésharet bérip mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Töt tereptin shamal kelgeysiler, i roh-nepes, we mushu öltürülgenler tirilsun üçün ularning üstige püwlenler» — dedi.

¹⁰ Shunga men buyrulghandek bésharet bériwidim, roh-nepes ulargha kirdi-de, ular hayat bolup tik turdi — büyük bir qoshungha aylandi.

¹¹ We U manga mundaq dedi: — I insan oghli, bu söngeklerni bolsa Israilning pütün jemetidur. Mana, ular: «Bizning söngeklirimiz qurup ketti, ümidimiz üzüldi; biz tügeshtuq!» — deydu.

¹² Shunga bésharet bérip ulargha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men görünlarni échip, silerni görünlardin chiqirimen, i Méning xelqim, silerni Israil zéminigha élip kirimen; ¹³ Men görünlarni achqinimda, silerni görünlardin chiqarghinimda, i Méning xelqim, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. ¹⁴ We Men Öz Rohimni silerni kirgüzimen, siler hayat bolisiler; we Men silerni öz zémininglarda turghuzimen; siler Menki Perwerdigarni shundaq sözni qilip, shuni ada qildi, dep bilip yétisiler».

Ikki tayaqning bir bolushi toghruluq bésharet

¹⁵ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

¹⁶ I insan oghli, bir tayaqni élip, uning üstige «Yehuda we uning hemrahliri bolghan Israilar üçün» dep yazghin; yene bir tayaqni élip, uning üstige «Yüsüp, yeni Efraim we uning hemrahliri bolghan pütün Israil jemetidikiler üçün» dep yazghin; ¹⁷ we ularni bir-birige ulap qoy; ular qolungda bir bolsun.

¹⁸ Xelqimdikiler sendin: «Bu ishlar bilen némini chüshendürmekchi bizge dep bermensen?» dep sorisa, ¹⁹ ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Efraimning we uninggha hemrah bolghan Israil qebililirining qoli tutqan Yüsüpning tayiqini élip, uni Yehudaning tayiqigha qoshup ulap, ularni birla tayaq qilimen; ular Méning qolumda bir tayaq bolidu.

²⁰ Sen yazghan tayaqlarni ularning köz aldida qolungda tutup ulargha shundaq dégin: —

²¹ «Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, Men Israil balilirini barghan eller arisidin élip,

37:1 «Perwerdigar meni Rohi bilen kötürüp chiqip,...» — ibranij tilida «Perwerdigar meni Roh bilen kötürüp chiqip,...». Démek, Perwerdigar Öz Rohi bilen peyghemberni kötürdi.

37:5 «men silerni bir roh-nepes kirgüzimen, we siler hayat bolisiler» — ibranij tilida «roh» we «nepes» bir söz.

37:9 «roh-nepeske bésharet bérip mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Töt tereptin shamal kelgeysiler, i roh-nepes,...» — ibranij tilida «roh» (yaki «roh-nepes») we «shamal» bir söz.

— «Töt tereptin shamal kelgeysiler, ...» ibranij tilida «töt tereptiki shamaldin kelgeysiler, ...»

ularni heryandin yighip öz zéminigha épkélimen. ²² Men ularni Israil taghlirining üstide bir el qilimen; bir padishah ularning hemmisige padishah bolidu; ular qaytidin ikki el bolmaydu, yaki qaytidin ikki padishahliqqa héch bölünmeydu. ²³ Ular özlirini qaytidin ularning mebudliri, lenetlik ishliri yaki asiylirlirining héchqayisisi bilen héch bulghimaydu; Men ularni gunah ötküzgen olturaqlashqan jayliridin qutquzup, ularni paklandurimen; ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. ²⁴ We méning qulum Dawut ulargha padishah bolidu; ularning hemmisining birla padichisi bolidu; ular Méning hökümlirimde méngip, Méning belgilimilirimni tutup ulargha emel qilidu. ²⁵ Ular Méning qulum Yaqupqa teqdim qilghan, atabowiliringlar turup kelgen zéminda turidu; ular uningda turidu — ular, ularning baliliri, we balilarning baliliri menggü turidu — Méning qulum Dawut ularning shahzadisi bolidu. ²⁶ Men ular bilen aman-xatirjemlik béghishlaydighan bir ehde tüzimen; bu ular bilen menggülik bir ehde bolidu; Men ularni joyida makanlashturup awutimen; we Méning muqeddes jayimni ular arisigha menggü tikleymen. ²⁷ Méning turalghu jayim ularda bolidu; Men ularning Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu. ²⁸ Méning pak-muqeddes jayim ular arisida menggüge tiklengende, emdi eller Özüm Perwerdigarning Israilni pak-muqeddes qilghuchi ikenlikimni bilip yétidu».

Axirqi zamanlar — «Gog»ni eyibleydighan bésharet

38¹ Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

² Insan oghli, yüzüngni Magog zéminidiki Rosh, Meshek we Tubalning emiri Gogqa qaritip uni eyiblep bésharet bérip shundaq dégin: —

³ Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; ⁴ Men séni arqanggha yandurup, éngikingge ilmeklerni sélip, sen we pütün qoshunungni — atlar we atliq eskerlerni, hemmisi toluq qorallanghan, sipar-qalqanlarni kötürgen, qilich tutqan top-top kishilarni jengge chiqirimen; ⁵ Pars, Éfiopiye we Put, hemmisi qalqan-dubulgha bilen qorallanidu. ⁶ — Gomér we uning barliq top-top ademliri, shimalning eng qeridin kelgen Torgamah jemeti we uning barliq top-top ademliri, bu köp eller sanga hemrah bolup bille bolidu. ⁷ Özüngni teyyarla; sen we sanga yighilghan barliq top-top ademliring teyyarlanghan pétida bol; sen ulargha nazaretchilik qilisen..»

⁸ Köp künlerdin kéyin sen jengge chaqirilisen; sen axirqi yillarda qilichtin qutquzulghan, köp

37:22 Yuh. 10:16

37:24 Yesh. 40:11; Yer. 30:9; Ez. 34:23

37:25 «Méning qulum Dawut ularning shahzadisi bolidu» — bu sözning meniside ikki mumkinchilik bar: — (1) Xuda Dawut padishahni tirildurup ulargha padishah süpitide tikleydu. (2) mushu sözler Dawutning ewladi Qutquzhuchi-Mesihni körstidu (34-babni köring). Bizningche her ikkisi toghridur. Shu chaghdá Xudaning selteniti yer yüzige kelgende, Dawut peyghember yer yüzide turup, Israil we alemning heqiqiy padishahi we padichisi bolghan Mesihke wekil bolup ularning padishahi bolushi mumkin.

37:26 Zeb. 89:3-4; Ez. 34:25; 2Kor. 6:16

37:27 «Méning turalghu jayim ularda bolidu; Men ularning Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu» — mushu bésharet 40-48-bablarda tepsiliy halda échilidu.

37:27 Ez. 11:20; 14:11

38:2 «yüzüngni Magog zéminidiki Rosh, Meshek we Tubalning emiri Gogqa qaritip...» — bashqa birxil terjimisi: «yüzüngni Magog zéminidin bolghan Meshek we Tubalning kattiwash shahzadisi bolghan Gogqa qaritip...». Meshek we Tubal shu dewrlerde hazirqi Türkiyede turghan ikki qebile idi. Ularining hazirqi Rusiyedeki «Moskwa» we «Tobolsk» bilen munasiwiti bar bolushi mumkin. Bezi alimlar «Rosh»ni hazirqi «Rusiye» bilen munasiwiti bar, dep qaraydu.

38:2 Weh. 20:8

38:4 Ez. 29:4; 39:2

38:5 «Put» — hazirqi «Liwiye» («Libya»).

38:6 «Gomér» — bezi alimlar «Gomér»ni hazirqi «Gérmaniye» bilen munasiwiti bar, dep qaraydu. «Torgamah»ning kim ikenlikini bir néme déyish tes, biraq Pelestin yaki Babilgha nisbeten «shimaliy eng qeri» bolghan jay Sibiriye.

38:7 «sen ulargha nazaretchilik qilisen» — bashqa birxil terjimisi: «sen ulargha muhapizetchi bolisen».

ellerdin yig'ilgan xelqning zéminigha, yeni uzundin béri weyran qélinip kelgen Israil taghli-righa hujum qilisen; uning xelqi ellerdin yig'ilgan bolup, ularning hemmisi aman-ésen turi-wéridu; ⁹ sen, barliq top ademliring we sanga hemrah bolghan nurghun eller bilen bille algha bésip, boran-chapqundek kélisen; sen yer yüzini qaplig'han buluttek bolisen»..

¹⁰ — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Shu küni shundaq boliduki, könglünge bashqiche xiyal-lar kirip, sen rezil hiyle-neyrengni oylap chiqisen; ¹¹ sen: «Men sépilsiz yéza-kentler jaylashqan zéminigha bésip kirimen; men aman-ésen turuwatqan bir xelqge yéqinlishimen — ularning hemmisi sépilsiz, taqaqsiz we derwazisiz turuwatidu», deysen, — ¹² «Shuning bilen oljilarni élip, bulang-talang qilimen; qolumni eslide weyran bolup emdilikte makanliq bolghan jaylarga, el-lerdin yig'ilghan, mal-dunyagha ige bolghan, dunyaning kindikide yashawatqan xelqge qarshi qilimen».

¹³ Shu tapta Shéba, Dédan, Tarshishtiki sodigerler barliq yash shirliri bilen sendin: «Sen olja élishqa keldingmu? Sen top-top ademliringni bulang-talang qiliwélishqa — altun-kümüşni élip kétishke, mal-dunyani élip kétishke, zor bir oljigha érishiwélishqa yighdingmu?» — dep soraydu..

¹⁴ Shunga bésharet bergin, i insan og'li, Gogqa shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Méning xelqim Israil aman-ésen bolidighan künini, sen bilip yetmemsen? ¹⁵ Sen öz jayingdin, yeni shimalning eng chet jayidin chiqisen, sen we sanga hemrah bolghan nurghun eller, hemmisi atliq bolup, top-top ademler, chong qoshun bolisen. ¹⁶ Sen yer yüzini qaplig'han buluttek xelqim Israilgha qarshi chiqisen — bu axirqi zamanlarda bolidu — Men séni öz zémi-nigha qarshilishishqa chiqirimen; shundaq qilip Men sen arqiliq, i Gog, ellerning köz aldida Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsetkende, ular Méni tonuydu».

¹⁷ — Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Men qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqiliq bésharet qilghan birsi sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqla köp yillardin béri, Méning séni xelqimge qarshilishishqa chiqiridighanliqim toghruluq bésharet bergen emesmu?».

¹⁸ We shu küni, yeni Gog Israil zéminigha qarshi chiqqan küni shundaq boliduki, — deydu Reb Perwerdigar, — ghezipim bilen Méning qehrim örlep chiqidu. ¹⁹ Méning Öz xelqimge bolghan qizghinliqimdin, ghezep bilen shundaq söz qilghanmenki, Israil zéminida zor yer tewresh bolidu; ²⁰ shuning bilen déngizdiki béliqlar, asmandiki uchar-qanatlar, daladiki haywanlar, yer yüzidiki ömiligüchi haywanlar we yer yüzide turghan barliq insanlar Méning yüzüm aldida tewrinip kétidu; taghlar örülüp, tik yarlar ghulap kétidu, barliq tamalar yerge örülüp chüshidu.

²¹ Men barliq taghlirimda uning bilen qarshilishishqa bir qilich chaqirimen, — deydu Reb Perwerdigar, — herbirsining qilichi öz qérindishige qarshi chiqidu. ²² Men waba késili we qan töküsh bilen uninggha höküm chiqirip jazalashqa kirishimen; Men uninggha, uning qoshunliri üstige, uninggha hemrah bolghan nurghun eller üstige dehshetlik yamghur, zor möldür tash-liri, ot we güngürt yaghdurimen; ²³ Men Özümni ulughlap, Özümni pak-muqeddes dep körsiti-men; we nurghun ellerning köz aldida namayan bolimen, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

38:9 Ez. 30:18

38:13 «Shéba, Dédan, Tarshish...» — «Shéba» we «Dédan» — Ereb milletliri idi. «Tarshish» — chong bir soda shehiri (yuqiriqi 27:12-ayettiki izahatni körüng).

—«Yash shirliri» — bulargha oxshaydighan, ular bilen soda qilidighan eller. Ayetning menisi belkim Gog Israilgha hujum qilghanda ularmu ehwaldin paydilanmaqchi bolidu.

38:17 «Men qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqiliq bésharet qilghan birsi sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqla köp yillardin béri, Méning séni xelqimge qarshilishishqa chiqiridighanliqim toghruluq bésharet bergen emesmu?» — bu ayet üstide biz «qoshumche söz»imizde toxtilimiz.

38:19 Ez. 36:5, 6

Gog we Magog toghruluq bésharetning bashqa tepsilatliri

39¹ «Emdi sen, i insan oghli, Gogni eyiblep bésharet bérip shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; ² Men séni arqanggha yandurup, yéteklep, séni shimalning eng qeridin chiqirimen, Israilning taghliri üstige tajawuz qildurimen; ³ Men oqyayingni sol qolungdin urup tashlighuziwétimen, oqliringni ong qolungdin chüshüriwétimen; ⁴ sen Israil taghlirining üstige yiqilisen; sen we séning barliq qoshunliring, sanga hemrah bolghan eller yiqilisiler; Men séni barliq yirtquch uchar-qanatlarğa gösh, daladiki barliq haywanlarğa ow bolushqa teqdim qildim... ⁵ Sen dalada yiqilisen; chünki Men shundaq söz qildim, — deydu Reb Perwerdigar. ⁶ Men Magog üstige we déngiz boyida aman-ésen turghanlarğa ot yaghdurimen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. ⁷ Méning pak-muqeddes namimni xelqim Israil arisida tonutimen; pak-muqeddes namimning qaytidin bulghinishqa qet'iy yol qoymaymen; eller Méning Perwerdigar, Israilda turghan Muqeddes Bolghuchisi ikenlikimni bilip yétidu.

⁸ Mana, u kélidu! Bu ishlar choqum bolidu, — deydu Reb Perwerdigar, — bu del Men éytqan künidur. ⁹ Israil sheherliride turuwatqanlar chiqip qorallarni, jümlidin sipar-qalqanlar, oqyalar, toqmaqlar we neyzilerni köydürüp ot qalaydu — ular bular bilen yette yil ot qalaydu. ¹⁰ Daladin héch otun élinmaydu, ormanlardin héch yaghach késilmeydu; chünki ular qorallarni ot qalashqa ishlitidu; ular özliridin olja tutqanlarni olja tutidu, özlirini bulang-talang qilghanlarni bulang-talang qilidu, — deydu Reb Perwerdigar.

¹¹ We shu künde shundaq boliduki, Israil zéminidin, yeni déngizning sherqiy qirghiqidin ötidighanlarning jilghisidin Gogqa bir yerlik bolushi üçün bir orunni bérimen; bu yerlik bolsa ötküchilerning yolini tosidu; ular shu yerde Gog we uning barliq top-top ademlirini kömidu; u «Hamon-Gog jilghisi» dep atilidu. ¹² Israil jemeti zéminini halal qilish üçün, ularni yette ay kömidu; ¹³ zémindiki barliq xelq ularni yerlikke qoyidu; shuning bilen Özüm ulughlanghan mushu künde bu ish ulargha sherep bolidu, — deydu Reb Perwerdigar.

¹⁴ Ular birnechche ademni zéminni dawamlıq arilap, tajawuzchilarning zémin yüzide qalghan jesetlirini kümüshtek alahide ishni qilish üçün ayriydu; ular shu yette ay tügigende, andin jesetlerni izdesh xizmitini bashlaydu. ¹⁵ Bu «zémindin ötküchiler» aylinip yüridu; eger birsi ademning ustixinini körge bolsa, u uning yénigha bir belge tikleydu; «izdep kömgüchiler» uni Hamon-Gog jilghisigha depne qilghuche belge turidu ¹⁶ (jilghida «Hamonah» dep atalghan bir sheher bolidu). Ular shu yol bilen zéminni paklaydu..

¹⁷ — «We sen, i insan oghli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Herqandaq uchar-qanatlar, daladiki barliq haywanlarğa mundaq dégin: «Yighiliship kélinglar, Men silerge qilmaqchi bolghan qurbanliqimgha, yeni Israil taghliri üstide qilinghan chong qurbanliqqa heryandin jem bolunglar! Siler shu yerde gösh yep, qan ichisiler. ¹⁸ Siler baturlarning göshini, yer yüzikidi shahzadilarning qénini — qochqarlarning, öchkilerning, torpaqlarning qénini ichisiler — ularning hemmisi Bashandiki bortalghan mallardur! ¹⁹ Siler Men silerge qilmaqchi bolghan qurbanliqimdin, toyghuche may yep, toyghuche qan ichisiler! ²⁰ Siler dastixinimda atlar we jeng harwisidikiler, baturlar, barliq jengchi palwanlar bilen toyunisiler» — deydu Reb Perwerdigar. ²¹ — we Men Öz shan-sheripimni eller arisigha körsitimen, barliq eller Méning yürüzgen

39:2 Ez. 38:4

39:4 Ez. 33:27

39:11 «Hamon-Gog» — «Gognıng top-top ademliri» dégenlik.

39:14 «Ular birnechche ademni zéminni dawamlıq arilap, tajawuzchilarning zémin yüzide qalghan jesetlirini kümüshtek alahide ishni qilish üçün ayriydu» — bu xizmetni qilish üçün nechche ademni alahide «ayrish» kérek bolidu — chünki jesetlerge tégish ademni «napak» qilip, ibadetxanigha kirishke layaqetsiz qilidu.

39:16 «Hamonah» — «zor bir top ademler» dégenlik.

jazalirimni we ularning üstige qoyghan qolumni köridü. ²² We shu künden tartip Israil jemeti Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu.

²³ Eller Israil jemetining qebihlikli, Manga asiyliq qilghanliqi tüpeylidin sürgün bolghanliqini bilip yétidu; mana, Men yüzümni ulardin yoshurup, ularni düşmenlirining qoligha tapshurdum; ularning hemmisi qilichlinip yiqildi. ²⁴ Ularning paskinichiliqi we asiyliqliri boyiche Men ularni bir terep qildim, yüzümni ulardin yoshurdum».

Xudaning Israil üçün axirqi meqsetliri

²⁵ Shunga Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Men hazir Yaqupni sürgün bolghanliqidin eslige qayturup, pütkül Israil jemeti üstige rehim qilip, Öz pak-muqeddés namim üçün otluq qizghinliqimni körsitimen... ²⁶⁻²⁷ Öz zéminida aman-ésen turghinida, héchkim ularni qorqutmaydighan chagh kelgende, Men ularni ellerdin qayturup, düşmenlirining zéminliridin yighqinimda, we köp ellerning köz aldida Özümning pak-muqeddés ikenlikimni körsetinimde, shu chaghda ular xijalitini we Mendin yüz örüp qilghan asiyliqining barliq gunahini kötüridu; ²⁸ ular Méning ularni eller arisigha sürgün qildurghanliqim tüpeylidin, we andin ulardin héchqaysisini shu yerde qaldurmay öz zéminigha yighqanliqim tüpeylidin, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu; ²⁹ we Men yüzümni ulardin qayta héch yoshurmaymen; chünki Men Israil jemeti üstige Öz Rohimni quyghan bolimen, — deydu Reb Perwerdigar..

Yéngi ibadetxanani ayan qilidighan alamet körünüş Sxémilarni körüng

40¹ Bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili, yilning bëshida, ayning oninchi künide, yeni sheher bösülgendin on töt yil kéyin — del ashu künide Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qondi, we U méni sheherge apardi... ² Xudaning alamet körünüşliride U méni Israil zéminigha apirip, intayin égiz tagh üstige orunlashturdi; taghning jenubiy teripide sheherdek bir qurulus turatti... ³ U méni shu yerge apardi; mana qolida kanap tanisi we ölchem xadisini tutqan, misning körünüşhide bolghan bir kishi; u derwazida turatti. ⁴ Bu kishi manga: «Insan oghli, közliring bilen körüp, quliqing bilen anglap, könglüngni men sanga körsitidighan barliq ishlargha baghlighin; chünki buning sanga körsitilishi üçün sen mushu yerge élip kélinding. Israil jemetige barliq körginingni ayan qil» — dédi.

⁵ We mana, ibadetxanining hemme teripide tam bar idi. U kishining qolida alte gezlik ölchem xadisi bar idi; shu chaghdiki «bir gez» bir gez bir aliqangha toghra kéletti. U tamning kenglikini ölchidi, bir «xada» chiqti; égzikli bolsa, bir «xada» chiqti... ⁶ U sherqqe qaraydighan derwazigha kélip, uning pelempeylirige chiqti; uning bosughisining kenglikini ölchidi, u bir xada chiqti. Yene bir teripining kenglikini bir xada chiqti. ⁷ Derwazining ichidiki herbir «oyuq öy»ning uzunluqi bir

39:25 «Öz... otluq qizghinliqim» — ibraniiy tilida «Öz... hesetim».

39:29 Yo. 3:1; Ros. 2:17

40:1 «Bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili... Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qondi, we u méni sheherge apardi» — Eskertish: bu 40-44 bablarda terjimimizning bezi yerliride oqurmenlerge yordami bolsun dep bezi ayetlerge söz qoshtuq. Ular eslidiki tékistning bir qismi bolmisimu, ular tékistning menisini toghra chüshinishimizge yordam béridu. Biz adettikidek bundaq sözlerni «sus qilduq». «bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili, yilning bëshida, ayning oninchi künide...» — bu alamet körünüş birinchi körünüştin 19 yil kéyin idi.

40:1 Ez. 33:21

40:2 «sheherdek bir qurulus turatti» — yaki «bir sheherning qarisi turatti».

40:5 «ibadetxana» — ibraniiy tilida peqet «öy» déyilidu. Mushu yerde «ibadetxana» «muqeddessxana» (41-bab) we uning hoylisini öz ichige alidu. «u kishining qolida alte gezlik ölchem xadisi bar idi» — Muqeddés Kitapta ishlatilgen «gez» ademning qolining jeynektin barmaqning uchighiche bolghan ariliqi (texminen 45 santimetr) idi. «shu chaghdiki «bir gez» bir gez bir aliqangha toghra kéletti» — shunga bu bablarda ishlatilgen «gez» uningdin uzun, texminen 53 santimetr hésablinatti.

—Derwazisining qandaq ikenlikini chüshinish üçün, towendiki «kélíchektiki muqeddés ibadetxana»ni körsitidighan sxémilarni körüng. «U tamning kenglikini ölchidi, bir «xada» chiqti; égzikli bolsa, bir «xada» chiqti» — oqurmenlerning éside bolsunki, bir «xada» alte gez idi.

xada, kenglikli bir xada idi; oyuq öylarning ariligi besh gez idi; derwazining ichidiki bosugha, yeni ichkirige qaraydighan dehlizning aldidiki bosughining ikki teripining uzunluqi ayrim-ayrim bir «xada» chiqti; ⁸ u derwazining ichkirige qaraydighan dehlizni ölchidi, uzunluqi bir xada chiqti.

⁹ U derwazining dalinining uzunluqini ölchidi, sekkiz gez chiqti; uning keshikining yénidiki tamning qélinliqi ikki gez chiqti. Mushu dalan ichkirige qaraytti.

¹⁰ Sherqqé qarighan derwazining ichide, u teripide üchtin, bu teripide üchtin oyuq öyler bar idi. Üchilisi oxshash ölchemde idi; üch öyning ikki yan témi oxshash qélinliqta idi. ¹¹ U derwazini ölchidi, kenglikli on gez chiqti; uning jemiyy uzunluqi on üch gez idi. ¹² Bu yandiki oyuq öylarning aldida bir gez qélinliqtiki bir toasma tam bar idi, we u yandiki oyuq öylarning aldida bir gez qélinliqta bir toasma tam bar idi; heryandiki oyuq öylarning kenglikli alte gez idi.

¹³ U derwazining jemiyy kenglikini, yeni bu tereptiki oyuq öyning ölçüsining arqa léwighiche yigirme besh gez chiqti; bu tereptiki oyuq öyning ishiki bilen u tereptiki oyuq öyning ishiki bir-birige qarishatti.

¹⁴ U ichki hoyligha kirish éghizidiki tüwrüklerni ölchidi; ularning égzizlikli atmish gez chiqti; derwaza témi bu hoylining tüwrüklirini orap turghanidi. ¹⁵ Derwazining tüwidin dalanning ichki éghizighiche ellik gez chiqti. ¹⁶ Oyuq öylarning herbirining udul témida, shundaqla oyuq öylarning ariliqida, dalanning yénida oxshashla rojekler bar idi; mushu rojekler sirtigha qarap tariyip mangghan idi; herbir ariliqtiki tam-tüwrüklerge palma derexliri neqqishlengenidi.

Sirtqi hoyla — sxémini körüng

¹⁷ U méni sirtqi hoyligha apardi; mana, kichik xanilar, we sirtqi hoylini chöridep yasalghan tash taxtayliq supa; supining üstige ottuz kichik xana sélinghan. ¹⁸ Bu tash taxtayliq supa hoylidiki derwazilargha tutashqan, uning kenglikli ularning uzunluqigha barawer idi; bu «pes tash supa» idi. ¹⁹ U töwenki derwazining ichi teripidin ichki hoylining sirtqi témighiche bolghan ariliqni ölchidi; sherq we shimal tereplerningmu yüz gez chiqti.

Bashqa ikki derwazisi

²⁰ Andin sirtqi hoyligha kiridighan, shimalgha qaraydighan derwazining uzunluqi we kenglikini ölchidi. ²¹ Uning bu teripide üchtin oyuq öy, u teripide üchtin oyuq öy bar idi; uning tüwrükliri, dalanliri birinchi derwaziningkige oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglikli yigirme besh gez. ²² Uning dériziliri, dalanliri, palma derex neqishliri sherqqé qaraydighan derwaziningkige oxshash idi; kishiler uning yette basquchluq pelempeyi bilen chiqatti; uning dalini ichkirige qaraytti. ²³ Ichki hoylida shimal we sherqtiki derwazilargha udul birdin derwaze turatti; u derwazidin derwazighiche ölchidi, yüz gez chiqti.

²⁴ U méni jenub terepke apardi; mana, jenubqimu qaraydighan bir derwaza bar idi; u uning tüwrükliri, dalanlirini ölchidi, ular bashqilirigha oxshash idi. ²⁵ Derwazining we

40:7 «oyuq öy» — démek, aldingi témi yoq öy. «Oyuq öy»larning aldi karidor (dehliz) bolatti.

40:11 «U derwazining «kirish éghizi»ni ölchidi» — mushu yerde derwazining «kirish éghizi»ning sirtqi teripini körsitidu. Derwazaning özi xéli uzun bolup, uning «kirish éghizi», dehlizi (karidori) we «dalan» bar idi. Sxéminimu körüng. «uning jemiyy uzunluqi» — sirtqi tam we pelempeyni öz ichige alsa kérek.

40:13 «bu tereptiki oyuq öyning ishiki bilen u tereptiki oyuq öyning ishiki bir-birige qarishatti» — bu yerdiki «ishik»ning némini körsitidighanliqini bilmeymiz. Bezi alimlar «bala tam» yaki «küngüre» dep terjime qilidu.

40:14 «kirish éghizidiki tüwrüklér» — yaki «kirish éghizidiki munarlar» — ularning tüwrüklerning égzizlikli atmish gez chiqti; derwaza témi bu hoylining tüwrüklirini orap turghanidi — bu ikki tüwrük intayin égzizdur.

— Bezi alimlar ayetni «u derwazining ichki «tosma tam»lirigha ularning ariliq tamirlirini qoshup jemiyy uzunluqini ölchidi, jemiyy bolup atmish gez idi» dégen menide chüshinidu. Biraq (undaq bolsa) bu ölchem ikki tereptiki ichki «tosma tam»lirining ariliqliri bilen jemiyy uzunluqining qoshulmisi bolatti. Mundaq ölcheshning néme ehmiyyiti bolsun?

40:19 «töwenki derwazining ichi teripidin...» — mumkinchilikli barki, «töwenki» mushu yerde «jenubiy» dégen menide ishilitidu. Chünki töwende «sherqiy derwaza» we «shimaliy derwaza» tilgha élinidu, biraq ayette «jenubiy derwaza» tilgha élinmaydu.

40:22 «uning dériziliri...» — «dériziliri» mushu yerde uning «rojek»liri, yaki «rojeklik dézire»lirini körsitidu (16-ayetni körüng).

dalinining etrapidiki dériziler bashqilirigha oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglik yigirme besh gez idi. ²⁶ Uninggha chiqidighan yette basquch bar idi; uning dalini ichkirige qaraytti; uning tüwrükliride palma derixining neqishi bar idi, u terepte biri, bu terepte biri bar idi.

²⁷ Ichki hoyligha kiridighan, jenubqa qaraydighan bir derwaza bar idi; u jenubiy terepte derwazidin derwazigha ölchidi, yüz gez chiqti. ²⁸ U méni ichki hoyligha jenubiy derwazidin ekirdi; we jenubiy derwazini ölchidi; uning ölchemliri bashqa derwazilerningke oxshash idi. ²⁹ Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalinining ölchemliri bashqiliriningke oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglik yigirme besh gez idi. ³⁰ Etrapida uzunluqi yigirme besh gez, kenglik besh gez etrapida dalini bar idi. ³¹ Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning kirish éghizidiki ikki yan tüwrükide palma derexlerning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi.

³² U méni ichki hoylida sherq terepke apardi; u tereptiki derwazini ölchidi; uning ölchemliri bashqilirigha oxshash idi. ³³ Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalinining ölchemliri bashqiliriningke oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kenglik yigirme besh gez idi. ³⁴ Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning kirish éghizining u we bu teripidiki tüwrükide palma derexlerning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi.

³⁵ U méni shimaliy derwazigha apardi, we uni ölchidi; uning ölchemliri bashqilirigha oxshash idi. ³⁶ Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalanliri bashqilirigha oxshash idi; etrapida dériziler bar idi. Uning uzunluqi ellik gez, uning kenglik yigirme besh gez idi. ³⁷ Uning dalinidiki tüwrüklér sirtqi hoyligha qaraytti; uning kirish éghizidiki ikki yan tüwrükide palma derexlerning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi. ³⁸ Herbir derwaza ikki tüwrükining yénida ishiklik kichik öy bar idi; ular shu öylerde köydürme qurbanliqlarni yuyatti.

³⁹ Derwazining dalinida uyanda ikkidin shire, buyanda ikkidin shire bar idi; ular shirelerning üstide köydürme qurbanliq, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqlirini soyidu.

⁴⁰ Shimaliy derwazining dalinining kirish éghizidiki pelempeyning bir yénida ikki shire bar idi; dalanning kirish éghizining yene bir yénida ikki shire bar idi. ⁴¹ Shuningdek derwazining u yénida töt shire, bu yénida töt shire bar idi — jemiý sekkiz joza bar idi; ular ularning üstide qurbanliqlarni soyidu.

⁴² Yene tashtin yonup yasalghan, uzunluqi bir yérím gez, kenglik bir yérím gez, égzilik bir gez kélidighan töt shire bar idi; ularning üstige köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu. ⁴³ Derwaza ichide, tamliri üstige bir aliqan uzunluqtiki jüp ilmeklik kanarlar békitilgen. Shireler üstige qurbanliq göshliri qoyulidu.

Kahinlarning öyliri

⁴⁴ Ichki hoyla ichide we ichki derwazining sirtida medhiye naxshichiliri üçün ikki kichik öy bar idi; biri shimaliy derwazining yénida, jenubqa yüzlengen; yene biri jenubiy derwazining yé-

40:30 «etrapida uzunluqi yigirme besh gez, kenglik besh gez etrapida dalini bar idi» — eyni tékstini chüshinish tes.

40:37 «uning dalinidiki tüwrüklér ...» — yaki «uning késhekliri ...».

40:42 «Yene tashtin yonup yasalghan, uzunluqi bir yérím gez, kenglik bir yérím gez, égzilik bir gez kélidighan töt shire bar idi; ularning üstige köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu» — bashqa birxil terjimisi: «Bu töt shire yonulghan tashtin yasalghan, uzunluqi bir yérím gez, kenglik bir yérím gez, égzilik bir gez; ularning üstigimu köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswablar qoyulidu». Biraq bundaq jozilar qoy-kalilarning jesitini qoyghudek derijide chong emes.

40:43 «derwaza ichide... kanarlar békitilgen. Shireler üstige qurbanliq göshliri qoyulidu» — bezi alimlar bu shireler peqet shimaliy derwazisidila qoyulghan, dep qaraydu. Biraq 38-ayet «derwazilar»ni körsitidu.

nida, shimalgha yūzlengenidi. ⁴⁵ U manga: «Jenubqa yūzlengen öy kahinlar, yeni ibadetxanigha mes'ullar üçündür. ⁴⁶ Jenubqa yūzlengen öy kahinlar, yeni qurbangah wezipisige mes'ullar üçündür. Bular bolsa Zadokning jemetining oghul perzentliri; shularla Lawiy jemetidiler arisidin Perwerdigarning yénigha xizmitide bolushqa kireleydu» — dédi..

⁴⁷ U hoylini öljchidi; uzunluqi yūz gez, kengliki yūz gez, töt chasiliq idi; qurbangah bolsa muqeddesxana aldida turatti..

Muqeddes jayning dalini - Sxémini körüng

⁴⁸ U méni muqeddesxanining dalinigha apardi; u dalan éghizining ikki yénidiki tamlarning uzunluqini öljchidi; bir tereptikisi besh gez, yene bir tereptikisi besh gez chiqti; dalan éghizining özi on töt gez idi; dalan éghizidiki tamning ichki teripining kengliki bu teripi üç gez, u teripi üç gez idi.. ⁴⁹ Dalanning kengliki yigirme gez, uzunluqi on bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempey bar idi; yénidiki tamlargha ait tüwrükimu bar idi, u yénida biri, bu yénida biri bar idi..

Muqeddes jay, eng muqeddes jay - Sxémilarni körüng

41 ¹ U méni muqeddesxanidiki muqeddes jayning aldigha apardi; u jayning kirish éghizining ikki teripidiki yan tamni öljchidi, her ikkisining qélinliqi alte gez chiqti. Mana ibadetxanining éghizi. ² Kirish éghizining kengliki bolsa on gez idi; muqeddes jayning kirish éghizidiki toghra tamning ichki teripining kenglikini öljchidi, her ikkisi besh gez chiqti; u muqeddes jayning uzunluqini öljchidi, qiriq gez chiqti; uning kengliki yigirme gez chiqti.

³ U ichkirige qarap mangdi, eng muqeddes jaygha kirish éghizidiki toghra tamning kengliki ikki gez; éghizining kengliki alte gez idi; ikki tereptiki toghra tamning uzunluqi bolsa, yette gez idi.. ⁴ U muqeddes jayning keynidiki «eng muqeddes jay»ning uzunluqini öljchidi, yigirme gez chiqti; kenglikimu yigirme gez idi. U manga: «Bu eng muqeddes jay» — dédi..

«Muqeddesxana»gha yandash kichik xanilar

⁵ U muqeddesxanining témini öljchidi, qélinliqi alte gez chiqti; yandiki kichik xanilarning bolsa, kengliki töt gez idi; kichik xanilar muqeddesxanini chöridep sélinghanidi. ⁶ Yénidiki kichik xanilar üç qewetlik, bir-birige üstileklik idi, her qewette ottuzdin xana bar idi; kichik xanilarning limliri muqeddesxanining témigha chiqip qalmasliqi üçün, limlar kichik xanilarning sirtqi témigha békitilgenidi. ⁷ Yuqirilighanséri muqeddesxanining etrapidiki kichik xanilar kéngiyip barghanidi; chünki muqeddesxanining etrapida quruluş bolghanliqtin bina égzilgenséri xanilar kéngeygen. Shu sewebtin muqeddesxanimu égzilgenséri kéngeygen. Töwendiki qewettin yuqiridiki qewetkiche otturidiki qewet arqiliq chiqidighan pelempey bar idi..

40:46 «shularla Lawiy jemetidiler arisidin Perwerdigarning yénigha xizmitide bolushqa kireleydu» — Zadoklarning shu imtiyazgha ige bolush sewebi 44:15de éytiledi.

40:47 «qurbangah bolsa muqeddesxana aldida turatti» — «muqeddesxana» hoyla ichide turidighan öy; u «muqeddes jay» we «eng muqeddes jay»ni öz ichige alidu.

40:48 «dalan éghizining özi on töt gez idi» — bu jumle bezi kona tékistlerde (bolupmu kona grék tilidiki LXX terjimeside) tépiledi. Emeliyette bayanlirining toluq bolushi üçün mushundaq bir jumle bolushi kérek idi.

40:49 «Dalanning ... uzunluqi on bir gez idi» — bezi kona tékistlerde «on ikki gez» déyilidu.

41:3 «U ichkirige qarap mangdi ... kirish éghizidiki toghra tamning kengliki ikki gez...» — alimlarning bu 1-3 ayettiki ölchemler toghruluq bashqa-bashqa chüshinishliri bar. Sxémilirimizni körüng.

41:4 «U muqeddes jayning keynidiki «eng muqeddes jay»ning uzunluqini öljchidi, ... U manga: «bu eng muqeddes jay» — dédi» — Ezakiyal kahin bolup, «muqeddes jay»gha kirdi. Biraq «eng muqeddes jay»gha kirmidi; Musa peyghemberge chüshürilgen qanun boyiche peqet «bash kahin» «eng muqeddes jay»gha kirishke hoquqluq idi.

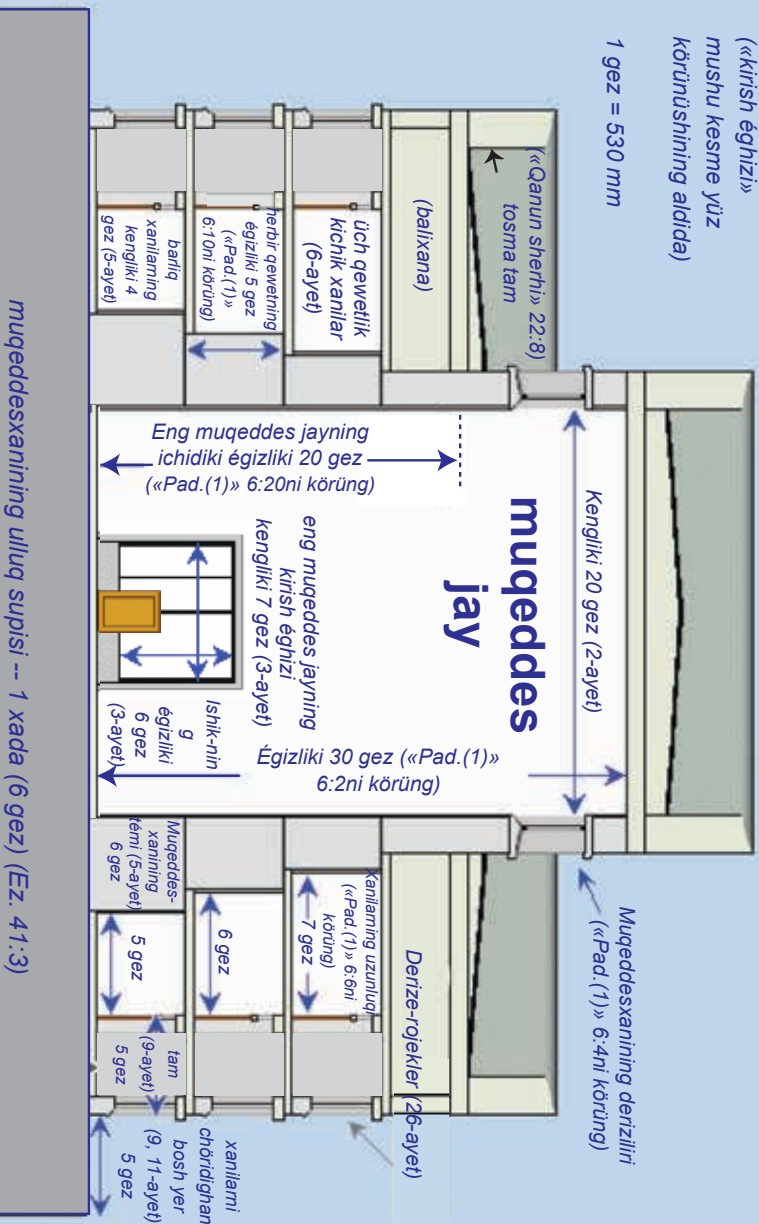
41:7 «muqeddesxanining etrapida quruluş bolghanliqtin bina égzilgenséri xanilar kéngeygen» — mushu «quruluş» dégen söz pütkül «Muqeddes Kitab»ta peqet bir qétimla tépiledi, shunga uning menisini békitish tes. Mumkinchilik yene barki, u «karidor» yaki «pelempey» dégen menide.

Kelgüsiddiki Muqaddes Ibadetxana

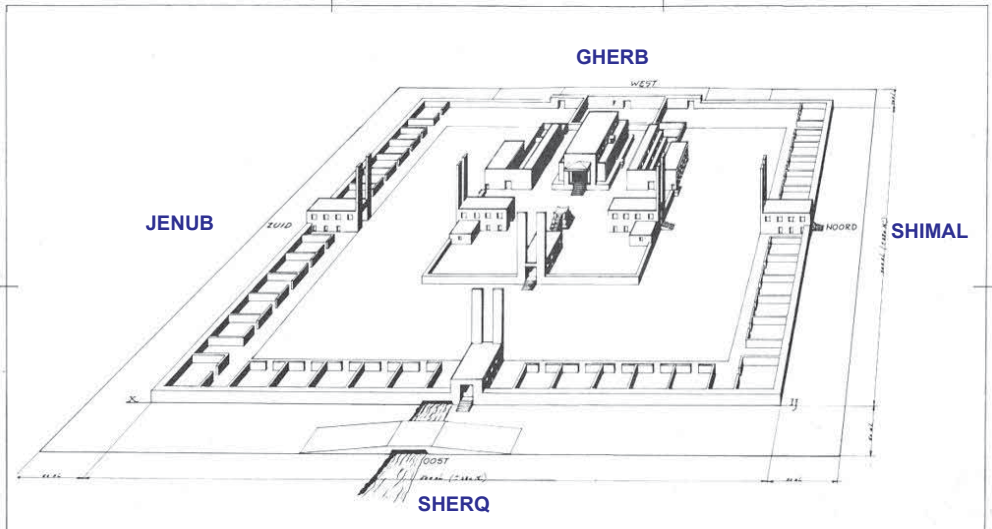
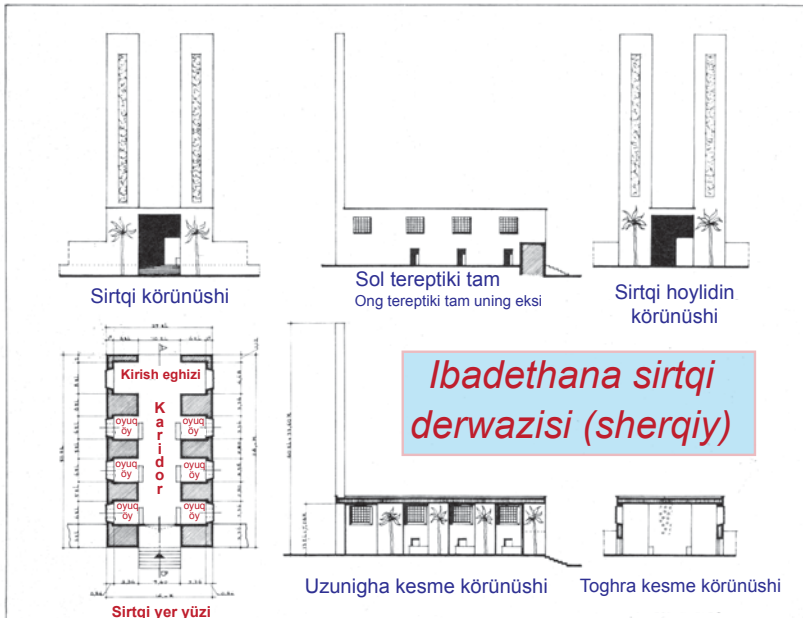
(«Ezakiyal» 41-bab) Muqaddesxanining ichki quruluşi

(Ibadetxanining kesme yüz körünüşhi («kirish éghizi» mushu kesme yüz körünüşhining aldida)

1 gez = 530 mm

(Chongqurraq selishturush, tetqiq qilish uchün)
Ez. 40-42ge asasen, bashaq bir alim Perez qilghan sxemilar

Pütkül ibadethana; sherqtin bolidighan körünüshi

⁸ Men muqeddesxanining égiz ulluq supisi barliqini kördum; u hem yénidiki kichik xanilar-ning uli idi; uning égizliki toptoghra bir «xada» idi, yeni alte «chong gez» idi..⁹⁻¹⁰ Yénidiki xanilarning sirtqi témining qélinliqi besh gez idi. Muqeddesxanining yénidiki kichik xanilar bilan kahinlarning hujriliri ariliqidiki bosh yerning kengliki yigirme gez idi; bu bosh yer muqeddesxanining hemme teripide bar idi. ¹¹ Yénidiki kichik xanilargha kirish éghizi bolsa bosh yerge qaraytti; bir kirish éghizi shimalgha, yene biri jenubqa qaraytti. Supa üstidiki xanilarni chöridigen bosh yerning kengliki besh gez idi.

¹² Gherbke joylashqan, bosh yerge qaraydighan binaning uzunluqi yetmish gez idi; binaning sirtqi témining qélinliqi besh gez; uning kengliki toqsan gez idi..

ibadetxanining yene bezi tepsilatiri

¹³ Héliqi kishi muqeddesxanining özini öljchidi; uning uzunluqi yüz gez idi. Bosh yerning kengliki yüz gez idi, binaning tamliri qoshulup jemi kengliki yüz gez idi. ¹⁴ Muqeddesxanining aldi teripi we sherqqe joylashqan hoylisining kengliki yüz gez idi..¹⁵⁻¹⁶ U muqeddesxanining keynidiki bosh yerge qaraydighan binaning kenglikini, jümlidin u we bu teripidiki karidorni öljchidi, yüz gez chiqti. Muqeddesxanining «muqeddes jay»i bilen ichki «eng muqeddes jay»i we sirtqa qaraydighan dalini bolsa, yaghach taxtaylar bilen bézelgen; uning bosughiliri, ichidiki üç jayning etrapidiki rojekliri hem dehlizliri bolsa, bosughisidin tartip hemme yer, poldin dérizilergiche yaghach taxtaylar bilen bézelgen (dériziler özi rojeklik idi).

¹⁷⁻¹⁸ Dalandin ichki «eng muqeddes jay»ghiche bolghan torus, ichki we sirtqi «muqeddes jay»ning tamlirining hemme yéri kérub we palma derexliri bilen ölchemlik neqishlengenidi. Her ikki kérub arisida bir palma derixi neqishlengenidi; herbir kérubning ikki yüzi bar idi..

¹⁹ Kérubning insan yüzi bu tereptiki palma derixi neqishige qaraytti; shir yüzi u tereptiki palma derixi neqishige qaraytti; pütkül muqeddesxanining ichki hemme teripi shundaq idi; ²⁰ dalanning poldin tartip torusighiche, shuningdek «muqeddes jay»ning tamlirigha kérublar we palma derexliri neqish qilinghan.

²¹ «Muqeddes jay»ning ishi késhekliri bolsa, töt chasiliq idi; «eng muqeddes jay» aldidiki ishi késheklirimu oxshash idi.

²² «Muqeddes jay»ning égizliki üç gez, uzunluqi ikki gez bolghan qurbangahi yaghachtin yasalgan; uning burjekliri, yüzi we tamlirining hemmisi yaghachtin yasalgan; héliqi kishi manga: «Bu bolsa Perwerdigarning aldida turidighan shiredur» — dédi..

²³ Muqeddesxanining «muqeddes jay» hem «eng muqeddes jay»ining herbirining qosh qanatliq ishi bar idi. ²⁴ Herbir qanitining ikki qatlimi bar idi; bu ikki qatlam qatlinatti; bu tereptiki qanitining ikki qatlimi bar idi; u tereptikisiningmu ikki qatlimi bar idi. ²⁵ Ularning üstige, yeni «muqeddes jay»ning ishi üstige, tamlarning üstini neqishligendek, kérublar we palma derexliri neqishlengenidi; sirtqi dalanning aldida yaghachtin yasalgan bir aywan bar idi.

²⁶ Dalanning u we bu teripide rojekler we palma derex neqishliri bar idi. Muqeddesxanining yénidiki kichik xanilar we aldidiki aywanning sheklimu shundaq idi.

41:8 «uning égizliki toptoghra bir «xada» idi, yeni alte «chong gez» idi» — oqurmenlarning éside boliduki, «chong gez» «bir geze qoshulghan bir aliqan» (525 millimétr étrapida) (40:5ni köring).

41:12 «binaning uzunluqi yetmish gez idi... uning kengliki toqsan gez idi» — bu binaning kengliki we uzunluqi «ichki kengliki» we «ichki uzunluqi»ni kórsetse kérek. Sxémimizda shundaq qiyas qilimiz. Bashqa imkaniyitimu sxémimizda kórstitilidu.

— Alimler binaning qaysi yölinishte (toghrisigha, uzunisigha) orunlashturulushi toghruluq ikki pikirde bar.

41:14 «sherqqe joylashqan hoylisi» — ibraniy tilida «sherqqe joylashqan bosh yer».

41:17-18 «ichki we sirtqi «muqeddes jay»» — demek, «muqeddes jay» we «eng muqeddes jay».

41:22 ««Muqeddes jay»ning égizliki üç gez, uzunluqi ikki gez bolghan qurbangahi yaghachtin yasalgan...» — bu «qurbangah» belkim qurbanliqlarning özi üçün emes, belki Perwerdigarning aldida «muqeddes nan» qoyulush üçün yasilidu; chünki axirida «Bu bolsa Perwerdigarning aldida turidighan shiredur» déyilidu.

Sirtqi we ichki hoyla arisigha jaylashqan kahinlarning öyliri
Sxémilarni körüng

42¹ U méni sirtqi hoyligha, shimal teripige apardi; u méni yene «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining shimaliy uduligha jaylashqan kichik xanilargha apardi. ² Xanilarning jemiý uzunluqi yüz gez idi; ularning kirish yoli shimalgha qaraytti; xanilarning jemiý kenglikli ellik gez idi. ³ Xanilar ichki hoyligha tewe yigirme gez kenglikteki «bosh yer»ge qaraytti, shundaqla sirtqi hoyligha tewe «tash taxtayliq supa»ning udulida idi. Üch qewetlik xanilarning karidorining bir teripidiki xanilar yene bir teripidiki xanilarning udulida idi.

⁴ Xanilarning aldida on gez kenglikte, yüz gez uzunluqta bir karidor bar idi. Xanilarning ishikliri shimalgha qaraytti; ⁵ yuqiridiki xanilar töwendiki we otturisdiki öylerdin tar idi; chünki karidorlar köp orunni igiliwalghanidi. ⁶ Xanilar üç qewetlik idi; biraq hoyligha tutash xanilarningkidek tüwrükliri bolmighachqa, üçinchi qewettiki xanilar astinqi qewettiki we otturidiki xanilardin tar idi...

⁷ Sirttiki xanilarning yénidiki, yeni hoylini xanilardin ayrip turidighan sirtqi tamning uzunluqi ellik gez idi. ⁸ Sirtqi hoyligha tutashqan xanilarning bolsa, jemiý uzunluqi ellik gez idi; mana, muqeddesxanigha qaraydighan teripining uzunluqi yüz gez idi. ⁹ Bu xanilar astida, sirtqi hoylidin kiridighan, sherq terepke qaraydighan bir kirish yoli bar idi...

¹⁰ Ibadetxanining jenubiy teripide, sherqiy teripige qaraydighan ichki hoylidiki tamning kenglikli bilen teng bolghan, «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining özige qaraydighan xanilar bar idi; ¹¹ Ularining aldidimu bir karidor bar idi; ular shimalgha qaraydighan xanilargha oxshaytti. Ularining uzunluqi we kenglikli, barliq chiqish yolliri, shekli we ishikliri oxshash idi. ¹² Jenubqa qaraydighan bir yürüş xanilarning ishiki aldidiki karidorning béshida bir kirish yoli bar idi; bu kirish yolimu sherqke qaraydighan tamning yénida idi.

¹³ We u manga: «ibadetxanining hoylidiki «bosh yer»ge tutashliq bu shimaliy we jenubiy yürüş xanilar bolsa, muqeddes xanilardur; Perwerdigargha yéqinlashalaydighan kahinlar shu yerlerde «eng muqeddes hediyele»ni yeydu. Ular shu yerlerde «eng muqeddes hediyele»ni, yeni ashliq hediyelelarni, gunah qurbanliqlirini we itaetsizlik qurbanliqlirini qoyidu; chünki shu yerler muqeddestur. ¹⁴ Kahinlar Xuda aldigha kirgendin kéyin, ular «muqeddes jay»din biwasite sirtqi hoyligha chiqmaydu, belki shu yerge xizmet kiyimini sélip qoyidu, chünki bu kiyimler muqeddestur. Ular peqet bashqa kiyimlerni kiyip, andin jamaet turghan yerge chiqidu» — dédi...

¹⁵ U shundaq qilib ibadetxanining ichki kölimini ölchigendin kéyin, u méni sherqke qaraydighan derwzidin chiqardi we etrapidiki tamni ölchidi. ¹⁶ U sherqiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. ¹⁷ U shimaliy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. ¹⁸ U jenubiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. ¹⁹ U gherbiy teripige burulup, ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti.

42:4 «Xanilarning aldida on gez kenglikte, yüz gez uzunluqta bir karidor bar idi» — biz mushu yerde grék terjimisi (LXX) we «Péshitta»ning tékistige egiship, «yüz gez» dep terjime qilimiz. «... Xanilarning ishikliri shimalgha qaraytti» — pütün ayettiki eyni tékistni chüshinish tes. Mumkinchlikli barki, her qewette ikki karidor bar; shuning bilen herbir xana karidorga, yeni «shimalgha» qaraytti.

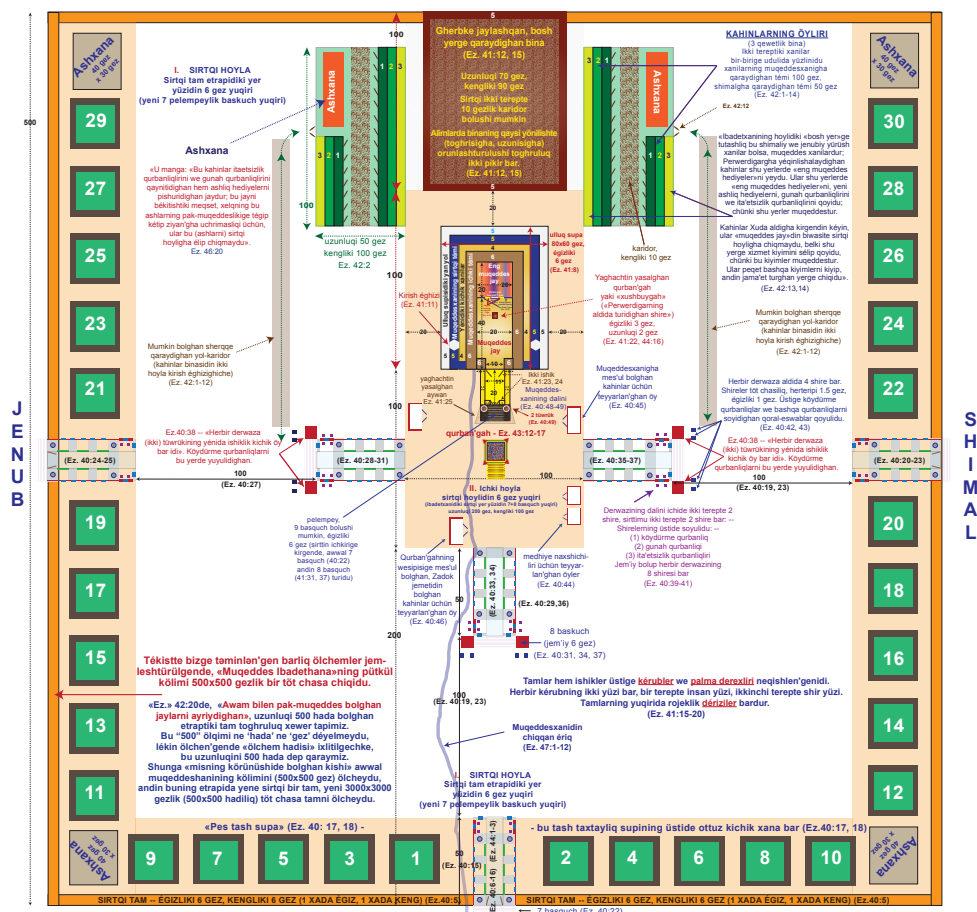
42:6 «...hoyligha tutash xanilarningkidek tüwrükliri bolmighachqa, üçinchi qewettiki xanilar astinqi qewettiki we otturidiki xanilardin tar idi» — bu jümlining menisini ibariniy tilida chüshinish tes. Binadiki tüwrüklerning qandaq orunlashturulghanliqi éniq emes.

42:9 «... sirtqi hoylidin kiridighan, sherq terepke qaraydighan bir kirish yoli bar idi» — bu binadin ichki hoyligha kiridighan bir yolmu bolush kérek (13-, 14-ayet we 44:19-ayetnimu körüng).

42:14 «Kahinlar ... shu yerge xizmet kiyimini sélip qoyidu...» — «shu yer» yuqirida teswirlengen «yürüş xanilar»ni körsitish kérek (44:19-ayetnimu körüng). Ichki hoylining özide kiyim-kéchealni almashturush muwapiq emestur.

42:16 «U sherqiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti» — ibadetxanidiki «sirtqi hoyla»ning uzunluqi we kenglikli besh yüz gez idi (hésablashqa asan bolsun üçün sxémilarni körüng). Buninggha qarighanda, sirtqi hoyla témining sirtida yene bir chong toasma tam bolsa kérek. Shundaq bolghanda, bu ibadetxana intayin chong bolghan bolidu. Texminen uzunluqi we kenglikli bir kilométdin éshishi mumkin.

—Grék terjimisi (LXX)ning tékistte «bez yüz gez» déyilidu.

(Ez.40:1) «Bizni buringiz bolganliginangiz yigirme beshinchi yili, yilning beshinchi, ayingning olinchi kuni, iyer shaher bosuqidigim on tolt yil keyin
 (Ikki imkanyet bar. Shu kun «Otup teltet heytiya qurultay ayayidigim kun (Mia. 12:3) id. yene bir mumkinlikliki bar. Talimud boychi (Araxkin 120) shu yil «Yubiley yili» («Kanyaburgh chaldigayn yili» «Azaadig yili»
 «Shadlig yili» id. Undaq bolsa, shu kun 7-ay, 10-kun, yeri «Kafaret kuny» bolgachqa, «Azaadig» jakargahin burghash chaldigah kun bolatli? Oltin otqimoy peyl Yosiya padshah teshke oturgan waqt bolghan bolushi mumkin id.)
 — del ashu kuniye Perwerdigardim old mening wuludumda cond. We U meni sheherde qaytdi»

SHERQ

²⁰ U töt teripini ölçhidi; etrapida awam bilen pak-muqeddes bolghan jaylarni ayrip turidighan, uzunluqi besh yüz xada, kengliki besh yüz xada tam bar idi..

Perwerdigarning shan-sheripi Yérusalémgha qaytip kélidu

43 ¹U meni derwazigha, yeni sherqqe qaraydighan derwazigha apardi; ²Mana, Israilning Xudasining shan-sheripi sherq tereptin keldi; Uning awazi ulugh sularning sharqirighan sadasidek idi; yer yuzi uning shan-sheripi bilen yorutuldi.

³ Men kōrgen bu alamet kōrūnūsh bolsa, u sheherni halak qilishqa kelgen qétimda kōrgen alamet kōrūnūshtekd boldi; alamet kōrūnūshler yene men Kéwar deryasi boyida turup kōrgen

42:20 «U töt teripini ölchidi... uzunluqi besh vüz xada, kengliki besh vüz xada tam bar idi» — 16-avettiki izahatni körüng.

alamet körünüshtek boldi; men düm yiqildim...⁴ Perwerdigarning shan-sheripi sherqqa qaraydigan derwaza arqiliq ibadetxanigha kirdi; ⁵ Roh méni kötürüp, ichki hoyligha apardi; mana, Perwerdigarning shan-sheripi ibadetxanini toldurdi...

⁶ Héliqi kishi yénimda turghanda, ibadetxanining ichidin Birsining sözligen awazini anglidim; ⁷ U manga: — I insan oghli, bu Méning textim sélinghan jay, Men ayagh basidighan, Men Israililar arisida menggüge turidighan jaydur; Israil jemetidikiler — ularning özliri yaki padishahliri buzuqluqi bilen yaki «yuqiri jaylar»da padishahning jesetliri bilen Méning pak-muqeddes namimni yene héch bulghimaydu...⁸ Ular öz bosughisini Méning bosughimning yénigha, ishik késhikini Méning ishik késhikimning yénigha salghan, ular bilen Méni peqet bir tamla ayrip turatti, ular Méning pak-muqeddes namimni yirginchlikliri bilen bulghighan. Shunga Men ghezipim bilen ularni yoqitiwettim.

⁹ Emdi hazir ular buzuqluqini, padishahlarning jesetlirini Mendin yiraq qilsun; we Men ular arisida menggüge turimen.

¹⁰ — Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetining öz qebihlikliridin xijalet bolushi üçün bu öyni ulargha körsitip bergin; ular kallisida ibadetxanini ölchep baqsun. ¹¹ Egerde ular öz qilghanliridin xijil bolsa, emdi sen mushu öyning sheklini, uning sélinishini, chiqish yollirini, kirish yollirini we barliq layihisini we barliq belgilimilirini, — shundaq, barliq sheklini we barliq qanunlirini ayan qilib bergin; ularning pütkül sheklini éside tutushi hem uning belgilimilirige emel qilishi üçün, uni ularning köz aldigha yazghin.

¹² Ibadetxanining qanuni shundaq bolidu: U turghan taghning choqqisining békitilgen pasil-ghiche bolghan dairisi «eng muqeddes» bolidu; mana, bu ibadetxanining qanunidir.

Ibadetxanida qilidighan ibadetning belgilimiliri — qurbangah Sxémini körüng

¹³ Qurbangahning «chong gez»de ölchengen ölchemliri shundaq idi: — bu gez bolsa bir gez qoshulghan bir aliqan bolidu. Qurbangahning etrapidiki ulining égzikliki bir gez, kenglikli bir gez, etrapidiki girwiki bolsa bir aliqan idi. Mana bu qurbangahning uli idi...

¹⁴ Uning ulidin astinqi tekchigiche ikki gez, kenglikli bir gez idi; bu «kichik tekche»din «chong tekche»giche töt gez, kenglikli bir gez idi; ¹⁵ qurbangahning ot supisining égzikliki töt gez idi; ot supisida töt münggüz choqchiyip chiqip turatti. ¹⁶ Qurbangahning ot supisining uzunluqi on ikki gez, kenglikli on ikki gez bolup, u töt chasiliq idi. ¹⁷ Yuqiri tekchigichimu töt chasiliq idi, uzunluqi on töt gez, kenglikli on töt gez; etrapidiki girwiki bolsa yérim gez idi; astining kenglikli bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempiyi sherqqa qaraytti.

¹⁸ U manga shundaq dédi: — I insan oghli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: Bu qurbangah üstige köydürme qurbanliqlarni sunush we üstige qan sépish üçün uni yasighan künide, shular uning belgilimiliri bolidu: — ¹⁹ sen Lawiy qebilisidin bolghan, yeni Méning xizmitimde bolush üçün Manga yéqinlashidighan Zadok neslidikilerdin bolghan kahinlarga gunah qurbanliqi süpitide yash bir torpaqni bérisen; ²⁰ sen uning qénidin azraq élip qurbangahning münggüzlirige, chong tekchining töt burjikige hem etrapidiki girwekliri üstige sürisen; shuning bilen sen uni pakizlap we uninggha kafaret qilisen...

43:3 Ez. 1:4; 8:4

43:5 «Roh méni kötürüp,...» — Xudaning Muqeddes Rohi, elwette.

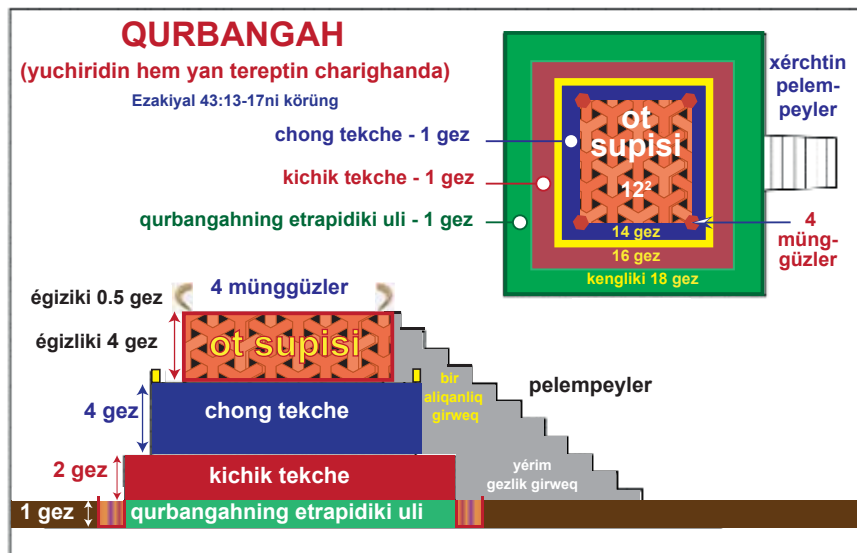
43:5 Ez. 3:14, Ez. 11:24

43:7 «padishahlarning jesetliri bilen Méning pak-muqeddes namimni yene héch bulghimaydu» — Israililar qedimki zamanlarda belkim padishahlirini «yuqiri jaylar»da depne qilib shu yerlerni tapwagahlar qiliwalghan. Bezi alimlar «jesetlirini»ni «abide tashliri» dep terjime qilidu.

43:7 Yer. 16:18

43:13 «Mana bu qurbangahning uli idi» — bashqa birxil terjimisi: «qurbangahning égzikliki töwende: —...»

43:20 «shuning bilen sen uni pakizlap we uninggha kafaret qilisen» — «kafaret qilish» toghruluq «Law.» 1:3 we izahatni, shundaqla «Tebirler»nimu körüng.

²¹ Sen gunah qurbanliqi bolghan torpaqni élip uning jesitini «muqeddes jay»ning sirtida bolghan, ibadetxanidiki alahide békitilgen jayda köydürisen; ²² ikkinchi künide sen gunah qurbanliqi süpitide béjirim bir tékini sunisen; ular qurbangahni torpaq bilen paklandurghandek téke bilen uni paklaydu.

²³ Sen uni paklighandin kéyin, sen béjirim yash bir torpaq, qoy padisidin béjirim bir qochqarni sunisen; ²⁴ sen ularni Perwerdigarning aldigha sunisen; kahinlar ularning üstige tuz sépidu we ularni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq süpitide sunidu. ²⁵ Yette kün sen her künü gunah qurbanliqi süpitide bir tékini sunisen; ular béjirim yash bir torpaqni, qoy padisidin béjirim bir qochqarnimu sunidu. ²⁶ Ular yette kün qurbangah üçün kafaret qilip uni paklaydu; shuning bilen ular uni pak-muqeddes dep ayriydu.

²⁷ Bu künler tügigende, sekkizinci künü we shu kündin kéyin, kahinlar silerning köydürme qurbanliqlirlinglarni we inaqliq qurbanliqlirlinglarni qurbangah üstige sunidu; shuning bilen Men silerni qobul qilimen, — deydu Reb Perwerdigar.

Kahinlar we ularning wezipiliri, imtiyazliri

44 ¹ We u méni ibadetxanining sherqqe qaraydighan derwazisigha apardi; u étiklik idi.

² Perwerdigar manga: — Bu derwaza étiklik turidu; u échilmaydu, héchkim uningdin kirmeydu; chünki Perwerdigar, Israilning Xudasi uningdin kirgen; shunga u étiklik qalidu.

³ Peqet shahzade, shahzadilik süpiti bilen shu derwazining karidorida olturup Perwerdigar aldida nan yéyishke bolidu; u derwazining dalinidin kiridu we shu yoldin chiqidu, — dédi..

⁴ U méni shimaliy derwazidin chiqirip ibadetxanining aldigha apardi; men kördüm, mana, Perwerdigarning shan-sheripi Perwerdigarning öyini toldurdi; men düm yiqildim..

⁵ Perwerdigar manga shundaq dédi: — Insan oghli, Méning sanga Perwerdigarning öyining

44:3 «u derwazining dalinidin kiridu...» — démek, shahzade sherqiy derwazining karodorigha hoyla arqiliq dalandin ötüp kiridu. Nan yégendin kéyin u shu yol bilen chiqip kétédu.

44:4 «Perwerdigarning öyi» — pütkül ibadetxanini körsitidu.

barliq belgilimiliri hem qanunliri toghruluq éytidighanlirimning hemmisini köngül qoyup közüng bilen kör, quliqing bilen angla; ibadetxanining kirish yoli we muqeddes jayning chiqish yollarini köngül qoyup ésingde tut. ⁶ Andin asiylargha, yeni Israil jemetige shundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Yirginchlik qilmishliringlarga boldi bes, i Israil jemetil ⁷ Siler barliq yirginchlik qilmishliringlardin sirt, Manga nan, qurbanliq méyi we qénini sunghininglarda, siler yat ademlerni, qelbide xetne qilinmighan, ténde xetne qilinmighanlarni méning muqeddes jayimda, yeni Méning öyümde turup uni bulghashqa kirgüzdunglar; ular ehdemni buzdi. ⁸ Siler Méning pak-muqeddes nersilirimge mes'uliyet bilen sadiq bolmay, belki muqeddes jayimda özünglarning ornigha mes'ul bolushqa yat ademlerni ishqa qoydunglar».

⁹ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Israil arisida turghan yat ademlerdin, yeni qelbide xetne qilinmighan, ténde xetne qilinmighan herqandaq yat ademning Méning muqeddes jayimgha kirishige bolmaydu

¹⁰ lékin Israilning Mendin ézip kétishi bilen, Mendin yiraqliship azghan, mebudlirigha intilgen Lawiy jemetidikiler öz qebihlikining jazasini tartidu; ¹¹ halbuki, ular yenila muqeddes ornumda, öy derwazilirida nazarechilik qilidighan we öy xizmitide bolidighan xizmetkarlar bolidu; ular xelq üçün köydürme we bashqa qurbanliqlarni soyidu; ular xelqning xizmitide bolup ularning aldida turidu. ¹² Emma xelq mebudlirigha choqunghanda, ular xelqning shu ishlerida, ularning xizmitide bolghanliqi, shuning bilen Israil jemetini qebihlikke élip baridighan putlikashang bolghanliqi tüpeylidin, shunga Men ulargha qolumni kötürüp qesem ichkenmenki, — deydu Reb Perwerdigar, — ular qebihlikining jazasini tartidu. ¹³ Shunga ular Men üçün kahinliq wezipisini öteshke Méning yénimgha yéqin kelmeydu, yaki Méning muqeddes nersilirimge, «eng muqeddes» nersilirimge yéqin kelmeydu; ular belki öz xijalitini we yirginchlik qilmishlirining jazasini tartishi kérek. ¹⁴ Biraq Men ularni öyning özining mulazimitige, uning barliq xizmitige we uningda qilinidighan barliq ishlargha mes'ul qilimen.

Zadok jemetidiki Xudagha sadiq bolghan kahinlar toghrisida

¹⁵ Biraq Israil Mendin ézip ketkende, Öz muqeddes jayimgha qarashqa sadiq kahinlar, yeni Lawiyar bolghan Zadokning ewladliri — ular xizmitimde bolushqa yénimgha yéqin kélidu; ular qurbanliqlarning méyini we qénini sunushqa Méning aldima turidu, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁶ Ular muqeddes jayimgha kiridu, Méning xizmitimde bolushqa dastixinimgha yéqin kélidu; ular Méning tapshuruqumgha mes'ul bolidu.

¹⁷ We shundaq boliduki, ular ichki hoyla derwaziliridin kirgende, kanap kiyimni kiyishi kérek; ichki hoyla derwazilirida yaki muqeddesxana aldida xizmette bolghanda, ularda herqandaq yungdin bolghan nerse bolmaydu; ¹⁸ béshigha kanaptin tikilgen selle, bélining töwinige kanaptin tambal kiyidu; ular ademni terlitidighan héchqandaq nersini kiyimesliki kérek. ¹⁹ Ular xelqning aldigha sirtqi hoyligha chiqqanda, ular xizmet kiyimlirini séliwétip, ularni muqeddes «kichik xanilar»gha qoyup qoyidu; ular xelqning bu kiyimlirining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyangha uchrimasliqi üçün bashqa kiyimlerni kiyishi kérek. ²⁰ Ular chachlirini chüshürtiwet-

44:10 «... Israilning Mendin ézip kétishi bilen, Mendin yiraqliship azghan, mebudlirigha intilgen Lawiy jemetidikiler öz qebihlikining jazasini tartidu» — Lawiy jemetidikiler, yeni Lawiyarning muqeddes ibadetxanining xizmiti üçün alahide mes'uliyeti bolghan. Tepsilatli Tewratning «Misirdin chiqish», «Lawiyar» we «Chöl-bayawandiki seper» dégen qismalardin tépildu.

44:11 «muqeddes ornum» — mushu yerde «muqeddes jay» emes, belki pütkül ibadetxanini körsetse kérek.

44:18 «ular ademni terlitidighan héchqandaq nersini kiyimesliki kérek» — «terlitidighan» yaki «ter aqquzidighan» kiyim kahinlar üçün bolmaydu. Oqurmenlarning éside boliduki, Adem'atimiz gunah sadir qilghandin kéyin, Xuda uninggha: «Sen péshanengdin ter aqquzushung bilen néningni yeysen» dep lenet qilghanidi. Xudaning xizmiti Uning iltipati, küch-qudriti bilen qilinmisa bolmaydu; Xudaning nijatida yaki xizmitide ademning öz «tirishchanliqi», yaki insaniyetning gunahini eslitidighan «aqquzghan ter»ining héch ornı yoq.

44:19 «Ular xelqning bu kiyimlirining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyangha uchrimasliqi üçün bashqa kiyimlerni kiyishi kérek» — oqurmenlarning éside boliduki, Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche addiy puqralarning

mesliki, yaki chach-lirini uzun qoyuwetmesliki lazim; ular peqet qisqa chach qoyushi kérek.

²¹ Ichki hoyligha kirgende héchqaysi kahin sharab ichmesliki kérek.

²² Ular tul yaki ajrashqan ayalni öz emrige almasliqi kérek; ular Israil neslidan bolghan pak qizni, yaki kahindin tul qalghan ayalni élishqa bolidu..

²³ Ular xelqimge pak-muqeddes bilen addiyning perqini ógitudu, ulargha halal bilen haramni qandaq perq étishni kórsitudu.

²⁴ Erz-dewalarda ular hóküm chiqirish ornida bolidu; ular bularning üstige öz hókümlirim boyiche hóküm chiqiridu; Men békitken barliq héyt-bayramlirim toghrisidiki qanun-belgilimilirimni tutidu; ular Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlisi kérek.

²⁵ Özini napak qilmasliqi üçhün ular ölükning yénigha héch barmasliqi kérek; halbuki, ölgen atisi, anisi, oghli, qizi, aka-ukisi yaki éri yoq acha-singlisi üçhün ular özini napak qilishqa bolidu. ²⁶ Özini paklandurghandin kéyin, uninggha yene yette kün sanilishi kérek; ²⁷ u muqeddes jaygha kirgende, yeni muqeddes jayda xizmette bolushqa ichki hoyligha kirgen shu künide, u özi üçhün gunah qurbanliqini sunushi kérek, — deydu Reb Perwerdigar. ²⁸ Bu ulargha miras bolidu: — Men Özüm ulargha miras bolimen; siler ulargha Israil zéminidin héchqandaq igilikni teqsim qilmaysiler; Men ularning igiligi bolimen.. ²⁹ Ular ashliq hediye, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqliridin yeydu; Israilda mexsus Xudagha atalghan herqandaq nerse ularningki bolidu. ³⁰ Tunji chiqqan herqandaq mehsulatlarning ésili, barliq we herqandaq «kötürme hediye»ler kahinlar üçhün bolidu. Siler arpa-bughdiyinglarning hosulining tunji xémirini kahingha teqdim qilishinglar kérek; shuning bilen bext-beriket öyünlargha ata qilinidu..

³¹ Kahinlar özlügidin ölgen, yaki yirtquchlar boghup qoyghan héchqandaq haywan yaki uchar-qanatlardin yéyishke bolmaydu..

Zémindin Perwerdigargha atap «kötürme hediye» bolghan parche yer 44:30-izahat, sxémini we xeritini kóring

45 ¹ Siler zéminni miras qilip bölüş üçhün chek tashlap teqsim qilghininglarda, siler «kötürme hediye» süpitide zémindiki muqeddes bir ülüshni Perwerdigargha atap sunisiler. Uning uzunluqi yigirme besh ming xada, kengliki yigirme ming xada bolidu. Bu parche yer her tereptiki chigrisighiche muqeddes hésablinidu. ² U yerdin besh ming xada uzunluqtiki, besh ming xada kengliktiki töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu; uning etrapida bosh yer bolush üçhün ellik gezlik kengliktiki yer bölünidu. ³ Bu ülüshdin sen uzunluqi yigirme besh ming xada, kengliki on ming xada bolghan yerni ölçep bölisen; buning ichi muqeddes jay, eng muqeddes jay bolidu.

⁴ Bu yer zéminning muqeddes ülüshi bolidu; u muqeddes jayning xizmitide bolghan, yeni Per-

kahinlarning xizmet kiyimlirige tégish hoquqi yoq idi. Ular tegküchi bolsa Xudaning jazasigha uchraytti. Shunga bu belgilime puqralarni qoghdash üçhün idi. Biz «qoshumche söz»imizdimu yéngi ibadetxanidiki kahinlar we wezipiliri üstide toxtilimiz.

44:22 Law. 21:13,14

44:28 Chöl. 18:20; Qan. 18:1

44:30 ««kötürme hediye»ler» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche bezi qurbanliqlardin we Xudagha atalghan bezi bashqa hediyeleerdin «kötürme hediye»lerni mexsus kahinlar üçhün ayrish kérek idi («Mis.» 25:2-3ni kóring).

44:30 Mis. 13:2; 22:29,30; Chöl. 18:11

44:31 Law. 22:8

45:1 «uzunluqi yigirme besh ming xada» — texminen 78 kilométr. Bashqa birxil terjimisi «uzunluqi yigirme besh ming gez» — (yeni 13 kilométr) «kengliki yigirme ming xada» — texminen 63 kilométr. Biz mushu yerde grék tilidiki LXX terjimisige egishimiz. Bashqa birxil terjimisi «uzunluqi yigirme ming gez» — (yeni 10.5 kilométr).

45:2 «U yerdin besh ming xada uzunluqtiki, besh ming xada kengliktiki töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu» — ibraniy tilida «U yerdin besh ming xada uzunluqta, besh ming xada kenglikte töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu» déyilidu.

werdigarning xizmitide bolushqa yénigha yéqin kélidighan kahinlar üçhün bolidu; u ularning öyliri üçhün, shundaqla muqeddes jayning orunlishishi üçhün muqeddes orun bolidu. ⁵ Uningdin sirt yene uzunluqi yigirme besh ming gez, kenglikli on ming gez bolghan yer, öyning xizmitide bolidighan Lawiylarning igiliki, yeni özliri turidighan sheherliri üçhün bolidu. ⁶ Siler bu «kötürme hediye» bolghan muqeddes ülüshning yénidin sheher üçhün kenglikli besh ming xada, uzunluqi yigirme besh ming xada yerni bölüp békitisiler. Bu pütkül Israil jemeti üçhün bolidu. ⁷ Shahzadining ülüshi bolsa, bu muqeddes ülüshning ikki teripige tutishidu, shundaqla sheherge tewe jayning ikki teripige tutishidu, yeni gherbiy teripi gherbke qaraydighan, sherq teripi sherqke qaraydighan ikki parche yer bolidu; bu parche yerlarning jemi uzunluqi qebililarning ülüshining uzunluqi bilen parallél bolidu. ⁸ Bu yer shahzadining Israil zéminidiki igiliki bolidu; we Méning shahzadilirim xelqimni yene héch ezmeydu; zémin Israil jemetige, qebililiri boyiche bölüp teqsim qilinidu.

⁹ Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Boldi bes, i Israil shahzadiliri! Jebir-zulum we bulangtalangni özünglardin néri qilip, toghra höküm chiqirip adalet yürgüzünglar; Méning xelqimni qayta yéridin heydiwetküchi bolmanglar, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁰ Silerde toghra mizan, toghra efah, toghra «bat» bolsun. ¹¹ «Efah» we «bat» bolsa bir ölchem bolsun; shuning bilen bat xomirning ondin birige, efah xomirning ondin birige barawer bolsun; xomir bolsa ular ikkisi üçhün ölchem bolsun. ¹² Bir shekel bolsa yigirme «gerah» bolsun. Yigirme shekel, yigirme besh shekel, on besh shekel qoshulup silerge «mina» bolidu.

Shahzade üçhün «kötürme hediye»

¹³ Bu silerning shahzade üçhün «kötürme hediye»nglar bolidu; bir «xomir» bughdaydin altidin bir efah bughday, bir «xomir» arpidin altidin bir efah arpa sunisiler; ¹⁴ zeytun méyi bolsa, «bat» bilen ölchinidu, herbir «kor»din ondin bir bat sunisiler (bir «kor» on «bat» yaki bir «xomir» bolidu, chünki on bat bir xomir bolidu). ¹⁵ Israilning süyi mol yaylaqliridin, her ikki yüz tuyaq padigha birdin paxlan sunisiler — bular bolsa, «ashliq hediye», «köydürme qurbanliq», «inaqliq qurbanliq»lar bolup, Israillar üçhün kafaret qilish üçhün bolidu, — deydu Reb Perwerdigar. ¹⁶ Zéminidiki xelqning hemmisining Israilning shahzadisige sunghan bu «kötürme hediye»ge töhpisi bolidu. ¹⁷ Shahzadining wezipisi bolsa, héytlerge, «yéngi ay»largha, «shabat kün»lerge, jümlidin Israil jemetining barliq «ibadet sorun»lirigha köydürme qurbanliqlar, ashliq hedieler we sharab hedielerni teminleshtin ibaret; Israil jemeti üçhün kafaret élip kélidighan gunah qurbanliqi, ashliq hediye, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini teminligüchi del shu bolidu.

Héyt-bayramlar toghruluq bezi belgilimiler

¹⁸ Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Birinchi aynning birinchi künide sen béjirim yash bir torpaqni alisen, uning bilen sen muqeddes jayni paklaysen. ¹⁹ Kahin bu gunah qurbanliqining qénidin élip ibadetxanining ishik késheklirige, qurbangahning yuqiri tekchisidiki töt burjekke we ichki hoylining derwazisining kirish yolining késheklirige süridu; ²⁰ shuningdek yoldin azghan-

45:6 «sheher üçhü» — yeni Yérusalém üçhün. [«kenglikli besh ming xada, uzunluqi yigirme besh ming xada» — yaki «kenglikli besh ming gez, uzunluqi yigirme besh ming gez».

45:10 «efah» — quruq nersilerge ölchem idi, texminen 27 litr idi. «bat» — suyuq nersilerge ölchem, efahqa barawer bolup 27 litr idi.

45:10 Law. 19:35,36

45:11 «bat xomirning ondin birige, efah xomirning ondin birige barawer bolsun» — «xomir»ning esliy menisi «éshek kötüreligüdek yük» idi — texminen 220-300 litr.

45:12 «shekel» — kümüşning (yaki altunning) ölchimi bolup, 11,4 gramgha barawer idi. «mina» — (yaki «maneh») birxil tengge, 60 shekelge barawer idi. Emdi némishqa uning mushu yerde «20, 25 we 15 shekel»ge bölünüşini anche bilmeymiz. Belkim mushu bölünüşü birxil aldamliliqning aldini élish üçhün bolushi mumkin.

45:12 Mis. 30:13; Law. 27:25; Chöl. 3:47

lar yaki nadanlar üçhün sen shu ayning yettinchi künide oxshash ish qilishing kérek; shuning bilen sen ibadetxana üçhün kafaret qilisen.

²¹ Birinchi ayning on tötinchi künide siler «ötüp kétish» héyti, yette künlük bir héytini ötküzi-siler; pétir nanni yéyish kérek. ²² Shu küni shahzade özi we zémindiki barliq xelq üçhün gunah qurbanliqi süpitide bir torpaqni sunidu. ²³ Héytning yette künining herbiride u Perwerdigar-gha köydürme qurbanliqni, yeni yette künning herbiride yette torpaq we yette qochqarni, hemmisini béjirim halda sunidu; her küni gunah qurbanliqi üçhün bir tékini sunidu. ²⁴ U herbir torpaqqa bir efah ashliq hediye, herbir qochqargha bir efah ashliq hediye qoshup sunidu; herbir efah ungha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. ²⁵ Yettinchi ayning on beshinchi künide bashlangan héytta, héytning yette künining herbiride u mushundaq gunah qurbanliqliri, köydürme qurbanliqlar, ashliq hediye, zeytun méyi qatarliqlarni oxshash sunushi kérek.

«Shabat kün»liri we «yéngi ay»lar

46 ¹ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ichki hoylining sherqqe qaraydighan derwazisi alte «ish küni»de étiklik bolidu; biraq shabat künide u échilidu; we «yéngi ay» bolghan künliride u échilidu. ² Shahzade sirtin shu derwazining dalinining yoli bilen kiridu, u kirish éghizining késhek témi tüwide turidu; kahinlar bolsa uning üçhün köydürme qurbanliqini, inaliq qurbanliqlirini sunidu; u derwazining bosughisida sejde qilidu andin chiqidu; biraq derwaza kechkiche étilmeydu. ³ Zémindiki xelqmu shabat künliride we «yéngi ay»larda shu derwazining kirish éghizining tüwide turup Perwerdigar aldida sejde qilidu.

⁴ Shabat künide shahzade Perwerdigargha sunghan qurbanliq bolsa alte béjirim paxlan, bir béjirim qochqar bolidu. ⁵ Bulargha qoshulidighan ashliq hediye qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chamining yétishiche bolidu; herbir efah ungha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu.

⁶ «Yéngi ay»ning künide u sunghan qurbanliq yash bir béjirim torpaq, alte paxlan, bir qochqar bolidu; ularning hemmisi béjirim bolidu. ⁷ Bulargha ashliq hediye qoshup sunidu; torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga chamining yétishiche bolidu; herbir efah ungha bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. ⁸ Shahzade kirgende, derwazining dalini bilen kiridu, we shu yol bilen chiqidu.

⁹ Zémindiki xelq héyt künliride békitilgen «ibadet sorun»lirigha Perwerdigar aldigha kirgende, sejde qilishqa shimaliy derwazidin kirgen kishi jenubiy derwazidin chiqidu; jenubiy derwazidin kirgen kishi shimaliy derwazidin chiqidu; u kirgen derwazidin chiqmaydu, belki uduligha méngip chiqidu. ¹⁰ Xelq kirgende shahzade ular bilen bille kiridu; ular chiqqanda, bille chiqidu.

¹¹ Héyt-bayramlarda we «ibadet sorun»lirida bolsa, u qoshumche sunghan ashliq hediye torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chamining yétishiche bolidu; herbir efah ungha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. ¹² Shahzade Perwerdigargha xalis köydürme qurbanliqni yaki xalis inaliq qurbanliqlirini sunmaqchi bolsa, emdi sherqqe qaraydighan derwaza uning üçhün échilidu; shabat künide qilghandek, u öz köydürme qurbanliqini we inaliq qurbanliqlirini sunidu; u qaytip chiqidu; chiqqandin kéyin derwaza étilidu.

¹³ Her künde sen Perwerdigargha köydürme qurbanliq süpitide bir yashliq béjirim paxlanni sunisen; sen her etigini teyyarlap bérisen. ¹⁴ Her etigende sen uninggha qoshup ashliq hediye, yeni

45:21 Mis. 12:3; 23:15; Law. 23:5; Chöl. 9:3; 28:16,17; Qan. 16:1

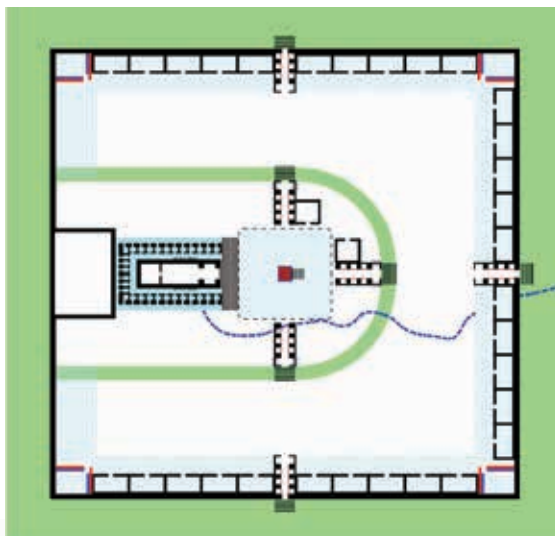
45:24 «bir xin zeytun méyini» — «bir xin» belkim texminen 6 litr.

45:25 «Yettinchi ayning on beshinchi künide bashlangan héyt» — yeni «kepiller héyti» yaki «kepe tikish héyti»

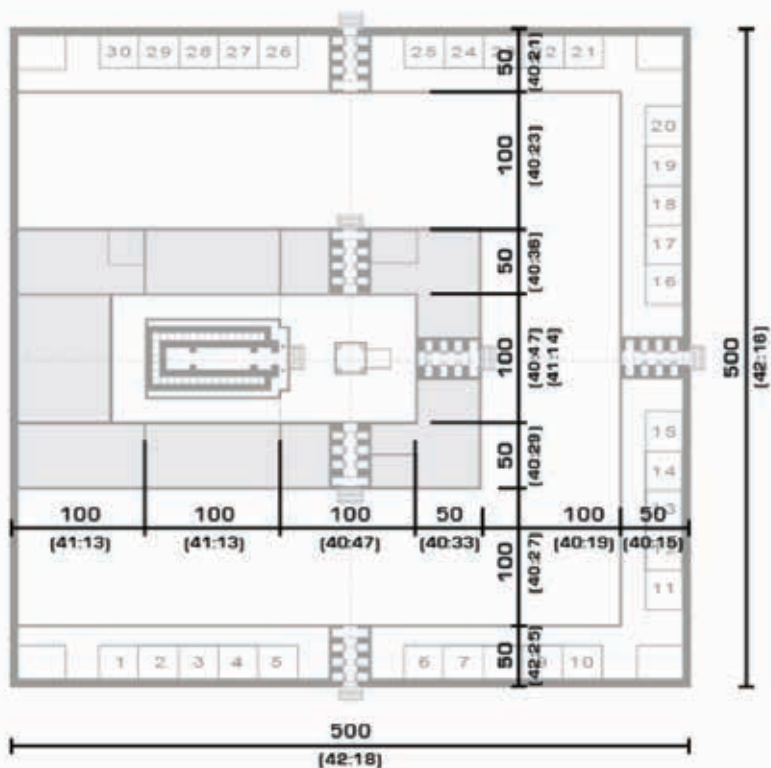
45:25 Law. 23:33; Chöl. 29:12; Qan. 16:13

46:1 «shabat küni» — oqurmenlarning éside barki, «shabat küni» shenbe küni, dem élish künidur.

Ибадәтхана, мунасивәтлик қурулушлири вә өлчәмлири

Муқәддәсханидин
чиққан ериқ
(Өз. 47:1, Йо. 3:18,
Зәк. 14:8)

undin altidin bir efah we unni maylashqa zeytun méyidin üçtin bir hin teyyarlaysen; bu Perwerdigargha ebediy belgilime bilen békitilgen ashliq hediye bolidu. ¹⁵ Ular her etigende paxlanni, uning ashliq hediyesini zeytun méyi bilen ebediy köydürme qurbanliq süpitide sunidu.

Miraslar toghruluq bezi belgilimiler

¹⁶ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Shahzade öz mirasidin oghullirining birsige sowgha qilghan bolsa, emdi u yene ashu oghlining öz oghul-ejdadliri üçün bolidu; miras yoli boyiche u ularning igiligi bolidu. ¹⁷ Biraq u öz mirasidin uning xizmetkarlirining birige sowgha bergan bolsa, u uningki «xalas qilish yili»ghiche bolidu; shu chaghda u shahzadige qayturulidu; shahzadining mirasi esli öz oghullirighila mensup bolidu. ¹⁸ We shahzade xelqge jebir-zulum sélip, ularni mirasidin heydiwetmeydu; u oghullirigha öz igilikidin miras teqsim qilidu; shuning bilen Méning xelqim öz igilikidin tarqitilmaydu.

Kahinlarning qurbanliqlardin alghan göshni pishurushi

¹⁹ Andin héliqi kishi méni shimalgha qaraydighan, kahinlar üçün bolghan muqeddes «kichik xanilar»gha derwazining yénidiki kirish yoli bilen apardi; mana, uning gherb teripide mexsus bir jay bar idi; ²⁰ u manga: «Bu kahinlar itaetsizlik qurbanliqlirini we gunah qurbanliqlirini qaynitidighan hem ashliq hediyeleini pishuridighan jaydur; bu jayni békitishtiki meqset, xelqning bu ashlarining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyangha uchrimasliqi üçün, ular bu ashlarini sirtqi hoyligha élip chiqmaydu. ²¹ U méni sirtqi hoyligha apirip, méni hoylining töt bulungidin ötküzdi; mana, hoylining herbir bulungida kichik hoyla bar idi. ²² Hoylining töt bulungida, uzunluqi qiriq gez, kenglik ottuz gez bolghan toasma tamliq hoylilar bar idi; bu töt hoylining ölchemliri oxshash idi. ²³ Bu töt hoyla ichide etrapida tash taxtayliq tekche bar idi; tekche astida hemme etrapida qazan qaynitidighan ot qalaydighan jayliri bar idi.

²⁴ U manga: «Bular «gösh qaynitish öyliri», mushu yerlerde öyning xizmitide bolghanlar xelqning qurbanliqlirini qaynitidu» — dédi..

Hayatliq deryasi

47 ¹ Héliqi kishi méni öyning derwazisigha qayta apardi. Mana, ibadetxanining bosughisidin sular sherqqe qarap éqip chiqiwatatti; chünki öyning aldi sherqqe qaraytti. Sular öyning astidin, ong teripidin, qurbangahning jenubiy teripidin éqip chüshetti. ² U méni shimalgha qaraydighan derwazisidin chiqardi; u méni aylandurup sherqqe qaraydighan derwazining sirtigha apardi; mana, sular ong teripidin éqip turatti.

46:17 «xalas qilish yili» — Musa peyghemberge chüshürülgen qanun boyiche, «xalas qilish yili» yaki «burgha chélish yili» her 49 yilda bir bolidu, ashu yilida her ademning qerzi xalas qilinidu, bashqilargha sétilghan miras-zéminlar öz igisi yaki uning ewladlirigha qayturulidu. («Law.» 25-babni körüng).

46:20 «Bu kahinlar itaetsizlik qurbanliqlirini we gunah qurbanliqlirini qaynitidighan hem ashliq hediyeleini pishuridighan jaydur... xelqning bu ashlarining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziyangha uchrimasliqi üçün, ular bu ashlarini sirtqi hoyligha élip chiqmaydu» — oqurmenlarning éside boliduki, kahinlarning köydürme qurbanliqlardin sirt, herxil qurbanliqlardin we «hediye»lerdin bir ülüshni élip yéyish hoquqi bar idi. Ularning resmij kirimi bolmighachqa, bu ülüshler ularning jénini baqatti. Xelq qurbanliqliri we ülüshlirini Xudagha atap sunghandin kéyin, «muqeddes» dep hésablinip, Musa peyghemberge chüshürülgen qanunda addiy puqralarning ularni yéyishi yaki ulargha tégishi men'i qilinghan. Biz «qoshumche söz»imizimu bu qurbanliqlar üstide toxtilimiz.

46:24 «mushu yerlerde öyning xizmitide bolghanlar xelqning qurbanliqlirini qaynitidu» — «qurbanliqlarni qaynitish» toghruluq «Law.» 7:31-36, 8:31-ayetlerni körüng. Lawiyalar we kahinlarning xelq aparghan «inaqliq qurbanliqi»lar, «gunah qurbanliqi»lar we «itaetsizlik qurbanliqi»lardin parche gösh élip yéyish hoquqi bar idi. Bu ularning qurbanliqni soyup sunushidiki «ish heqqi» idi.

47:1 «öyning derwazisi» — «öy» mushu yerde pütkül ibadetxanini körsitidu.

47:1 Zek. 14:8

³ Héliqi kishi qolida ölçigüch tanini tutup, sherqqa qarap mangdi; u ming gez ölçidi, andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning oshuqigha chiqatti.

⁴ U yene ming gez ölçidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning tizlirigha yetti. U yene ming gez ölçidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning béliqe chiqatti. ⁵ U yene ming gez ölçidi; u men ötelmeydighan derya bolup chiqti; chünki sular örlep ketti; uningda su üzgili bolatti, u ötkili bolmaydighan derya bolup chiqti. ⁶ U mendin: «Insan oghli, buni körgensen?» dep soridi; andin méni deryaning qirghiqigha qayturup apardi.

⁷ Qirghaqq qayttim, mana, deryaning qirghiqida, u we bu qétida, intayin köp derekler bar idi..

⁸ U manga mundaq dédi: «Bu sular yurtning sherqige chiqidu; shu yerdin ular Arabah tüzlenglikige chüshüp, andin déngizgha kiridu. Ular déngizgha éqip kirishi bilen, déngiz suliri saqaytilidu..» ⁹ We shundaq boliduki, bu «jüp derya» qaysi yerge éqip kelse, shu yerdiki barliq su üzidighan janiwarlar yashaydu; déngizda nurghun béliqlar bolidu; chünki sular shu yerge éqip kélidu, we déngiz suliri saqaytilidu; derya nege aqsa, shu yerning hemmisi hayatqa ige bolidu..

¹⁰ We shundaq boliduki, béliqchilar déngiz boyida turidu; En-Gedidin En-Eglaimgiche ularning torliri yéyilidighan jayliri bolidu; déngiz béliqlirining «Ottura déngiz»dikidek bek köp sortliri bolidu; ¹¹ biraq uning zey-sazliqliri saqaytilmaydu; ular shorluq bolushqa tapshurulidu.

¹² Derya boyida, u we bu qétida, ozuq bolidighan herxil derekler ösidu. Ularning yopurmaqliri solashmaydu, ular méwisiz qalmaydu; ular her ayda yéngidin méwileydu; chünki uni sughiridighan sular muqeddes jaydin chiqidu; ularning méwisi ozuq, ularning yopurmaqliri dora-dermanlar bolidu..

Zéminni qebililer üçün bölüş

¹³ Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Töwende Israilning on ikki qebilisige zémin miras süpiti-de bölünüp teqsim qilinip chégralar ayrilidu; Yüsüpnig qebilisige ikki ülüş bölünidu. ¹⁴ Men qolumni kötürüp ata-bowiliringlargha qesem ichkendek, siler bir-biringlargha barawerlik bilen zéminni miras bolushqa bölisiler; u silerge miras bolidu..

¹⁵ Zéminning töt teripining chégrasi mundaq: Shimaliy teripi, «Ottura déngiz»din bashlinip Xetlonning yolini boylap, Zedad shehirining kirish éghizighiche bolidu; ¹⁶ u Xamat, Bérotah, Sibraim (Demeshq bilen Xamatning chégrisining otturida), Hawranning chégrisida bolghan Xazar-Hattikon sheherlirini öz ichige alidu; ¹⁷ shuningdek «Ottura déngiz»din bashlanghan chégra Hazar-Énanghiche sozulidu; u Demeshqning chégrisini boylap, Xamatning shimaliy rayonining chégrasigha tutishidu; bu bolsa shimaliy teripi bolidu.

¹⁸ Sherq teripining chégrisi, Hawran bilen Demeshqning otturisidin bashlinip, Giléad we Israil zéminini bölüp turidighan Iordan deryasi bolidu. Siler buningdin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölçheysiler. Bu bolsa sherq teripi bolidu. ¹⁹ Jenubiy teripi bolsa, Tamar shehiridin

47:7 Weh. 22:2

47:8 «Arabah tüzlenglik» — xeritini körüng. «Arabah» dégen Iordan deryasining jilghisi. «déngiz» — «Ölük déngiz» — bügünge qeder u déngiz intayin tuzluq bolghachqa, uningda héchqandaq janiwar yashimaydu. Biraq bu sular bilen uning suliri aqar su bolup, nurghun béliq-haywanlar ularda yashaydu.

47:9 «jüp derya» — yuqiriqi ayetlerde «bir derya» teswirlengendin kéyin, némishqa «jüp derya» déyilidu? Buning sirliq menisi peqet Tewrattiki «Zek.» 14:8-ayette yéshilidu. Chünki yene bir derya ibadetxanidin chiqip gherbiy terepkimu éqip «Ottura déngiz»gha kiridu. «Yo.» 3:18nimy körüng.

47:12 Weh. 22:2

47:13 «Yüsüpnig qebilisige ikki ülüş bölünidu» — Lawiy qebilisi zémingha ige bolmaydu. Yüsüpnig ikki oghli, Efraim we Manasseh, ikki qebile hésablinidu («Yar.» 48:17-20ni körüng).

47:14 Yar. 12:7; 17:8; 26:3; 28:13

47:18 «Ölük déngiz» — ibraniy tilida «sherqiy déngiz». «Sherq teripining chégrisi, Hawran bilen Demeshqning otturisidin bashlinip, Giléad we Israil zéminini bölüp turidighan Iordan deryasi bolidu. Siler buningdin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölçheysiler» — bashqa birxil terjimisi: «Siler sherqiy chégrisidin, yeni Hawran bilen Demeshqning otturisidin, Giléad we Israil zéminidin we Iordan deryasidin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölçheysiler».

Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin Misir wadisidin «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. Bu jenubiy chégra bolidu. ²⁰ Gherbiy teripi bolsa «Ottura déngiz»ning özi, Xamat rayonigha kirish éghizighiche bolidu; bu gherbiy chégrisi bolidu.

²¹ Siler bu zéminni Israilning qebililiri boyiche öz-aranglarda ülushühunglar kérek. ²² Shundaq bolush kérekki, siler öz-aranglar we aranglarda olturaqlashqan, aranglarda baliliq bolghan musapirlargha uni miras bolushqa chek tashlap bölisiler; ular silerge nisbeten wetinide tughulghan Israillargha oxshash bolushi kérek. Ular siler bilen teng chek tashlap Israil qebililiri arisidin miras alsun.

²³ Musapir qaysi qebile arisida olturaqlashqan bolsa, siler shu yerdin uninggha miras teqsim qilisiler, deydu Reb Perwerdigar.

Shimaliy tereptiki yette qebile

48 ¹ Töwende qebililer nami boyiche tizimlinidu; shimal teripide Dan qebilisining bir ülushi bar. Uning chégrisi Israil zéminining shimaliy chégrisimu bolidu; u Xetlonning yolini boylap, Xamat rayonigha kirish éghizighiche we Hazar-Énan shehirighiche sozulghan (Hazar-Énan Demeshq chégrisigha yandash bolup, Demeshqning shimaliy teripidiki Xamat shehirining yénida). Uning ülushi sherqtin gherbkiche sozulghandur..

² Danning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ashir qebilisining bir ülushidur.

³ Ashirning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Naftali qebilisining bir ülushidur.

⁴ Naftalining chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Manasseh qebilisining bir ülushidur.

⁵ Manassehning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Efraim qebilisining bir ülushidur.

⁶ Efraimning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ruben qebilisining bir ülushidur.

⁷ Rubenning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Yehuda qebilisining bir ülushidur.

Otturidiki ülush

⁸ Yehudaning chégrisigha tutashqan, sherqtin gherbkiche sozulghan zémin, silerning «kötürme hediye»nglar bolidu; uning kengliki yigirme besh ming xada, uning uzunluqi qebililerge teqsim qilinghan ülushistikidek bolidu; muqeddes jay uning del otturisida bolidu.

⁹ Siler Perwerdigargha alahide atighan «kötürme hediye» bolsa, uzunluqi yigirme besh ming xada, kengliki on ming xada bolidu. ¹⁰ Bu muqeddes «kötürme hediye» kahilar üçün bolidu. Shimaliy teripining uzunluqi yigirme besh ming xada, gherbiy teripining kengliki on ming xada, sherqiy teripining kengliki on ming xada, jenubiy teripining uzunluqi yigirme besh ming xada bolidu; Perwerdigarning «muqeddes jay»i uning del otturisida bolidu.

¹¹ Bu yer Zadok ewladliridin bolghan, pak-muqeddes dep ayrilghan kahinlar üçün bolidu. Israil ézip ketkende, ular Lawiylar ézip ketkende ézip ketmigen, belki Men tapshurghan mes'uliyetke sadiq bolghanidi. ¹² Shuning bilen bu alahide «kötürme hediye» bolghan yer bolsa pütün «kötürme hediye» bolghan zéminning ichidin bolup, ulargha nisbeten «eng muqeddes bir nerse» dep bilinsun. U Lawiylarning ülushige tutashqan bolidu..

48:1 «Xamat rayonigha kirish éghizighiche...» — yaki «Libo-Xamat shehirighiche...».

48:12 «Shuning bilen bu alahide «kötürme hediye» bolghan yer bolsa pütün «kötürme hediye» bolghan zéminning

¹³ Kahinlarning ülüshining chégrisigha tutash bolghan yer Lawiylarning ülüshi bolidu. Uning uzunluqi yigirme besh ming xada, kenglikli on ming xada. Pütkül uzunluqi yigirme besh ming xada, kenglikli on ming xada bolidu. ¹⁴ Ular uningdin yerni héch satmaydu yaki almashturmaydu. Ular bu zéminning ésilini bashqilargha héch ötküzmeidu; chünki u Perwerdigargha muqeddes dep atalghan.

¹⁵ Qalghan yer, kenglikli besh ming xada, uzunluqi yigirme besh ming xada, adettiki yer bolup, sheher üçün, yeni öyler we ortaq bosh yer üçün bolidu. Sheher uning otturisida bolidu.

¹⁶ Sheherning ölchemliri mundaq bolidu; shimaliy teripi töt ming besh yüz xada, jenubiy teripi töt ming besh yüz xada, sherqiy teripi töt ming besh yüz xada, we gherbiy teripi töt ming besh yüz xada bolidu. ¹⁷ Sheherning bosh yerliri bolsa, shimalgha qaraydighan teripi ikki yüz ellik xada kenglikte, jenubqa qaraydighan teripi ikki yüz ellik xada kenglikte, sherqqe qaraydighan teripi ikki yüz ellik xada kenglikide, gherbke qaraydighan teripi ikki yüz ellik xada kenglikte bolidu. ¹⁸ Qalghan ikki parche yer muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutiship uningha parallél bolidu. Ularning uzunluqi sherqqe qaraydighan teripi on ming xada, gherbke qaraydighan teripi on ming xada; bular muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutishidu; bularning mehsulatliri sheherning xizmitide bolghanlarni ozuqlanduridu. ¹⁹ Uni tériydighanlar, yeni sheherning xizmitide bolghanlar Israilning barliq qebililiri ichidin bolidu.

²⁰ Pütkül «kötürme hediye» bolsa uzunluqi yigirme besh ming xada, kenglikli yigirme besh ming xada bolidu; siler bu töt chasiliq muqeddes «kötürme hediye»ge sheherge tewe jaylarnimu qoshup sunisiler.

²¹ Muqeddes «kötürme hediye» bilen sheherning igidarchiliqidiki yerning u we bu teripidiki qalghan zéminler shahzade üçün bolidu. «Kötürme hediye»ge yandash sherqtin sherqqe sozulghan yigirme besh ming xada kenglikteki yer we gherbtin gherbke sozulghan yigirme besh ming xada kenglikteki yer qebililarning ülüshlirige parallél bolup, bular shahzade üçündür; muqeddes «kötürme hediye», jümlidin ibadetxanining muqeddes jayi ularning otturisida, ²² shuningdek Lawiylarning ülüshi we sheherning igilikimu shahzadining tewelikining otturisida bolidu. Yehudaning chégrisi we Binyaminning chégrisining otturisida bolghan bu zéminlar shahzade üçün bolidu.

Jenubiy tereptiki besh qebile

²³ Qalghan qebililarning ülüshliri bolsa: — Binyamin qebilisi üçün sherqtin gherb terepke sozulghan bir ülüshi bolidu.

²⁴ Binyaminning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Shiméon qebilisining bir ülüshidur.

²⁵ Shiméonning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Issakar qebilisining bir ülüshidur.

²⁶ Issakarning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Zebulun qebilisining bir ülüshidur.

²⁷ Zebulunning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Gad qebilisining bir ülüshidur.

²⁸ Gadning yan teripi, yeni jenubiy teripi, pütkül zéminning jenubiy chégrisi Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin Misir wadisini boylap «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. ²⁹ Bu siler Israilning qebililirige miras bolushqa chek tashlap bölidighan zémin bolidu; bular ularning ülüshliri, — deydu Reb Perwerdigar.

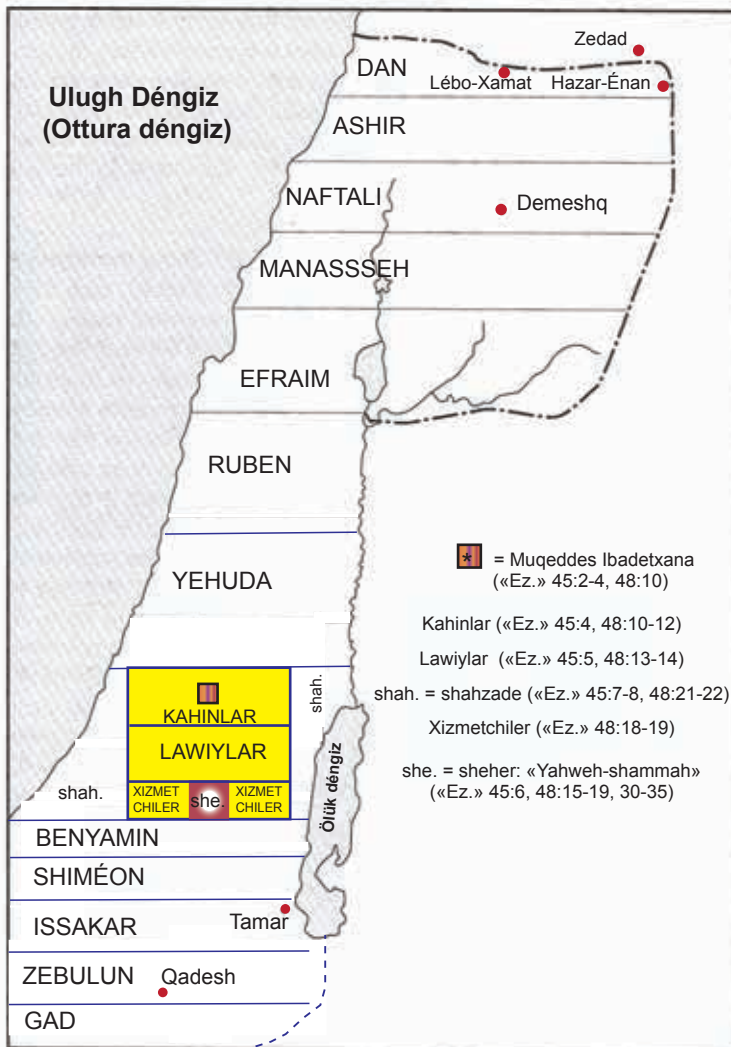
ichidin bolup, ulargha nisbeten «eng muqeddes bir nerse» dep bilinsun. U Lawiylarning ülüshige tutashqan bolidu — Lawiylarning ülüshi bu yerning shimaliy teripide bolidu; xeritini körüng.

Sheherning derwaziliri

³⁰ Töwende sheherning chiqish yolliri bolidu; uning shimaliy teripining kengliklari töt yüz ellik xada bolidu; ³¹ sheherning qowuqliri Israilning qabililirining nomi boyiche bolidu; shimaliy teripide üç qowuq bolidu; biri Rubenning qowuqi bolidu; biri Yehudaning qowuqi bolidu; biri Lawiyning qowuqi bolidu; ³² sherqiy teripining kengliklari töt yüz ellik xada, uningda üç qowuq bolidu; biri Yüsüpning qowuqi bolidu; biri Binyaminning qowuqi bolidu; biri Danning qowuqi bolidu. ³³ Jenubiy teripining kengliklari töt yüz ellik xada, uningda üç qowuq bolidu; biri Shiméonning qowuqi bolidu; biri Issakarning qowuqi bolidu; biri Zebulunning qowuqi bolidu. ³⁴ Sherqiy teripining kengliklari töt yüz ellik xada, uningda üç qowuq bolidu; biri Gadning qowuqi bolidu; biri Ashirning qowuqi bolidu; biri Naftalining qowuqi bolidu.

³⁵ jemi bolup uning aylanmisi on sekkiz ming xada bolidu; shu künden boshlab sheherning nomi: «Perwerdigar shu yerde» bolidu.

«Mesihning ming yilliq seltenti»
— Qanaan zéminining teqsim qilinishi

Qoshumche söz

Töwende biz kitabtiki hemme bab-ayet üstide emes, belki kitabning bezi alahide qiziq nuqtaliri we bezi bayanlardin tughulghan soallar üstide bayqighinimizni qoshumche bayan qilimiz.

Töt hayat mexluq (kérublar)

(1-bab) Birinchi körünüshte kérublar dört qanatliq körünidu. Musa peyghember tikligen «muqeddes chédir»da, Sulayman padishah qurghan ibadetxanida ular «ikki qanatliq» dep süretlinidu. Ular dört yüzü tertip boyiche insanning, shirning, buqining we bürkütning körünüşide bolidu. Ikkinchi esirdin tartip Injil alimliri mushu «töt yüzü»de Mesih Eysaning terjimihalini teswirleydighan Injildiki «töt bayan» tekitleydighan Mesihning tereplirini körüp yetti: —

(1) İnsan: «Luqa»ning bayani — Mesih Eysaning toluq insan ikenlikini, jümlidin uning ershtiki atisigha tayinishi, ich-baghrdiki héssiyatlarini we dualirini tekitleydu;

(2) Shir: Tewrat boyiche shir «haywanlarning padishahi» («Pend.» 30:30): — «Matta»ning bayani — Mesih Eysaning «Israilning padishahi», «**Yehuda qebilisidin chiqqan Shir**» süpütide peyghemberlarning sözini emelge ashurushi, we Uning padishahliqining alahidiliklarini tekitleydu;

(3) Buqa — éghir emgek qilidighan haywan: — «Markus»ning bayani, Eysa Mesihning insaniyetke bolghan kichik péilliq xizmitini tekitleydu («Mar.» 10:45ni körüng).

(4) Bürküt — hemmidin yuqiri perwaz qilidu: — «Yuhanna»ning bayani, Mesihning Xudaliq tebiitini tekitleydu; mesilen 3:13: — «**Yuqiridin kelgen zat hemmidin yuqiridur**».

390 kün we 40 kün (4:1-8)

Bésharette her bir kün bir yilni körsitidu; biraq bu mezgiller némini körsitidighanliqini birnème démek tes; «Israil üçün 390 kün» (390 yil) belkim ularning Yehudadin (jenubiy padishahliq), shuningdek Dawut jemetining padishahliqidin ayrilishi bilen bashlinidu (miladiyedin ilgiriki 930-yili); ayighi belkim Pars impératori Qoreshning Babilda we ulargha béqindi ellerde qalghan sürgün bolghanlarni hör qilishi bilen axirlashidu. Bu waqit miladiyedin ilgiriki 540- yaki 539-yili bolidu, jemi 390 yil bolidu. Bu mezgil Israilning Asuriye impériyesi astida sürgün bolushini öz ichige alidu; bu éghir derd-elemlik ish idi, elwette; biraq Yehuda we Yehudaning padishahlaridin ayrilishmu derdlik ish we jaza idi; chünki Asuriye tajawaz qilghuche, ularning yigirme padishahidin birimu heqqaniy bolmide. Yehudaning jajasini körsitidighan 40 kün (40 yil) belkim Israilning 390 yilining axirqi 40 yil bilen teng ötüp, Yérusalémning weyran qilinishi (miladiyedin ilgiriki 586-yili) bilen bashlinip, Pars impératori Qoreshning sürgün bolghanlarni hör qilishi (miladiyedin ilgiriki 540- yaki 539-yili)ghiche dawamlashqan — Emma bu waqit 40 yil emes, belki 47 yil idi. Halbuki, Néboqadnesarning yette yil sarang bolghan waqitni buningdin chiqiriwetsek 40 yil bolidu, we bundaq qilishimiz belkim toghra bolidu; mumkinchilik barki, bu waqitta Babil, jümlidin Israilar Daniyal peyghemberning

«Ezakiyal»

hakimiyiti astida waqitliq turuwatatti. Bügünke qeder mushundaq chüshendürüş bu sirliq sanlarga eng uyghun kélidighan tebir.

Yene ikki orunluq chüshendürüş barki, bezi alimlar Ezakiyal yatqan bu 430 künni, 430 yilni körsitip bésharet béridu, kelgüside Israilning yat ellerge béqinidighan waqitlirini bildüridu, dep qaraydu, yeni ular 430 yilni: —

(1) Néboqadnesarning Israillarning köp qismini Babilgha sürgün qilishidin tartip (miladiyedin ilgiriki 597-yilidin tartip) «Makkabiylar» (Yehudiy wetenperwerler) Israillarning grék impériyesining boyunturuqini tashlap isyan kötürginigiche (miladiyedin ilgiriki 167-yili) bolghan waqitni körsitidu, dep qaraydu.

(2) Néboqadnesarning Yérusalémni mutleq weyran qilishidin tartip (miladiyedin ilgiriki 586-yilidin tartip) «Makkabiylar» Grék impériyesidin musteqil bolup, «Yehudiy musteqilliqi» berpa qilinghuche (miladiyedin ilgiriki 158-yili) bolghan waqit, dep hésablaydu.

Eger bu künlerde peyghember béshini Yérusalémgha qaritip, sherq-gherb tereplerge sozulup yatqan bolsa, undaqa uning Israilgha munasiwetlik 390 künlük «sol yanpashlap yétish»i Israilgha (shimaliy padishahliqqa) yüzlinetti; Yehudagha munasiwetlik 40 künlük «ong yanpashlap yétish»i bolsa Yehudagha yüzlinetti.

18- we 33-bab — «Gunah sadir qilghuchi jan igisi ölidu»

18-babta birnechche muhim prinsiplar tilgha élinidu. Ulardin biri 20-ayette qisqartip éytilidu: «**Gunah sadir qilghuchi jan igisi ölidu. Oghul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu, we yaki ata oghlining qebihlikining jazasini kötürmeydu; heqqaniy kishining heqqaniyliqi öz üstide turidu, rezil kishining rezilliki öz üstide turidu.**»

Bundaq éytish, «Öz atisining gunahlirining balilargha kélidighan héchqandaq tesiri bolmaydu» dégenlik emes, elwette. Xudaning Musa peyghemberge: «**Menki Perwerdigar Xudaying wapasizliqqa heset qilghuchi Xudadurmen. Mendin nepretlengenlerning qebihlikirini özlirige, oghullirigha, hetta newre-chewrilirigiche chüshürimen...**» («Mis.» 20:5) dégenidi. Bu ikki bayanni sélishturush paydiliq. Bu ikki bayanni sélishturghanda, undaqa «**Atlarning qebihlikirini ... oghullirigha ... chüshürüş**» dégenning menisi néme?

Muqeddes Kitabtiki «jaza» dégen sözning herxil menisi üstide oylinish paydiliq ishtur. Muqeddes Kitabning her yerliridin roshenki, Xudaning bizning hetta birla gunahimiz üstige adil, téghishlik jazasi dozaxtur — bu bolsa Xudadin ayrilip, Uning huzuridin mehrum bolush dégenlik, bu «menggülük ölüm» depmu atilidu (her jayda tekrarlighinimizdek, xush xewer shuki, bizde kechürüm-meghbiret we nijat pirsiti bolsun dep, Eysa Mesih hemmimizning barliq gunahimizning jazasini Öz téni we rohida kötürüp qobul qilghan). «Mis.» 20:5te «qebihlikirini chüshürüş» yaki «jazalirini yetküzüsh» (ibraniy tilida «paxad»)ning köp tereplik menisi bar. Asasiy menisi: «yoqlash»tur. Xuda bizni «yoqlisa», towa qilmighan bolsaq netijisi «jaza» bolidu; towa qilghan bolsaq «yoqlash»ning netijisi bext-beriket bolidu. Shuning bilen bu ayette «yoqlash»ning menisi choqum «jaza»ni ipadilishi kérek. Halbuki, eger mushu yerde menisi «toluq jaza» bolsa, undaqa netijisi balilar atisining gunahliri tüpeylidin dozaxqa chüshüshi kérek idi. Undaqa héchqaysimizda ümid yoq bolatti. Biraq

«Ezakiyal»

«jaza» bezi waqitlarda toluq meniside emes, bashqiche menide ishlitilidu; u «terbiye» meniside kélishimu mumkin; mesilen, ata öz balilirini terbiye üçün jazalighinida: «Balamni qandaq jazalisam adil bolar?» dep oylamaydu, belki «Qandaq jaza uning üçün sawaq, terbiye bolar?» dep oylaydu. Emeliyette Tewratning köp yerliride «jaza» shu menide ishlitilidu, shu yerlerde «jaza» Xudaning ademni dozaxqa chüshüridighanliqini, yeni «gunahqa tégishlik we adil bolghan jaza»sini körsetmeydu.

Emdi «Mis.» 20:5ge kelseq, atining gunahlrining bezi netijiliri balilirigha chüshidu, dégili bolidu. «Ezakiyal» 20:18 bilen sélishtursaq töwendiki xulasilerge kélishke toghra kélidu: —

(1) Atining gunahliri balilargha shu jehette tesir yetküziduki, balilar atining gunahlrini körüp ularni dorisla, atilirigha bolghan jaza bolidu; shu yolda bezi chaghlarda atilar baliliri arqiliq öz qilmishlrining netije-méwisini köridu we tétiydu, hemde qilmishlrining yirginchlikini körüp towa qilishi mumkin.

(2) Atining gunahliri balilargha yene bir jehettin tesir yetküziduki, balilar bu dunyada atisining gunahlrining aqiwitidin japa tartishi mumkin. Mesilen, bir haraqkesh dada bolsa, u pulni haraqqa buzup chachsa, baliliri yaxshi öginish pursitige érishelmeydu. Ezakiyal özimu bir misal — öz xelqining ata-bowilirlirining gunahliri tüpeylidin, u amalsiz sürgün bolghan. Bashqa misallardin yene ikkini körüsh üçün Tewrat, «2Sam.» 12:1-25, we «Yeshaya peyghember» 39:5-8 ayetlernimu körüng. Birinchidin, Natan peyghemberning Dawut peyghemberni gunahliri üçün eyibliginini, gunahlrining aqiwiti jümlidin Dawutning yéngila tughulghan bowiqining dunyadin ketkinini, ikkinchidin Hezekiya padishahning tekebburliship ketkinining kényinki dewrlerge yetküzgen ziyalirini körgili bolidu.

(3) «Ezakiyal» 18:20 bilen sélishtursaq, emdi Ezakiyalning: **«Oghul atisining qebihlikining jazasini kötürmeydu, we yaki ata oghlining qebihlikining jazasini kötürmeydu»** dégen bayanida, «jaza» özining toluq meniside, yeni **rohiy, menggülik hayat-mamat jehette ishlitilgen bolsa kérek**. Atining gunahliri bolsa, oghlining towa qilishi kéreklikini bilip yétishige tosalghu bolmaydu, we shuningdek uninggha towa qilmasliqi üçün héchqandaq bahane bolalmaydu. Oghul öz gunahigha towa qilsa, uning Xudaning huzurida turushigha, menggülik hayatqa érishishige héqandaq tosalghu mewjut emes. **«Gunah sadir qilghuchi jan igisi ölidu»** dégenning menisi, izahlighinimizdek, jismaniy jehettiki ölüm din bashqa bir ölüshni körsitishi kérek. Hemmimiz ölimiz — biraq shu chaghda biz Xudaning huzuridin ayrilghan halda ölsek bu heqiqiy ölümdur. Oxshashla **«Rezil kishi barliq sadir qilghan gunahlrinin yénip towa qilip, méning barliq belgilimilirimni tutup, adilliq hem adaletni yürgüzidighan bolsa, u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu»** (18:21) we uninggha oxshaydighan bashqa ayetlerdimu körsitilgen «hayat»mu peqet «ölümdin aman qélis» yaki «turmushning dawami»ni emes, belki «aliy derijidiki bir hayat»ni, «heqiqiy hayat»ni körsitishi kérek. Bu del Injil bizge yetküzgen telim: **«Mana menggülik hayat — u bolsimu, Sen heqiqiy Xudani hem Sen ewetken Eysa Mesihni tonushtin ibarettur»** («Yuh.» 17:3). Menggülik hayat jismaniy ölüm bilen emes, belki heqiqiy imanning peyda bolghan deqiqisi bilen bashlinidu; u peqet «yashashning üzlüksiz dawami»la emes, belki tirik Xuda bilen bolghan munasiwettin ibarettur.

Biz yene 18- we 33-bablardin shundaq bir xulasige kéleleymizki, iman-ishench (meyli Xudagha, özimizge yaki bashqilargha baghlanghan bolsun) bizning hayatimizning yónilishidir. Kórünüshte heqqaniy ademning hayatining yaxshi bir bashlinishi bolsimu, eger uning axirqi

«Ezakiyal»

yönilishi rezillik bolsa, u rezil dep hésablinidu. Uning eksiche, körünüshte rezil bir adem öz gunahlarini tonup yétip, hayatini burap özgirishke bashlisa — haram yolda alghinini igisige qaytursa, bashqilargha méhribanliqini körsitishke bashlisa — u heqqaniy adem dep hésablinidu. Xudagha baghlanghan heqiqiy iman-ishench heqqaniy hayatning yönilishi barliq tereplerde, yeni Xudagha qarap ibadet qilishda, insangha qarap méhribanliq we sememiy muamile körsitishte körünidu. Shundaq ishlar Xuda bilen heqiqiy munasiwetning netijisi, yéngi qelb, yéngi rohning méwisidur (18:31) we iman-ishenchning emeliyitini ispatlaydu; ular hergiz ademning öz küchige tayinip bolghan tirishishlarining netijisi bolmaydu. Hetta étiqadning bu méwilirining özigimu tayinishqa bolmaydu (33:13); heqqaniy ademning iman-ishench hergiz özining heqqaniyliqigha emes, belki tirik Xudaning Özige baghlinidu («Hab.» 2:7, «Rim.» 1:17).

Üzüm téli toghruluq temsil toghrisida (15-bab)

Israil yaki Yérusalém ormanliqning derexliri arisidiki bir üzüm téligha oxshitilidu. Bu oxshitishning menisi néme? Üzüm télining yaxshi méwe bérishtin sirt héchqandaq artuqchiliqi yoqtur. Uning yaghichining adettiki yéqilghu bolushtin bashqa, héchqandaq ishlitilidighan jayi yoqtur. Xudaning Israilgha bolghan birdinbir meqsiti: ularning méwe bérishi — bu méwe bolsa uning heqqaniy ademlerdin huzur alidighini, yeni ularning Xudagha baghligan muhebbiti, bashqilargha körsetken méhribanliqidur. Bu méwe bolmisa, Israil bolghan «üzüm téli»ning yéqilghu bolushtin bashqa paydisi yoqtur.

Bu oxshitish Mesih Eysaning: «**Men Özüm heqiqiy üzüm télidurmen**» dégen sözini ésimizge keltüridu («Yuhanna» 15-bab). Israil «méwisiz üzüm téli» bolghan, lékin «Heqiqiy Üzüm Téli» bolghuchi, Xudagha méwe bergüchi keldi; u bolsa Mesihning Özidur. Mesihke étiqad baghllisqa, Uninggha («shax üzüm téligha ulanghandek») ulinip, Uning bilen bir bolsaq, bizmu «üzüm télining shaxliri» süpitide Xudagha méwe bérimiz.

Wedimizde ching turush (17:13-16, 18-19)

Izahlighinimizdek, mushu yerde yene tekrarlaymizki, Israil padishahi Zedekiyaning Néboqadnesar bilen tüzgen ehdisi Xuda teripidin: «Méning ehdem» dep qarilatti (19-ayet). Bu sözning muhim tégi bar. Bezi ademler: «Ishengüchiler imansizlar, «kapirlar» we butperesler bilen békitken wede-ehdiliride ching turushining hajiti yoq» dep oylaydu. Biraq biz bu yerdin Xudaning Öz mömin bendiliridin, ularning bashqa hemme ademlerge (ular meyli Uninggha iman-ishench baghligan yaki baghlimighan bolsun) bergen sözide ching turushini telep qilghanliqini körimiz.

Tur shehirige qaritilghan bésharetler (26-28-bablar)

26-babta Tur toghruluq bérilgen bezi bésharetler ademni ejblendüridighan derijide, hetta kichik tepsilatirighiche emelge ashurulghan bolup, bu tepsilatlar inchike tekshürüşke erziydighan ishlardur.

26-bab, 8-ayettin, Babil padishahi Néboqadnesarning Tur shehirini weyran qilidighanliqini oquymiz. Peyghemberning yene 3-ayette: «**Men ... köp ellerni sen bilen qarshilishishqa qozghaymen**» 4-ayette: «**Turni taqir tash qilip qoyimen**», 5-ayette: «(Tur) **déngiz otturisdiki (béliqchilarning) torlar yéyilidighan jayi bolidu**», 12-ayette: «**Ular sépilliringni buzup ghlutip,**

heshemetlik öyliringni xarabe qilidu; ular séning tashliring, yaghach-limliring we topachangliringni déngiz suliri ichige tashlaydu», 14-ayette: «**Sen** (Tur) **qaytidin qurulmaysen**» we 21-ayette: «**Sen** (Tur) **qaytidin héch bolmaysen,menggüge tépilmaysen**» dep aldin'ala éytqanliqini bayqaymiz.

Ezakiyalning bu bésharitidin üç yil kéyin, Néboqadnesar padishah köp milletlik qoshunni yéteklep, sheherni 13 yil muhasirige aldi. 13 yildin kéyin u sépilidin bösüp kirgen, lékin ahalining köpi déngizdin ötüp sheherdin yérim kilométr yiraqliqtiki bir aralgha qachti; aralda yene bir qel'e bolghanidi. Néboqadnesar Ezakiyal 8-ayette aldin éytqinidek, sheherning özini yer bilen yeksan qildi. Shuning bilen aralda turghanlar uning shertlirini qobul qilip teslim boldi.

Kéyin bu araldiki qel'e köp mustehkemlinip özi bir sheher bolup chiqti. Miladiyedin ilgiriki 330-yili etrapida, büyük Iskender (Aléksandir, Gréklarning impératori) kélip, özige isyan kötürgen shu araldiki sheherge hujum qildi. U kona sheherning xarabilirini bayqidi. U bu tash-topilarni astidiki tashtin qiriwétip, déngizgha tashlap qedemmuqedom aralgha baridighan 60 métr kengliktiki bir yolni yasap chiqti, andin harwiliq poteylirini yötkep yéqinlashturdi. Buning bilen 3-, 12-ayette déyilgendek, Iskender aralnimu bésiwaldi; u Turning nurghun kémilirini sépili aldida gherq qiliwetti. 4-5-ayetlerde déyilginidek, kona sheher bir taqir tashqa aylinip ketken. Tur «**déngizgha tashlangan**».

Turning tarixi Iskenderning dehshetlik urush élip bérishi bilen ayaghlashqan emes. Kéyinche, awwal Antigon (miladiyedin ilgiri 314-yilda), andin Pitolimi Filadélfus (miladiyedin ilgiri 285-247-yillarda) uning sodisining we déngiz üstidiki hakimiyitining hökümrانliqini bitchit qilghan. Axiri, miladiyedin kéyin 1321-yili erebleshkerliri uni ishghal qilip pütünley halak qilghan. Bir ereb sayahetchisi Ibn Batutaning sözliri bilen éytqanda: «U bir temsil,... pütünley bir xarabe boldi». Bu, bésharette déyilgini, 14-ayette del aldin éytilghan.

19-esirde shu araldin ötkén yene bir yoluchi ereb béliqchilirining 14-ayette éytilghandek shu yerde torlirini qurutushqa yayghanliqini bayqidi.

Xetne qilinghan we xetne qilinmighanlar (28:10)

«**Sen yat ademlerning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölesen; chunki Men shundaq söz qilghan**», — deydu Reb Perwerdigar».

Oqurmenler belkim: ««Xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm» dégen qandaq ölüsh?» — dep sorishi mumkin. «Xetne (sünnet) qilishning néme ehmiyiti bar?»

Oqurmenler ésiqe keltüreyduki, Xuda Ibrahimni butpereslikni tashlashqa, öz yurtini tashlap bashqa natonush zémingha seper qilishqa chaqirghinida, u ishench-étiqad bilen itaet qildi; Xuda uni Pelestin zéminigha yéteklidi. Shu yerde uning étiqadi bilen Xuda uni Öz neziri aldida «heqqaniy adam» dep jakarlidi. Uning étiqadigha we shundaqla özining alahide «Xudaning adimi» bolghanliqigha belge bolushqa, Xuda uninggha xetne belgisini ata qildi. Bu belge Ibrahimning ewladliri bolghan Yehudiylarğa özlirining Xudaning alahide xelqi bolghanliqini dunyagha körsitishi üçün tapshurulghan («Alemning yaritilishi» 18-bab). Etrapidiki bashqa el-yurtlardikiler xetne qilmighachqa, bu intayin éniq bir belge idi. Hem Yehudiylar we ereblermu (hemmisi Ibrahimning ewladliri) bügünge qeder xetne qilip kelgen.

«Ezakiyal»

Injil Xudaning Ibrahimga xetne toghruluq tapshurghan emri üstide shundaq tebir béridu: — Xudaning xetnide bolghan tüp meqsiti bolsa, uning kelgüsi téximu muhim bir xetnige birxil bésharet bolushidin ibaret idi. Bu «rohiy xetne» Xudaning Mesih Eysa arqiliq hemme insanlarga emdi sunidighan nijatida ayan qilinidu. Tewrat dewride, xetnide tendin etning késilishi kelgüsi Injil dewride tende bolghan gunah asaretlarning we bu dunyadiki hoquq, abruy we pulgha tayinishlarning hem arzi-heweslarning késip tashlinishini körsitip, esirmu-esir bésharet bérıp keldi. Peqet rohi we qelbi «xetne qilinip» gunah asaretliridin azad bolsila, andin insan Xudagha «rohta we heqiqette» heqiqiy ibadet qilidighan bolidu («Fil.» 3:3, «Kol.» 2:11, 12, «Rim.» 4:9-12, «Gal.» 5:1-15nimu körüng). Qelb we rohni gunahtin xalas qilip, ademni Xudagha emeliy ibadet qilghuchi qilish Xudaning Mesihte bolghan nijatini qobul qilghan herbiri üçün Öz Rohi bilen yaritidighan bahasiz bir möjizisidur.

Emdi némishqa Ezakiyal ademning diqqitini «xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm»ge tartidu? Asasiy pakit shuki, Ezakiyalning dewride Xuda Öz xelqige mushu xetne belgisi bilen «tamgha basatti». Tewrat dewride, «yat eller»din birsi tirik Xudagha bolghan étiqadini ipadileshni, Xudaning ehdisige muyesser bolup ibadexanida Xudaning xelqige hemrah bolup sejde qilishni xalighan bolsa, undaqta u Xudaning emrige boysunup xetne belgisini qobul qilishi kérek idi. Shunga, «xetne qilinmighan halda» ölüsh, Xudaning ehdisidin we beriketliridin ayrilghan halda ölüstün ibaret idi.

Xetnining ademning salamatlikige melum paydiliq yerliri bar, we shu sewebtin gherbtiki memliketlerde étiqadliq hem étiqadsiz kishiler öz oghullirini xetne qilsimu, bu dewrde héchkim bu yolda héchqandaq rohiy bext-beriketni qobul qilalmaydu; menggülik hayatqa nisbeten jismani xetnini qobul qilish yaki qilmasliqning héchqandaq ehmiyiti we tesiri yoqtur; biraq «rohiy xetne»ni qobul qilmighan héchkim Xudaning padishahliqigha kirmeydu.

Misirgha qaratilghan bésharetler (29-32-bablar, bolupmu 29:10-14)

Bu ayetler boyiche, Misirgha uni ademzatsiz qilidighan, qiriq yilliq bir weyranchiliq chüshidu. Izahatimizda éytqinimizdek, belkim bésharetning birinchi qétimliq, shuningdek qismen emelge ashurulushi miladiyedin ilgiriki 525-487-yillarda, Pars impératori «Kambisis»ning Misir üstidin rehimsiz höküm sürüshi, shuningdek Misirning pes orungha chüshürülüshi bilen bolghan. «Qismen emelge ashurulush» déginimiz, shu dewrde Misir «uningda héch adem turmaydu» déyilgende pütünley ademzatsiz bolmighan emes. Shunga bésharet Mesihning dunyagha ming yil höküm sürushining («Weh.» 20:4) deslepki 40 yilida toluq emelge ashurulidu, dep oylaymiz. Mesih dunyagha qaytip kelgendin kéyin, Misir shu yolda bashqa eller üçün Perwerdigarning terbiyisini körsitidighan qiriq yilliq bir misal bolup, andin ahalilik bolidu.

Bu babin yene bir soal tughulushi mumkin: Némishqa Ezakiyal Misirning jazalinishi, halak qilinishigha shunche diqqet qilidu? Uning kitabida töt bab mushu témida yézilghan. Seweb shübbhisizki, Israilning Babildin kelgen aware-azablardin qutulush üçün, herdaim Misirdin panah izdishi Xudagha shunche yirginchlik idi. Israilni deslepte qulluqqa salghan Misir emesmu? U Musa peyghember arqiliq ularni bir qilichmu kötürmey Misirdin qutquzghan emesmu? Xuda Israilning özi qizghinliq bilen panahlanmaqchi bolghan ashu «büyük memliket»ning halaketke mehküm bolidighanliqini chüshinip yétishini ümid qilatti. Shuningdek, Misirgha oxshash bashqa alliqaysi «büyük memliketler», Misirdin ilgiri dewr sürgen andin yoqalghan Asuriye impériyesige (31-bab) oxshash ishenchsizdur.

Némishqa Babil toghruluq bésharet yoq?

Bashqa eller we memliketler toghruluq shunche köp bésharetler bérilip, «Némishqa Ezakiyal arqiliq Babil toghruluq bésharet kelmeydu?» dégen mesile üstide muzakire yürgüzüshke erziydu. Bezi alimlar Ezakiyal Babilgha sürgün bolghachqa, «Babilning aqiwiiti toghruluq bésharet bérish aqilanilik bolmaytti (chünki öziye xeterlik bolatti, shunga u qorqti)» dep qaraydu. Biz bundaq köz-qarashni Ezakiyalgha qara chaplighanliq dep qaraymiz. Uning kitabida roshen turiduki, u özining qérindashliridin bolsun, yat elliklerdin bolsun, héch qorqmas ikenlikini körsetken. Öz dewride Daniyal peyghember alliqachan Néboqadnesar padishahqa Babil imériyesining peqet waqitliq dewr süridighanliqini yüz turane éytqanidi.

Emeliyette, biz Ezakiyalning shundaq bésharet bermeslikining sewebi nahayiti emeliy dep qaraymiz. Ezakiyal peyghemberning köngül bölgini bolsa, sürgün bolghan Israillarning özlirining sürgün bolghanliqini Xudaning jazasidin bolghan dep qobul qilishi, hergiz saxta peyghemberlerning: «Biz Babildin téz qutulimiz» dégendek xam xiyallirini qobul qilmasliqi idi. Israillar özlirining sürgün bolghanliqini Xudaning jazasidin, gunahliri tüpeylidin bolghan dep tonup yetmigen ehwalda, Babilning kelgüsi halakiti (55 yildin kéyin bolidu) toghruluq bésharet bérilse, u halda ular: «Xuda bizni jazalashqa Babilni salghan, biz towa qilishimiz kérek» déyishining ornigha, eksiche «Xuda «düşminimiz» Babilni jazalaydu» dep héch towa qilmay, xushal bolup kettetti.

Halbuki, 150 yil ilgiri, Yeshaya peyghember we uningdin kéyin Habakkuk we Yereimiya (Israil zéminda turghan) peyghemberler Babilning zawal bolidighanliqi toghruluq bésharet bergenidi. Kimiki peyghemberlerning kitablrini etiwarlisa we ularda ularni oqush semimiyiti bar bolsa, ulardin Babilning aqiwiiti toghruluq köp tepsilatlrni tapqan bolatti. Emeliyette bolsa, Ezakiyal 31:14de Babilning halakiti toghruluq wasitilik bésharet bergenidi. Bu ayetlerde, Asuriyening halak bolghanliqi we Misirning halak bolidighanliqi bilen bashqa barliq «büyük memliketler»ge bir agah yollinidu: «**Buning meqsiti, sulardin sughirilidighan derexlarning héchbiri özini ézig kötürmisun, yaki uchini bulutlarga taqashturmisen, yaxshi sughirilidighan derexlarning héchbiri undaq égzlikke kötürülmisen üçündür; chünki ularning hemmisi ölümge békitilgen — yerning teglirige chüshüshke békitilgenlarning, ölidighan adem balilirining, hangha chüshidighanlarning qatarididir**».

Shübhisizki, Babil özi bu «**özini ézig kötürgen derexler**»din biri idi.

36-bab: Ezakiyalning «yéngi ehde» toghruluq bayani

Ezakiyalgha we öz zamandishi bolghan Yereimiya peyghemberge Israilning gunahini üzül-késil mutleq ashkarilash wezipisi tapilandi. Emdi Xudadin ikkisine oxshashla Israilning gunahining shipasi toghruluq wehiy kelgenliki ademni heyran qalduridighan ish emes. Chünki Xuda melum bir mesilining hel qilish yolini teng bermise, hergiz shu mesilini ashkarilamaydu. Israilning gunahini hel qilidighan yol bizningkinimu hel qilalaydighan birdinbir yol — «**yéngi bir roh, yéngi bir qelb**». Bu «**yéngi bir roh, yéngi bir qelb**» bilen Xuda bizge «**silerni emr-permanlirim boyiche mangghuzimen, hökümlirimni tutquzimen, shuning bilen ulargha emel qilisiler**» dep éytidu (25-32). Mushundaq ishlar bolsa Xudaning Özi yaritidighan möjizilerdur, hergiz ademning qolidin kelmeydu. Tewratning tüp xewiri del shudur; Israilni misalgha keltürüp u munu ishlarni körsitidu: —

«Ezakiyal»

- (1) Insanlarning tüp gunahliq tebiiti;
- (2) Insanlarning Xudaning nijatig'ha, qutquzush yolig'ha mutleq mohtajliq;
- (3) Bu qutquzush yoli Xuda ewetidighan Qutquzghuchi-Mesih arqiliq bolidu.

Eysa Mesih Israil xelqi aldida birinchi qétim wez éytqanda, Chömlüdürgüchi Yehya peyghember munu sözler bilen uni tonushturdi: — «**Men silerni ... towa qilishni bildürüş üçün suda chömlüdürimen; biraq** (bu zat).... **silerni Muqeddes Rohta chömlüdüridu**» («Mat.» 11:3). Mana buning bilen Ezakiyal arqiliq wede qilinghan «**yéngi qelb, yéngi roh**» bolidu. Xuda bu wedini kéngeytip pütün insanlarga tutmaqchi; shunga Injilda «**Gunahning ish heqqi yenila ölümdür, biraq Xudaning Rebbimiz Mesih Eysada bolghan sowghiti yenila menggülik hayattur**» dep yézilghandur.

Israilgha nisbeten bu bésharetning toluq emelge ashurulushi, ular axirqi zamanlarda towa qilip Mesihni qobul qilishi bilen bolidu.

11-bab, 16-20-ayettimu Ezakiyal bu yéngi ehdini qisqiche bayan qilidu. Mushu yerde qiziq bir nuqta barki: «**Men ulargha bir qelbni bérimen**». Bizde herqandaq shexsiyetchilik bolidiken, bashqilar bilen «bir qelb»te bolush mumkin bolmaydu. «Birlik» toghruluq barliq siyasiy shuarlar xam xiyaldur; peqet ademler towa qilghandila Xudaning muhebbiti ichide heqiqiy birlikning mumkinchiligi bolidu.

37-bab — Israilning «tirilishi»

Biz mushu bab üstide peqet ikki ishni alahide qeyt qilimiz: —

(1) bésharet boyiche Israil we Yehuda qaytidin bir xelq bolidu; bu qismen emelge ashurulghan, emma ishinimizki, kelgüside toluq emelge ashurulidu (15-22). Beziler belkim: «Hazir Israilning yoqalghan on qebilisining qeyerde ikenlikini héchkim bilmeydu» déyishi mumkin; lékin bir tirik Xuda buni obdan bilidu.

(2) Israil élining tirilishida ikki basquch bar; birinchi basquch «**söngeklerning bir-birige kélishi,... peyler we et ularning üstige kélip ularni qaplash**»; bu basquchta ularda héch hayat-nepes yoq; ikkinchi basquchta «Roh» (shühbisizki, Xudaning Muqeddes Rohi) ulargha kélip hayat béridu (12-14). Shuninggha qarighanda, Xudaning pilanining birinchi basquchida U Israilni öz zéminig'ha qaytip keltürüshi; ikkinchi basquchida, ular «qaytidin tughulup» rohiy hayatni qobul qilidu. Pelestinde hazir turghan Yehudiy xelqining ehwali birinchi basquchta bolushi kérek; ular qaytidin köp döletlerdin yighilghan (miladiyedin kéyinki 1948-yilidin bashlap), biraq ularda rohiy hayat yoq — chünki ular téxi Eysani «bizning Mesihimiz» dep étirap qilip qobul qilmighan.

Bashqa peyghemberlerning sözlirige qarighanda yene mumkinchiligi barki, axirqi zamandiki «tirilish»tin ilgiri, Yehudiy xelqining beziliri Pelestin zéminidin yene tarqitiwétilidu.

40-44-bablarda körstilgen, Israilning yéngi ibadetxanisi toghruluq 26-28 ayetlerdimu bésharet bar.

38-39 Bablar; Gog we Magog — axirqi zamanlar

Bu bablar ichide Gog toghruluq qiziq bir ayet (17) bar: «**Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqiliq bésharet qilghan birsi**

sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqla köp yillardin béri, Méning séni xelqimga qarshilishishqa chiqiridighanliqim toghruluq bésharet bergen emesmu?»»

Bilishimizche, ilgiriki peyghemberler öz kitablirida «Gog»ni ismi bilen tilgha almaydu. Shuning bilen shu xulasige kélishimiz kérekki, ular «Gog» toghruluq sözligende, uni bashqa bir nami bilen tilgha alghan.

Yeshaya, Yoél, Yeremiya we Daniyal peyghemberler (hemmisi Ezakiyaldin burun bésharet bergen)ning kitablirini qétirqinip oqusaq, axirqi zamanda bolidighan, shimaldin chiqqan Israil zéminigha bésip kiridighan éghir bir tajawuzluq, shuningdek nurghunlighan el-yurtlarning Israilgha qarshi yighilip qoshun bolushi toghruluq bésharetlernimu bayqaymiz. Bu bésharetler boyiche bu zor qoshun «dejjal» (Mesihning reqibi) teripidin yéteklidur. Shunga «Gog»ni «dejjal»ning bashqa bir ismi dep qiyas qilsaq belkim toghridur. Mikah peyghember uni «Asuriyelik» dep ataydu. Töwendiki bésharetler «Ezakiyal» 38-39-babtiki bésharet bilen munasiwetlik bolushi mumkin. Waqti-saiti yéqin kelgende belkim bu bésharetlerning tepsilatiri, ularning bir-birige qandaq maslishidighanliqi téximu éniq bolup chiqishi mumkin.

«Yesh.» 29:5-8, 34:1-6, 63:1-6, 66:15-16: «Mik.» 5:5, «Dan.» 11:40-45 («shimaliy padishah»), «Yoél» 3:9-16, «Yer.» 4-bab, «Zef.» 3:8ni körüng.

Ezakiyalning bu béshariti özidin yiraq bir küni toghruluq söz qilidu. Shunga yene bir mumkinchiliki barki, bésharetning «qedimki zamanlar» dégini, Ezakiyaldin kéyinki künlernimu öz ichige alidu; undaq bolghanda «peyghemberler» dégini uningdin kéyin bolghan peyghemberlernimu, mesilen Zekeriya, hetta Injil dewrdiki Pawlus we Yuhannanimu körsitishi mumkin. Undaqta munasiwetlik bésharetler yene «Zek.» 12-14 bablar, Injil «Weh.» 16:14, 16, 19:19nimu öz ichige alatti.

40-44-bablar; yéngi ibadetxanining ehmiyiti

Oqurmenler tarixta bolghan birnechche ibadetxanining herbirining ehmiyiti toghruluq bir muzakirini oqumaqchi bolsa Hagay peyghemberning kitabidiki «qoshumche söz»imizni körsün. «Ibadetxanilar» toghruluq éniq bir prinsip bar. U Injilda muqim békitilgenki, Xudaning nishan qilghan meqsiti Öz xelqini Öz ibadetxanisi qilishtin ibaretur. Xudaning tüp pilani, «insan qoli bilen yasighan ibadetxana»da turush emes, belki Öz xelqining qelb-rohini toldurup turushidur. Shunga némishqa Xuda bu yéngi «jismaniy» ibadetxanini körsitidu? Uning ehmiyiti néme? Eger Mesih Eysaning qurbanliqi pütkül insanlar üçün («Ibraniylargha» dégen kitabta déyilgende) «eng axirqi qurbanliq» bolsa, bu ibadetxanida soyulidighan qurbanliqlarning néme meqsiti bolidu? Töwende bir jawab bérimiz.

Ibadetxana we uning ölchemliri toghruluq ikki éghiz söz qilishqa toghra kélidu. Birinchi, bu ibadetxanini ölchesh usuli binalarni tekshürgüchi mexsus xadim yaki inzhénérning adettiki tertipi boyiche bolmastin, belki öyning aldinqi derwazisidin bashlinip, dalinining ichki bulung-pushqaqlirighiche uzunluq-kenglikini ölchep, haman kichik ölchemlerdin chong ölchemlerge ötüş usulida bolidu. Mushu usul haman (insanlar qilghan bolsa!) herxil perq-xataqlarni keltürüp binaning chértyozhini toptoghra sizishqa mumkin bolmas qilidu. Toghra usul omumiy uzunluq-kenglikni bilen bashlinip, andin bulung-pushqaqlirighiche uzunluq-kenglikini ölcheshtur. Bu, alamet körünüşning choqum Xudadin kelgenlikini téximu ispatlaydu. Ezakiyal peyghember özi bir «chértyozh»ni awwal sizghan emes; u peqet öz yétekchisige egiship binaning u-bu tereplirini aylinip uning ölchigen yerlirini xatirileydu. Binaning ölchemliri chértyozhgha keltürilgende

«Ezakiyal»

hemmisi bir-birige toptoghra maslishop, asasen mukemmel bir pütünlükni köz aldimizgha keltüridu (bezi kichik öylirining we jaylirining tepsilatiri toluq bolmighachqa, ularni sizghili bolmaytti — töwendiki sözimizni körüng).

Ölchemlarning bir-birige maslishishi jehette peqet birla ölchemde kichikkine bir mesile bar (40:49); biz bu ayyette Tewrattiki kona grék tili terjimisi (LXX)ge egishimiz, shuning bilen mesile hel qilinidu.

Ikkinchi, Ezakiyal bizge teminligen tepsilatlar we ölchemlerdin bu ibadetxanini özimiz toluq qurup chiqishimiz mumkin emes. Bezi yerliri, mesilen sirtqi hoylidiki ashxanilar, sirtqi tamgha tutash turghan «kichik xanilar» we kahinlarning öylirining bayanliri bizge ularni sizghudek, shundaqla qurghudek tepsilatlarini teminlimeydu. Xuda Ezakiyalgha körsetken bu körünüşning özi toluq bir chértyozh sizish üçün emestur. Xuda xelqige héchqeyerde uni qurushni tapilghan emes, peqet «**kallisida ibadetxanini ölchep baqsun**» dep buyrulghan (43:10-11). U kelgüside mewjut bolidighan bir bina, lékin uni qurghuchi Xudadur, éniq dések Mesihning Özi bolidu. Mesih toghruluq: «**U ibadetxanini quridu, we kahin süpitide Öz textige olturidu**» dep bésharet bérilgen («Zek.» 6:13). Zekeriyaning shu bésharitime éytilghan «ibadetxana»ning birinchi körsetkini Xudaning «tirik tashlar» bolghan mömin bendiliridin terki tapqan ibadetxanidur («1Pét.» 2:5-8). Biraq bu bésharet yene «hayatsiz tashlardin qurulghan» bir ibadetxanini körsetken bolsa, choqum Ezakiyal peyghember alamet körünüshte körgen ibadetxana bolushi kérek.

Israiliyede turuwatqan Yehudiy xelqining az dégende 1950-yillardin béri yéngi bir ibadetxanini qaytidin qurush chértyozhi we ibadetxanining eslidiki ornida qaytidin qurbanliq qilish pilani bolup kelgen. Anglishimizche ular qurmaqchi bolghan ibadetxanining chértyozhi Ezakiyalning 40-44-bablarigha asaslanghan. Lékin Zion téghining (taghning бүгүнкү түзүлүшиге qarighanda) Ezakiyal körgen ibadetxanini patquzhudek yéri yoq, we qurulushqa bashqa tosalghular bar. Lékin ishinimizki, ular bir ibadetxanini quridu — chünki Tewrat we Injilda, dejjalning axirqi zamanda «ibadetxanini igiliwélishi» we shu yerde öz yirginchlik mebudini tiklishi toghruluq bésharetler bar («Dan.» 9:27, 12:11, «Mat.» 24:25, «2Tés.» 2:1-11ni körüng). Bu ibadetxana (belkim dejjalning qoli bilen) weyran bolidu; Eysa Mesih dunyagha qaytip kelgende yer yüzi üstige ming yil höküm sürüshi («Weh.» 20:1-7)ning deslipide Ezakiyal körgen bu yéngi ibadetxanini quridu, dep ishinimiz.

Xudaning mömin bendiliride bu «yéngi ibadetxana» we uning ehmiyiti toghruluq birnechche közqarashlar bolup kelgen. Beziliri bu ibadetxanining körünüshi Injil dewridiki «Mesihiy jamaet»ni simwol süpitide körsitidu, dep oylaydu. Emdi undaq bolghanda Xudaning pilan-meqsetliri toghruluq hazirqi bilimimizge asaslanghanda, öyning nurgun tepsilatirining qandaq simwolluq menisi barliqni körüp chiqish tes bolidu. Derweqe burunqi zamanlarda bolghan barliq ibadetxanlirining, bolupmu Musa peyghember qurghan «muqeddes chédir»ningkidek («Mis.» 25-30, 35-40 bablar) barliq tepsilatirining simwolluq menisi bolidu, dep qaraymiz. Ezakiyal körgen bu yéngi ibadetxanini özimiz «heqiqiy» dep ishinimiz; shuning bilen bir waqitta bizmu uning tepsilatirining «simwolluq mene»si bar dep qaraymiz; biraq bularning köpinchisining néme menide ikenliki бүгүнкү bilishimizdin halqip kétidu.

Mesih Eysa alliburun «**gunahlar üçün axirqi qurbanliqqa béghishlanghan**» tursa («Ibr.» 10:12), undaqta «Ezakiyal»da (40-44-bablarda) tilgha élinghan qurbanliqlar, héyt-bayramlar we kahinliqning néme ehmiyiti bar? «Ibr.» 5-, 7-, 8- we 10-bablarda, Eysa Mesih bizning

«Ezakiyal»

«birdinbir Bash Qahin», «Lawiy qataridiki kahinlardin tolimu yuqiri, tolimu ewzel» kahin dep atalghan bolsa, bu Lawiyliq kahinlarning néme zörüiyiti?

Qisqiche éytqanda, jawabni shundaq bérishimiz kérekki, Mesihning «ming yilliq padishahliqida» bu qurbanliqlar, héyt-bayramlar we kahinliqmu bir esletme rolida bolidu. Burunqi dewrdiki qurbanliqlar, héyt-bayramlar we kahinliq ulardin kéyin bolidighan Mesihning qurbanliqini we xizmetlirige «bésharet resim» bolup körsetkendek, kelgüsi zamandiki qurbanliq qatarliqlar bu ishlarni eslitip «burunqi»ni körsitidu. Shu dewrde qurbangah üstige chéchilghan qanlar shu dewrdiki ademlerge Mesih Eysaning bizning menggülik nijatqa érishimiz üçün bedel tölep tökken qimmetlik qéni bolghanliqigha üzlüksiz esletme bolidu. Emeliyette bolsa, xelqning «muqeddes jay»ning aldidiki hoyligha kirish pursetliri (peqet héyt-bayram waqitlarda) Musa peyghember tikligen «muqeddes chédir» we Sulayman qurghan ibadetxana turghan waqittiki shundaq pursetlerdin az bolidu. Bu ishning özi kelgüsi «ming yilliq padishahliq»ta belkim xelqge ötkenki itaetsizlikliri, kona ehde»ning cheklilikli, «yéngi ehde»ning kéreklikli toghruluq bir esletme-agah bolushi mumkin.

«Ming yilliq» ibadetxana «ming yilliq padishahliq»qa oxshash peqet waqitliq bolidu. Axir bérp hemmisi «**heqqaniylik makanlishidighan**» «**yéngi asman, yéngi zémin**»gha özgertilidu («Weh.» 21:1-8). Biz bu yéngi asman-zémin toghruluqmu: «Ularning nami **«Perwerdigar shu yerde bolidu»** («Ez.» 48:35)» dep éytalaymiz; uni söygenler üçün **«Perwerdigar shu yerde bolidu»** dégen bu sözning özi ularning telipning hemmisi bolidu.

«**Men sheherde** (yéngi asman-zémindiki yéngi Yérusalémda) **héchqandaq ibadetxana körmidim, chünki Hemmige qadir Perwerdigar Xuda we qoza uning ibadetxanisidur. Sheherning yorutulushi üçün quyashqa yaki aygha mohtaj emes, chünki Xudaning shan-sheripi uni yorutqanidi, uning chirighi bolsa qozidur**» («Weh.» 21-bab).